

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Ломака Олександр Олексійович

УДК 351:338

ДИСЕРТАЦІЯ

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Спеціальність 281 – Публічне управління та адміністрування
Галузь знань 28 – Публічне управління та адміністрування

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

О.О. Ломака

Науковий керівник:

Бублій Максим Петрович, кандидат наук з державного управління, доцент

Харків – 2024

АНОТАЦІЯ

Ломака О.О. Формування та реалізація державної промислової політики на регіональному рівні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування. – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління». – Харків, 2024.

У дисертації обґрунтовано науково-теоретичні підходи до розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Уточнено сутність, складові та зміст механізмів взаємодії органів публічного управління з громадськістю.

Визначено головну мету державної промислової політики на регіональному рівні – забезпечення сталого та інноваційного розвитку промисловості, підвищення її ефективності та конкурентоспроможності, а також покращення економічного та соціального розвитку регіону. Основними суб'єктами – є держава, органи місцевого самоврядування, та промислові організації. Об'єктами – сукупність суб'єктів господарювання, до складу яких входять корпорації, підприємства, індивідуальні підприємці та виробники як товарів, так і послуг.

Удосконалено алгоритм формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, який складається з наступних етапів: визначення мети; аналізу існуючої структури промисловості регіону; формування власної моделі та її принципів; вибір пріоритетних галузей промисловості; механізму реалізації промислової політики; визначення ризиків та моніторингу реалізації обраної моделі регіональної промислової політики.

З'ясовано, що основними структурними елементами комплексного механізму реалізації промислової політики на регіональному рівні є мета, завдання, суб'єкт та об'єкт, принципи, функції, зворотній зв'язок. На нашу думку даний механізм повинен складатись із функціональних механізмів

реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, а саме: нормативно-правового, економіко-фінансового, організаційно-адміністративного та інформаційно-комунікативного механізму, які у свою чергу мають арсенал власних методів, засобів та інструментів.

Проаналізовано сучасний стан нормативно-правового механізму формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні доведено, що основною проблемою є відсутність Закону України «Про промислову політику». З'ясовані проблеми економіко-фінансового механізму, пов'язані з публічним управлінням: корупція; зміни у законодавстві та його непередбачуваність; високий рівень бюрократії; відсутність прозорості в державних установах; необхідність проведення ефективних реформ у різних сферах; нестабільність у публічному управлінні. Досліджено особливості організаційно-адміністративного механізму, з'ясовано, що відсутня функціональна система стратегічного планування, вагомою проблемою промислового сектора є дефіцит трудових ресурсів. З початку російського військового повномасштабного вторгнення в Україну промислова інфраструктура зазнала значних руйнувань і потребує відновлення. Визначено основні проблеми інформаційно-комунікативного механізму реалізації державної промислової політики: недостатня взаємодія між органами публічного управління, бізнесом та громадськістю. недосконалість нормативно-правової бази. недостатнє фінансування заходів з розвитку даного механізму.

На основі отриманих в результаті аналізу даних нами було запропоновано напрями удосконалення нормативно-правового механізму, що передбачає створення нових законодавчих актів, які сприятимуть розвитку промисловості на регіональному рівні. Напрями удосконалення економіко-фінансового механізму: покращення залучення інвестицій, удосконалення інноваційної діяльності; реалізація перспективних напрямів проектів ДПП; державна підтримка формування кластерів; включення регіонального промислового комплексу у глобальні ланцюги вартості. Шляхи удосконалення

організаційно-адміністративного механізму: розробка стратегій та планів; розподіл ресурсів; ефективне використання кадрового потенціалу; підвищення ефективності інституційного забезпечення; покращення промислової інфраструктури; підвищення ефективності екологічного контролю. Удосконалення інформаційно-комунікативного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні може включати ряд напрямів: посилення доступу до інформації; організація консультацій та громадських слухань; комунікація зі ЗМІ; електронні інструменти комунікації; інформаційна підтримка для підприємств. З метою розвитку системи моніторингу запропоновано модель, що характеризує послідовність виконання робіт з підготовки та організації моніторингу реалізації промислової політики на регіональному рівні.

Реалізація державної промислової політики на регіональному рівні здійснюється в умовах впливу широкого комплексу ризиків, серед яких виділяються макроекономічні (глобального і національного рівня), соціальні та операційні. До актуальних ризиків глобального масштабу слід віднести: 1) російське військове повномасштабне вторгнення в Україну; 2) ризик девальвації провідних світових валют; 3) ризик циклічних коливань світової економіки. Макроекономічні ризики національного масштабу: 1) ризик погіршення макроекономічної ситуації в країні; 2) ризик скорочення бюджетного фінансування промислової політики. До операційних ризиків можуть бути віднесені ризики, пов'язані з недосконалістю прийнятих процедур, технічною та нормативною правовою підтримкою реалізації промислової політики.

Запропоновано концептуальне обґрунтування перспективної моделі формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Структурно така модель складається з двох блоків, до першого блоку (формування) входять суб'єкт, мета завдання, принципи та етапи формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні та другого блоку (реалізація), що складається з комплексного механізму

реалізації, об'єкту, а також зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом.

Ключові слова: державне регулювання, промисловість, регіон, регіональна економіка, промислова політика, державна промислова політика на регіональному рівні, Індустрія 4.0, конкурентоспроможність, регіональний промисловий комплекс, інновації, інвестиції, кластер, механізми реалізації промислової політики.

ANNOTATION

Lomaka O.O. Formation and implementation of state industrial policy at the regional level. – Manuscript. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 281 Public Administration and Administration. – V. N. Karazin Kharkiv National University Educational and Scientific Institute «Institute of Public Administration». – Kharkiv, 2024.

The dissertation substantiates scientific and theoretical approaches to the development of practical recommendations for improving the formation and implementation of state industrial policy at the regional level. The essence, components and content of mechanisms of interaction of public administration bodies with the public are clarified.

The main goal of the state industrial policy at the regional level is to ensure sustainable and innovative development of industry, increase its efficiency and competitiveness, as well as improve the economic and social development of the region. The main subjects are the state, local self-government bodies, and industrial organizations. Objects – a set of business entities that include corporations, enterprises, individual entrepreneurs, and manufacturers of both goods and services.

The algorithm of formation and implementation of state industrial policy at the regional level has been improved, which consists of the following stages: determination of the goal; analysis of the existing structure of the region's industry; formation of its own model and its principles; selection of priority industries; mechanism for implementing industrial policy; identification of risks and monitoring of the implementation of the selected model of regional industrial policy.

It is found out that the main structural elements of a comprehensive mechanism for implementing industrial policy at the regional level are the goal, objectives, subject and object, principles, functions, and feedback. In our opinion, this mechanism should be comprehensive and consist of functional mechanisms for implementing state industrial policy at the regional level, namely: regulatory, economic, financial, organizational, administrative and information and communication mechanisms, which in turn have an arsenal of their own methods, tools and tools.

The article analyzes the current state of the regulatory mechanism for the formation and implementation of state industrial policy at the regional level. It is proved that the main problem is the absence of the law of Ukraine "On industrial policy". The problems of the economic and financial mechanism related to public administration are clarified: corruption; changes in legislation and its unpredictability; high level of bureaucracy; lack of transparency in state institutions; the need for effective reforms in various areas; instability in public administration. The features of the organizational and administrative mechanism are studied, it is found out that there is no functional system of strategic planning, a significant problem of the industrial sector is the shortage of labor resources. Since the beginning of the war, the industrial infrastructure has suffered significant destruction and needs to be restored. The main problems of the information and communication mechanism for implementing the state industrial policy are identified: insufficient interaction between public administration bodies, business and the public. Imperfection of the regulatory framework. Insufficient funding for the development of this mechanism.

Based on the data obtained as a result of the analysis, we proposed ways to improve the regulatory mechanism that provides for the creation of new legislative acts that will contribute to the development of industry at the regional level. Areas of improvement of the economic and financial mechanism: improvement of investment attraction, improvement of innovation activity; implementation of promising areas of PPP projects; state support for the formation of clusters; inclusion of the regional industrial complex in global value chains. Ways to improve the organizational and

administrative mechanism: development of strategies and plans; allocation of resources; effective use of human resources; improving the efficiency of institutional support; improving industrial infrastructure; improving the effectiveness of environmental control. Improving the information and communication mechanism for implementing state industrial policy at the regional level may include a number of areas: strengthening access to information; organizing consultations and public hearings; communication with the media; electronic communication tools; information support for businesses. In order to develop the monitoring system, a model is proposed that characterizes the sequence of work on the preparation and organization of industrial policy at the regional level.

The implementation of state industrial policy at the regional level is carried out under the influence of a wide range of risks, among which macroeconomic (global and national), social and operational are distinguished. Current global risks include: 1) russia's full-scale military invasion of Ukraine; 2) the risk of devaluation of the world's leading currencies; 3) the risk of cyclical fluctuations in the global economy. National macroeconomic risks: 1) the risk of deterioration of the macroeconomic situation in the country; 2) the risk of reducing budget funding for industrial policy. Operational risks may include risks associated with imperfect procedures, technical and regulatory legal support for the implementation of industrial policies.

A conceptual justification of a promising model for the formation and implementation of state industrial policy at the regional level is proposed. Structurally, this model consists of two blocks, the first block (formation) includes the subject, the purpose of the task, the principles and stages of the formation and implementation of State Industrial Policy at the regional level and the second block (implementation), consisting of a complex implementation mechanism, the object, as well as feedback between the subject and the object.

Keywords: state regulation, industry, region, regional economy, industrial policy, State Industrial Policy at the regional level, Industry 4.0, competitiveness, regional industrial complex, innovation, investment, cluster, mechanisms for implementing industrial policy.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Ломака О.О. Закордонний досвід реалізації державної промислової політики. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2022. № 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-6-02-04>.

2. Ломака О.О., Бублій М.П. Стратегічні компоненти промислової політики регіону. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Управління та адміністрування»*. 2023. № 2(16). С. 21-32. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-2\(16\)-21-32](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-2(16)-21-32).

Особистий внесок: уточнення об'єктів та принципів регіональної промислової політики та визначення її рівнів стратегічного та операційного.

3. Ломака О.О. Концептуальне обґрунтування перспективної моделі формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека»*. 2023. №8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-9-02-11>.

4. Ломака О.О. Основні складові комплексного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека»*. 2023. №8. С. 38-44. DOI: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2023-8-9219>.

5. Ломака О.О. Напрями удосконалення інформаційно-комунікативного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. *Актуальні питання у сучасній науці. СЕРІЯ «Державне управління»* 2024. № 3(21). С. 333-345. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-3\(21\)-333-345](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-3(21)-333-345)

Матеріали конференцій:

6. Ломака О.О. Публічне управління промисловим комплексом як економічною системою. *Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів: зб. наук. матер. XXIII Міжнар. наук.*

Конгресу [Електронний ресурс]. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 626-628.

7. Ломака О.О. Принципи реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. *Актуальні проблеми економіки, фінансів, управління та права в ХХІ столітті: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Кременчук, 30 вересня 2023 р.). Кременчук: ЦФЕНД, 2023. С. 39-42.*

8. Ломака О.О. Моніторинг та оцінка реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. *Науково-практична конференція «Креативна трансформація та модернізація сучасного суспільства». Креативний простір. Науковий журнал. Електронне видання 2024. № 17. С.33-35.*

9. Ломака О.О. Основні фактори, що впливають на реалізацію державної промислової політики у Харківській області. *Соціально-економічний стан в умовах воєнного часу: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Східноєвропейський центр наукових досліджень (Суми, 19 лютого 2024 р). Research Europe, 2024. С.171-175.*

10. Ломака О.О. Нормативно-правовий механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. *Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні тенденції та перспективи розвитку економіки, фінансів, обліку та права” (Кременчук, 21 лютого 2024 р.). Кременчук: ЦФЕНД, 2024. С. 67-69.*

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВВП	Валовий внутрішній продукт
ДПП	Державно- приватне партнерство
ЄС	Європейський союз
ЗМІ	Засоби масової інформації
ІКІ	Інформаційно-комунікаційна інфраструктура
ІКТ	Інформаційно-комунікативні технології
НДР	Наукові дослідження та розробки
ООН	Організація об'єднаних націй
США	Сполученні штати Америки
UNCTAD	Конференція ООН з торгівлі та розвитку

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	10
ВСТУП.....	12
РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ.....	19
1.1 Загальне в структурі та змісті державної промислової політики	19
1.2 Принципи і методи формування державної промислової політики...40	40
1.3 Структура комплексного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні.....	60
Висновки до розділу 1.....	79
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ.....	82
2.1 Оцінка сучасного стану нормативно-правового та економіко- фінансового механізмів реалізації державної промислової політики	82
2.2 Особливості організаційно-адміністративного та інформаційно- комунікативного механізмів реалізації державної промислової політики ..	103
2.3 Аналіз основних факторів, що впливають на реалізацію державної промислової політики у Харківській області	124
Висновки до розділу 2.....	146
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	150
3.1 Напрями удосконалення реалізації державної промислової політики на регіональному рівні	150
3.2 Шляхи удосконалення інформаційно-комунікативного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні	167
3.3 Обґрунтування перспективної моделі формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні	187
Висновки до розділу 3.....	207
ВИСНОВКИ.....	210
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	215
ДОДАТКИ.....	Error! Bookmark not defined.

ВСТУП

Актуальність теми. Формування та реалізація державної промислової політики на регіональному рівні є найважливішою складовою сучасного етапу розвитку України. Використовуючи даний інструмент, держава здійснює управління окремими галузями та підприємствами з метою підвищення їх ефективності. Активна промислова політика покликана сприяти розвитку регіональної економіки в цілому, що визначено у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр. (оперативна ціль 5). Саме на регіональному рівні відбувається взаємодія органів публічного управління та господарюючих суб'єктів промислового сектору, узгоджуються їх інтереси вирішуються проблеми та протиріччя. Аналіз вітчизняної практики свідчить про переважно тактичні і оперативні дії держави, що спрямовані на вирішення завдань коротко-і середньострокового періодів.

У зв'язку з цим необхідність формування державної промислової політики на регіональному рівні, адекватної потребам країни і регіонів, обумовлена дією широкого спектру факторів. Зміни, що відбулися в промисловому комплексі вимагають вивчення і уточнення його ролі у формуванні нової економіки країни. Ґрунтуючись на даних підходах, можливо досить точно, ставити і вирішувати проблеми формування ефективної державної промислової політики на регіональному рівні в Україні, тому що розробка її моделей та варіантності реалізації є актуальним завданням сучасного розвитку країни.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок про актуальність теми дисертаційного дослідження, яка обумовлюється необхідністю вирішення ряду теоретико-прикладних питань, пов'язаних з процесом вдосконалення формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, створенням умов, що сприяють розвитку промислового виробництва в сучасних умовах.

Визначенню сутності промислової політики присвячені роботи багатьох як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Найбільш значущими в плані розробки проблематики дослідження є роботи таких авторів як Г. Антоненко, О. Амоша, В. Геєць, І. Грищенко, Л. Дейнеко, Г. Дугінець, Ю. Кіндзерський, М. Кизим, М. Якубовський, Е. Шелудько та ін. Аналіз основних проблем пріоритетів промислової політики проведений в дослідженнях таких вчених, як В. Вишневського, О. Зарудної, А. Горського, І. Калініченко, С. Меховича, Л. Пельтек, Т. Стовби, Н. Тарасової, К. Ткача, В. Хаустової та ін. Дослідженню та розвитку теорії й практики публічного управління та адміністрування, в багатьох сферах економічного та соціального розвитку приділяли увагу видатні українські та зарубіжні вчені, зокрема В. Бакуменко, О. Бойко-Бойчук, А. Дегтяр, С. Домбровська, Т. Ганцюк, А. Іванченко, В. Керецман, О. Коротич, В. Малиновський, А. Михненко, П. Надолішній, Н. Нижник, В. Олуйко, Ю. Сурмін, О. Черниш та ін.

Однак, враховуючи складність та багатоаспектність проблеми, чимало завдань у галузі удосконалення формування та механізмів реалізації державної промислової політики на регіональному рівні залишаються невирішеними або недостатньо розробленими.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в межах наукової теми Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Механізми розвитку людського потенціалу в інноваційній економіці»» (номер державної реєстрації №0120U105742). Особистий внесок здобувача у виконання науково-дослідної роботи полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні перспективної моделі державної промислової політики на регіональному рівні.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні.

Досягнення зазначеної мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- узагальнити наукові засади щодо формування та реалізації державної промислової політики;
- визначити принципи і методи формування державної промислової політики
- уточнити сутність, складові та зміст механізму реалізації промислової політики;
- оцінити сучасний стан нормативно-правового, економіко-фінансового та організаційно-адміністративного механізмів реалізації державної промислової політики, виявити суперечності у цій сфері та опрацювати пропозиції щодо їх вдосконалення;
- з'ясувати особливості реалізації регіональної промислової політики в Харківській області;
- запропонувати напрями удосконалення формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні;
- обґрунтувати перспективну модель формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні.

Об'єктом дослідження є державна промислова політика на регіональному рівні.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні положення формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні.

Методи дослідження. Під час виконання дисертаційного дослідження для досягнення мети та поставлених завдань дослідження використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів.

Були застосовані теоретичні методи пізнання: аналізу й синтезу (дослідження наукових засад формування та реалізації державної промислової політики); системний (дослідження структури та функцій суб'єктів промислової політики); монографічний (вивчення вітчизняного та

закордонного досвіду реалізації державної промислової політики); узагальнення, комплексного і системного підходів (вдосконалення понятійного апарату дослідження); моделювання (концептуальне обґрунтування перспективної моделі формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні).

До спеціальних наукових методів дослідження, належать: аналітико-синтетичний (аналіз наукової літератури, співвідношення дефініцій); формально-логічний (з'ясування принципів і методів формування державної промислової політики); нормативно-правовий аналіз (порівняння нормативно-правових актів, аналіз тенденцій розвитку нормативно-правової бази державної промислової політики).

У дисертації відображено публікації вітчизняних та закордонних вчених на основі сучасних наукових матеріалів, монографіях, дисертаційних дослідженнях, матеріалах наукових семінарів, конференцій, а також статистичні матеріали Державної служби статистики України, Харківської обласної державної адміністрації та ін.

Нормативною основою дисертації є Конституція України, закони України, постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України, нормативні акти міністерств і відомств, а також інші законодавчі акти, які встановлюють правові та організаційні основи промислової політики в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що автором обґрунтуванні теоретичні основи і концептуальні підходи до вдосконалення державної промислової політики на регіональному рівні. Наукова новизна дисертаційного дослідження розкривається у таких положеннях:

вперше:

– концептуально обґрунтовано перспективну модель формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, яка на відміну від існуючих спирається на загальні та специфічні принципи, включає чітку деталізацію цілей, завдань, етапів, методів, суб'єктів та об'єктів, враховує складові механізму реалізації, відповідає на існуючі виклики та ризики,

спрямована на посилення ролі громадськості у формуванні та реалізації промислової політики;

удосконалено:

- структуру механізму реалізації промислової політики, що складається з сукупності функціональних механізмів (нормативно-правового, економіко-фінансового, організаційно-адміністративного, інформаційно-комунікативного), форм, методів та інструментів, за допомогою яких органи публічного управління при взаємодії з менеджментом промислових організацій здатні надавати позитивний вплив на процеси розвитку регіонального промислового комплексу;

- склад принципів, що визначають систему вимог до процесів формування і реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, який відрізняється введенням нових принципів: стратегічної орієнтації; єдності загального та особливого у змісті і механізмі реалізації політики; єдності промислової, інноваційної, інвестиційної та соціальної політики; балансування інтересів різних суб'єктів промислової політики; єдності дій різних рівнів публічної влади; партнерства влади і бізнесу; необхідної та достатньої різноманітності інструментів політики;

- моніторинг реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, шляхом впровадження моделі, що складається з трьох блоків перший включає в себе комплекс операцій з розробки програми моніторингу, паралельно з цим напрямком повинні йти роботи з підготовки до аналізу передбачуваних результатів моніторингу – другий блок, третій блок включає в себе комплекс робіт зі збору первинної інформації (статистичної, бухгалтерської, соціологічної та ін.), її аналізу та оцінки.

дістали подальшого розвитку:

– понятійний апарат публічного управління шляхом уточнення сутності поняття «державна промислова політика на регіональному рівні» яке пропонується трактувати як комплекс заходів, що спрямований на створення структурно збалансованого, ресурсо забезпеченого, конкурентоспроможного,

інноваційно орієнтованого регіонального промислового комплексу з метою забезпечення економічного зростання, суспільного добробуту, безпеки регіону;

– алгоритм формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, який складається з наступних етапів: визначення мети; аналізу існуючої структури промисловості регіону; формування власної моделі та її принципів; вибір пріоритетних галузей промисловості; механізму реалізації промислової політики; визначення ризиків та моніторингу реалізації обраної моделі регіональної промислової політики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні рекомендацій, спрямованих на вдосконалення державної промислової політики на регіональному рівні .

Окремі положення та висновки дисертаційного дослідження знайшли практичне застосування. Сформульовані в дисертації положення, висновки та рекомендації мають практичне значення й адресну спрямованість, що підтверджують відповідні довідки про впровадження результатів дослідження. Вони, зокрема, використані у практичній діяльності Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації, про розробці та реалізації щорічних програм економічного та соціального розвитку Харківської області (довідка від 01.05.2024, № 06.01-14\1459).

Результати дисертаційного дослідження а саме: перспективну модель формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні; структуру механізму реалізації промислової політики, що складається з сукупності функціональних механізмів (нормативно-правового, економіко-фінансового, організаційно-адміністративного, інформаційно-комунікативного); практичні рекомендації щодо удосконалення моніторингу реалізації державної промислової політики на регіональному рівні склали основу нової дисципліни «Інформаційні платформи для суспільного управління», яка включена до нової магістерської освітньо-професійної програми «Публічне управління економічною та цифровою модернізацією суспільства». (акт від 21.04.2024 р. № 20).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною роботою, що містить тези, положення, ідеї, розробки, висновки та пропозиції, які характеризуються науковою новизною і належать особисто автору. Про ступінь особистого внеску в наукових працях, що опубліковані у співавторстві зазначено в переліку праць дисертанта.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження були оприлюднені на XX Міжнародному науковому конгресі «Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів» (м. Харків, 2023 р.), на Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми економіки, фінансів, управління та права в XXI столітті» (м. Кременчук, 2023 р.), на Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічний стан в умовах воєнного часу» (м. Суми, 2024 р.), на Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції та перспективи розвитку економіки, фінансів, обліку та права» (м. Кременчук, 2024 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладено у 11 наукових публікаціях, з них 5 – у наукових фахових виданнях з державного управління, 1 – в закордонних і міжнародних виданнях; 5 – тези доповідей на конференції. Загальний обсяг публікацій становить 4,1 обл.-вид. арк.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації – 254 сторінок, в т. ч. 23 рисунків і 5 таблиць, список використаних джерел – 266 найменувань, додатків 4.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ

1.1 Загальне в структурі та змісті державної промислової політики

Промислова політика будь-якої країни має суттєвий вплив на розвиток економіки держави. Ця політика охоплює як внутрішні, так і зовнішні сфери діяльності, диктуючи пріоритети зростання та сприяючи стабільному економічному розвитку на всіх етапах економічних циклів.

Щоб отримати значні конкурентні переваги за допомогою промислової політики, необхідно виконати певні передумови. Промислова політика має забезпечувати успішне та ефективне функціонування галузі, а також сприяти розвитку системоутворюючих промислових комплексів незалежно від форми власності підприємств. Ці умови необхідно створювати та підтримувати одночасно.

Ретельно спланована та реалізована державна промислова політика може спрямувати прогрес реального сектору економіки на більш стійкі та вигідні зміни, що зрештою призведе до стабільного соціально-економічного розвитку країни.

Перш ніж спробувати позначити змісту державної промислової політики, необхідно, на нашу думку, коротко охарактеризувати основні елементи поняття «промислова політика» та дослідити їх системний зв'язок.

Широке та вузьке тлумачення поняття «промислова політика» можна розрізнити шляхом комплексного аналізу відповідних досліджень. Розбіжність у розумінні суб'єкта політичної дії є вирішальною для розділення цих інтерпретацій.

У своєму всеохоплюючому визначенні промислова політика означає низку дій, які вживає держава з метою просування, посилення та зміни конфігурації національної економіки в цілому. Ми дослідили інтерпретації

цього підходу, які надають різні автори.

Так у Концепції державної промислової політики її визначено як важливу складову загальнодержавної політики, яка спрямована на досягнення промисловістю якісно нового рівня розвитку, посилення промислового потенціалу держави, задоволення потреб населення, зростання обсягів виробництва і підвищення конкурентоспроможності промислової продукції [135].

У проекті Закону України «Про державну промислову політику» розміщеному на офіційному сайті Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України, державну промислову політику визначено, як комплекс заходів державного регулювання економічних процесів на галузевому і корпоративному рівні, спрямований на стимулювання інноваційної активності, структурної перебудови економіки та економічного зростання [105].

На думку В. Прайс, промислова політика складається із низки заходів, які вживаються на національному рівні для сприяння або перешкоджання конкретним структурним змінам в економіці [257, с. 32].

Відповідно до поглядів М. Окуно-Фуджівара та М. Сузумури, промислова політика означає сукупність заходів, що здійснюються державою для перерозподілу ресурсів між різними галузями або зміни організаційної та операційної структури галузі, коли конкурентного механізму ринку недостатньо для досягнення цієї мети [254].

У своїх дослідженнях М. Бутко та Л. Олефіренко підкреслюють важливість промислової політики держави. Ця політика передбачає як створення сприятливих умов для зростання виробництва, так і регулювання цього зростання з метою забезпечення його сумісності з інституційними, структурними та технологічними змінами як у внутрішній, так і у світовій економіках [11, с. 153].

На думку П. Кругмана та М. Обстфельда, промислова політика – це акт спрямування ресурсів у конкретні сектори, які уряд вважає вирішальними для

майбутнього розширення економіки [249].

За словами Г. Чанга, реалізація промислової політики передбачає надання допомоги окремим секторам, до яких входять фірми, з метою досягнення результатів, які держава сприймає як вигідні для економіки в цілому [239].

З іншого боку, М. Кизим наголошує, що це навмисна процедура, за якої уряд маніпулює фундаментальними особливостями економіки країни [70, с. 62].

Узагальнюючи, важливо відзначити, що розглядаючи широке трактування «промислової політики», автори визначень підкреслюють такі ключові характеристики:

- промислова політика – це набір заходів, які використовуються для підвищення конкурентоспроможності галузей і підприємств, одночасно сприяючи економічному розширенню всередині країни;
- важливість промислової політики полягає в необхідності поєднати створення нових виробничих потужностей з модернізацією існуючих промислових секторів, і все це в контексті національної економіки;
- промислова політика стосується державної політики, яка спрямована на стимулювання структурних перетворень в економіці;
- промислова політика спрямована на створення мережі інституцій, які сприяють створенню сучасної структури економіки.

Промислова політика, в її вузькому розумінні, відноситься до сукупності заходів, спрямованих на розвиток, удосконалення та реструктуризацію промислового сектора як складової національної економіки. Прихильники цієї точки зору стверджують, що метою державної політики є задоволення потреб певної сфери економіки, а саме промислового виробництва. Далі пропонуємо розглянути варіанти визначень авторів, які дотримуються даного підходу.

Визначення промислової політики, згідно з Дж. Форманом-Пеком і Дж. Фредеріко, є багатогранним поняттям, яке охоплює будь-яку форму державного втручання в галузь. Метою реалізації промислової політики є

забезпечення структурних змін у галузі, які можуть підвищити її конкурентоспроможність, і це досягається шляхом ефективного та послідовного виконання різноманітних стратегій [245].

Основний фокус промислової політики, як описує С. Матійко, зосереджений навколо інвестицій, інновацій та структурного реформування промислового виробництва [99, с. 92].

На думку відомого вченого Д. Родріка, промислова політика включає ряд заходів, спрямованих на створення сприятливого середовища для співпраці між приватним сектором і урядом. Наголошується, що будь-які стимули з боку держави повинні залежати від результатів зазначених дій і носити тимчасовий характер. Крім того, значення «промислової політики» охоплює всі заходи, які стосуються реорганізації економіки на користь більш прогресивних форм підприємництва, незалежно від того, обмежені вони окремими секторами, чи стосуються промисловості в цілому [259].

Державну промислову політику, можливо визначити як набір планів, ініціатив і дій, які впроваджує уряд для сприяння розвитку галузі в країні. Її кінцеві цілі полягають у сприянні безперервному економічному зростанню, підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних виробників і створенні можливостей для працевлаштування [169].

Важливо зазначити, що більшість дослідників продовжує зосереджуватися на визначенні промислової політики як засобу підвищення конкурентоспроможності підприємств і галузей. Основними характеристиками промислової політики є:

- об'єднання в систему заходів впливу держави на промисловість (комплексність промислової політики).
- налагодження спільного партнерства між суспільством, бізнесом і державою;
- досягнення структурної трансформації, збалансованості та прогресивних змін у промисловому секторі;
- сприяння можливості реалізації державних стратегій, пріоритетів,

проектів, програм;

- стимулювання та впровадження інновацій у різних галузях промисловості, а також просування передових технологій.

На нашу думку, другий підхід має більше значення для цього дослідження. Ми вважаємо, що такий підхід дозволяє більш чітко визначити сферу промислової політики, а також оцінити поточну практику та створити потенційні інституції, які можуть регулювати та заохочувати промислове зростання.

Першим кроком для формування теоретичних уявлень про регіональну промислову політику є чітке визначення її природи та змісту. Незважаючи на величезну кількість наукової літератури з цього питання, консенсусу щодо його визначення досі не досягнуто.

На думку Д. Андрієвського, регіональна промислова політика – це дії державних службовців та органів місцевого самоврядування для встановлення та досягнення майбутніх цілей, пов'язаних із соціально-економічним зростанням певної території, шляхом використання специфічних прийомів і засобів впливу на промисловий сектор адміністративних територій [5, с. 7].

Натомість Г. Ортіна, визначення цього поняття не обмежує лише окремим аспектом. Невід'ємна складова ширшої стратегії суспільного розвитку, яка включає взаємодію суб'єктів господарювання, наукових і громадських організацій, а також органів державної влади та місцевого самоврядування. Кінцевою метою цієї стратегії є створення структурно збалансованої та конкурентоспроможної галузі, основа якої базується на останніх технологічних досягненнях. [117, с. 40-41].

На думку Л. Пельтека, регіональну промислову політику можна визначити як систему правових, економічних та організаційних заходів, що здійснюються державними органами та посадовими особами. Головною метою цієї політики є регулювання та підвищення ефективності промислової діяльності в регіоні. Це законодавчі, економічні, інформаційні та організаційні нормативно-правові акти, спрямовані на сприяння функціонуванню та

розвитку промислового комплексу області [121, с. 121].

З точки зору К. Ткача, регіональна промислова політика – це комплекс економічних і політичних дій, які здійснюються всередині та зовні регіону. Метою цих дій є підвищення ефективності факторів виробництва, а також зменшення політичних і соціальних витрат, пов'язаних із реструктуризацією соціально-економічного комплексу регіону [198, с. 31].

У своєму аналізі автори розглядають регіональну промислову політику як багатогранну систему, що складається з правових, економічних та організаційних заходів, які вживаються державними органами для підвищення ефективності та зростання регіонального промислового комплексу, а також соціально-економічного розвитку.

Функції промислової політики є основою її сутності, хоча вони можуть не бути чітко викладеними в точках зору науковців, представлених раніше. Зосередившись на очікуваних результатах реалізації промислової політики, дослідники змогли точно визначити та розрізнити її окремі функції: регулювання, розподіл ресурсів та інновації.

Ми вважаємо, що склад функцій державної промислової політики на регіональному рівні, можливо визначити наступним чином.

Важливою є функція регулювання та визначення стратегічного напрямку розвитку регіонального промислового сектора. Це включає визначення необхідних параметрів для її майбутнього стану, таких як її конкурентоспроможність, інвестиційна привабливість та прогнозований рівень інтеграції в національну та світову економіку.

Функція безпеки має охоплювати різноманітні заходи та орієнтири, які забезпечують вищий ступінь економічної та екологічної безпеки. Вирішальним аспектом цієї функції є підтримка збереження та ефективного використання первинних ресурсів соціально-економічної системи, якими є не що інше, як людський капітал.

Ресурсна функція зосереджена навколо мобілізації ресурсів, необхідних для досягнення продуктивної модернізації та сталого розвитку в промисловому

секторі. Таким чином потрібно забезпечити ресурсну базу, яка відповідає якісним і кількісним характеристикам цілей і завдань державної промислової політики на регіональному рівні.

Інноваційна функція спрямована на сприяння переходу промисловості регіону на інноваційний розвиток. Це досягатиметься шляхом узгодженого використання відповідних форм, методів і засобів публічного управління, забезпечення інтеграції виробничих організацій з науковими та вищими навчальними закладами.

Соціальна функція промислової політики має встановити вирішальні орієнтири соціального прогресу індустріальних установ. Ці параметри мають охоплювати різні аспекти, такі як заробіток працівників та умови праці. Крім того, він має визначити потенційні шляхи активізації участі виробничого персоналу в господарсько-управлінських операціях відповідних суб'єктів господарювання.

Важливо визнати, що формування регіональної промислової політики базується на різних факторах. До них відносяться напрями і темпи розвитку соціально-економічного сектора регіону, розмір його бюджету, унікальні особливості внутрішнього конкурентного середовища, стан навколишнього середовища, потенціал наявних ресурсів, рівень розвитку інфраструктури, забезпечення енергетичної безпеки. Додатково враховується інвестиційна політика. Цілі, завдання та переваги регіональної промислової політики мають узгоджуватися з державною промисловою політикою, оскільки їх узгодженість є надзвичайно важливою.

Беручи до уваги зазначене, можливо визначити сутність державної промислової політики на регіональному рівні, як систему економіко-організаційних відносин між органами публічного управління та господарюючими суб'єктами з приводу реалізації її функцій (регулюючої, забезпечення безпеки, ресурсної, інноваційної, соціальної), формування та досягнення стратегічних економічних і соціальних цілей розвитку промислового сектору економіки регіону.

Проведений аналіз дозволяє запропонувати визначення: державної промислової політики на регіональному рівні – це комплекс заходів, спрямований на створення структурно збалансованого, ресурсо забезпеченого, конкурентоспроможного, інноваційно орієнтованого регіонального промислового комплексу з метою забезпечення економічного зростання, суспільного добробуту, безпеки регіону.

Такий підхід до визначення терміну «державна промислова політика на регіональному рівні» базується на кількох характеристиках, до яких належать:

- політика спрямована не лише на розширення промислового виробництва, а також на загальне економічне зростання з наголосом на довгострокових результатах;

- обов'язкове врахування обставин, що гарантують безпеку і захист держави;

- економічні результати політики трансформуються у підвищення рівня життя населення, що гарантує соціальний добробут;

- багатосуб'єктність політики, відповідно комплексний характер поставлених цілей неможливо досягти без суспільного консенсусу, залучення інститутів громадянського суспільства, квазідержавних структур, механізмів державно-приватного партнерства;

- інноваційна спрямованість промислової політики позиціонує її як ключового гравця в інтеграції сучасних технологічних структур Індустрії 4.0, який став центром поширення нових ідей і практик, що впливає на інші сектори економіки, такі як сільське господарство, торгівля та сфера послуг.

З нашої точки зору, структура державної промислової політики на регіональному рівні включає наступні базові компоненти: цілі і завдання; пріоритетні напрямки; склад суб'єктів, об'єктів; пріоритетні галузі промисловості; очікувані ефекти. Далі ці компоненти будуть розглянуті більш детально.

Аналізуючи наукову літературу, видно, що немає єдиної думки щодо чіткого визначення мети промислової політики.

На думку М. Долішнього, визначення предметного поля регіональної політики є ключовим аспектом, який досі залишається невирішеним і широко дискутованим. По суті, воно вважається «відкритим питанням» через відсутність загальновизнаної чи навіть загальноприйнятої думки серед експертів-практиків та представників науково-експертної спільноти. Цей висновок має важливе значення в ширшому контексті [164, с. 69].

Досліджуючи наукову літературу, варто відзначити різні тлумачення цілей промислової політики.

Цілі промислової політики, на думку Ю. Кіндзерського, полягають у кваліфікованому розвитку виробництва шляхом використання непрямих державних регуляцій. Крім того, будь-які перешкоди для економічного розширення, які не можуть бути усунені природним шляхом, повинні бути подолані в рамках цієї політики [68, с. 19].

Цілі тут не сформульовані прямо, за винятком того, що акцент робиться на сприянні ефективному розширенню виробництва та усуненні перешкод для економічного прогресу.

С. Мехович, А. Костенко вважають, що склад стратегічних цілей промислової, політики включає: збереження і удосконалення основних елементів інфраструктури життєзабезпечення, підвищення якості життя (фізичне і психічне здоров'я нації, екологія, освіта і житло), підтримання достатнього рівня обороноздатності країни [103, С. 36].

Вважаємо, що в наведеному положенні швидше видно ефекти, які можуть бути отримані від реалізації промислової політики (підвищення якості життя, удосконалення інфраструктури життєзабезпечення), ніж її цілі.

Різні автори стверджують, що основною метою промислової політики є прискорення соціально-економічного зростання [152; 154; 155]. Ця позиція є вирішальною, оскільки регіональна політика завжди спрямована на покращення соціально-економічної конфігурації території. Слід, однак, зазначити, що кожен вид політики, чи то промислова, інвестиційна, інноваційна тощо, має окремий набір завдань, які є унікальними для неї.

Основним завданням промислової політики І. Грищенко визначив структурну модернізацію [90, с. 15]. Хоча це є важливою метою для галузі, це попередній крок, який необхідно зробити для досягнення більш значущих результатів, які не обмежуються сектором, а поширюються на всю економіку країни.

На думку Л. Дейнеко та М. Якубовського, цілі промислової політики досягаються на різних етапах функціонування та еволюції промисловості. Це твердження є методологічно обґрунтованим. На сучасному етапі першочерговим завданням, на їхню думку, є створення конкурентоспроможного промислового комплексу. Цього можна досягти шляхом створення нової галузевої структури промисловості, яка складається з передового технологічного ядра, з переважанням виробництв п'ятого і елементів шостого і сьомого технологічних укладів [152, с. 148].

Головним пріоритетом розвитку будь-якої галузі, безперечно, є технологічне оновлення. Однак, коли ми розглядаємо галузь як складну соціально-економічну систему, яка спирається як на технології, так і на людський капітал, стає зрозуміло, що є й інші пріоритети, які слід враховувати, окрім лише технологічного прогресу.

Після ретельного розгляду вищезазначених факторів ми переконані, що кінцева мета промислової політики в будь-якій системі не може бути встановлена на широкому рівні. Важливо її пристосувати до окремих регіонів, а також до конкретних підприємств та їхніх відповідних мереж, враховуючи їх фактичне положення в однорідній групі систем протягом визначеного періоду часу.

На нашу думку, точне зображення цілей державної промислової політики на регіональному рівні залежить від унікальних обставин поточного етапу української економічної реформи. Отже, вкрай необхідно переглянути та розширити цей опис у світлі поточних реалій та можливостей майбутнього зростання.

На нашу думку головна мета державної промислової політики на

регіональному рівні полягає у забезпеченні сталого та інноваційного розвитку промислового комплексу, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності, а також на покращення економічного та соціального розвитку регіону. Ця мета розділена на менші цілі та обов'язки, як показано на рисунку 1.1.

Рис. 1.1. «Дерево цілей» регіональної промислової політики

Джерело: опрацьовано самостійно

Напрямки промислової політики визначаються складом її цілей, як

поточних, так і передбачуваних, а також методами їх реалізації. Важливо відзначити, що ці напрямки можуть бути як широкими та всеохоплюючими, спрямованими на досягнення різноманітних цілей, так і вузькоспеціальними та цілеспрямованими.

Основні цілі є очевидними та включають розвиток промисловості за допомогою інноваційних засобів. Це й модернізація матеріально-технологічної бази, виробничих структур і продукції. Крім того, зусилля зосереджені на розвитку та ефективному використанні людського капіталу в промислових організаціях, а також на вдосконаленні управління та існуючих механізмів. Крім того, публічне управління відіграє вирішальну роль у розвитку промислового сектора економіки.

Діапазон вузькоспеціальних та цілеспрямованих цілей широкий і відображає їх різноманітність, а також наявність численних шляхів їх досягнення. Однією з таких цілей є посилення інтеграції промислового сектора зі світовою економікою, що тягне за собою поширення вітчизняних та іноземних корпорацій у регіоні. Ці корпорації встановлюють міцні виробничі та маркетингові зв'язки з місцевими промисловими організаціями. Інший підхід полягає в активній експансії регіональних промислових виробників на окремі сегменти як національного, так і міжнародного ринків.

Потенціал промислового сектору дуже мінливий, і на його функціонування впливають численні умови та фактори. З появою нових можливостей і загроз у зовнішньому середовищі зміст і склад напрямків політики неминуче змінюватимуться.

Важливою вимогою є необхідність чіткого визначення цілей політики. Це визначення має ґрунтуватися на комплексній оцінці поточного стану, майбутніх тенденцій і потенціалу промислового зростання в межах визначеного регіону та часових рамок.

Існує кілька точок зору щодо складу суб'єктів, відповідальних за впровадження промислової політики. До здатних впливати на промисловий розвиток В. Хаустова відносить органи державної влади та місцевого

самоврядування, суб'єкти господарювання, наукові та громадські організації [217, с. 141]. О. Слободян стверджує, що суб'єктом промислової політики є сучасна держава, що трактується як абстрактна корпорація з визначеною юридичною особою, державним апаратом і громадянами в чітких межах, визнаних іншими націями [174, с. 375]. Однак таке тлумачення виглядає надто теоретичним; промислова політика, як і будь-яка інша політика, проводиться державою незалежно від визнання іншими країнами. Крім того, визначення держави як корпорації позбавлене підстави, оскільки її формування та функціонування базуються на різних принципах.

Згідно з більшістю авторів, типове визначення інституцій, залучених до промислової політики, яку впроваджує уряд, включає державу, громадянське суспільство та приватний бізнес. Проте Т. Стовба пропонує додатково розглянути роль і вплив наукової спільноти, на його думку в сучасному кліматі економічних інновацій наукову спільноту слід розглядати як не менш важливий суб'єкт державної політики, про що йдеться в його праці [190, с. 27].

На нашу думку держава має оцінити економіку з наміром виявити потенційні небезпеки та виробити поради для посилення основних інвестиційних секторів. Для цього пропонується використовувати непрямі методи маніпулювання бізнес-середовищем.

К. Ткач, наголошує, що роль держави не обмежується підтримкою окремих підприємств, а й включає визначення того, які промислові потенціали потребують уваги, аналіз унікальних просторових і функціональних аспектів економічних підсистем та розробку інституційних засад для їх зростання [198, с. 35].

Звернемося до складу суб'єктів промислової політики. У традиційному трактуванні він, як уже було зазначено нами раніше, як правило, обмежується органами влади. Насправді він значно ширше.

По-перше, реалізація Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [136] передбачає активізацію участі місцевої влади у вирішенні стратегічних питань розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Хоча

перелік проблем, які вважаються важливими на місцевому рівні, не містить конкретного посилання на розвиток промисловості, варто зазначити, що органи місцевого самоврядування мають можливість вирішувати інші питання, які не входять до їх юрисдикції, використовуючи власні надходження від місцевих бюджетів [136].

Ми переконані, що міста, які мають значний промисловий потенціал для муніципального прогресу (включаючи створення робочих місць, доходи домогосподарств і податкові надходження до місцевого та державного бюджетів), потребують участі у створенні та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні.

Деякі інші вчені наголошують на важливості зосередження уваги на місцевому рівні. На місцевому рівні, як і на державному рівні, управління процесами, пов'язаними з адаптацією та розвитком промисловості, є вирішальним.

Наступний аспект, який слід враховувати, полягає в тому, що промислова політика призначена для конкретних організацій. Зокрема, вона спрямована на промислові компанії, які працюють у різних секторах економіки, включаючи державні, приватні та зі змішаною структурою власності. Ці компанії також відрізняються за організаційно-правовою структурою.

Основними суб'єктами державної промислової політики на регіональному рівні є держава, органи місцевого самоврядування, та промислові організації.

Слід зазначити, що успішне вирішення певного комплексу завдань, таких як реформування промисловості, впровадження техніко-технологічних досягнень, а також розширення фінансових ресурсів, вимагає активної участі інвесторів. Від їх участі значною мірою залежать темпи та рівень інноваційного оновлення виробництва.

Залучення основних промислових груп і профспілок, таких як Український союз промисловців і підприємців і Торгово-промислова палата України [217, с. 32], заслуговує на увагу. Важливо визнати, що поширеність

цих структур обмежена національним рівнем і ще не проникла в регіональну практику в Україні. Інтеграція цих структур з органами державної влади з метою встановлення цільової функції та оптимізації промислової політики залишається нечастим явищем.

Існуючий підхід до формування політики, що охоплює всі соціально-економічні суб'єкти, не є достатньо обґрунтованим і лише ускладнює процес. А. Рибак та І. Азарова слушно зауважують, що різні групи стейкхолдерів, такі як місцева влада, наукові та освітні організації, бізнес-спільнота, населення регіону, мають різні інтереси та по-різному реагують на стимули інноваційного розвитку. Крім того, ці групи часто мають протилежні інтереси та демонструють опортуністичну поведінку [161, с. 65]. Наприклад, коли топ-менеджмент будь-якої галузі бере участь у формуванні та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, то, швидше за все, вони спрямовані на досягнення позитивних результатів для власного підприємства. Бажання представити себе суб'єктом даної політики обумовлено власним інтересом. Це не означає, що зацікавлені сторони не можуть брати участь у формуванні політики, але їх роль має бути обмежена роллю стейкхолдера.

При всій значущості наукової спільноти, менеджменту промислових підприємств та громадських організацій (у тому числі професійного характеру) у соціально-економічному ландшафті як країни, так і її регіонів, суб'єктом промислової політики є держава.

Решта не служать меті визначення елементів політики. Натомість вони функціонують або як суб'єкти, на які впливає промислова політика, або як суб'єкти, які зацікавлені в ній. Ці суб'єкти часто надають різноманітні послуги, включаючи консультації, інформацію та інші супутні послуги.

При формуванні промислової політики розмежування між зацікавленими сторонами та об'єктами є вирішальним. Ця диференціація виникає через їхні відповідні зв'язки з цілями політики.

Сучасна наукова література з регіональної промислової політики охоплює різноманітний спектр компонентів. Науковці визначають об'єкт

промислової політики як сукупність суб'єктів господарювання, до складу яких входять корпорації, підприємства, індивідуальні підприємці та виробники як товарів, так і послуг. Ці учасники відповідають за реалізацію репродуктивних функцій у виробничій сфері.

На думку Н. Тарасової, Л. Клименко та В. Ємельянова, існує три чітких підходи до визначення об'єкта промисловості: проектний, галузевий і кластерний [155, с. 40-41].

Центр регіональної промислової політики зосереджений навколо інвестиційного проекту, яким може бути конкретне підприємство або виробничий комплекс [60].

На думку Г. Ортіни, об'єктами промислової політики є такі галузі економіки, як сільське господарство, будівництво, машинобудування тощо [117, с. 41]. Самі «галузі», тобто різні види діяльності можуть бути не тільки, об'єктом державної промислової політики але й регіональної, оскільки вони є підсистемами промисловості регіону.

Одним з важливих аспектів державної промислової політики на регіональному рівні є визначення пріоритетних галузей, які потребують сприяння розвитку, як пріоритетних [70, с. 89].

Особливий інтерес становлять галузі, які створюють високу додану вартість на одного працівника. Додана вартість усіх галузей промисловості є тим, що становить національний дохід країни. Величина доданої вартості на одного працівника різна в залежності від галузі. Таким чином, можна збільшити дохід країни шляхом реструктуризації економіки в напрямку галузей, які мають високу додану вартість на одного працівника. Насправді висока додана вартість зазвичай вимагає широкого використання ресурсів на одного працівника. Галузі з високою доданою вартістю, як правило, є або капіталомісткими, де висока додана вартість на одного працівника компенсується високими капітальними витратами, або покладаються на людський капітал, де кваліфікація та навчання персоналу мають першочергове значення.

Ще одним важливим напрямом є підтримка галузей, які є «сполучною ланкою», тобто чітка підтримка галузей, які відіграють важливу роль у матеріально-технічному забезпеченні економіки у цілому. Розвиток галузей, які виробляють проміжні товари, створює мультиплікаційний ефект, тим самим стимулюючи зростання галузей, які використовують ці продукти. Популярність цього аргументу зумовлена поширеною думкою, що виробництво проміжних товарів, які можна використовувати в багатьох галузях промисловості, важливіше, ніж просто виробництво споживчих товарів, які задовольняють потреби домогосподарства.

Вагомим є надання підтримки галузям, які мають потенціал для майбутнього. Це означає розподіл ресурсів на галузі, які, за прогнозами, матимуть потужну траєкторію зростання завдяки таким факторам, як прогрес у технологіях, зміна споживчого попиту та порівняльні переваги. Однак важко з упевненістю передбачити, які галузі будуть розвиватися швидше, ніж інші. Компанії та працівники намагаються визначити перспективні галузі, коли приймають рішення про інвестиції та кар'єру. Втручання держави в цей процес є виправданим лише тоді, коли вона може приймати більш обґрунтовані рішення, ніж учасники ринку. Віра в те, що уряд повинен завжди підтримувати галузі, що розвиваються, означає, що ринок не в змозі оцінити їхній потенціал зростання.

Наступний компонент державної промислової політики на регіональному рівні – її ефекти. Вплив регіональної промислової політики є ключовим аспектом, який не слід забувати. Однак варто зазначити, що багато дослідників не звертають увагу на цей аспект у своєму аналізі або лише згадують його неявно. Крім того, надана інформація часто є агрегованою, що ускладнює ідентифікацію ефектів, які мають відношення до конкретних суб'єктів промислової політики.

М. Бутко та Л. Олефіренко стверджують, що ефекти цього включають оптимізацію промислової продуктивності та гарантування можливостей працевлаштування [11, с. 152]. Подібним чином О. Слободян стверджує, що це

може призвести до посилення структуризації виробництва [174, с. 66]. Крім того, К. Скорік вважає, що це може сприяти розширенню експорту продукції [171, с. 20]. С. Філоненко припускає, що це також може призвести до зростання високовартісної, наукомісткої продукції, підвищення купівельної спроможності робочої сили [210, с. 10].

Важливо розрізняти ефекти, які стосуються різних суб'єктів промислової політики, і ті, які є вибірковими. Очевидно, що вирішення цього питання потребує врахування соціально-економічного статусу залучених суб'єктів, їхнього внеску в розвиток галузі та інтересів, які вони прагнуть досягнути шляхом реалізації промислової політики.

На нашу думку, для органів публічного управління найбільш значущими ефектами промислової політики є такі, як:

- підвищення конкурентоспроможності промисловості та її інтеграція як у світову, так і в українську економічну сферу є ключовими факторами, які потребують уваги;
- поліпшення умов праці, збільшення рівня зайнятості та збільшення заробітків для працівників промислового сектора економіки;
- зміцнення кадрового потенціалу промисловості разом із розширенням можливостей участі виробничого персоналу в господарсько-управлінській діяльності;
- заохочення більшої кількості підприємств, які активно залучаються до інноваційної діяльності;
- розширення бази оподаткування суб'єктів господарювання промислового сектору та пов'язаних з ним галузей напряму впливає на надходженнями до місцевих бюджетів;
- підприємства можуть зменшити свій вплив на навколишнє середовище, зводячи до мінімуму шкоду, завдану їхньою діяльністю, і прагнучи до загального покращення екології.

Для суб'єктів господарювання у промисловості у складі ефектів виправдано виділити:

- інноваційний розвиток матеріально-технічної бази і технологій організацій залежать від розширення їх фінансової бази;
- збільшення оборотного капіталу компанії та підвищення її прибутковості є тісно пов'язаними цілями;
- підвищення конкурентоспроможності продукції.
- здатність виходити на прибуткові ділянки ринку промислових товарів із високим потенціалом зростання;
- у міру підвищення фінансової стійкості найбільш кваліфікованих кадрів відбувається стабілізація їх складу;
- освоєння продуктивного світового досвіду в різних сферах управління промисловою організацією (виробництвом, фінансами, кадрами, маркетинговою діяльністю та ін.);
- одним із способів мінімізації трансакційних витрат, пов'язаних із процедурами пошуку та забезпечення інвестицій, а також виведенням місцевих виробництв на глобальні ринки товарів, є впровадження інфраструктури для інвесторів;
- створення позитивної зовнішньої атмосфери для промисловості включає в себе різні заходи, такі як просування висококваліфікованих систем підготовки та перепідготовки персоналу, поширення інформації для сприяння інвестиційним можливостям і культивування більшого інтересу серед фінансових установ у розширених відносинах з промисловими суб'єктами господарювання.

Найбільш значущими ефектами для інвесторів є:

- зменшення інвестиційних ризиків є важливим аспектом будь-якої інвестиційної стратегії;
- однією з основних цілей інвестування є максимізація прибутку;
- створення стійких економічних гарантій для інвесторів є ключовим напрямком;
- мінімізація витрат, пов'язаних з різними етапами інвестування, а також моніторинг і попередження експлуатаційних дій, вчинених

керівництвом і власниками суб'єктів господарювання.

Спосіб визначення державної промислової політики на регіональному рівні включає різні аспекти, починаючи від напрямку, який вона приймає, і закінчуючи способом управління промисловим сектором регіону. Такий підхід безпосередньо співвідноситься з основною функцією органів управління, відповідальних за цю політику, яка має бути відображена у нормативно-правовій документації.

Після ретельного розгляду як теоретичних, так і методологічних засад можливо запропонувати до огляду алгоритм формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. (див. рис. 1.2).

Рис. 1.2. Алгоритм формування та реалізації регіональної промислової політики

Джерело: складено самостійно за даними [5; 6; 68; 103;175].

Перший етап у розробці державної промислової політики на регіональному рівні полягає у визначенні мети. Тут відразу слід зазначити, що

кожна регіональна система має свою унікальну специфіку умов та факторів розвитку. У зв'язку з цим економічна політика кожного регіону має неповторні для інших регіонів особливостей. Незважаючи на зазначену обставину, загальний теоретичний підхід можна сформулювати.

Наступний етап розробки регіональної промислової політики передбачає проведення аналізу існуючої структури промисловості регіону, що дозволяє виявити основні проблеми розвитку.

Таким чином, структурний аналіз покликаний вирішувати проблеми міжгалузевих пропорцій та взаємодій, визначати конкурентоспроможність регіону порівняно з іншими регіонами та виробляти рекомендації щодо вдосконалення управлінських впливів на регіональний промисловий комплекс. Останній пункт має бути ключовим для розробки регіональної промислової політики.

На наступному етапі розглядаються існуючі моделі реалізації промислової політики та формується власна модель державної промислової політики на регіональному рівні. При цьому слід зазначити, що на даному етапі важливим є вміння розмежувати проблеми держави і проблеми, характерні саме для конкретного регіону.

Четвертий етап розробки державної промислової політики на регіональному рівні передбачає формулювання принципів формування та реалізації регіональної промислової політики.

П'ятий етап передбачає вибір пріоритетних галузей промисловості.

Шостий етап є організаційним і полягає в розробці механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, що передбачає забезпечення узгодженості дій різних ланок управлінського апарату при вирішенні загальних завдань як по вертикалі, так і по горизонталі.

Сьомий етап визначення ризиків реалізації обраної моделі регіональної промислової політики це процес ідентифікації, аналізу та оцінки потенційних негативних подій, обставин або факторів, які можуть вплинути на успішність впровадження і виконання промислової політики. Це важливий етап

планування та управління політикою, спрямованим на забезпечення максимальної ефективності та мінімізацію можливих загроз і проблем

На завершальному етапі відбувається розробка системи моніторингу етапів реалізації державної промислової політики на регіональному рівні на основі індикативного підходу.

Таким чином, державної промислової політики на регіональному рівні, заснована на багатофакторній оцінці її пріоритетів, а також обліку інтересів органів публічного управління, представників сфери бізнесу і населення дозволить вирішити як існуючі окремі проблеми розвитку промисловості, так і весь комплекс проблем соціально-економічного розвитку регіону.

1.2 Принципи і методи формування державної промислової політики

Однією з важливих теоретичних проблем є обґрунтування складу та змістовна інтерпретація принципів розробки та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Дані принципи Д. Андрієвський визначає як теоретичні імперативи, дотримання яких покликане забезпечити ефективність регіональної політики [5, с. 15].

У своїй роботі Ю. Ткаченко заглиблюється в тему «організаційних принципів». Ці принципи є функціональною основою фінансового змісту на відміну від теоретичних основ [200].

На думку І. Макаренка, є кілька важливих принципів, які необхідно враховувати при розробці промислової політики для того чи іншого регіону. Ці принципи, за класифікацією автора, можна згрупувати в наступні категорії на основі їх складу:

- об'єктивною основою промислової політики є інноваційний розвиток технологій та інтеграція промислових об'єктів із значним соціальним впливом;
- наявність стандартної основи для вибору суб'єктів політики є надзвичайно важливою;
- на промислових підприємствах ведеться облік їх технологічних

особливостей, а також внутрішніх і зовнішніх зв'язків;

- співвідношення інтересів держави та суб'єктів господарювання [96].

Принципи регіональної промислової політики є предметом дискусій серед науковців, які пропонують різний склад і зміст таких принципів. У той час як деякі мають на увазі політику в цілому, інші зосереджуються конкретно на регіональному рівні. Проаналізувавши ці теоретичні точки зору, ми вважаємо, що при визначенні принципів державної промислової політики на регіональному рівні важливо абстрагуватись від принципів, які містяться в системах вищого рівня, таких як національна чи державна політика, а також від принципів систем іншої функціональної природи такими як інноваційна, структурна або фінансова політика.

Консолідуючи та посилюючи продуктивні заходи, описані у вищезазначених джерелах, ми вважаємо, що можна створити практичну методологічну основу для формулювання та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Ця структура заснована на взаємозалежному застосуванні наступних принципів, які далі пояснюються та уточнюються:

1. Принцип наукової обґрунтованості промислової політики. Для ефективної реалізації промислової політики необхідно брати до уваги сучасні економічні та управлінські теорії. Це включає в себе використання теорій регіонального управління, програмно-цільових методів, кластерних підходів та інших відповідних методів. Крім того, політика повинна точно відображати поточний стан і потенціал зростання в промисловому секторі економіки. Для досягнення успіху вкрай важливо впроваджувати ефективні практики, методи та інструменти управління.

2. Принцип системності промислової політики має вирішальне значення для підтримки узгодженого та комплексного підходу до змін у промисловому секторі економіки. Цей принцип покликаний уніфікувати всі аспекти промислової політики, забезпечуючи безперервність управлінського циклу. Такий цикл включає взаємозалежні етапи планування, організації та контролю. Крім того, принцип спрямований на сприяння узгодженому підходу між

різними засобами управління змінами, включаючи публічне управління.

3. Принцип стратегічної орієнтації промислової політики зосереджується на визначенні та оцінці можливостей і загроз у глобальному та конкретному економічному (діловому) середовищі. Його метою є визначення перспектив успіху та потенційних небезпек у промисловому секторі.

4. Принцип єдності загального та особливого у змісті і механізмі реалізації політики. Інтерпретація цього принципу передбачає розгляд кількох важливих моментів. Фундаментальний характер промислової політики, який помітний через функції, які вона виконує, відображається в її загальних рисах.

Унікальність державної промислової політики на регіональному рівні полягає в тому, що вона зосереджена на виняткових обставинах і потенціалі промислового розширення в різних регіонах, а також на відмінностях у ресурсах і структурах публічного управління. Крім того, відмінності в промисловій діяльності та виробництві призводять до відмінностей у критичних факторах, таких як реагування на соціальні потреби, ринкова конкурентоспроможність, залежність від державного втручання та етапи розвитку. Отже, економічне зростання відбувається нерівномірно, а окремі регіони виступають рушіями прогресу кількох суб'єктів господарювання. Різні групи виробників потребують кількох стратегічних варіантів для сприяння їхньому зростанню.

Різноманітні підприємства вимагають унікальних підходів під час реалізації державної промислової політики на регіональному рівні через їх індивідуальну конкурентоспроможність, потенціал для зростання та можливості для розвитку на промисловій арені.

Виразність умов і факторів, що визначають стан, розвиток і майбутнє промислового сектора економіки, залежить від конкретних характеристик політики. Цільова функція, розподіл ресурсів, економічне та організаційне забезпечення політики – це те, що робить її унікальною.

Щоб політика була ефективною, гармонійне поєднання як універсальних, так і специфічних компонентів повинно бути присутнім як у її змісті, так і в

реалізації.

5. Принцип єдності промислової, інноваційної, інвестиційної та соціальної політики. Цей принцип реалізується через використання сполучних модулів, що визначають основні завдання регіональної соціально-економічної політики. Ці цілі досягаються шляхом скоординованого застосування інструментальної та ресурсної бази промислової, інноваційної, інвестиційної та соціальної політики.

6. Принцип балансування інтересів різних суб'єктів промислової політики. Для забезпечення функціональності та зростання промислового сектору вкрай важливо збалансувати інтереси кількох суб'єктів промислової політики. До таких суб'єктів належать держава, органи місцевого самоврядування, інвестори, промислові організації. Успіх такої координації залежить від вибору відповідних інструментів і створення інституційного середовища, яке уможливить їх впровадження. Це середовище складається з фундаментальних правових, соціальних та економічних вказівок, які визначають характер і структуру відносин між суб'єктами субполітики. Ці відносини можуть приймати різні форми, наприклад одноразові контракти, довгострокові партнерства.

7. Принцип єдності дій різних рівнів публічної влади. Для забезпечення узгодженого підходу до розробки та реалізації промислової політики органи державного управління та місцевого самоврядування мають ефективно співпрацювати, також необхідно чітко визначити їх межі повноважень і відповідальності.

Уряд відіграє вирішальну роль у розвитку та розширенні промислового сектору країни. Його обов'язком є створення необхідних умов і структур, які заохочуватимуть і сприятимуть такому зростанню. Це передбачає визначення найважливіших галузей, а також конкретних вимог і методів використання державних ресурсів.

Економіка країни знаходиться під значним впливом промисловості в регіоні. Місцева влада несе відповідальність за визначення позиції галузі та

узгодження її з соціально-економічними цілями країни. Для досягнення цього місцеві органи влади повинні розширити набір державних умов, враховуючи при цьому власні внутрішні організаційні ресурси та можливості. Крім того, вони повинні свідомо обирати інструменти для контролю над конкретними аспектами соціально-економічної системи.

Після повного виконання Закону України «Про місцеве самоврядування» суб'єкти місцевого самоврядування матимуть можливість активно брати участь у формуванні та реалізації регіональної промислової політики. Ця участь буде життєво важливою для досягнення таких цілей, як створення нових робочих місць, підвищення доходів промислових працівників і зменшення впливу промислової діяльності на навколишнє середовище.

8. Принцип партнерства влади і бізнесу. Концепція партнерства між державою та бізнесом необхідна для досягнення бажаних цілей. Для досягнення цих цілей налагоджено державне приватне-партнерство (ДПП), яке передбачає співпрацю між владою, місцевими організаціями та бізнесом. Це партнерство встановлено з метою створення необхідних ресурсів і стратегій управління для забезпечення ефективної реалізації та досягнення намічених цілей політики.

Для втілення цього принципу в життя необхідно послідовне збереження довіри між політичними суб'єктами. Це охоплює опір прийняттю моделі опортуністичної поведінки будь-якими особами-учасниками.

9. Вирішальним принципом ефективної промислової політики є необхідна та достатня різноманітність інструментів політики. Цей принцип визнає важливість урахування різноманітних цілей і результатів, а також відмінних характеристик кожної галузі та потенційного впливу різних учасників у регіоні. Він визнає різноманітність економічних секторів і визнає, що різні учасники мають різні можливості для стимулювання соціально-економічного прогресу.

Ми переконані, що запропоновані принципи є фундаментальною методологічною основою для вдосконалення державної промислової політики

на регіональному рівні. Впроваджуючи ці принципи, ми можемо підвищити її обґрунтованість і послідовність, а також соціально-економічну ефективність.

Принципи, які використовуються при формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, ретельно відібрані з метою відображення наукової обґрунтованості підходу до побудови промислового комплексу регіону. Ефективність публічного управління та спеціалізованих організаційних умов вимірюється системним впровадженням цих принципів, які є важливими для досягнення цілей прийнятих стратегій та цільових програм розвитку.

У той же час формування і розвиток науково обґрунтованої державної промислової політики на регіональному рівні передбачає виділення відповідних методів управління.

Під методами управління в науці розуміються способи впливів суб'єктів управління на об'єкт управління в досягненні практичних загальносистемних цілей і завдань [12, С. 34].

У вітчизняній науковій літературі методи управління прийнято класифікувати на певні групи. До них належать правові методи, політичні методи, економічні методи, фінансові методи, організаційні методи, соціально-психологічні методи, а також інші методи, які можуть бути використані.

При реалізації державної промислової політики на регіональному рівні рекомендується використовувати всі вищезазначені методи. Проте необхідно підкреслити важливість економічних та організаційних методів у регулюванні стимулювання інвестиційних процесів, а також удосконалення та розвитку конкурентоспроможності суб'єктів виробничої діяльності.

Для цього дослідження важливо вивчити методи управління, які спираються на сучасне застосування публічного управління: програмно-цільовий, процесно-орієнтований, комплексний та якісно-кількісний.

Програмно-цільовий метод привернув значну увагу і зараз часто використовується. Це передбачає виконання стратегічних і цільових планів сприяння розвитку місцевого промислового комплексу. Цей процес

визначається включенням аналізу конкуренції, встановлення цілей, розподілу ресурсів, запланованої діяльності та моніторингу. Отже, використання програмно-цільового методу є вирішальним для підтримки конкурентоспроможності промислового комплексу регіону. Досягнення стратегічних цілей розвитку цим методом потребує посиленого контролю на всіх етапах, враховуючи непередбачуваність зовнішніх факторів у довгостроковій перспективі. Це вимагає розробки альтернативних планів, які передбачають потенційні зміни, підвищуючи значення процедур прогнозування.

Процесний метод передбачає виявлення зв'язків і взаємозалежностей у промисловому комплексі регіону, які можуть бути використані для створення алгоритму досягнення бажаного стану системи. Важливим аспектом державної промислової політики на регіональному рівні є підвищення доступності суб'єктам господарювання аналітичної та облікової інформації. Ця мета досягається шляхом використання прикладних інформаційних систем і програм для підвищення ефективності та надійності, тим самим підвищуючи адаптивність як публічного управління, так і бізнесу. Управління процесом передбачає розробку процедур для оперативного вирішення та протидії будь-яким непередбаченим ситуаціям, які можуть виникнути під час завдань розробки. Це включає встановлення пріоритетів стратегічних цілей, вибір конкурентних переваг і посилення таких функцій, як моніторинг внутрішніх і зовнішніх змін, підтримання постійного контролю, відстеження надзвичайних ситуацій, а також визначення та впровадження заходів реагування. У сучасному динамічному та конкурентному середовищі дуже важливо створити відповідні інформаційні та комунікаційні служби, щоб ефективно управляти процесами, маючи необхідні навички та здатність швидко реагувати.

У міру того, як можливість інтеграції України до ЄС стає все більш відчутною, цінність комплексного методу зростає, особливо коли в дію вступають нові зовнішні фактори, такі як політичні, технологічні, ринкові та екологічні умови, які потребують ретельного розгляду. Проте сам метод є

досить складним через численні зв'язки та взаємовідносини на різних рівнях управління та господарської діяльності, що складають галузь регіону. У міру виходу регіону на нові рівні цілей і показників розвитку, постійний процес переходу від поточного стану до бажаного визначає єдність і спрямованість формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні для розвитку промислового сектора економіки.

Застосування якісно-кількісного методу сприяє взаємозалежності між кількісними оцінками ефективності державної промислової політики на регіональному рівні та якісними оцінками шляхом використання відповідних методичних інструментів, таких як математичний, статистичний та ін. Цей метод дозволяє науково формалізувати динаміку соціально-виробничих відносин. Його значення в промисловій політиці полягає в забезпеченні процесів і заходів розвитку. Цей метод дозволяє комплексно планувати та аналізувати взаємовідносини між органами публічного управління, галузями, установами, суб'єктами господарювання та їх зацікавленими сторонами. Ці відносини охоплюють ціноутворення, стандартизацію, капіталовкладення, податково-бюджетні відносини, страхування тощо.

На нашу думку, правові, політичні, фінансові, соціально-психологічні методи, що використовуються при формуванні та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні значною мірою є або похідними від організаційно-економічних, або доповнюють, фрагментують та супроводжують їх.

Гнучкість менеджменту в пристосуванні до змін зовнішніх і внутрішніх факторів середовища часто віддзеркалюється в політичних методах. Інституційні інструменти, що гарантують організаційно-економічні процеси, значною мірою відносять до правових методів. Соціально-психологічні методи, в першу чергу, спрямовані на забезпечення економічних процесів необхідним кадровим потенціалом, що відповідає завданням розвитку промислових комплексів в конкурентних умовах.

Узагальнюючи наукові підходи, що використовуються для вивчення

конкретних змін у державній промисловій політиці на регіональному рівні, стає можливим систематизувати концептуальну основу і, таким чином, уточнити теоретичні та методологічні принципи та методи публічного управління в світлі конкурентного середовища, що розвивається.

Після визначення принципів та методів формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, доречно розглянути її основні моделі.

Модель промислової політики – це концептуальна рамка або підхід, що визначає принципи, цілі, інструменти та методи, який використовуються для формування і реалізації промислової політики. Модель промислової політики визначає, які принципи та стратегії будуть використовуватися для розвитку промисловості і досягнення поставлених цілей [25].

Щоб пристосувати моделі промислової політики до конкретних географічних територій, необхідно враховувати їхні унікальні характеристики та можливості. Маючи це на увазі, можливо розробити різні моделі промислової політики, які підходять для різних регіонів. Ці моделі спрямовані на досягнення кількох основних цілей, таких як покращення засобів до існування людей, сприяння конкурентоспроможності, сприяння економічному зростанню та досягнення сталого розвитку.

Для ефективного створення та реалізації моделі промислової політики необхідно поєднувати різні інструменти управління на різних рівнях. Таке об'єднання має бути спрямоване на використання соціально-економічного та інституційного потенціалу країни. У цьому відношенні можна виділити дві моделі: «висхідну» і «спадаючу». Перша передбачає поступову розробку фундаментальної основи промислової політики на різних рівнях управління. Остання включає політичні заходи в комплексну стратегію, яка враховує необхідність відповідних дій, особливо при залученні значних інвестицій.

А. Андреоні стверджує, що в країнах із низьким рівнем індустріального зростання або таких, що зазнали деіндустріалізації, вкрай необхідно не лише відновити промислові структури, а й відновити інституційний потенціал

державного управління [237, с. 305]. У результаті часто застосовується висхідна модель. Натомість В. Венгер зауважує, що в «розвинутих країнах» управління здійснюється на кількох рівнях, а втручання відбувається на місцевому, регіональному, національному і навіть наднаціональному рівнях (модель «знизу вгору») [13, с. 41]. Згаданий автор стверджує, що сучасний тренд промислової політики розвинутих країн світу залежить від висхідної моделі.

У структурі висхідної моделі промислової політики, використання різноманітних інструментів є важливим. Інфраструктура, фінанси, навички та технології повинні бути скоординовані разом. І навпаки, спадаюча модель створює труднощі з точки зору синхронізації. Отже її застосування вимагає багатогранного організаційного арсеналу для підтримки згуртованості та продуктивності. На думку І. Баланюка, Н. Пилипів, В. Якубіва, господарська діяльність суб'єктів має сприяти зміцненню взаємних економічних інтересів, враховуючи при цьому необхідний рівень ефективності використання регіональних ресурсів [114, с. 26].

Для того, щоб висхідна модель була застосована, необхідна повна інформаційна прозорість. Важливо визнати, що основним керівним принципом формування промислової політики є інформаційна відкритість. Це особливо актуально при розгляді висхідної моделі регіональної промислової політики.

У країнах Східної Азії, промисловий розвиток часто пов'язаний із політичними зусиллями. Використання підходу «зверху вниз» у цих країнах гарантує, що цілі встановлюються вищими органами влади, що веде до узгодженої схеми промислового розширення. Цей метод оптимізує реалізацію промислової політики та сприяє ефективному розподілу ресурсів для досягнення національних цілей. Важливо визнати, що можуть виникнути проблеми, пов'язані з регіональною промисловою політикою, оскільки це може відвернути увагу від питань, що стосуються територіального зростання та потенційних можливостей.

У науковій літературі існує різноманітний набір методів визначення

складу моделей промислової політики на різних рівнях, беручи до уваги використання державної влади та її інструменти. Держава має можливість застосовувати свої повноваження кількома способами, наприклад отримувати податкові платежі, виступати регулятором, арбітром або рівноправним партнером по відношенню до інших учасників економічної сфери.

Створення та реалізація різноманітних моделей промислової політики в глобальному масштабі стало поширеною реальністю на практиці. За даними UNCTAD, щонайменше 84 країни прийняли офіційні стратегії промислового розвитку протягом останніх п'яти років. Ці стратегії різноманітні та багатогранні, цілі та завдання різного рівня складності та конкретності. Дослідження, яке охоплювало 10 років, виявило 114 формальних стратегій розвитку зі 101 країни [262], усі з порівнянними наборами промислових показників. Ця вибірка включала лише стратегії, офіційно схвалені урядами з 2008 р., і включала 30 стратегій з країн з розвинутою економікою, 84 стратегії з країн з перехідною економікою та 24 стратегії з найменш розвинених країн. Вчені з UNCTAD розділили промислові стратегії на три різні типи: нарощування, наздоганяння та нова промислова революція. Кожен із цих типів має унікальні характеристики. Ці стратегічні моделі зосереджені навколо впровадження певного набору інструментів, усі спрямовані на досягнення спільної мети. Таким чином, їх можна розглядати як моделі промислової політики. Щоб представити всебічне розуміння цих моделей, ми повинні розглянути точки зору Дж. Джереффі, Дж. Хамфрі та Т. Стерджен [242], які виступають за прийняття трьох моделей, спрямованих на індустріалізацію соціально-економічних систем:

1. Економіку будь-якої конкретної соціально-економічної системи можна обговорювати на різних рівнях, починаючи від національного рівня до окремих адміністративно-територіальних одиниць. На передньому плані цієї дискусії стоїть концепція горизонтальної політики, яка має значний вплив на економіку в цілому.

2. Реалізація цілеспрямованої промислової політики, зосередженої на

конкретних галузях або секторах національної або регіональної економіки, загальновідома як вертикальна селективна промислова політика.

3. Політика, яка зосереджена на глобальних ланцюгах створення вартості, зміцненні міжконтинентальних зв'язків у цих ланцюгах і просуванні позиції країни.

Стосовно запропонованої класифікації моделей промислової політики використовуються інші визначення, які по суті передають ідентичний зміст.

У своїй роботі А. Дука та А. Залевська-Шишак викладають дві поширені моделі державної промислової політики, які виробила міжнародна практика. Ці моделі включають вибірккову політику, яка спрямована на розширення окремих галузевих сегментів, і загальносистемну політику, спрямовану на створення сприятливих умов для галузі в цілому [42, с. 40-41].

Автори, згадані вище, стверджують, що дії держави під егідою загальносистемної політики мають бути неупередженими та спрямованими на створення рівних та вигідних умов для всіх залучених сторін шляхом використання податкових, валютних та митних інструментів.

На відміну від комплексної політики, селективна політика характеризується цілеспрямованим підходом до конкретних суб'єктів, часто використовуючи виборчу владу, а також адміністративну тактику [11, с. 40-41].

Слід зазначити, що терміни «вертикальна» і «селективна» промислова політика схожі за значенням, оскільки обидва стосуються вибіркового впливу держави на її об'єкти. Однак термін «жорсткість» не вказує чітко на макро- чи мікроекономічну природу політики, ані на її зв'язок із вибіркковістю. Автори згадують митні та податкові заходи як приклади системної політики, але ці заходи можуть впроваджуватися вибірково або повсюдно на розсуд регуляторів у практичному застосуванні.

Ще одна класифікація моделей, на яку варто звернути увагу, це ступінь «жорсткості». На думку В. Хаустової та В. Зінченка, метою вертикальної, «жорсткої» промислової політики є створення та розвиток перспективних галузей економіки на основі пріоритетів, визначених урядом. Засіб, яким це

досягається, характеризується різними перевагами в інструментальній базі [207, с. 80].

С. Філоненко постулює, що «жорстка» промислова політика демонструє сильні мобілізаційні характеристики та включає такі інструменти, як бюджетні субсидії, вибіркоче кредитування, регулювання цін на енергоносії та сировину, протекціоністські заходи в міжнародній торгівлі та інші стратегії розвитку ключових галузей [208, с. 14].

А. Кушнерук вважає, що промислову політику можна розділити на дві категорії: «жорстку» і «м'яку». Перша призначена для встановлення пріоритетів і розвитку конкретних секторів економіки з сильним наголосом на мобілізації. При цьому остання орієнтована на підвищення конкурентоспроможності виробничих компаній [79, с. 56]. Основна відмінна риса між ними полягає в характері впливу держави на промисловий сектор економіки. Свій вплив держава здійснює шляхом створення сприятливих зовнішніх умов для розвитку (що входить до сфери «м'яких» інструментів), а також через чіткі вказівки державним підприємствам щодо обсягу та структури їхніх планів. Проте пропонуване «розведення» сфер і завдань різних методів потребує подальшого з'ясування. Держава здатна сприяти розвитку різноманітних галузей і виробничих практик шляхом непрямого впливу. І навпаки, підвищення конкурентоспроможності може бути досягнуто шляхом впровадження суворих заходів, таких як ті, що стосуються регулювання монополістичної практики у великих промислових корпораціях.

Промислову політику ЄС часто називають «м'якою», оскільки вона спрямована на заохочення розвитку національних галузей промисловості та підвищення їх конкурентоспроможності шляхом інвестицій у проекти, які підвищують рівень ефективності. Ця підтримка спрямована саме на виробників [87, с. 58].

Очевидно, що склад характеристик обох моделей не має остаточної критеріальної основи. Отже, ця класифікація не може бути використана для легітимізації змісту «жорсткої» чи «м'якої» промислової політики.

Промислову політику часто класифікують як:

- захисну, тобто орієнтовану на протекціоністський підходу є захист поточної промислової інфраструктури шляхом надання пріоритету збереженню робочих місць і захисту вітчизняних компаній від іноземної конкуренції;
- адаптивну, тобто зосереджену на модифікації промислової інфраструктури нації відповідно до змін у структурі попиту та розвитку конкурентних умов на глобальному ринку;
- ініціативну, коли держава активно впливає на розвиток промисловості країни, виходячи зі свого бачення бажаного образу її структури в більш-менш довгостроковій перспективі [152, с. 38].

Наша думка щодо цієї позиції полягає в тому, що вона має як переваги, так і обмеження. Перше стосується її здатності розкривати та висвітлювати найважливіші методи управління. Наприклад, якщо обрано захисний варіант політики, першорядне значення матиме ефективність державного органу, відповідального за виконання протекціоністських заходів.

Важливо визнати, що ініціативну та адаптивну політику не можна розглядати як одне й те саме явище. У другому випадку необхідно відзначити непрактичність цього поняття. Насправді адаптивність є необхідною складовою ініціативної промислової політики. Це пов'язано з тим, що зовнішнє та внутрішнє середовище промисловості піддається мінливості, яка є невід'ємною рисою функціонування та розвитку економічної системи.

Очевидно, що сучасні уявлення про роль держави в управлінні промисловістю на регіональному рівні узгоджуються з ініціативною промисловою політикою. Ця політика передбачає активне створення бажаних інституцій, у тому числі державних, які формуватимуть майбутню економіку країни та необхідні умови для її реалізації.

У стратегії сталого розвитку України до 2020 р. такий образ, як уже вище зазначалося, складають: інноваційна основа розвитку економіки, в тому числі, її індустріального сектора, створені умови для найбільш ефективного

застосування знань і умінь людей для постійного поліпшення технологій, економічних результатів [148].

Роль держави в ініціативній промисловій політиці залежить передусім від конкурентоспроможності промислових фірм у сучасній економіці, як визначив М. Портер. Ці чинники включають якість трудових ресурсів, рівень наукових досліджень, що проводяться в галузі природничих наук, і тісний зв'язок між промисловими фірмами, вищими навчальними закладами та науково-дослідними інститутами. Крім того, важливу роль відіграють здатність до творчого освоєння іноземних технологій, темпи розвитку технологічних та інших інновацій у промисловості країни, місткість внутрішнього ринку та рівень вимог вітчизняних споживачів до якісних характеристик промислової продукції. Нарешті, вирішальним чинником є також наявність кластерів технологічно пов'язаних підприємств, які виробляють продукцію високого попиту для зовнішніх ринків [255, с. 14].

На думку кількох дослідників, остання ітерація промислової політики, яку використовують різні країни, відрізняється від попередніх версій підвищеною адаптивністю, комплексністю, інтерактивним характером, зв'язком з іншими секторами економіки та багатогранними цілями. Ці політики дозволяють використовувати більш широкий спектр інструментів з метою покращення підготовки кваліфікованого персоналу, сприяння інноваційному прогресу та покращення соціального добробуту. Для сприяння промислового розвитку було синтезовано поєднання горизонтальної та вертикальної промислової політики, як зазначає К. Ейджингер [248]. Крім того, А. Андреоні [237] визначив численні стратегії розвитку, спрямовані на підвищення промислової конкурентоспроможності як усередині країни, так і за кордоном.

Хоча реалізація «змішаної» моделі набула більшого поширення, важливо відзначити її чутливість до дефіциту ресурсів. Успішна інтеграція різноманітних ресурсів можлива лише за умови їх надлишку. Інакше розподіл ресурсів у різних напрямках міг би перешкодити необхідній концентрації «критичної маси» для досягнення стратегічних цілей, перешкоджаючи

реалізації кількох цілей.

Різноманітні моделі промислового розвитку мають спільну мету – досягнення результатів. Ці результати можуть варіюватися від більш узагальненого та поширеного підходу до розвитку, відомого як горизонтальна політика, до створення спеціалізованих і високорозвинених промислових систем, які обмежені за функціями та, ймовірно, за територією.

Вибір тієї чи іншої моделі промислової політики залежить від стратегічного спрямування соціально-економічної системи країни, регіону чи місцевої громади в контексті цілей її розвитку в цій сфері.

Країни з перехідною економікою перебувають у процесі створення регуляторних систем для інвестицій з метою виконання традиційних моделей промислової політики, як горизонтальної, так і вертикальної [115, с. 40-41]. Ці інвестиційні системи мають більш цілеспрямований підхід до конкретних секторів економіки, реалізуючи вертикальну модель.

UNCTAD повідомляє, що понад 33% їхніх зусиль зосереджено на підвищенні конкурентоспроможності за допомогою горизонтальної політики, спрямованої на подолання бар'єрів продуктивності [262].

Суть горизонтальної промислової політики полягає у здійсненні структурних змін, які розширюють здатність промисловості до самовідтворення та сприяють зростанню економіки регіону, а також збільшують можливості зайнятості населення. Ця політика спрямована на досягнення балансу між зростанням продуктивності та збереженням і створенням робочих місць. Її успіх вимагає комплексного підходу, який сприятиме співпраці між різними відомствами, включаючи ті, що відповідають за захист навколишнього середовища, трудові відносини, торгівлю, наукові дослідження та енергетику [112]. Іншими словами, модель горизонтальної політики промислового розвитку є комплексною стратегією, спрямованою на покращення соціально-економічної системи (у даному випадку регіону), одночасно сприяючи або принаймні зберігаючи якість соціально-трудова відносин та інших елементів соціальної сфери.

Реалізація горизонтальної промислової політики в регіонах України демонструє значний потенціал, особливо в регіонах з різноманітною промисловістю та широкими можливостями для здійснення невеликих, інвестицій як з боку приватного сектору, так і з боку інституцій розвитку.

Ефективне застосування горизонтальної промислової політики можна пояснити ДПП, яке було плідним у державних і місцевих проектах. ДПП сприяє перерозподілу фінансових ресурсів у бік окремих регіонів і є вирішальним чинником у цій реалізації.

Останні звіти UNCTAD показали, що майже 40% нещодавно ухвалених стратегій промислового розвитку передбачають створення та зростання окремих галузей промисловості та промислових кластерів, а також включають плани реалізації вертикальної промислової політики [262].

Модель вертикальної промислової політики часто використовує як ефективний інструмент формування регіональних та міжрегіональних кластерів.

Основна мета впровадження вертикальної промислової політики не обмежується лише створенням кластерів. Навпаки, це також передбачає розвиток винахідницької інфраструктури, а також модернізованих форм організації виробництва та управління територією. Це можуть бути технопарки, технополіси та індустріальні парки, які спрямовані на досягнення цієї мети.

Нинішня політика, яка наголошує на глобальних ланцюжках створення вартості, зосереджена насамперед навколо тактики, яка створює «смарт-спеціалізацію» в рамках соціально-економічних систем, що, у свою чергу, сприяє конкурентоспроможності окремих регіонів. «Смарт-спеціалізація» є широко прийнятим поняттям в ЄС, а також в рамках ОЕСР та ООН.

На думку фахівців, промислова політика кількох країн, зокрема Австралії, Південної Кореї, Аргентини, Бразилії, Колумбії, Коста-Ріки, Мексики, Перу, Уругваю, Еквадору та Чилі, відображала принцип смарт-спеціалізації. У рамках проекту «Polosde Competitividad» було створено банк

даних 579 галузевих пріоритетів у 49 регіонах за допомогою інструментів розумної спеціалізації, як засіб реалізації цього принципу [262].

На думку дослідників UNCTAD, інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у сучасну промислову політику є ще одним важливим елементом. Цей цифровий розвиток відкриває нові перспективи для підвищення продуктивності в усіх сферах економіки та навіть створення абсолютно нових секторів. Конференція ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) провела дослідження, які демонструють успішне розширення участі деяких країн у глобальних ланцюгах створення вартості за допомогою аутсорсингу на базі ІТ, серед цих країн Індія, Коста-Ріка та Філіппіни [264].

Незважаючи на те, що концепція промислової політики, зосереджена навколо побудови глобальних ланцюжків створення вартості або залучення до них, набула поширення, необхідно визнати обмежений обсяг цього підходу. Його переконливість дійсна лише в тому випадку, якщо ми передбачаємо довгостроковий тренд до глобальної економіки. Проте сучасні тенденції економічного зростання демонструють сприйнятливість цієї моделі з точки зору досягнення національних інтересів. Проте необхідно розглянути можливість його застосування з огляду на різні рівні та умови розвитку промисловості в різних регіонах України.

Для досягнення максимального включення в міжнародні інвестиційні процеси та швидкого поширення передових виробничих технологій модель державної промислової політики на регіональному рівні має визначати пріоритет конкретних інструментів. О. Кудріна зазначає, що така тактика дозволила б відійти від більш консервативного підходу «опори на власні сили» до погоні за інноваційними іноземними технологіями [85, С. 68]. По суті, ця модель має бути створена для практичної реалізації принципів вільного руху товарів, послуг, капіталу, і праці на світовому ринку. Однак слід також зазначити, що ці принципи не завжди можуть узгоджуватися з національними чи регіональними інтересами.

Коли йдеться про промислову політику, яка зосереджується на участі в

глобальних ланцюжках створення вартості, використовуються численні методи та заходи. Ці інструменти часто зосереджені на окремих секторах, факторах виробництва або рівнях промислової системи. Адаптивність інституційної структури також є важливим аспектом, який слід враховувати.

Розробляючи політику, слід враховувати потенційний вплив глобальної економіки та політики. Необхідно створити динамічну та гнучку промислову систему, яка зможе ефективно реагувати на ці впливи та досягати прогресу. Прогрес може відбутися лише завдяки використанню ексклюзивного ресурсу, яким володіє країна чи регіон. Це певний економічний парадокс, але ефективна інтеграція в інклюзивну та адаптовану глобальну систему є здійсненою та вигідною за рахунок активізації використання цих виняткових ресурсів [87, С. 55].

Узагальнюючи вище розглянутий матеріал потрібно зупинитись на декількох напрямках формування державної промислової політики на регіональному рівні (див. рис. 1.3):

По-перше, коли мова йде про державну промислову політику на регіональному рівні, ідеальний підхід передбачає поєднання селективних і горизонтальних заходів. Селективні заходи мають бути спрямовані на конкретні точки зростання, опорні проекти та кластери, тоді як горизонтальні заходи мають бути спрямовані на покращення загального функціонування економіки та розвиток науково-технологічного потенціалу. Застосувати єдині умови для розвитку промисловості по всій країні неможливо. Натомість важливо обирати заходи стимулювання, які найкраще розкривають потенціал промислового розвитку окремого регіону в певний час.

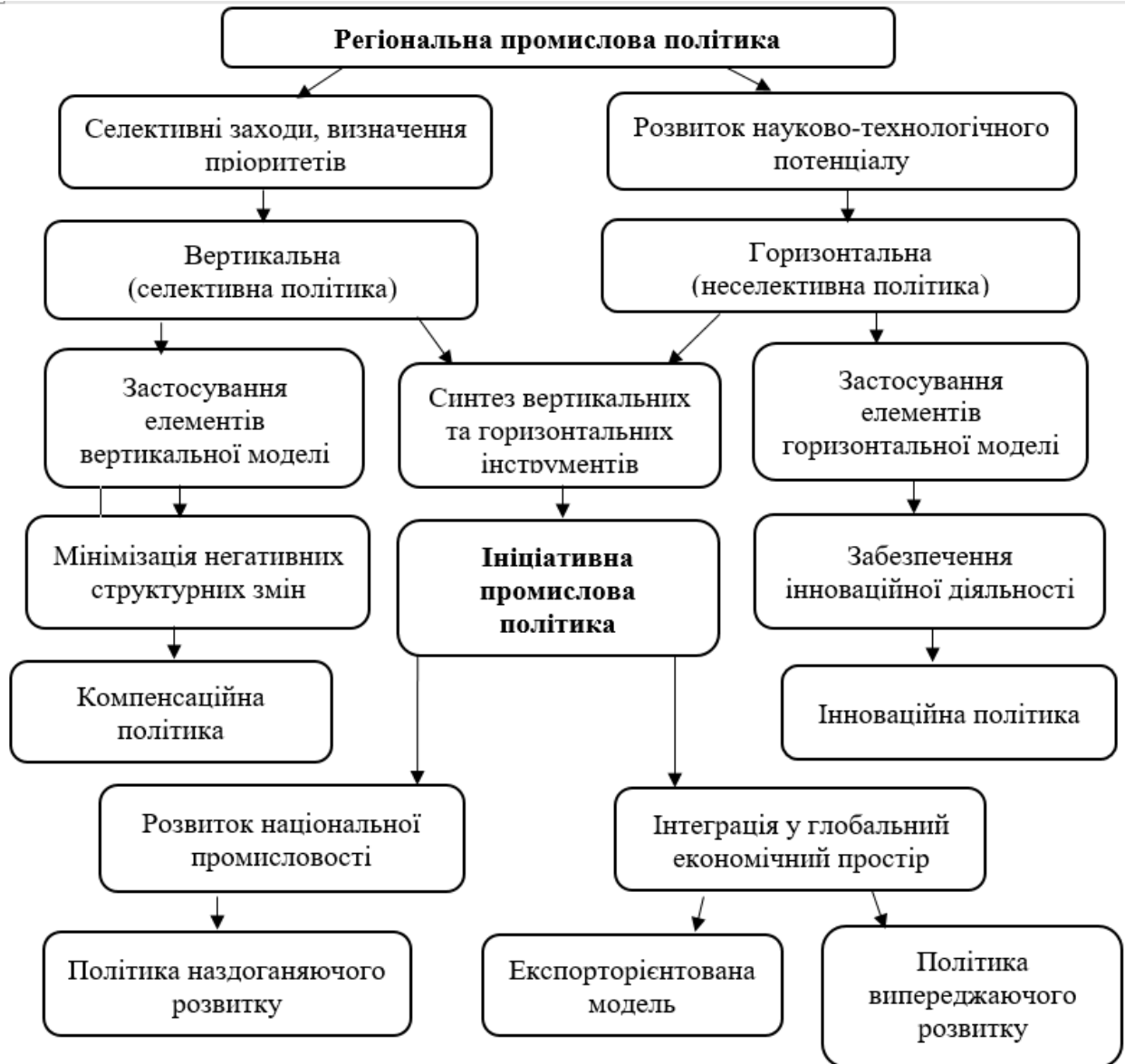

Рис. 1.3. Модель регіональної промислової політики

Джерело: розроблено автором самостійно

По-друге, щоб забезпечити ефективність, промислова політика має надавати пріоритет ідеальній локалізації ланцюжків доданої вартості. Визначення точного рівня локалізації цінності в конкретних областях повинно здійснюватися в кожному конкретному випадку, враховуючи всі виробничі та логістичні міркування. Важливо уникати обмеження перспектив промислового розвитку одним регіоном і натомість використовувати рамково-кластерний підхід. Це передбачає аналіз створення та розвитку промислових територіальних кластерів при прийнятті рішень щодо необхідного розвитку

інфраструктури на території.

По-третє, одним із викликів реалізації інвестиційних проектів є брак сучасних технологій та фінансових ресурсів. Це призводить до необхідності залучення іноземних партнерів для розробки та реалізації цих проектів. Вирішення проблем іноземної участі стає критично важливим компонентом реалізації промислової політики. Вибір локації проектів також накладає унікальні обмеження та умови для залучення іноземних компаній, що вимагає конкретних заходів підтримки насамперед на державному рівні.

По-четверте, політика щодо регіональної промисловості має виходити за рамки самої галузі та охоплювати інші фактори, такі як економіка, суспільство та навколишнє середовище. Одним із ключових положень у промисловій політиці є збереження ресурсів і сприяння енергоефективності разом із вирішенням соціальних та екологічних проблем.

1.3 Структура механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні

Промислова політика реалізується через свій механізм, визначений сукупністю способів, інструментів і правил їх застосування для досягнення поставлених завдань.

Механізм реалізації державної промислової політики – система економічних, правових, організаційних та інших заходів державного впливу, їх послідовність і спосіб їх реалізації, що визначають умови функціонування і розвитку промисловості [175].

У суспільних науках поняття механізму нове, ще остаточно не сформоване, перенесене з технічної сфери, де відомо ще з давніх-давен. Склад механізму визначається принципом його дії, в результаті якого відбувається трансформація впливу однієї складової частини на іншу для забезпечення виконання певної функції та досягнення необхідного результату. Зі збільшенням числа і ролі гнучких зв'язків на виконання функції механізму

впливають випадкові фактори, що робить зв'язки між складовими елементами то жорсткими, то гнучкими.

Головне призначення механізму реалізації державної промислової політики в тому, що він дозволяє розкрити процес перекладу абстрактно поставлених цілей в практичну реалізацію заходів щодо їх досягнення. Для досягнення поставлених цілей вкрай важливо розглядати механізм як щось більше, ніж просто теоретичні основи та наукові висновки. Він передбачає реальні зміни та дії, які переводять частини економічних систем з одного стану в інший. Таким чином він забезпечує державний вплив і поступове просування до бажаних результатів.

Визначити механізм реалізації державної промислової політики, можливо через його структурні елементи, такі як мета, завдання, суб'єкт та об'єкт, принципи, функції, зворотній зв'язок. На нашу думку даний механізм повинен носити комплексний характер та складатись із функціональних механізмів реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, а саме: нормативно-правового, економіко-фінансового, організаційно-адміністративного та інформаційно-комунікативного механізму, які у свою чергу мають арсенал власних методів, засобів та інструментів (див. табл. 1.1).

Таким чином у загальному вигляді механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні можна визначити як сукупність функціональних механізмів, форм, методів та інструментів, за допомогою яких органи публічного управління при взаємодії з менеджментом промислових організацій здатні надавати позитивний вплив на процеси розвитку регіонального промислового комплексу.

Враховуючи, що механізм реалізації промислової політики, необхідно здійснювати на основі законодавства, пропонуємо перш за все розглянути нормативно-правовий механізм (див. рис. 1.4).

Нормативно-правовий механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні включає систему правових норм, законодавчих актів та регулятивних засобів, які регулюють діяльність у сфері

промисловості. Цей механізм має на меті створення правової бази та правил, які сприяють формуванню та реалізації промислової політики.

Як і будь-яка сфера суспільних відносин, економічні відносини, що складаються між господарюючими суб'єктами, а також між господарюючими суб'єктами і державою при організації виробництва промислової продукції, при виробництві та реалізації промислової продукції, є об'єктом регулювання з позиції держави.

Державне регулювання відрізняється від інших видів регулювання (саморегулювання, договірне регулювання) насамперед засобом, за допомогою якого здійснюється регулюючий вплив. Таким засобом при здійсненні державного регулювання є нормативний правовий акт [31, с. 51].

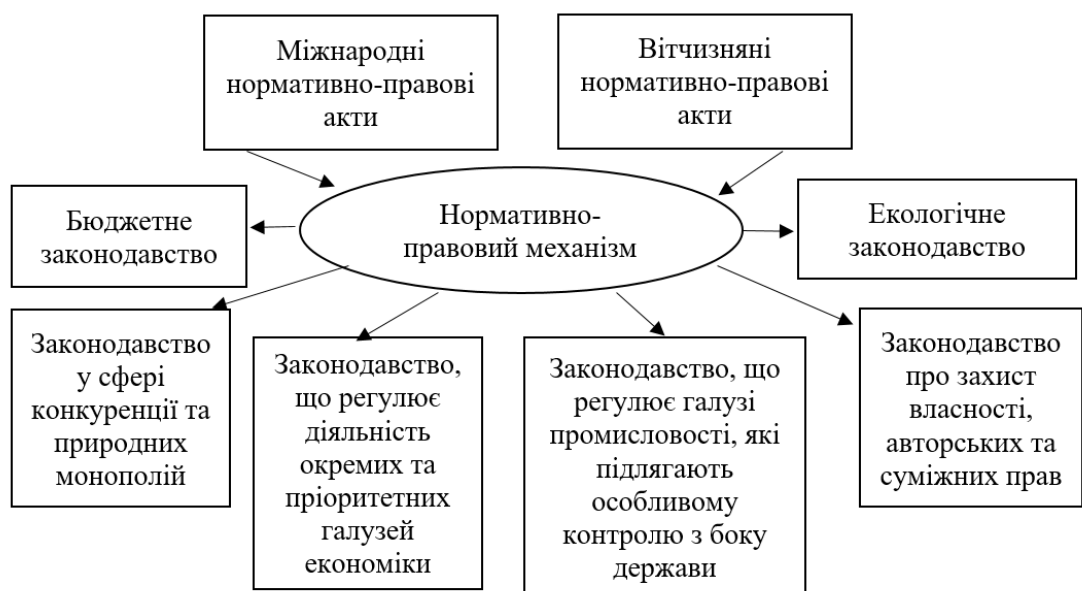

Рис. 1.4. Складові нормативно-правового механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні

Джерело: складено самостійно

В. Мілаш цілком обґрунтовано зазначає, що вплив держави на бізнес має здійснюватися виключно через право, яке забезпечує переведення зусиль держави, застосовуваних нею коштів в площину практичної діяльності.

Ефективність засобів держави залежить від ефективності правових інструментів. Правові норми, закріплені у відповідних формах права, виступають основними інструментами правового регулювання [104, с. 39].

Саме нормативний правовий акт визначає не тільки зміст основних інститутів у сфері промислової діяльності, основні права та обов'язки суб'єктів, а й межі їх регулювання. Іншими словами, саме на рівні нормативного правового акту (і перш за все закону як акту, що володіє вищою юридичною силою на території конкретної держави) держава визначає:

1) Які відносини між господарюючими суб'єктами або господарюючими суб'єктами та органами державної влади регулюються безпосередньо через приписи нормативного правового акту;

2) Які відносини між господарюючими суб'єктами повинні бути в обов'язковому порядку врегульовані самими господарюючими суб'єктами (наприклад, через саморегульовані організації та членство в них);

3) Які відносини господарюючі суб'єкти регулюють повністю самостійно (через договір).

Особливістю правового механізму регулювання регіональної промислової діяльності є повне підпорядкування національному законодавству України, з урахуванням Міжнародних нормативно-правових актів, які ратифіковані нашою державою.

Розглянемо основні Міжнародні нормативно-правові акти, які впливають на державну промислову політику України: Угода про заснування Світової організації торгівлі (WTO) [203], Угода про асоціацію між Україною та Європейським союзом [202], Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) [204], Конвенція про біологічне різноманіття [78], Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату [69], Конвенція Міжнародної організації праці (МОП) [77]. Вплив даних нормативно-правових актів на промислову політику України розглянуто у додатку Б, табл. 1.

Це лише деякі приклади Міжнародних нормативно-правових актів, які

впливають на державну промислову політику України. Важливо зауважити, що список може бути більш широким, і вплив кожного акту може залежати від конкретних умов і контексту, але поглиблене дослідження у цьому напрямку не є метою нашого дослідження.

В Україні існує ряд вітчизняних нормативно-правових актів, які впливають на державну промислову політику. Деякі з них включають: Конституцію України [79], Указ Президента України «Про Концепцію державної промислової політики» [135], Закон «Про охорону навколишнього природного середовища» [138], Закон «Про стандартизацію» [146], Закон «Про державну підтримку інвестиційних проектів зі значними інвестиціями» [129], Закон України «Про енергозбереження» [134], Закон України «Про захист прав споживачів» [133]. Вплив даних нормативно-правових актів на промислову політику України розглянуто у додатку Б, табл. 2.

Потрібно відзначити, що за наявності певної кількості законодавчих актів та нормативних документів, які регулюють промислову діяльність, на сьогоднішній день відсутній Закон України «Про промислову політику».

Нормативно-правовий механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні гарантує виконання правових норм, стимулює розвиток промисловості та забезпечує захист прав та інтересів усіх стейкхолдерів в цій сфері.

Наступною складовою механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є економіко-фінансовий механізм (див. рис. 1.5.).

Економіко-фінансовий механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні включає набір заходів, що спрямовані на забезпечення економічної стійкості та фінансової підтримки розвитку промисловості в регіоні. На нашу думку основними його складовими мають бути: інвестиційна та інноваційна діяльність, державно-приватне партнерство; формування кластерів; публічні закупівлі; включення у глобальні ланцюги вартості; субсидії, субвенції, бюджетні кредити, податкові пільги. Далі

пропонуємо розглянути їх більш ретельно.

Визначальним елементом економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є інвестиційна складова. Вона формується на базі існуючого законодавства і програм, під впливом різних факторів.

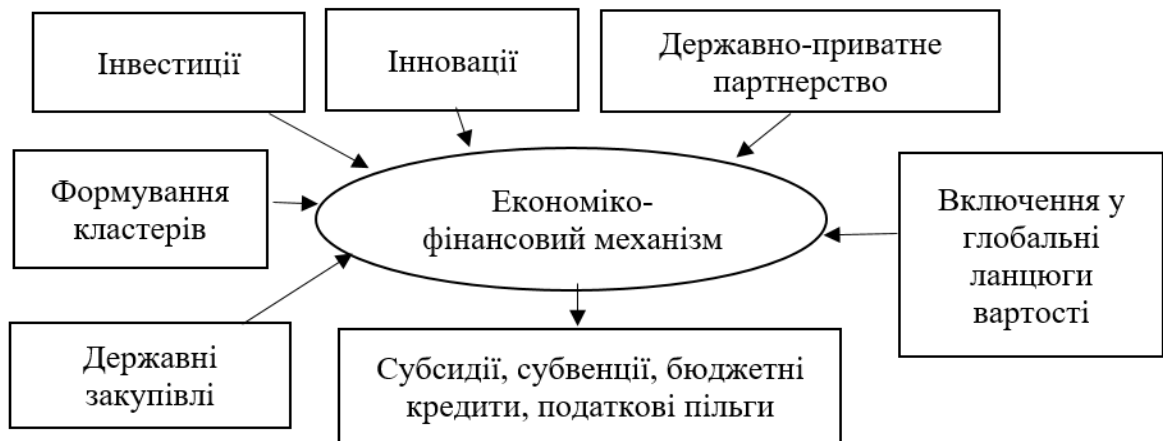

Рис. 1.5. Складові економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні

Джерело: складено самостійно

Інвестиції суттєво впливають на реалізацію промислової політики України. Інвестиції забезпечують необхідний капітал для розвитку промисловості, впровадження нових технологій, модернізації виробництва і підвищення конкурентоспроможності українських підприємств. Основні впливи інвестицій на реалізацію промислової політики такі: стимулювання розвитку промисловості; впровадження нових технологій; розвиток людського капіталу; привабливість інвестиційного клімату; розширення експортного потенціалу; інвестиції допомагають розвивати експортно орієнтовану промисловість та забезпечують підвищення експортного потенціалу країни.

Інвестиційна складова регіональної промислової політики України є ключовою для стимулювання розвитку промисловості. Вона спрямована на залучення інвестиційних коштів до конкретних регіонів країни та створення

сприятливих умов для розвитку промислових підприємств [213, с. 67]. Основні аспекти інвестиційної складової регіональної промислової політики включають: розвиток інфраструктури; створення сприятливого інвестиційного клімату; формування інвестиційних стимулів; розвиток інноваційного середовища; підтримка малих і середніх підприємств.

Ці аспекти сприяють привабливості регіонів для інвесторів і стимулюють розвиток промисловості на місцевому рівні. Правильно розроблена інвестиційна складова регіональної промислової політики може забезпечити створення робочих місць, зростання економічної активності та підвищення життєвого рівня населення в конкретному регіоні.

Наступною складовою економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є інноваційна діяльність. Потрібно відзначити, що впровадження інновацій сприяє підвищенню конкурентоспроможності промислових підприємств, стимулює економічне зростання, сприяє розвитку нових галузей промисловості та підтримує науково-дослідницьку діяльність. Важливими інновації можуть бути особливо для малих і середніх підприємств (МСП). Застосування нових технологій допомагає МСП покращувати свою конкурентоспроможність, залучати інвестиції, розширювати ринки та розвивати нові продукти і послуги. Також інновації допомагають підприємствам розвивати технології та практики, спрямовані на збереження навколишнього середовища.

Інноваційна складова державної промислової політики на регіональному рівні включає в себе ряд заходів та стратегічних підходів, спрямованих на стимулювання і підтримку інноваційного розвитку в промисловості різних регіонів країни. Основні аспекти інноваційної складової промислової політики включають такі: створення інноваційних кластерів; фінансова підтримка; розвиток науково-технічного потенціалу; розвиток інфраструктури; привабливість для інвестицій; освітні програми та навчання.

Цікавим інструментом є смарт-спеціалізація (Smart specialization) – це стратегія розвитку регіону, яка базується на концентрації інвестицій та

інновацій у вузько спеціалізованих областях, де регіон має відносні переваги, технологічні навички та потенціал для досягнення конкурентних переваг [173]. Смарт-спеціалізація є підходом, який був запроваджений Європейським Союзом в рамках стратегії «Європа 2020» з метою підтримки економічного розвитку регіонів [241]. Цей підхід допомагає регіонам сконцентруватися на своїх унікальних конкурентних перевагах і розвивати спеціалізовані знання та технології, що можуть допомогти регіону стати більш конкурентоспроможним і привабливим для інвесторів.

Важливим аспектом успішної реалізації інноваційного аспекту державної промислової політики на регіональному рівні є створення сприятливого середовища для культивування інновацій.

Наступною складовою економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є державно-приватне партнерство (ДПП). ДПП відображає співпрацю між державою і приватним сектором з метою розвитку промисловості та стимулювання економічного зростання.

Для нормального функціонування ринкової економіки необхідна продуктивна співпраця між суб'єктами господарювання та владними структурами держави. Точний характер і методи цього партнерства можуть значно відрізнятися залежно від рівня зрілості та унікальних національних особливостей ринку. Водночас О. Малін зауважує, що держава виконує «соціально відповідальні функції», переслідуючи національні інтереси, а бізнес сприяє поступальному імпульсу економічного прогресу [98, с. 31].

На думку Т. Єфименко, ДПП є вагомим фактором підвищення ефективності бізнесу через сприяння прозорості прийняття рішень, комунікації з громадськістю та ЗМІ [38, с. 121]. Такого ж переконання щодо переваг ДПП у підвищенні ефективності управління та збільшенні прозорості діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування поділяє і П. Шилепницький [235, с. 145].

ДПП – це універсальне рішення, яке можна застосовувати для широкого

кола довгострокових цілей, таких як розвиток інфраструктури та адаптація інноваційних технологій. Широкий спектр форм, типів і застосувань ППП робить його універсальним інструментом для вирішення цих завдань. Кожна сторона ДПП має свої цілі, конкретні завдання та мотивацію. Інтереси держави та бізнесу не завжди можуть збігатися, а часом навіть суперечити.

Наступною складовою економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є кластерний підхід до її побудови. Кластери не є абсолютною новацією в господарській практиці, але лише в останні десятиліття вони стають об'єктом та інструментом державної промислової політики. Такий підхід дозволяє реалізувати нову роль приватного сектора, держави, торгових асоціацій, дослідницьких і освітніх установ, перш за все, з точки зору їх участі в інноваційному процесі. Він передбачає об'єднання галузевих підприємств, науково-дослідних установ, урядових органів та інших зацікавлених сторін з метою створення сприятливих умов для розвитку певної галузі в конкретному регіоні.

Основні переваги кластерного підходу до побудови регіональної промислової політики: сприяє створенню спільної інфраструктури; стимулює інноваційний розвиток; підвищує конкурентоспроможність; підтримує розвиток локальних ринків праці; забезпечує співпрацю між різними секторами.

Розвиток кластерів вимагає врахування унікальних особливостей кожного регіону, які можуть забезпечити конкурентні переваги. Кластери служать сполучною ланкою для включення стратегічних регіональних рішень у масштабні внутрішні проекти, створюючи нову технологічну та соціокультурну систему. Розвиток кластерів є вкрай важливим для держави та окремих регіонів.

Важливою складовою економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є підхід який полягає у формуванні промислової політики, орієнтованої на включення в глобальні ланцюжки вартості.

Включення в глобальні ланцюжки вартості – це процес, коли підприємства та організації з різних країн беруть участь у створенні та постачанні продуктів і послуг на світових ринках [46, с. 36]. Форми, складність і тривалість глобальних ланцюгів доданої вартості можуть відрізнятися, але їх головна перевага полягає в підвищенні ефективності, інноваційності та конкурентоспроможності учасників. Це досягається шляхом спеціалізації, співпраці, розширення та виходу на нові ринки.

Одним з ключових аспектів державної промислової політики на регіональному рівні є включення глобальних ланцюгів доданої вартості. Ця інтеграція має потенціал для стимулювання фундаментальних структурних змін, модернізації та диверсифікації промислового сектора, підвищення якості та вартості продукції, залучення іноземних інвестицій та полегшення трансферу технологій. Крім того, це може призвести до поглиблення економічної інтеграції з ЄС та іншими глобальними партнерами.

Н. Черкас наголошує на важливості орієнтації на окремі ніші всередині галузей для створення промислової політики, спрямованої на посилення включення в глобальні ланцюги створення вартості, а не зосередження на галузях у цілому [225, С. 63]. Водночас Г. Дугінець зазначає, що формування глобальних ланцюжків вартості відображає триваючу фрагментацію галузі, коли виробництво переміщується із широких «галузових» ніш до більш специфічних «секторальних» [46, с. 140].

Допомога, яку надає держава, відіграє значну роль у сприянні участі регіонів України в глобальних ланцюгах доданої вартості, тим самим збільшуючи її продуктивність. Інтеграція регіонів України в глобальні ланцюжки доданої вартості є важливим інструментом для розвитку регіональної економіки та підвищення конкурентоспроможності нашої країни на світовому ринку.

Наступною складовою економіко-фінансового механізму є державні закупівлі або публічні закупівлі, які можуть відігравати важливу роль у формуванні регіональної промислової політики. Ці закупівлі охоплюють

покупку товарів і послуг державними органами та підприємствами, що належать державі у порядку, встановленому Законом України «Про публічні закупівлі» [141].

Публічні закупівлі є важливим інструментом реалізації регіональної промислової політики України. Вони дозволяють державним органам закуповувати товари, роботи та послуги від українських підприємств, що сприяє розвитку промисловості та створенню нових робочих місць у регіонах.

Розглянемо деякі способи, якими державні закупівлі можуть впливати на регіональну промислову політику: стимулювання місцевого підприємництва; підтримка промислових кластерів; розвиток інноваційних рішень; рівномірний розвиток регіонів; покращення якості продукції та послуг; створення робочих місць та підвищення рівня соціальної відповідальності, що сприяє економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності регіону.

Публічні закупівлі є інструментом реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, спрямованим на розвиток індустріальних секторів, стимулювання інноваційного розвитку та забезпечення рівномірного економічного зростання різних регіонів країни.

Останньою складовою економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є субсидії, субвенції, бюджетні кредити та податкові пільги, які можуть використовуватись для стимулювання розвитку промисловості в конкретному регіоні.

Субсидії та субвенції надаються підприємствам для компенсації частини витрат на придбання сировини, матеріалів, обладнання та інших видатків. Бюджетні кредити надаються підприємствам на пільгових умовах, що дозволяє їм отримати доступ до фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проектів. Податкові пільги дозволяють підприємствам зменшити обсяги сплати податків, що звільняє додаткові кошти для розвитку виробництва.

Ці інструменти використовують для стимулювання розвитку промисловості в конкретному регіоні, залучення інвестицій, підтримки місцевого підприємництва, створення нових робочих місць та підвищення

конкурентоспроможності регіону на національному та міжнародному рівні.

Наступною складовою механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є організаційно-адміністративний механізм, який включає набір структурних та адміністративних заходів, що забезпечують ефективне управління і координацію виконання промислової політики (див. рис. 1.6.).

Рис. 1.6. Складові організаційно-адміністративного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні

Джерело: складено самостійно

На нашу думку основними інструментами організаційно-адміністративного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є: розробка стратегій та планів; розподіл ресурсів; кадровий потенціал; інститути підтримки; розвиток інфраструктури; екологічний контроль.

Розробка стратегій та планів є важливою складовою організаційно-адміністративного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Ці стратегії та плани визначають загальні напрями розвитку промисловості в регіоні, визначають конкретні цілі, завдання та заходи, які необхідно виконати для досягнення цих цілей.

Розробка стратегій та планів при реалізації державної промислової

політики на регіональному рівні допомагає забезпечити систематичний та упорядкований підхід до розвитку промисловості в регіоні. Вони створюють основу для впровадження конкретних заходів та досягнення стратегічних цілей з урахуванням особливостей та потреб регіону.

Розподіл ресурсів при формуванні регіональної промислової політики є важливим етапом, який передбачає визначення і раціональний розподіл доступних ресурсів для досягнення поставлених цілей політики. Ресурси можуть включати фінансові, людські, матеріальні, технічні та інші ресурси, необхідні для розвитку промисловості в регіоні.

Потрібно зазначити, що розподіл ресурсів повинен бути проведений відповідно до загальних принципів справедливості, сталого розвитку та врахування інтересів всіх зацікавлених сторін. Конкретний розподіл ресурсів буде залежати від конкретних умов, потреб та можливостей регіону.

Кадровий потенціал є одним з ключових аспектів при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Ефективне управління кадрами та розвиток людського капіталу в регіоні можуть сприяти створенню конкурентоспроможної індустріальної бази та прискорити його економічний розвиток. Аспекти, які варто враховувати при розгляді кадрового потенціалу: освіта та навчання; професійна орієнтація; залучення талановитих фахівців; співпраця з промисловими партнерами; інноваційність та дослідження; міжнародне співробітництво. Основним завданням публічного управління кадровим потенціалом в регіональній промисловості є забезпечення наявності висококваліфікованої робочої сили, створення умов для інновацій та конкурентоспроможності регіону в промисловому секторі.

Розвиток інфраструктури є важливим фактором при формуванні державної промислової політики на регіональному рівні. Основними видами інфраструктури які потребують розвитку є: транспортна інфраструктура; енергетична інфраструктура; інформаційно-комунікаційна інфраструктура; індустріальні парки та спеціалізовані зони; урбаністичне планування та земельне господарство. Ефективна інфраструктура створює сприятливі умови

для розвитку промисловості в регіоні, сприяє залученню інвестицій, підвищенню конкурентоспроможності підприємств і стимулює економічний розвиток.

Розвиток інфраструктури є складним процесом, який вимагає тісної співпраці між державними органами, бізнесом і громадою. При плануванні і реалізації проектів з розвитку інфраструктури необхідно враховувати потреби регіону, а також економічні, соціальні та екологічні наслідки. Інфраструктура є фундаментом економічного розвитку, її стан сприяє створенню нових робочих місць, залученню інвестицій та підвищенню конкурентоспроможності регіону.

При формуванні державної промислової політики на регіональному рівні розвитку промисловості регіональні розвиткові агентства; бізнес-інкубатори та технопарки; фонди розвитку; університети та дослідницькі інститути; громадські організації та промислові асоціації.

Громадські організації та промислові асоціації можуть здійснювати роль посередника між державою, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами. Вони представляють інтереси промислових підприємств, сприяють установленню співпраці, спільним проектам та розвитку промислових кластерів.

Вагомість екологічного контролю при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, полягає в тому, що він спрямований на забезпечення сталого розвитку промисловості та захист довкілля. Включає систему моніторингу, оцінку та регулювання впливу промислових підприємств на довкілля і забезпечення дотримання екологічних стандартів і вимог. Головним завданням є забезпечення ефективного контролю за дотриманням екологічних стандартів та вимог, запобігання забрудненню та збереження природних ресурсів. Це сприяє сталому розвитку промисловості та забезпечує збалансований підхід до вирішення економічних та екологічних завдань.

Перераховані елементи організаційно-адміністративного механізму реалізації регіональної промислової політики допомагають забезпечити

ефективне управління, координацію та контроль за реалізацією політики, а також створюють умови для сталого розвитку промисловості в регіоні.

Важливою складовою механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є інформаційно-комунікативний механізм (див. рис. 1.7.).

Інформаційно-комунікативний механізм реалізації регіональної промислової політики – це система засобів та методів забезпечення ефективного взаємодії між бізнесом та державою з метою розвитку економіки та покращення умов для бізнесу на регіональному рівні [102, с. 21].

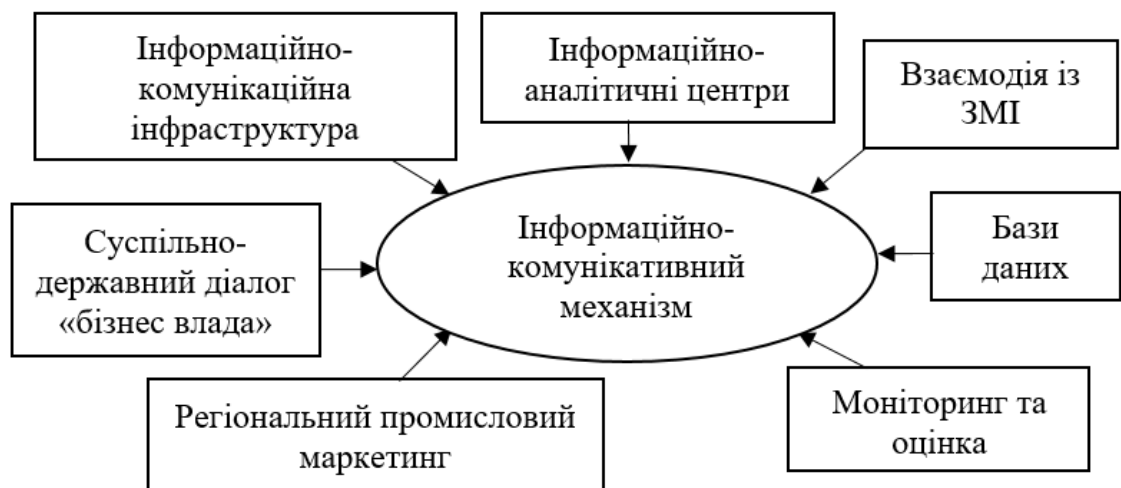

Рис. 1.7. Складові інформаційно-комунікативного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні

Джерело: складено самостійно

На думку А. Помази-Пономаренко інформаційно-комунікативний механізм державної регіональної політики дозволяє всім складникам механізму працювати як цілісна система, адже керує каналами, джерелами інформації, відповідає за систему зворотного зв'язку [124, С. 204].

Далі пропонуємо розглянути основні засоби цього механізму: інформаційно-комунікаційна інфраструктура (ІКІ); інформаційно-аналітичні центри; взаємодія із ЗМІ; суспільно-державний діалог «бізнес влада»; бази

даних; регіональний промисловий маркетинг; моніторинг та оцінка.

Значний вплив на реалізацію регіональної промислової політики має ІКІ. Це обумовлено тим, що вона є ключовим фактором у сучасному світі, який впливає на розвиток економіки, створення робочих місць, підвищення конкурентоспроможності підприємств та покращення якості життя населення.

На думку О. Чернеги ІКІ як сукупність технологій, обладнання, баз даних, інтелектуального забезпечення використовується як засіб управлінської та соціальної взаємодії, є базовим елементом сучасних виробничих систем, підвищує якість і швидкість прийняття рішень, сприяє формуванню глобальної спільноти [224, С. 77]. Також даний автор визначає головне завдання ІКІ – забезпечення взаємодії споживачів на підставі використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, надання постійного доступу до інформації та баз даних, використання інформаційних ресурсів для вирішення соціально-економічних завдань [224, С. 78].

ІКІ відіграє важливу роль у реалізації регіональної промислової політики та може допомогти: підвищити ефективність виробництва; знизити витрати; створити нові робочі місця; покращити якість продукції; збільшити конкурентоспроможність підприємств; сприяти розвитку інновацій; покращити співпрацю між підприємствами та установами; підвищити ефективність логістики; розвинути електронну освіту.

Загалом розвинена ІКІ створює сприятливе середовище для розвитку промисловості регіону. Це забезпечує високу конкурентоспроможність, сприяє залученню інвестицій та стимулює інноваційний розвиток. Проте для успішної реалізації цього потенціалу необхідно об'єднати зусилля влади, бізнесу та громадськості для створення сприятливих умов для розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури та впровадження сучасних технологій у промисловість регіону.

Суспільно-державний діалог «бізнес-влада» – це процес взаємодії між бізнесом та державою з метою вирішення питань, що стосуються розвитку економіки та покращення умов для бізнесу. Цей процес є актуальним у наш час

і знаходить своє відображення у наукових дослідженнях [100; 260].

Суспільно-державний діалог «бізнес-влада» може здійснюватися різними способами. Найбільш поширеним методом ініціювання діалогу між бізнесом, владою та іншими зацікавленими сторонами є формування робочих груп або комітетів. Потім ці групи можуть обговорити низку тем, пов'язаних з регіональною промисловою політикою, і, зрештою, надати рекомендації уряду. Крім того, громадські слухання чи форуми також можуть слугувати засобом сприяння дискусії між бізнесом та урядом. Під час цих заходів зацікавлені сторони мають можливість висловити свою думку щодо регіональної промислової політики.

Можливо навести деякі приклади впливу суспільно-державний діалог «бізнес-влада» на реалізацію промислової політики. Так у США він був одним із ключових факторів успіху програми «Реіндустріалізація Америки» [244]. У Канаді – був використаний для розробки і впровадження програми «Промислова стратегія Канади» [258]. У Європі – для розробки і впровадження програми «Європейська промислова стратегія» [112]. Ці програми допомогли створити мільйони нових робочих місць у промисловому секторі та сприяли економічному зростанню.

Суспільно-державний діалог «бізнес-влада» є важливим інструментом для забезпечення ефективної співпраці між урядами і бізнесом. Цей діалог дозволяє обговорювати різні питання, пов'язані з регіональною промисловою політикою, і розробляти спільні рішення, які будуть корисні для всіх сторін.

Регіональний промисловий маркетинг відіграє важливу роль при формуванні державної промислової політики на регіональному рівні. Це стратегічний підхід, що передбачає використання маркетингових інструментів для просування регіону як привабливого місця для промислових інвестицій, розвитку місцевих підприємств та підвищення його конкурентоспроможності. Важливими складовими регіонального промислового маркетингу є: брендуння регіону; розробка маркетингових стратегій; залучення інвестицій; розвиток місцевих підприємств; співпраця зі стейкхолдерами.

Регіональний промисловий маркетинг допомагає позиціонувати регіон як привабливу промислову платформу, створює сприятливі умови для повертання інвестицій, розвитку місцевих підприємств та підвищення конкурентоспроможності регіону. Він доповнює інші інструменти регіональної промислової політики та допомагає досягти стратегічних цілей розвитку промисловості.

Інформаційно-аналітичні центри є експертними організаціями, що здійснюють моніторинг і розробляють стратегії вирішення суспільних проблем [3]. У світі існують багато аналітичних центрів, які займаються реалізацією регіональної промислової політики. В Україні також існують аналоги таких центрів. Наприклад, Інститут економіки промисловості НАН України; Інститут регіональних досліджень НАН України; Інститут економіки та прогнозування Національного банку України; Інститут економічних досліджень та політичних консультацій; Інститут економічних стратегій, а також інформаційно-аналітичні центри можуть створюватись в університетах, інноваційних парках та регіональних бізнес-інкубаторах та регіональних агентства розвитку.

Інформаційно-аналітичні центри мають вагомий вплив на реалізацію регіональної промислової політики, допомагаючи органам влади:

- визначити галузі промисловості, які мають потенціал для зростання;
- розробити програми, які сприятимуть розвитку цих галузей промисловості;
- залучати інвестиції в ці галузі промисловості;
- створювати робочі місця в цих галузях промисловості;
- підвищувати конкурентоспроможність підприємств у цих галузях промисловості
- сприяти співпраці між підприємствами, установами та органами влади.

Інформаційні бази впливають на реалізацію державної промислової політики на регіональному рівні в декількох аспектах.

По-перше, вони забезпечують доступ до інформації про підприємства, інвестиційні проекти, державні програми підтримки підприємств, міжнародні програми підтримки підприємств та нормативні акти України.

По-друге, інформаційні бази сприяють прозорості і підзвітності у сфері регіональної промислової політики.. Це сприяє підвищенню довіри до органів влади і залученню їх до співпраці у сфері регіональної промислової політики.

По-третє, інформаційні бази сприяють співпраці між органами влади, підприємствами та іншими зацікавленими сторонами у сфері регіональної промислової політики.

Взаємодія зі ЗМІ може мати значний вплив на реалізацію державної промислової політики на регіональному рівні, оскільки ЗМІ грають ключову роль у формуванні громадської думки, впливаючи на урядові рішення, ставлення громадськості та інвестиційний клімат. Взаємодія зі ЗМІ може впливати на реалізацію державної промислової політики на регіональному рівні:

- допомагати поширювати інформацію про регіональні ініціативи та проекти, спрямовані на розвиток промисловості;
- позитивно висвітлювати регіональні успіхи у промисловості, що сприяє покращенню іміджу регіону в очах інвесторів та підприємств;
- залучити громадськість та зацікавлені сторони у процес прийняття рішень;
- проводити незалежний аналіз та оцінку реалізації промислової політики в регіонах;
- звертати увагу на проблеми та недоліки у реалізації промислової політики.

Здійснення систематичного моніторингу та оцінки реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, дозволяє оцінювати результативність політики, виявляти потреби та проблеми, вносити коригування до стратегії та заходів.

Всі ці елементи сприяють покращенню обміну інформацією, залученню

зацікавлених сторін, створенню сприятливих умов для розвитку промисловості в регіоні та ефективній реалізації промислової політики.

Механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні забезпечує систематичний та організований підхід до розвитку промисловості в регіоні. Він враховує економічні, екологічні, соціальні та інші аспекти, сприяє створенню сприятливого середовища для промислового розвитку та забезпечує досягнення стратегічних цілей регіональної промисловості.

Висновки до розділу 1

1. З'ясовано ключові характеристики державної промислової політики на регіональному рівні: промислова політика – це набір заходів, які використовуються для підвищення конкурентоспроможності галузей і підприємств, одночасно сприяючи економічному розширенню всередині країни; важливість промислової політики полягає в необхідності поєднати створення нових виробничих потужностей з модернізацією існуючих промислових секторів, і все це в контексті національної економіки; промислова політика стосується державної політики, яка спрямована на стимулювання структурних перетворень в економіці; промислова політика спрямована на створення мережі інституцій, які сприяють створенню сучасної структури економіки.

2. Визначено сутність державної промислової політики на регіональному рівні, як систему економіко-організаційних відносин між органами публічного управління та господарюючими суб'єктами з приводу реалізації її функцій (регулюючої, забезпечення безпеки, ресурсної, інноваційної, соціальної), формування та досягнення стратегічних економічних і соціальних цілей розвитку промислового сектору економіки регіону. З'ясовано, що структура державної промислової політики на регіональному рівні включає наступні базові компоненти: цілі і завдання; пріоритетні напрямки; склад суб'єктів,

об'єктів; пріоритетні галузі промисловості; очікувані ефекти.

3. У дисертаційній роботі доведено, що головною метою державної промислової політики на регіональному рівні є забезпечення сталого та інноваційного розвитку промисловості, підвищення її ефективності та конкурентоспроможності, а також покращення економічного та соціального розвитку регіону. Визначено основні суб'єкти та об'єкти державної промислової політики на регіональному рівні, так суб'єктами є держава, органи місцевого самоврядування, та промислові організації. Об'єктами – сукупність суб'єктів господарювання, до складу яких входять корпорації, підприємства, індивідуальні підприємці та виробники як товарів, так і послуг.

4. Основними структурними елементами механізму реалізації промислової політики на регіональному рівні є мета, завдання, суб'єкт та об'єкт, принципи, функції, зворотній зв'язок. На нашу думку даний механізм повинен носити комплексний характер та складатись із функціональних механізмів реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, а саме: нормативно-правового, економіко-фінансового, організаційно-адміністративного та інформаційно-комунікативного механізму, які у свою чергу мають арсенал власних методів, засобів та інструментів.

Нормативно-правовий механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні включає систему правових норм, законодавчих актів та регулятивних засобів, які регулюють діяльність у сфері промисловості. Цей механізм має на меті створення правової бази та правил, які сприяють формуванню та реалізації промислової політики.

Економіко-фінансовий механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні включає набір заходів, що спрямовані на забезпечення економічної стійкості та фінансової підтримки розвитку промисловості в регіоні. Основними його складовими є: інвестиційна та інноваційна діяльність, державно-приватне партнерство; формування кластерів; публічні закупівлі; включення у глобальні ланцюги вартості; субсидії, субвенції, бюджетні кредити, податкові пільги. Далі пропонуємо

розглянути їх більш ретельно.

Організаційно-адміністративний механізм, включає набір структурних та адміністративних заходів, що забезпечують ефективне управління і координацію виконання промислової політики основними його інструментами є: розробка стратегій та планів; розподіл ресурсів; кадровий потенціал; інститути підтримки; розвиток інфраструктури; екологічний контроль.

Інформаційно-комунікативний механізм реалізації регіональної промислової політики – це система засобів та методів забезпечення ефективного взаємодії між бізнесом та державою з метою розвитку економіки та покращення умов для бізнесу на регіональному рівні. Основні засоби цього механізму: інформаційно-комунікаційна інфраструктура (ІКІ); інформаційно-аналітичні центри; взаємодія із ЗМІ; суспільно-державний діалог «бізнес влада»; бази даних; регіональний промисловий маркетинг; моніторинг та оцінка.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ

2.1 Оцінка сучасного стану нормативно-правового та економіко-фінансового механізмів реалізації державної промислової політики

На функціональність і пріоритети промислової політики, а також на структуру і динаміку виробництва безпосередньо впливають особливості вітчизняного законотворчого процесу. Верховна Рада України офіційно затверджує завдання, напрями та цілі промислової політики та розвитку промисловості у стратегічних програмних документах країни. Однак часто ці документи створюються без ретельного аналізу і є лише синтезом пропозицій різних суб'єктів господарювання, зокрема галузевих лобістів, та законодавчих ініціатив. Цей процес відбувається за підходом «знизу догори», починаючи з окремих підприємств та галузевих об'єднань, які мають представників у Верховній Раді чи Уряді, регіональних та місцевих органах влади, центральних органах виконавчої влади, і завершується Урядом та Президентом України, які вносять відповідне законодавче подання.

Промисловий сектор економіки України перебуває у критичній ситуації, що характеризується зниженням конкурентоспроможності вітчизняної продукції як на локальному, так і на світовому ринках. Основною причиною такого стану речей є відсутність стратегічного, системного підходу до розвитку промисловості, який базується на наукових принципах. Неадекватність різних державних стратегій, програм і концепцій, пояснюється недоліками їх методології, а також відсутністю ефективних механізмів реалізації. Особливо недосконалим є механізм реалізації промислової політики, допущені прорахунки щодо забезпечення виконання запланованих заходів з необхідними ресурсами. Слід зазначити, що існує відсутність персональної відповідальності всіх рівнів управління за належне виконання стратегічних завдань.

Основною проблемою нормативно-правового механізму формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є відсутність Закону України «Про промислову політику». Відсутність Закону України «Про промислову політику» негативно впливає на розвиток промисловості в Україні в цілому. Це обумовлено тим, що закон визначає правові, організаційні та фінансові засади, що виникають між суб'єктами, що здійснюють діяльність у сфері промисловості, органами публічного управління. У ньому також визначаються цілі та завдання державної промислової політики, її принципи, інструменти та механізми реалізації.

Без закону про промислову політику уряд не має чіткого правового підґрунтя для формування та реалізації державної промислової політики. Це може призвести до:

- відсутності єдиної стратегії розвитку промисловості;
- недосконалості нормативно-правової бази в галузі промисловості;
- неефективного розподілу ресурсів між суб'єктами промислової діяльності;
- погіршення конкурентоспроможності промислових підприємств.

Особливо негативно відсутність закону про промислову політику впливає на розвиток інноваційних проєктів у промисловості. Інновації вимагають значних фінансових, людських та матеріальних ресурсів. Закон про промислову політику міг би передбачити спеціальні механізми підтримки інноваційних проєктів, такі як субсидії, гранти, пільги з оподаткування тощо.

На сьогоднішній день Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України розробило проєкт Закону України «Про промислову політику» [139]. Він був оприлюднений для громадського обговорення у 2021 р. Проєкт закону передбачає створення сприятливих умов для розвитку промисловості в Україні, зокрема: стимулювання інвестицій у промисловість; розвиток інноваційної діяльності; підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств; створення нових робочих місць.

Ухвалення Закону України «Про промислову політику» є важливим

кроком на шляху до розвитку промисловості в Україні. Він допоможе уряду сформувавши ефективну промислову політику, яка сприятиме зростанню економіки та покращенню добробуту громадян.

Вплив промислової політики держави проявляється в позиції та значенні промисловості у створенні ВВП, а отже, і в рівні конкурентоспроможності економіки країни. У 1990 р. внесок промисловості у ВВП становив приблизно 35,9% (порівняно з 41,4% у 1985 р.), а сільського господарства – 24,0%. Станом на початок 2020 р. частка промисловості у структурі ВВП становила 19,0%, а внесок сільського господарства – 9,0% [5, с.4].

На рисунку 2.1 показано зміни ВВП в Україні за період з 1990 по 2022 рр. На даному графіку чітко простежуються економічні кризи, що суттєво вплинули на рівень ВВП.

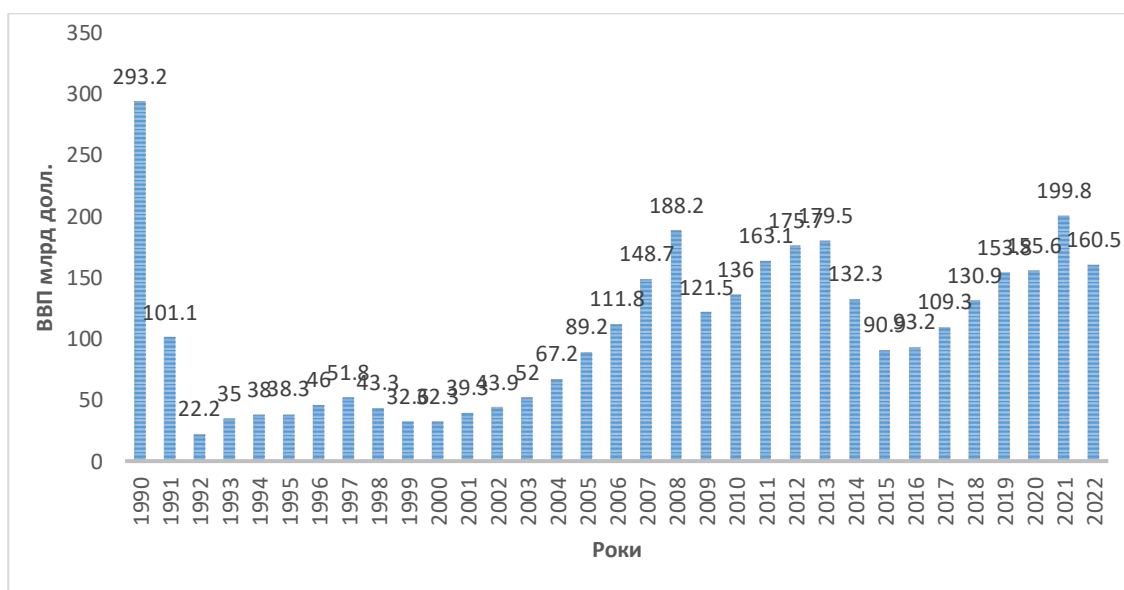

Рис. 2.1. Динаміка ВВП України за 1990-2022 рр., млрд дол.

Джерело: складено самостійно за даними [28]

Після російського повномасштабного військового вторгнення в Україну за даними Державної служби статистики України, реальний ВВП України у 2022 р. впав на 29,1% порівняно з 2021 р. Це найзначніше зниження ВВП України з 1994 р.

В Україні промисловість становить 29,5% ВВП країни станом на 2021 р.,

згідно з даними Державної служби статистики України (див. рис. 2.2). Приблизно 16% від загальної кількості зайнятого населення працює в промисловості, і це також створює можливості працевлаштування у відповідних сферах, зокрема в транспорті та торгівлі.

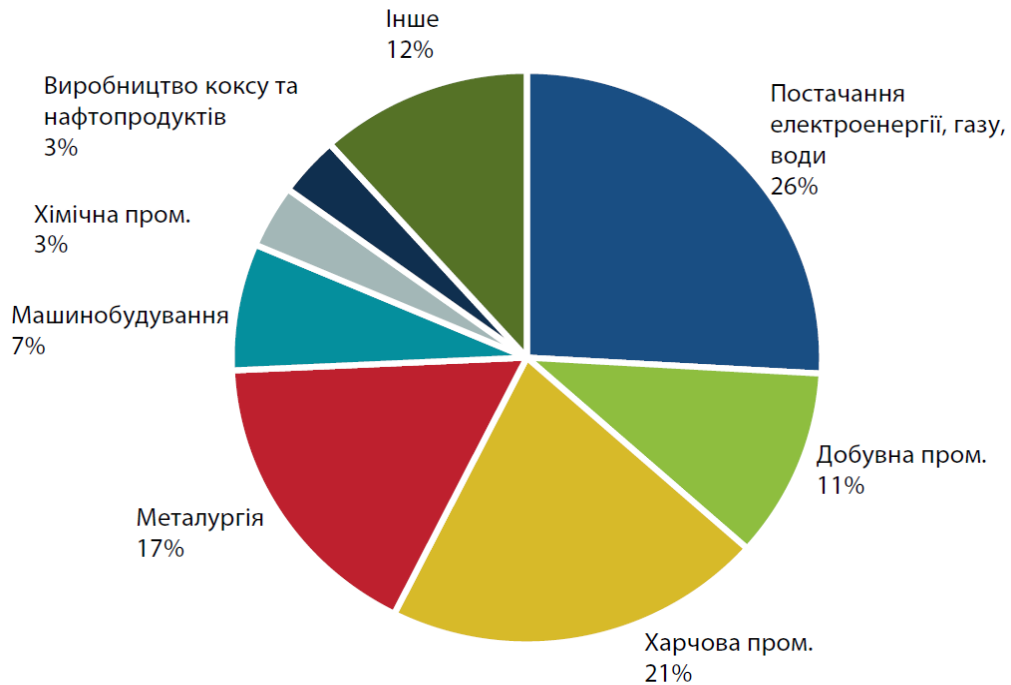

Рис. 2.2. Структура обсягу реалізованої промислової продукції у 2021 році, %

Джерело: складено самостійно за даними [28]

Європейська комісія повідомляє, що одне робоче місце в обробній промисловості країн ЄС призводить до створення від 0,5 до 2 додаткових робочих місць в інших секторах. Крім того, галузь промисловості є значним джерелом надходжень від експорту, що становить 75% експорту товарів або 60% загального експорту товарів і послуг [241].

Розглядаючи структуру промислового сектору України, представлену на рисунку 2.2, стає очевидним, що харчова, гірничодобувна, металургійна та машинобудівна промисловість разом складають більшість у 56% загального обсягу промислового виробництва. Водночас постачання електроенергії, газу та води становить значні 26%.

Також вивчаючи структуру обсягу реалізованої промислової продукції у 2021 р., представлену на рисунку 2.2, стає очевидним, що значна частина, а саме 34% сукупного обсягу продажів, відноситься до галузей, які генерують продукцію з меншим рівнем переробки. Ці галузі включають гірничодобувну промисловість, виробництво коксу та побічних продуктів нафти, металургію та хімічну промисловість.

Протягом останніх кількох років відбулося помітне зниження внеску промислового сектора у валовий внутрішній продукт (ВВП) України (див. рис. 2.3). Зокрема, у 1991 р. промисловість становила 54,5% ВВП. Однак у 2016 і 2021 рр. він становив лише 20% ВВП.

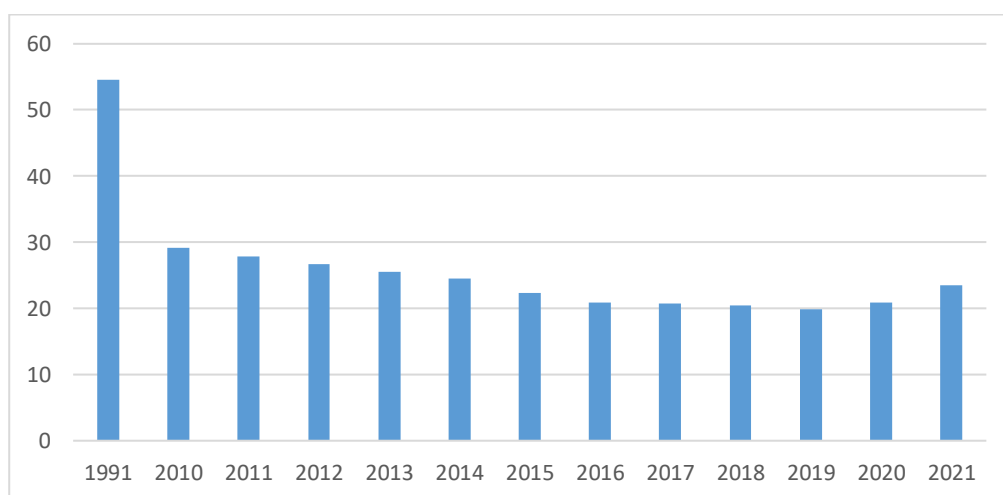

Рис. 2.3. Динаміка частки промисловості у ВВП в Україні у %

Джерело: складено самостійно за даними [28]

У 2021 р. внесок промисловості у валовий внутрішній продукт (ВВП) України зафіксовано на рівні 23,5%. Цей показник відстає від економічно розвинутих країн, де промисловий сектор становить приблизно 30-40% ВВП (див. рис. 1, дод. В). Існують різні причини цього явища, включаючи ступінь економічного розвитку, структуру економіки та географічне положення країни. Швидке зростання економік таких країн, як Китай та Індія, частково пояснюється значною роллю, яку відіграє промисловість у стимулюванні економічного зростання. Навпаки, такі країни, як США та Японія, які вже

zareкомендували себе як країни з розвинутою економікою, мають меншу частку промисловості у своєму ВВП порівняно з цими швидкозростаючими економіками.

Падіння промислового виробництва, яке триває з 2010 р., посилюється, про що свідчать дані, представлені на рисунку 2, додатку В.

Далі пропонуємо більш детально розглянути сучасний стан економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики, а також проблеми та протиріччя, що виникають під час його дії.

Зростанню промисловості останнім часом перешкоджають такі фактори, як обмеження фінансових ресурсів і попиту. Проведене Державною службою статистики України дослідження підприємств підтверджує це [28]. Відсутність попиту пояснюється залежністю від кон'юнктури світового ринку. Крім того, зниження конкурентоспроможності товарів, частково через використання непродуктивних технологій виробництва та низької енергоефективності, призвело до високих витрат. Попит на промислові товари в побутовій сфері обмежений, а купівельна спроможність населення зменшується.

Наразі українські позичальники не мають доступу до міжнародних фінансових ринків через значну ескалацію українського суверенного ризику. Крім того, обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ), отриманих за роки незалежності, є недостатнім для підтримки сталого зростання промислового сектора країни. Більше того, велика частина ПІІ була спрямована на банківську систему та сфери оптової та роздрібної торгівлі, лише 32% інвестицій було спрямовано на промисловий сектор [28].

Розглянемо динаміку прямих іноземних інвестицій в Україні протягом 2002-2023 рр. (див. рис. 2.4).

Проаналізувавши прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну за 2002-2023 рр., можна визначити, що найбільший обсяг був зафіксований у 2008 р. – 10 913 млн. дол. США. Навпаки, найменша сума була зафіксована у 2020 р. – 343 млн. дол. США, що можна пояснити пандемією COVID-19, яка вплинула на світову економіку, а також російським повномасштабним військовим вторгненням.

Аналогічно, ПІІ з України дотримувалися подібної тенденції, причому найвищий обсяг був зафіксований у 2012 р. в 1206 млн. дол. США, а найнижчий обсяг зафіксований у 2021 р. – 198 млн. дол. США.

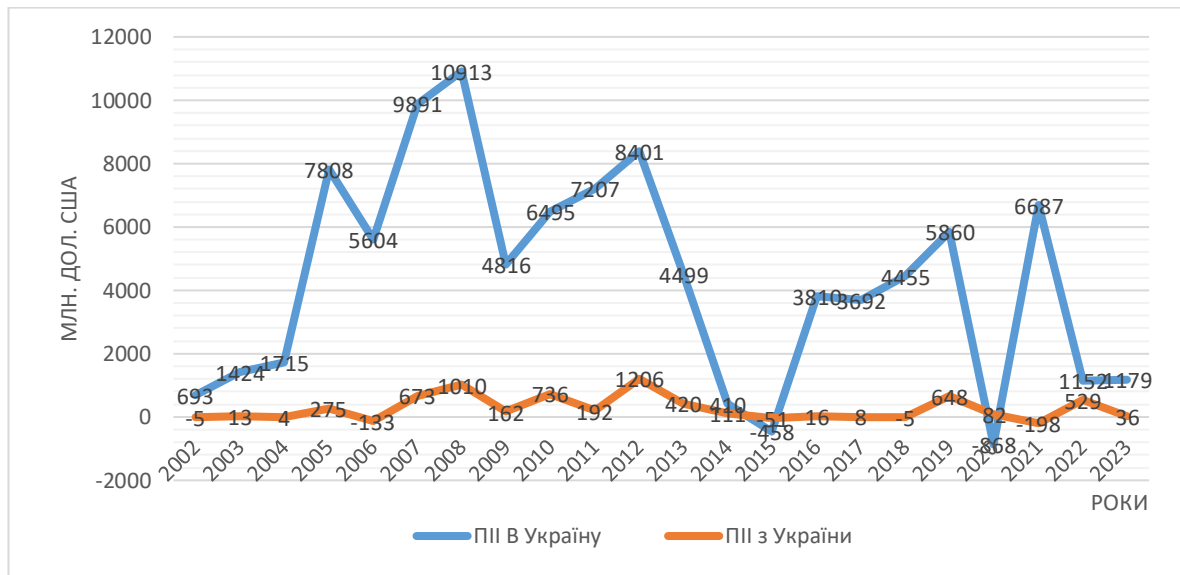

Рис. 2.4. Динаміка прямих іноземних інвестиції (ПІІ) в Україну та з України за 2002-2023 рр.

Джерело: складено самостійно за даними [156]

На рисунку 3 у додатку В показано країни, що є головними інвесторами в Україні. Останні роки Кіпр є провідним інвестором в Україну, випередивши Нідерланди в 2011 р.

Окрім економічних проблем, які впливають на інвестиційну діяльність у промисловості, існують також проблеми, пов'язані з державним управлінням, які негативно впливають на інвестиційний клімат. Нижче наведено деякі з основних проблем:

- корупція є серйозною загрозою для інвестиційного клімату України;
- зміни у законодавстві та його непередбачуваність створюють ризики для інвесторів;
- високий рівень бюрократії та складні процедури затримують інвестиційний процес та впливають на швидкість розвитку промисловості;

- відсутність прозорості в державних установах створює додаткові ризики для інвесторів;
- необхідність проведення ефективних реформ у різних сферах, таких як судова система, правоохоронні органи, фінансовий сектор тощо, є важливою умовою для привабливості інвестиційного клімату;
- політичний вплив на процес регулювання створює проблеми з реалізацією довгострокових інвестиційних проєктів та змінювати правила гри для інвесторів;
- нестабільність у публічному управлінні приводе до змін в економічних стратегіях та інвестиційних програмах, що ускладнює планування для підприємців та інвесторів.

Створення та збереження позитивного інвестиційного іміджу серед потенційних інвесторів є вирішальною умовою для досягнення сталого економічного зростання як на національному, так і на регіональному рівнях. Основним завданням державної політики у сфері інвестиційної діяльності є створення сприятливого інвестиційного середовища та мінімізація інвестиційного ризику для іноземних інвесторів.

Наступною складовою економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики є рівень інновацій, який демонструють українські підприємства. За даними Державної служби статистики України лише 13,8% від загальної кількості промислових підприємств України проявляють будь-яку інноваційну діяльність, а основними джерелами фінансування такої діяльності є власні кошти підприємств [28]. Найбільш значні рівні інновацій спостерігаються у виробництві харчових продуктів, машин і обладнання, електричного, електронного та оптичного, а також транспортного обладнання. Підприємства металургійного та коксохімічного виробництва демонструють середній рівень інноваційності. При цьому найнижчі рівні інноваційної активності зафіксовано на підприємствах гірничодобувної промисловості, текстильного виробництва, виробництва шкіри та виробів зі шкіри, обробки деревини та виробництва виробів з

деревини, целюлозно-паперової промисловості, хімічного виробництва, виробництва гумових і пластмасових виробів.

В Україні рівень інноваційної діяльності промислових підприємств різних регіонів неоднаковий. Помічено, що промисловий потенціал певної території не обов'язково відповідає рівню її інноваційної активності. Наприклад, Івано-Франківська область демонструє найвищий рівень інноваційності серед підприємств, тоді як Полтавська область має один із найнижчих рівнів, незважаючи на те, що обидва регіони відносно схожі за промисловим потенціалом [74].

Частка ВВП країни, яка виділяється на наукові дослідження та розробки, є важливим показником її інноваційного прогресу (див. рис. 2.5).

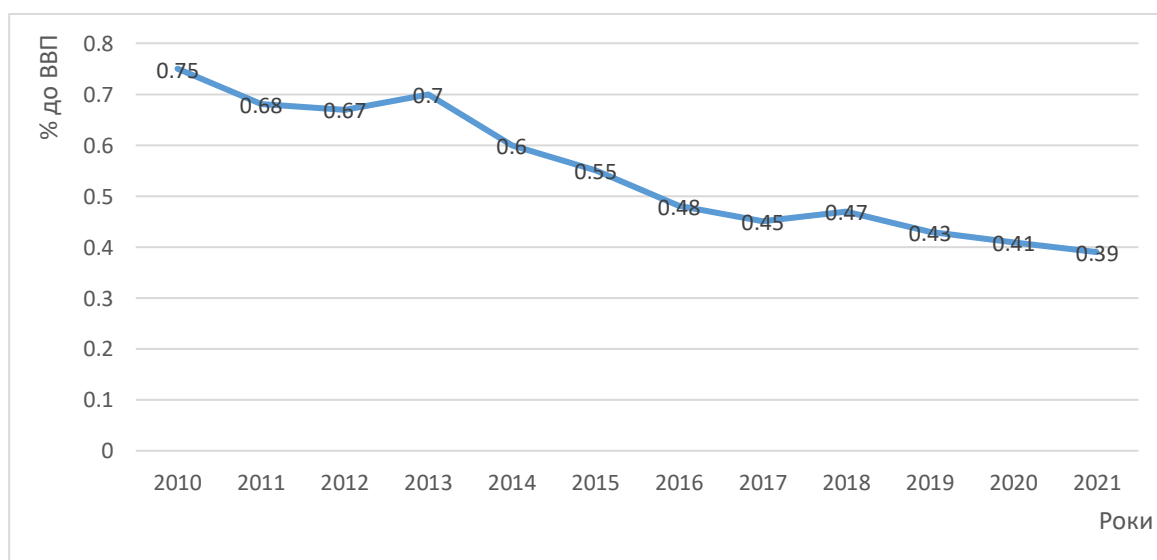

Рис. 2.5. Питома вага витрат на науково-дослідні роботи в Україні, % до ВВП

Джерело: складено самостійно за даними [62]

Проте в Україні протягом останнього десятиліття спостерігалася негативна тенденція щодо частки коштів, спрямованих на наукові дослідження та розробки (НДР), у 2021 р. частка становила лише 0,39% – майже половина від того, що було у 2010 р. порівняно з іншими країнами, такими як Китай, частка якого в 2011 р. становила 1,78% і зростає до 2,40% у 2020 р., або ЄС з

1,91% у 2011 р. та 2,20% у 2020 р., а також США з 2,76% у 2011 р. та 3,45% у 2020 р. [62], частка України є значно нижчою і не демонструє значного зростання. Якщо витрати на впровадження НДР у ВВП суттєво зменшаться, це може негативно вплинути на конкурентоспроможність та зростання економіки через вплив на питому вагу таких витрат.

Стосовно інноваційного розвитку України у світовому масштабі, то потрібно ознайомитися з індексом інновацій. За даними щорічного звіту «Global Innovation Index 2021» (ГІІ), у 2021 р. Україна посіла 49 місце серед 132 країн [243]. Глобальний індекс інновацій оцінюється на основі 81 індикатора, які класифікуються на 7 груп відповідно до вхідних і вихідних інноваційних ресурсів (див. рис. 2.6).

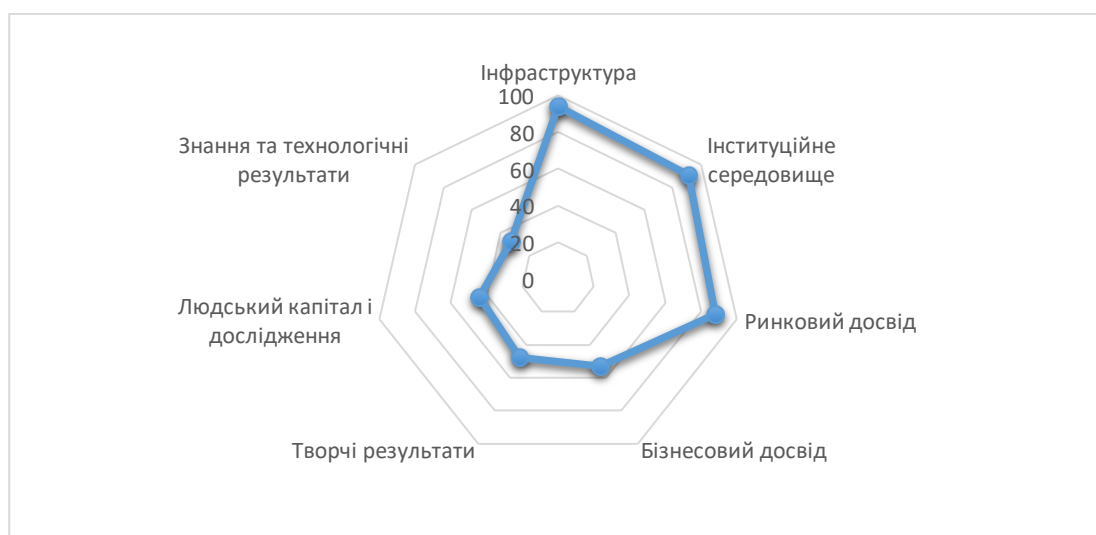

Рис. 2.6. Позиції України за групами інноваційних ресурсів у Глобальному інноваційному індексі у 2021 р.

Джерело: складено самостійно за даними [243]

В Україні певні ресурси, які сприяють інноваціям, такі як знання та технологічні прориви, людський капітал і дослідження, а також творчі результати, отримали високі оцінки та позитивно вносять свій внесок у Глобальний інноваційний індекс країни (ГІІ). Однак існують інші категорії, такі як інституційне середовище, інфраструктура та ринковий досвід, які мають

негативні показники, що впливають на інновації в Україні. Ці негативні показники включають політичну нестабільність, проблеми з платоспроможністю, труднощі із залученням інвестицій (як зовнішніх, так і внутрішніх), недостатню інфраструктуру, відсутність мікrokредитів та низьку ринкову капіталізацію. На жаль, через ці проблеми інноваційний потенціал України зменшився.

У ситуації, коли публічне управління неефективне та існує невизначеність, підприємці схильні скорочувати горизонти планування. Відповідно, інноваційні проекти стають для них менш привабливими. Таким чином потрібно відзначити, що інноваційний розвиток промисловості пов'язаний з проблемами та протиріччями публічного управління, серед яких можливо визначити наступні:

- низькі інвестиції у науково-дослідну діяльність та інноваційні проекти з боку держави ускладнюють здійснення новаторських ідей та технологічних розвідок на промислових підприємствах;
- застарілі закони та нормативи ускладнюють реалізацію інноваційних проектів та створення нових технологій, процесів або продуктів;
- проблеми з отриманням та захистом патентних прав призводять до недостатнього захисту інтелектуальної власності та відшкодування зусиль, витрачених на дослідження та розробки;
- зайва бюрократія та складні процедури реєстрації інноваційних проектів затримують їх впровадження та розвиток;
- недостатність механізмів для трансферу технологій з наукових інститутів до промислових підприємств знижує швидкість упровадження нових ідей і рішень;
- відсутність ефективної співпраці між державними органами, науковими установами та приватними підприємствами ускладнює впровадження інноваційних проектів;
- недостатність кваліфікованого персоналу є обмежуючим фактором для інноваційного розвитку промисловості.

Щоб вирішити ці проблеми, держава повинна взяти на себе активну роль у створенні сприятливого середовища для інновацій. Цього можна досягти шляхом заохочення інноваційної практики в державному управлінні, забезпечення відповідного фінансування наукових досліджень і розробок, а також сприяння співпраці між науковими установами та промисловими підприємствами. Крім того, спрощення процесу реєстрації інноваційних проектів і створення ефективних механізмів для трансферу технологій є ключовими кроками на шляху досягнення цієї мети.

Однією з ключових складових економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики є розвиток державно-приватного партнерства (ДПП). Закон «Про державно-приватне партнерство» був прийнятий в Україні в 2017 р., і він окреслює правові та організаційні стандарти, необхідні для створення та управління проектами ДПП [125].

В Україні дискусії про ДПП останнім часом дедалі більше поширюються в різних колах. Однак вважати, що рівень розвитку ДПП в Україні є високим, було б неправильним; навпаки, можна стверджувати, що країна все ще перебуває на ранніх етапах формування таких партнерств. Це значною мірою пов'язано з відсутністю розуміння потенційних переваг і можливостей ДПП для всіх залучених сторін. У зв'язку з цим на державні органи покладається обов'язок активно поширювати інформацію про ДПП, включаючи їх інструменти, стандарти, правове забезпечення та успішні приклади як всередині країни, так і за кордоном.

Володіння всебічними знаннями про поточний стан державно-приватного партнерства (ДПП) в Україні має вирішальне значення для визначення сфер для вдосконалення та потенційних можливостей. Ця інформація є основою для вжиття відповідних заходів для стимулювання ДПП за умови розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності.

Виходячи зі статистичних даних, очевидно, що кількість проектів ДПП в Україні з кожним роком постійно зростає (див. рис. 2.7). Проте експерти одноставно стверджують, що ринок цих проектів у нашій країні ще перебуває

на стадії формування. Таким чином, мова йде не про кількість угод між державними та приватними партнерами, а про результативність та ефективність їх виконання, про що свідчать наступні дані.

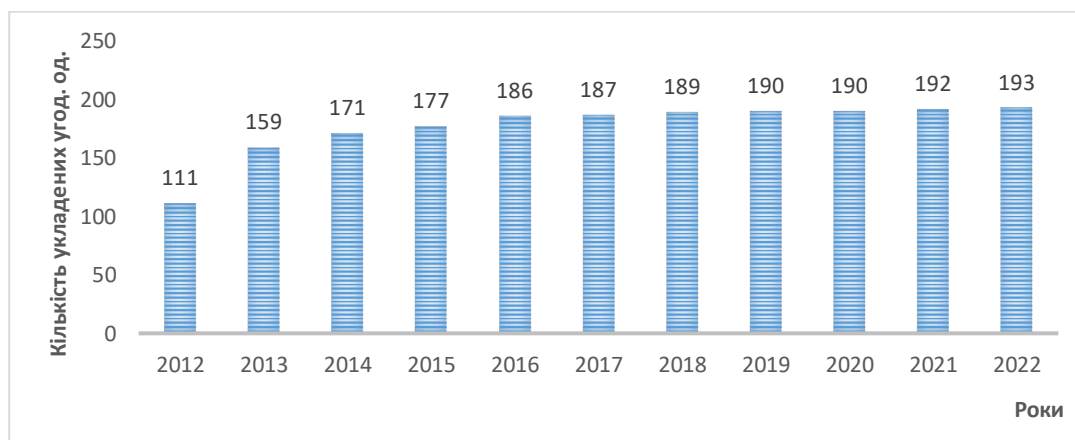

Рис. 2.7. Динаміка кількості угод ДПП в Україні за 2012-2022 рр.

Джерело: складено самостійно за даними [185]

Згідно з даними Міністерства економіки України, станом на 1 січня 2023 р. в Україні було укладено 191 договір ДПП. З цих угод 18 контрактів були успішно виконані (включаючи 9 концесійних договорів, 5 договорів про спільну діяльність та 4 інші договори), а 162 договори залишаються невиконаними (116 з яких не діють, а 46 – розірвані або термін дії яких закінчився). Крім того, 13 контрактів призупинено через російську збройну агресію [185].

Станом на 1 січня 2023 р. було виявлено, що приблизно 40% договорів ДПП в Україні стосуються збору, розподілу та очищення води, тоді як лише 11% договорів стосуються інфраструктурних проєктів (див. рис. 4, дод. Б). Крім того, нафтогазовий сектор становив помітну частку контрактів, на яку припадало приблизно 19% усіх підписаних контрактів.

На відміну від розвинених країн, обставини відрізняються в країнах, які перебувають на перехідному етапі або ще розвиваються. Світовий банк зібрав дані, які вказують на те, що з 2010 по 2018 рік більшість проєктів ДПП в

країнах, що розвиваються, виконувались у сферах електроенергетики, будівництва доріг та модернізації систем управління водними ресурсами та розподілу (див. рис. 5, дод. Б) [256]. Таким чином пріоритети та інвестиції як приватних інвесторів, так і урядів були зосереджені на секторі електроенергетики, будівництві автомагістралей та експлуатації аеропортів.

В Україні ДПП використовується для сприяння розвитку промисловості та інфраструктури. На жаль, цей підхід не позбавлений потенційних проблем і протиріч, які можуть перешкоджати реалізації та ефективності проектів ДПП у промисловому секторі країни. Нижче наведено перелік деяких із них:

- проблеми корупції та недостатньої прозорості у державному управлінні;
- періодичні зміни в уряді призводять до перегляду підходів до ДПП та затримок у реалізації проектів, особливо у випадку, коли нові уряди мають відмінні пріоритети;
- високі відсоткові ставки та обмежений доступ до дешевого капіталу, що може ускладнити фінансування проектів ДПП;
- інтереси держави та приватного сектору не завжди збігаються;
- залежність від зовнішніх кредиторів та інвесторів для фінансування великих проектів, це може створити ризик зміни умов фінансування залежно від зовнішніх економічних умов;
- недостатня розвиненість інфраструктури збільшує вартість реалізації проектів, а також призвести до затримок та зниження їх ефективності;
- недостатній досвідом управління проектами ДПП, особливо у промисловості, приводе до неефективної реалізації та управління проектами.

Таким чином можливо зробити висновок, що потенціал ДПП при реалізації державної промислової політики України майже не використовується, що дає нам певну надію в можливості його застосування у післявоєнному відновленні економіки України та формуванні промислової політики.

Розвиток кластерів ключовою складовою економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики в Україні. За останні кілька років в Україні було сформовано понад 100 кластерів у низці галузей, включаючи, але не обмежуючись, машинобудування, металургію, сільське господарство та хімічну промисловість. Ці кластери відіграли значну роль у розвитку української промисловості, підвищуючи продуктивність праці, сприяючи інноваціям і сприяючи конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Для сприяння розвитку кластерних процесів державі вкрай важливо створити середовище, яке сприятиме участі малих і середніх підприємств у таких кластерах. Ці кластери служать платформами для співпраці для різних організацій, що працюють у певних географічних регіонах, дозволяючи їм працювати разом для дослідження та розробки інноваційних технологій.

Прикладом створення галузевих кластерів в Україні є ініціатива «Кластерна політика України», яку реалізує Міністерство економіки України. Основною метою цієї програми є сприяння створенню галузевих кластерів у різних регіонах країни та сприяння співпраці між різними суб'єктами господарювання.

Таким чином потрібно відзначити, що останнім часом у регіональній економічній політиці України велика увага приділяється кластеризації. Створення та посилення кластерів було визначено одними з найважливіших заходів для розробки стратегій багатьох регіонів. Відтак, у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр. наголошено на важливості забезпечення всебічної підтримки реіндустріалізації агломерацій та великих міст із застосуванням інноваційних методик і технологій вищих технологічних закладів. Пріоритетом цієї стратегії є також формування міських та регіональних економічних кластерів, спрямованих на найбільш ефективно використання ресурсів території, сприяння комплексному розвитку та сприяння зростанню інноваційної економіки держави [131]. Відповідно до Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього

підприємництва на 2014-2024 рр. одним із шляхів реалізації програми є інтеграція малого і середнього підприємництва в національні та міжнародні інноваційно-технологічні кластери. Програма також підкреслює необхідність законодавчого визначення кластеризації [143]. Прийняття Національної економічної стратегії до 2030 р. стало значним кроком у підтримці стратегічного напрямку держави в економічній сфері. Послідовно впроваджуючи цю стратегію, можна створити конкретні можливості для бізнесу та інвестицій, заохотити інновації та модернізувати сектори економіки для підвищення конкурентоспроможності на міжнародних ринках [132].

На сьогоднішній день потрібно відзначити, що з 24 лютого 2022 р. після російського повномасштабного вторгнення, потрібно не просто вносити корективи у програмні документи прийняті до війни, а створювати нові з планами та перспективами післявоєнного відновлення.

Закордонний досвід показує, що кластерний підхід визнається як дієва політика підвищення конкурентоспроможності регіональних і національних економік [233, с. 191].

На основі досвіду європейських країн стало зрозуміло, що створення організацій кластерного управління є корисною практикою. Ці організації забезпечують чіткий розподіл ролей і визначають основні шляхи та можливості для зростання в управлінні кластерами. У Європі підтримка кластерів часто асоціюється з регіональними інноваційними стратегіями та стратегіями смарт-спеціалізації, особливо на регіональному рівні.

Проблеми, які вирішуються в рамках ЄС, також стосуються України, тому знання про створення та реалізацію регіональної політики в ЄС є цінним ресурсом для пошуку рішень внутрішніх труднощів, які виникають у регіональному зростанні та розвитку [71, с. 198].

Розмір типових кластерів значно відрізняється в різних країнах (див. рис. 6, дод. В). У Франції, Італії, Німеччині та Індії спостерігається тенденція до мініатюризації кластерних структур. Про це свідчить те, що середня кількість працівників у таких кластерах у 5-10 разів менша порівняно з Канадою, США

та Великою Британією, які мають тенденцію до формування більших мегаструктур [119].

Відсутність вичерпних статистичних даних щодо вітчизняних кластерів, неналежний контроль якості існуючих кластерів, відсутність суб'єкта, відповідального за ініціювання прийняття програми розвитку кластерів, вказує на те, що державні органи у сфері кластерної політики майже не працюють. Немає центрального органу контролю за впровадженням кластерної політики в державі. Було б доцільно створити орган професійного самоврядування, який би міг виконувати значну частину функцій регулювання професійної діяльності кластеру.

Поява кластерів в українській промисловості не позбавлена перешкод і суперечностей, деякі з яких включають:

- фінансова підтримка з боку держави для розвитку кластерів є обмеженою, що ускладнює їхнє створення та розвиток;
- український бізнес багато років функціонував в умовах несприятливої конкуренції та відсутності культури співпраці, що призводило до складнощів у формуванні кластерних ініціатив;
- існують правові обмеження та недоліки, які ускладнюють створення та діяльність кластерів;
- у багатьох галузях української промисловості відсутність інноваційного підходу гальмує розвиток кластерів;
- геополітична ситуація в регіоні, зокрема російське повномасштабне військове вторгнення, також впливає на можливості розвитку кластерів.

Для того, щоб сприяти прогресивному розвитку промислових кластерів в Україні, необхідно подолати виклики, які зараз гальмують їх розвиток. Це передбачає пошук життєздатних рішень для стимулювання їх динамічного розвитку. Для подальшого прогресу в цьому напрямку вкрай необхідно, щоб держава, бізнес-спільнота та наукова спільнота працювали та співпрацювали для залучення інвестицій, які можуть сприяти розвитку кластерних ініціатив.

Значний вплив на реалізацію промислової політики мають державні

закупівлі. Проте в українській практиці державним закупівлям бракує системного підходу. Відсутність стратегічних планів використання державних закупівель як інструменту стимулювання економічного розвитку, а також надмірна залежність від ціни як критерію оцінки тендерних пропозицій призвели до високого рівня проникнення імпорту в сектор державних закупівель України, досягнувши 38,0% [23]. Отже, українська політика у сфері державних закупівель суттєво відрізняється від кращої світової практики. В умовах хронічного дефіциту платіжного балансу, падіння виробництва та зайнятості інструмент державних закупівель має бути спрямований на стимулювання зайнятості та виробництва в національній економіці (див. рис. 7, дод. В).

Важливо зазначити, що до 2016 р. оцінка обсягу ринку державних закупівель в Україні базувалася на узагальненні статистичних даних, наданих Державною службою статистики України [28]. На нашу думку, через певні недоліки в зборі та обробці даних ці оцінки були невиправдано заниженими. Проте з 2016 р. оцінка та аналіз інформації базується на аналітичному модулі даних моніторингу цифрової платформи ProZorro [55]. Якщо розглядати частку державних закупівель у валовому внутрішньому продукті в епоху цифрової трансформації 2016-2020 рр., ми спостерігаємо швидке зростання до 18% у 2017 р., після впровадження ProZorro (див. рис. 9, дод. В). Загалом за 5 років реформування майже весь річний ВВП України перерозподілявся між учасниками системи через орган державного замовлення, включаючи видатки державного та місцевих бюджетів, а також державних і комунальних підприємств.

Таким чином, державні закупівлі товарів і послуг мають потенціал для створення нових ринків, а також розширення існуючих. Це може впливати на витрати та моделі використання суб'єктів господарювання, а також заохочувати впровадження нових інновацій і технологій у різних галузях.

Однією з важливих складових економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики є впровадження ланцюжків доданої

вартості. У наш час визначальний фактор економіки держави базується не лише на ВВП, експорті та імпорті, а радше на величині доданої вартості країни та її позиції в глобальних ланцюгах доданої вартості. Успіх і безперервне зростання України значною мірою залежить від позиції вітчизняних наукомістких галузей промисловості в цих ланцюжках доданої вартості та обставин, які дозволяють їм брати участь у таких асоціаціях.

Важливо визнати, що впровадження ланцюжків доданої вартості зазвичай демонструється у збільшенні проміжних продуктів, таких як компоненти обладнання, напівфабрикати, вузли та компоненти, у зовнішньоторговельному обороті країни. У зв'язку з цим рекомендується розглядати розвиток зовнішньої торгівлі України товарами на основі рівня їх обробки. Важливо визнати, що дослідження Світового банку поки що не містить даних за 2021 р.

На підставі статистичних даних, наведених на рисунку 10, додатку В, видно, що частка проміжних товарів в експорті становила 43,52% у 2020 р. Цей відсоток значно вищий, ніж у середньому по світу, який становив лише 21,02% за той самий період (див рис. 8. дод В) [187]. Ці цифри означають, що Україна добре інтегрована в глобальні виробничі та збутові мережі. Тим не менш, спостерігається тенденція до збільшення частки сировини у внутрішньому експорті з 31,01% до 31,16%.

В імпорті все ще значно вищий відсоток готової продукції, призначеної для кінцевого використання (від 41,18% до 46,92%), тоді як відсоток сировини в цій готовій продукції становить лише 12,47%. У результаті, незважаючи на те, що національна економіка залучена до глобальних ланцюжків створення вартості, якість цієї участі, очевидно, недостатня.

У звіті Світового банку про результати міжнародної торгівлі за 2018 р. міститься помітне зауваження щодо потенціалу України для збільшення експорту високовартісної продукції. Відповідно до аналізу, головна можливість України полягає в тому, щоб отримати унікальний доступ до світових ринків і ринків ЄС не за рахунок збільшення поставок сировини, а за

рахунок розширення експорту з вищою доданою вартістю. Як приклад у звіті наводиться експорт автомобільних комплектів проводів запалювання, вироблених в Україні [266].

За останні роки участь України в глобальних ланцюжках доданої вартості значно зросла. Однак цього все одно недостатньо. Щоб повністю інтегруватися в глобальну систему ланцюжків доданої вартості, Україна повинна перенести фокус на виробництво середньо- та високотехнологічної продукції. Це потребує зміни структури українського експорту.

Майбутня перспектива залучення нашої країни до глобальних ланцюжків доданої вартості залежить від врахування змін у географічних і товарних потоках високотехнологічного експорту. Успіх залежатиме від підвищення конкурентоспроможності всередині нашого внутрішнього ланцюжка доданої вартості. Це зумовлює необхідність впровадження та створення державою ефективних механізмів управління підтримкою високотехнологічного виробництва.

Однією з доволі цікавих складових економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики є субвенції, субсидії та інші види державної допомоги.

Історично українські уряди використовували вертикальний підхід до державної промислової політики, пропонуючи пряму фінансову підтримку у формі субсидій окремим галузям промисловості, відому як галузева допомога. Основними бенефіціарами цієї допомоги були вугільна промисловість і сільське господарство. За даними Міністерства фінансів України, прямі субсидії в економіку становили 2,8% ВВП у 2014 р. та 3,3% ВВП у 2013 р. [188]. Важливо зазначити, що цей вид допомоги негативно впливає на конкуренцію, оскільки безпосередньо зменшує витрати підприємства та створює нерівні умови гри, водночас не стимулюючи інвестиції в ефективність.

Державна підтримка разом із субсидіями та податковими пільгами в різні роки приймала різні форми. Ця допомога включала державні гарантії за кредитами, прощення боргів, формування пільгових цін і тарифів, спеціальні

ставки ввізного мита на обладнання та комплектуючі, а також погашення капітальних витрат. Як правило, державні гарантії за кредитами надавалися державним підприємствам, таким як Нафтогаз, Укравтодор, Укрзалізниця та ін.

В Україні більшість державної допомоги спрямовується на галузеву допомогу, а горизонтальна допомога порівняно незначна. Горизонтальна допомога зазвичай вважається менш шкідливою для конкуренції та забезпечує рівні умови гри. Однак багато програм допомоги такого характеру в Україні ще не реалізовані або виявилися неефективними. На початку 2000-х рр. в Україні було створено 11 вільних економічних зон. Хоча ці зони існують і сьогодні, на них поширюються загальні правила оподаткування через численні випадки зловживання податковими пільгами. Як наслідок, жодних інших заходів щодо стимулювання підприємницької діяльності в цих зонах наразі не діє.

Найважливішим завданням державної економічної політики є поступова заміна галузевої політики на горизонтальну, що забезпечує рівні можливості для всіх галузей і прискорює структурну перебудову економіки. На рисунку 11 додатку В видно, що з 2015 р. Україна йде шляхом скорочення галузевої політики. До цього уряд зосереджувався переважно на «вертикальних» діях, спрямованих на покращення енергетичних секторів, таких як постачання вугілля, газу та електроенергії, що вимагало значного капіталу інвестиції. Проте з 2015 р. видатки бюджету на промисловість, як субсидії, так і інвестиції, скорочуються.

Без сумніву, у наш час існує нагальна потреба у реформуванні державної допомоги та промислової політики. На щастя, перший важливий крок до цієї мети вже зроблено. 1 липня 2014 р. Верховна Рада офіційно прийняла рамковий закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [128]. Цей закон встановлює та реалізує основні принципи надання державної допомоги в Україні, які відповідають тим, що зараз діють у країнах ЄС. Ці принципи включають прозорість, захист конкуренції, ефективний моніторинг і нагляд за державною допомогою, а також створення незалежного наглядового органу.

Узагальнюючи потрібно відзначити, що економіка України переживає

падіння конкурентоспроможності через застарілу структуру промислового виробництва. Ця структура в основному складається з низькотехнологічних галузей і виробництва сировини. Насправді приблизно 60% чистого доходу від реалізації промислової продукції припадає на низькотехнологічні переробні та видобувні галузі, тоді як на середньотехнологічні та високотехнологічні виробництва припадає менше 15% [70]. Як наслідок, Україна на світових ринках промислових товарів представлена переважно сировиною та низькотехнологічною продукцією.

Втрата промислового потенціалу також обумовлена російською повномасштабною військовою агресією проти України. Індустріально розвинені регіони країни страждають від закриття основних галузеутворюючих підприємств. Військова блокада, що здійснюється російською армією, порушила торгівлю та виробничі зв'язки, що призвело до тяжких наслідків. Агресор цілеспрямовано демонтує та викрадає високотехнологічне промислове обладнання, постійно знищує сировинні ресурси та виробничі потужності. Ця агресія призвела до загибелі тих, хто мав би робити внесок у розвиток країни. Вимушена евакуація підприємств, розрив виробничо-технологічних зв'язків ще більше поглибили і без того критичний стан галузі.

2.2 Особливості організаційно-адміністративного та інформаційно-комунікативного механізмів реалізації державної промислової політики

Структура та основні інструменти організаційно-адміністративного механізму реалізації державної промислової політики були нами визначені у параграфі 1.3, до них відносяться: розробка стратегій та планів; розподіл ресурсів; кадровий потенціал; інститути підтримки; розвиток інфраструктури; екологічний контроль. Далі ми будемо розглядати особливості, проблеми та протиріччя використання даного механізму, згідно цієї структури.

Перш за все потрібно відзначити, що в Україні відсутня функціональна всеосяжна система стратегічного планування, тобто в країні немає єдиного

засобу, який би забезпечував розробку, реалізацію та оцінку промислової політики на всіх рівнях державного управління. Відсутність функціональної єдиної системи стратегічного планування негативно впливає на розвиток економіки та суспільства в цілому. Це обумовлено тим, що без такого засобу уряд не може ефективно планувати та реалізовувати політику, спрямовану на досягнення довгострокових цілей. Хоча окремі складові цієї системи, що стосуються переважно державного прогнозування та програмування, встановлені та визнані у законодавстві, але не передбачено створення довгострокових альтернативних прогнозів чи комплексної довгострокової стратегії розвитку держави. Відповідно, розробка та реалізація численних державних програм відбувалися в основному неорганізовано, без урахування стратегічних цілей чи чіткої місії. Ці програми часто були незбалансованими щодо ресурсів, що призводило до недостатнього фінансування та нездатності досягти запланованих цілей.

Безсистемний і невпорядкований розвиток промисловості призвів не лише до значного занепаду її технологічної та виробничої інфраструктури, а й до тяжких соціальних та економічних умов, для населення. Це підкреслює важливість реалізації комплексної, прагматичної, добре збалансованої та довгострокової державної промислової політики.

Для успішного виконання державних завдань необхідно мати відповідну матеріально-технічну базу, яку можна постійно відтворювати та вдосконалювати. Саме створення такої бази має стати першочерговим завданням вітчизняної промисловості та основою її подальшого реформування.

Вагомою складовою організаційно-адміністративного механізму реалізації державної промислової політики є інституційне забезпечення.

Розвиток вітчизняної промисловості та економіки часто супроводжується деструктивними явищами, зокрема технологічною та структурною деградацією галузі. Ці явища не можна пояснити лише несприятливими економічними факторами, такими як інфляція, обмінні курси, внутрішні та зовнішні ситуації, конкурентний тиск, моделі споживання або

концентрація виробників чи монополії. Хоча ці фактори, безперечно, є значущими, але останніми роками зростає кількість як вітчизняних, так і зарубіжних теоретиків і практиків, які визнають державу та її інституції вирішальним суб'єктом прогресивності, стабільності, конкурентоспроможності, ефективності та розвитку країни.

Ефективність інституцій України, особливо тих, які прямо чи опосередковано впливають на діяльність промислових підприємств, і загальна ефективність її економіки, зокрема її промисловості, є першочерговими у цьому відношенні. Лише за умови створення державою дієвих інституцій, які запропонують адекватні стимули як державі, так і галузевим суб'єктам господарювання для їх відповідної діяльності, можна буде говорити про ефективне управління економікою в контексті досягнення цілей структурних перетворень у промисловості. Ці інституції повинні визначати бажану систему з точки зору дотримання визначених напрямків структурних перетворень, мати внутрішню систему примусу, винагород і покарань за виконання поставлених цілей. Ефективність створених державою інститутів і самої держави як інституту залежить не тільки від внутрішніх параметрів і умов розвитку країни та структурного профілю її виробництва, а й від конкурентоспроможності країни у світовій економіці. Отже, оцінка останніх, наведена в попередньому розділі цієї роботи, може вказувати на рівень ефективності інституцій країни порівняно з міжнародними стандартами та їх здатність гарантувати структурні зміни.

Існуючі державні інститути, що впливають на формування та реалізацію державної промислової політики дотримується власних поглядів на поточні проблеми та майбутні перспективи галузі. Це призвело до неупорядкованого та різноманітного спектру пріоритетів, напрямів і цілей для промисловості з різними рівнями галузевого охоплення та механізмів реалізації, а також різним ступенем важливості для країни. В Україні наразі немає загального нормативно-правового акту, який регулює весь процес формування та реалізації промислової політики. Це, зокрема, відсутність основи взаємодії та

координації між окремими органами влади та суб'єктами, залученими до цього процесу, а також порядку моніторингу, підзвітності та відповідальності зазначених суб'єктів. Крім того, наразі відсутні встановлені критерії оцінки ефективності політики чи забезпечення відповідності її завдань цілям економічного та соціального розвитку.

Розвиток промисловості та промислова політика, а також їх результати не контролюються одним інститутом у структурі виконавчої влади. Натомість державне управління промисловістю розподілено між різними міністерствами та відомствами, організованими за секторами або функціями. Такий фрагментарний підхід призводить до відсутності колективної відповідальності за загальний стан галузі. Повноваження та завдання відповідних органів влади часто збігаються, а їхні дії можуть навіть перешкоджати промислового виробництва. Ця перешкода може бути результатом встановлення непотрібних адміністративних бар'єрів або через те, що різні критерії та цілі визначають їхнє ставлення до промисловості як до об'єкта управління.

Ступінь впливу окремих органів виконавчої влади на промисловість чи конкретні підприємства значно різняться. Крім того, різняться рівень законодавчої та нормативної підтримки, які вони надають, їхні повноваження приймати остаточні управлінські рішення без консультацій з іншими відділами, кількість видів діяльності, які вони регулюють, кількість підприємств, які безпосередньо підпорядковуються, а також ступінь їхньої відповідальності, підзвітності та контролю.

Відсутність наступності при владі щодо принципів і напрямів розвитку країни, небажання опонентів знаходити точки дотику на благо суспільства призводить до того, що нові правлячі команди часто скасовують або призупиняють виконання рішень, прийнятих їхніми попередниками, у тому числі ті, що визначили поточну та перспективну ситуацію в промисловості.

Однією з найактуальніших проблем сучасної України є дефіцит трудових ресурсів, особливо висококваліфікованих. Ця проблема особливо актуальна для промислового сектора. Вирішення питання підготовки кваліфікованих

кадрів промисловості є вкрай важливим для стратегічної безпеки України, оскільки забезпечує конкурентну перевагу українській економіці та можливість створити значну присутність на світовій економічній арені.

У Стратегії державної кадрової політики на 2012-2020 рр. [147] визначено ключові чинники, що перешкоджають формуванню та зростанню якісного кадрового потенціалу, та наголошено на необхідності ефективних заходів для покращення ситуації. Серед цих факторів – відсутність ефективної системи моніторингу оцінки потреб суспільства та держави у фахівцях необхідного освітньо-кваліфікаційного рівня, неадекватність формування державного замовлення на підготовку спеціалістів, незбалансованість управління професійною орієнтацією, об'єктивні принципи відбору та навчання. молоді, повільне засвоєння сучасних технологій професійного розвитку. Крім того, погіршує ситуацію недостатнє використання наукових підходів і результатів досліджень у формуванні та реалізації державної кадрової політики.

Суттєвим фактором, що впливає на кадрову забезпеченість промисловості, є відсутність визначеної державою кадрової політики. У зв'язку з ухваленням нового закону «Про вищу освіту» [126], підписанням Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та приєднанням України до програми «Горизонт 2020» постала необхідність інтеграції національної професійної освіти в європейське освітнє середовище. Швидка реалізація законів «Про професійно-технічну освіту» та «Про освіту» має сприяти прийняттю ефективніших управлінських рішень у професійно-технічній освіті та налагодженню механізму професійної підготовки працівників. Тим не менш, у цих документах відсутня комплексна стратегічна програма, яка б вирішувала проблеми кадрового забезпечення промисловості в Україні, а також концептуальні цілі та механізми, необхідні для реалізації кадрової політики в цій сфері.

Дефіцит персоналу, який посилюється, оскільки все більше і більше людей мігрують до інших країн, де оплата їхніх навичок є привабливішою.

Інша проблема – розрив між плануванням розвитку персоналу на промислових підприємствах і реальністю кадрового формування в різних регіонах, що призводить до марнотратного та непродуктивного використання трудового потенціалу. Крім того, існує розбіжність між очікуваною та фактичною кваліфікацією працівників, і роботодавці висловлюють незадоволення навичками та знаннями, якими вони володіють для впровадження технологічних змін у виробництво.

Наступною складовою організаційно-адміністративного механізму реалізації державної промислової політики є розвиток промислової інфраструктури, яка включає в себе: транспорт, енергетику, зв'язок, водопостачання, відходи.

За радянських часів Україна мала конкурентну перевагу, у транспортній інфраструктурі. Однак існують проблеми з якістю послуг і відсутністю згуртованості між різними галузями транспортного сектору. Це значною мірою пов'язано з недостатніми інвестиціями як з боку державного, так і з приватного секторів, у результаті чого транспортна інфраструктура задовольняє лише основні потреби економіки. Незважаючи на ці виклики, після здобуття незалежності у транспортній інфраструктурі відбулися позитивні зміни. У 2018 р. було схвалено Національну транспортну стратегію для подальшого покращення інфраструктури [144].

На реалізацію транспортної стратегії негативно вплинули карантинні обмеження, пов'язані з COVID-19. У 2020 р. відбулося скорочення реального ВВП на 4% порівняно з 2019 р. який зріс на 3,2%. Найбільше постраждав транспортний сектор, який зазнав падіння на 16,4%. Однак у 2021р. оцінки НБУ вказують на зростання реального ВВП приблизно на 3% [15]. Незважаючи на виклики, пов'язані з війною, Національна транспортна стратегія України до 2030 р. продовжувала реалізуватись, що призвело до певного прогресу. Індекс інфраструктури Європейської Бізнес Асоціації за 2021 р. показав покращення з 2,58 у 2020 р. до 2,76 із 5 можливих балів [186]. Команда аналітиків оцінювала залізничний, автомобільний, морський, річковий та авіаційний транспорт за

чотирма критеріями: законодавство та державна політика, інвестиційна активність, діяльність транспортних монополістів/державних органів та транспортна логістика. Дані дослідження можуть слугувати орієнтиром для майбутніх стратегічних рішень, оскільки збір та обробка статистичних даних за 2022 р. є складним завданням через необхідність враховувати численні нові фактори.

З початку війни транспортна інфраструктура зазнала значних руйнувань і потребує відновлення. Поки що повної оцінки руйнувань неможливо отримати. Фахівці стверджують, що втрати та збитки перевищили історичні рівні, причому падіння реального ВВП за 2023 рік було значно суттєвішим, ніж в інших місцях військових конфліктів [212].

Незважаючи на невтішні обставини, все ще є надія на післявоєнне відновлення, оскільки декілька міжнародних фондів уже надали фінансову та матеріальну допомогу.

Енергетичний сектор охоплює різноманітні сфери, такі як газ, електроенергія, нафта, нафтопродукти та інші суміжні галузі, які відповідають за забезпечення енергією для підтримки життя людини, суспільства, економіки та держави.

Інфраструктура енергопостачання складається з окремих компонентів, включаючи, але не обмежуючись, постачання електроенергії, тепла та газу, а також забезпечення безперервного управління. Потім ці окремі функції поєднуються, щоб створити систему, яка працює як єдине ціле [116, с. 121].

Нездатність вітчизняної економіки задовольнити енергетичні потреби домогосподарств і промисловості призвела до зростання залежності країни від інших країн, зокрема Румунії, Угорщини, Словаччини, Білорусі та Росії (див рис. 2.8). Ця залежність негативно вплинула на економічну, екологічну та енергетичну безпеку національної економіки. Для вирішення цієї проблеми та переходу до вуглецево-нейтральної економіки модернізація енергетичного сектору стала критично важливим стратегічним пріоритетом для країни. Досягнення енергетичної незалежності є першочерговою метою, враховуючи

багаті природні ресурси України, а також виконання зобов'язань, визначених політикою переходу на зелену енергетику.

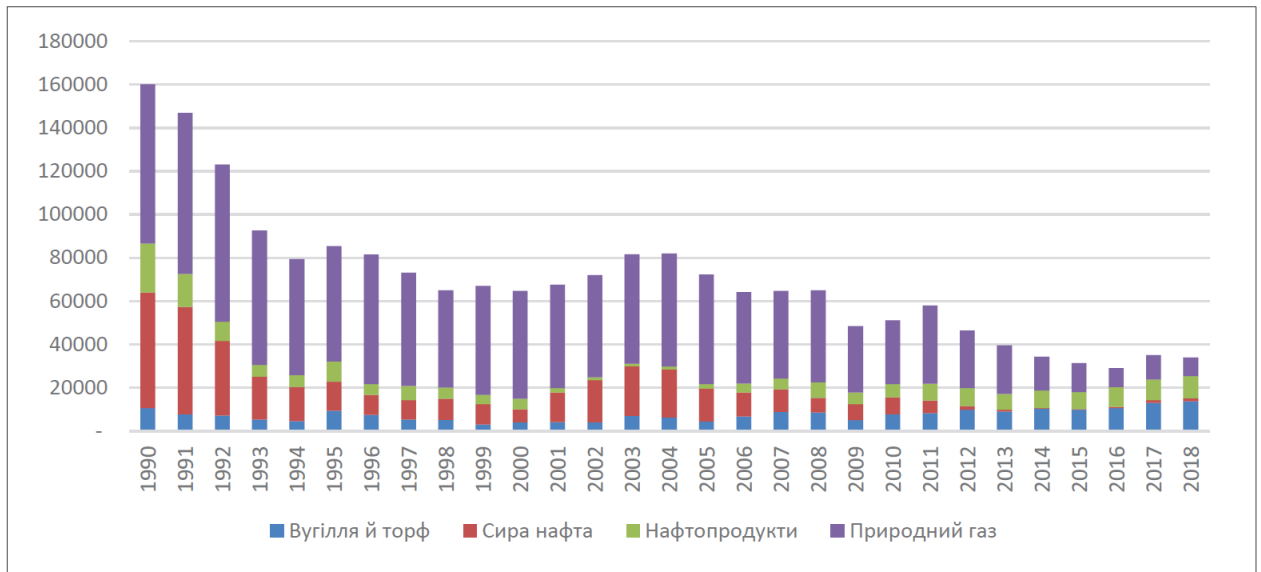

Рис. 2.8. Імпорт енергоресурсів України у 1990–2018 рр.

Джерело: складено самостійно за даними [28]

З 2012 р. відбувається помітне зниження обсягів імпортованої сирої нафти. Цей спад негативно вплинув на виробників у країні, які спеціалізуються на переробці сировини. Важливо усвідомлювати, що на стабільність енергетичної безпеки впливають не лише зовнішні фактори. Значну роль відіграють і внутрішні фактори, такі як технічний стан паливно-енергетичного комплексу, екологічна обстановка в країні, політико-правовий клімат.

Державна служба статистики повідомляє, що основними споживачами енергії в Україні є домогосподарства та промисловість, що становить приблизно дві третини всієї виробленої в країні енергії. Транспорт, торгівля та послуги йдуть з відривом, з відсотками споживання енергії 20% та 9% відповідно [57]. Ці цифри показано на рисунку 1 додатку Г.

В Україні 29,04% всієї спожитої енергії вироблено з природного газу. Також важливими сферами є електроенергія та нафтопродукти (див. рис. 2., дод. Г).

Згідно Стратегії енергетичної безпеки України [145], головними

проблемами енергетичної інфраструктури нашої країни є:

1. Монополізація енергетичних ринків України.
2. Зношеність енергетичної інфраструктури України.
3. Структура паливно-енергетичного комплексу значною мірою залежить від імпорتنих енергоносіїв. Станом на 2020 р. 30% природного газу в Україні споживається з імпорتنих джерел.
4. Ринок електроенергії зараз переживає серйозну кризу.
5. Об'єднана енергетична система (ОЕС) демонструє негнучкість, коли йдеться про виробництво електроденергії з відновлюваних джерел енергії, що є важливою проблемою.
6. Відсутність узгодженості в діях суб'єктів системи управління у прийнятті рішень та розподілі повноважень між державними суб'єктами часто призводять до реалізації неефективної політики, яка стримує розвиток енергетичного сектору [145].

Сучасна промислова політика суттєво залежить від наявності надійної та ефективної інфраструктури зв'язку. Проблеми в інфраструктурі зв'язку можуть значно ускладнити реалізацію промислової політики і негативно вплинути на економіку та розвиток промисловості, серед них наступні:

- Низька швидкість та доступність інтернету: Швидкий та стабільний інтернет є критично важливим для багатьох аспектів промислової діяльності, таких як дистанційна робота, обмін даними, моніторинг та управління процесами. Низька швидкість та обмежена доступність інтернету можуть обмежити можливості впровадження сучасних технологій та інновацій.

- Нестабільність мережі: Часті відключення або низька стабільність мережі можуть призвести до перерв у виробництві, проблем з передачею даних та іншими технічними ускладненнями. Це може призвести до втрати часу, ресурсів і навіть може загрожувати безпеці промислових процесів.

- Відсутність покриття в окремих регіонах: Відсутність інфраструктури зв'язку в окремих регіонах може ускладнити розміщення нових промислових об'єктів або розвиток інфраструктури взагалі. Це може стати бар'єром для

інвестицій та розвитку в цих регіонах.

- Слабка кібербезпека: Відсутність належної кібербезпеки може викласти промислові підприємства ризику кібератак та витоку конфіденційної інформації. Це може негативно позначитися на довірі до інновацій та цифрових технологій.

Для вирішення цих проблем необхідно інвестувати у розвиток і модернізацію інфраструктури зв'язку, розробляти стратегії забезпечення доступності високоякісних послуг зв'язку в усіх регіонах, сприяти зниженню вартості послуг та забезпечити належний рівень кібербезпеки.

Трансформація промисловості під впливом зростання ролі екологічного чинника відбувається шляхом: реструктуризації енергетичної системи і скорочення викидів парникових газів; формування циркулярної економіки, створення і широке поширення безвідходних і маловідходних виробництв; прискорення розвитку високотехнологічних галузей та екопромисловості (див. рис. 3., дод. Г).

Що стосується шкідливих викидів в атмосферу, то у 2017 р. від стаціонарних промислових джерел в атмосферу надійшло 2,6 млн т, що у розрахунку на душу населення становить 60,8 кг, а від промислових підприємств – 2,4 млн т, або 92,3% від загальної кількості викидів. За останні сім років фіксується зменшення шкідливих викидів від промисловості на 36,8% порівняно з 2010 р. (рис. 2.9).

Серед галузей промисловості найбільше забруднення атмосфери спричиняють галузі важкої індустрії, які використовують процеси відкритого видобування мінеральної сировини та процеси згорання палива – добувна промисловість – 20,1% (від загальних обсягів викидів промисловими підприємствами), переробна промисловість – 36,7% (у т. ч. металургія – 30,3%), виробництво електроенергії – 43,1% (див. рис. 4., дод. Г). Це переважно великі галузеві комплекси, які традиційно становили структурний профіль української промисловості, але на яких повільно проводяться природоохоронні заходи.

Багато країн світу давно налагодили систему переробки та утилізації сміття, заробляють на цьому гроші та значно скоротили обсяги забруднень навколишнього середовища. Переробка відходів є перспективним та прибутковим видом економічної діяльності. Відходи можуть бути успішно використані для підвищення конкурентоспроможності виробництва за рахунок їх повторного використання та скорочення витрат на сировину. На жаль, Україна не належить до їх числа.

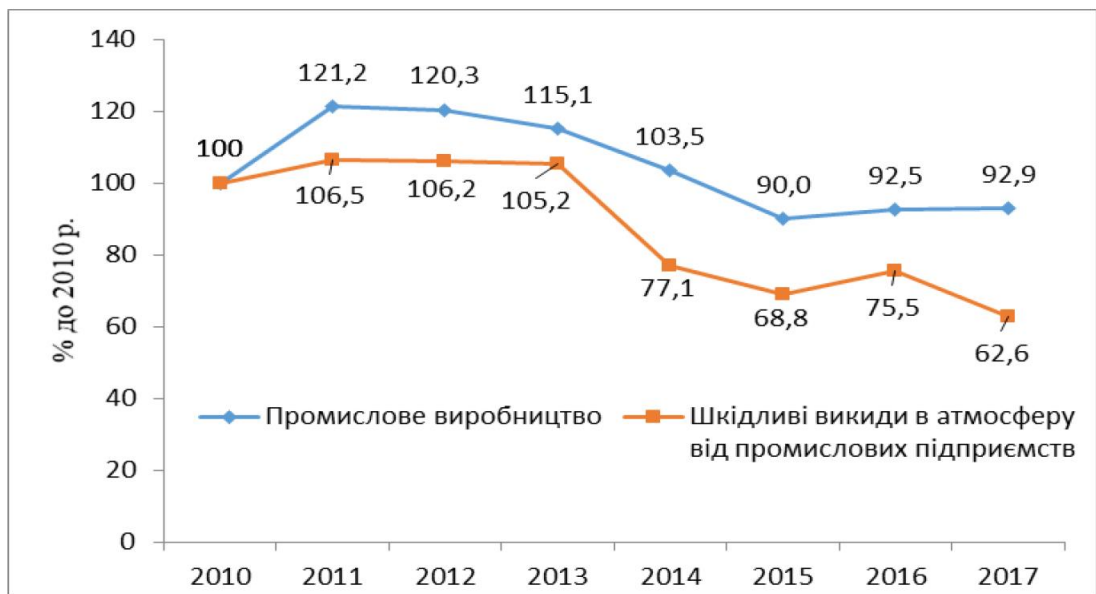

Рис. 2.9. Щорічні темпи зростання промислового виробництва та шкідливих викидів в атмосферу від промислових підприємств в Україні, % до 2010 р.

Джерело: складено автором за даними [28].

В Україні станом на 2017 р. було накопичено 36 млрд т відходів, з них 1,5 млрд т небезпечних відходів, тобто на одного мешканця припадає 240 кг/особу [29].

Наразі в Україні існує чотири сміттєспалювальні заводи, з яких тільки один діючий – Київський завод «Енергія», побудований ще у 1987 р. за старими технологіями, що може спалювати лише 1,4% від усього сміття. На сьогодні пріоритетом для його модернізації є установка системи хімічного очищення

димових газів. Це обладнання дороговартісне (500 млн грн), проте ефективність його доведена практикою сміттєспалювальних заводів Західної Європи.

Запровадження системних природоохоронних заходів на підприємствах найтіснішим чином пов'язане з існуючою системою екологічного оподаткування. У 2018 р. надходження від екологічного податку становили 2,8 млрд грн. Частка надходжень від екологічних платежів у зведеному бюджеті поволі скорочується (див. рис. 5., дод. Г).

Екологічний контроль є важливою складовою державної промислової політики на регіональному рівні в Україні. Враховуючи серйозні екологічні виклики та зобов'язання перед міжнародними угодами, такими як Паризька угода та Зелений договір, ефективний екологічний контроль є обов'язковим.

Паризька угода є міжнародним договором, укладеним в рамках Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (UNFCCC) [142]. Угода була прийнята в Парижі, Франція, на Конференції Сторін Рамкової конвенції про зміну клімату у грудні 2015 р. та набула чинності 4 листопада 2016 р. Основні цілі Паризької угоди включають обмеження глобального підвищення середньої температури, зменшення викидів парникових газів та підвищення вкладу кожної країни у зменшення зміни клімату. Угода спрямована на захист навколишнього середовища та мінімізацію впливу глобального потепління.

Зелений договір, або Зелений новий курс, – це концепція екологічної політики та економічної стратегії, спрямованої на боротьбу зі зміною клімату та створення сталого та екологічно чистого суспільства. Ця ідея отримала популярність в різних країнах, включаючи Сполучені Штати Америки та Європейський союз, і передбачає великі інвестиції в відновлювані джерела енергії, зелену інфраструктуру, транспорт та інші галузі, що сприяють зменшенню екологічного впливу та створенню робочих місць. Зелений договір не є міжнародним договором в традиційному розумінні; це більше стратегічний напрямок політики, який приймається на національному або регіональному

рівні з метою заохочення сталого розвитку та боротьби зі зміною клімату.

Також можливо визначити особливості екологічного контролю в рамках реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні. Україна має законодавство, що регулює екологічний контроль, включаючи Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [138], який встановлює правила та вимоги щодо ведення екологічного контролю. Органи публічного управління в Україні здійснюють моніторинг стану навколишнього середовища та аналіз даних щодо викидів, забруднення водойм, рівня шуму та інших аспектів, пов'язаних з діяльністю промислових об'єктів. Підприємства, які здійснюють промислову діяльність, повинні мати відповідні ліцензії та дозволи на викиди та забруднення, органи публічного управління видають ці документи та відслідковують їх виконання. Екологічний контроль включає в себе перевірку якості повітря, води та ґрунту в районах, де діють промислові підприємства. Результати контролю використовуються для виявлення забруднювачів та встановлення заходів для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. В разі порушення екологічних норм та стандартів підприємства можуть бути позбавлені ліцензій та понесені адміністративні чи кримінальні відповідальності. Це стимулює підприємства дотримуватися екологічних норм. Україна розвиває громадський контроль за дотриманням екологічних норм та стандартів. Громадські організації та активісти можуть вносити свій внесок у моніторинг та забезпечення відкритості та об'єктивності процесу.

Державний екологічний контроль є одним із інструментів реалізації промислової політики в Україні. Він спрямований на забезпечення дотримання вимог природоохоронного законодавства суб'єктами промислової діяльності та на захист навколишнього середовища від негативного впливу промисловості.

До основних протиріч державного екологічного контролю в Україні можна віднести:

- Протиріччя між потребами у захисті навколишнього середовища та потребами у розвитку промисловості. Державний екологічний контроль

повинен забезпечувати баланс між потребами у захисті навколишнього середовища та потребами у розвитку промисловості. Однак, на практиці, цей баланс часто порушується.

- Протиріччя між повноваженнями державних інспекторів з охорони навколишнього природного середовища та правами суб'єктів промислової діяльності. Державні інспектори з охорони навколишнього природного середовища мають широкі повноваження, які іноді можуть порушувати права суб'єктів промислової діяльності.

Ефективний екологічний контроль на регіональному рівні в Україні є важливим для збереження природного середовища та забезпечення здоров'я громадян. Вдосконалення цього процесу може включати в себе посилення правопорядку, розвиток нових технологій моніторингу та підвищення обізнаності громадськості щодо екологічних питань.

Інформаційно-комунікативний механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні є комплексом заходів, спрямованих на забезпечення ефективного обміну інформацією та комунікацій між органами державної влади, місцевого самоврядування, бізнесом та громадськістю у сфері промислового розвитку.

Сучасний стан цього механізму характеризується наступними особливостями: наявністю нормативно-правової бази; розвитку інформаційних технологій; розширення міжнародного співробітництва.

В Україні діє ряд нормативно-правових актів, які регулюють інформаційно-комунікативний механізм реалізації державної промислової політики, зокрема: Закон України «Про доступ до публічної інформації»; Положення про «Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України»; Положення про «Державну регуляторну службу України».

Впровадження інформаційних технологій у сфері промислового розвитку сприяє підвищенню ефективності обміну інформацією та комунікацій. Створено та функціонують такі інформаційні ресурси як Портал промисловості України – це офіційний веб-портал Міністерство з питань стратегічних галузей

промисловості України, на якому розміщена інформація про стан промислового розвитку в Україні, державні програми та заходи з підтримки промисловості, а також про діяльність промислових підприємств та організацій. Функціонує інформаційна система «Єдина база промислової статистики» – це база даних, яка містить інформацію про обсяги виробництва, реалізації, інвестицій та інші показники промислового виробництва в Україні. Інформаційна система «Державний реєстр суб'єктів промислової діяльності» – це база даних, яка містить інформацію про всі суб'єкти промислової діяльності в Україні.

Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями у сфері промислового розвитку, зокрема з Європейською комісією, Європейським банком реконструкції та розвитку, Світовим банком.

Незважаючи на позитивні тенденції, існують також деякі проблеми, які потребують вирішення:

- Недостатня взаємодія між органами державної влади, місцевого самоврядування, бізнесом та громадськістю. Це призводить до того, що різні учасники процесу реалізації державної промислової політики не мають повної та актуальної інформації про стан промислового розвитку в регіоні, а також про державні програми та заходи з підтримки промисловості.

- Недосконалість нормативно-правової бази. В Україні діє ряд нормативно-правових актів, які регулюють інформаційно-комунікативний механізм реалізації державної промислової політики, однак ці акти є недосконалими та не в повній мірі відповідають потребам розвитку промисловості.

- Недостатнє фінансування заходів з розвитку інформаційно-комунікативного механізму. Це призводить до того, що не всі необхідні заходи можуть бути реалізовані, а ті, що реалізуються, часто мають недостатній масштаб та ефективність.

Протиріччями інформаційно-комунікативного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є:

- Протиріччя між потребами в інформації та комунікаціях з боку різних учасників процесу реалізації державної промислової політики. Бізнес, громадськість та органи державної влади мають різні потреби в інформації та комунікаціях, які не завжди можуть бути задоволені в рамках існуючого механізму.

- Протиріччя між вимогами до інформаційно-комунікативного механізму та наявними ресурсами. Недосконалість нормативно-правової бази, недостатнє фінансування та інші проблеми не дозволяють забезпечити ефективність інформаційно-комунікативного механізму, який відповідає сучасним вимогам.

Інформаційно-комунікаційна інфраструктура (ІКІ) є важливим елементом реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Вона забезпечує доступ до інформації та комунікацій для підприємств і організацій, що сприяє їхньому розвитку та конкурентоспроможності.

Проте в Україні ІКІ має низку проблем і протиріч, які негативно впливають на реалізацію державної промислової політики. До основних проблем відносяться:

- Недостатній рівень розвитку ІКІ у регіонах. У багатьох регіонах України ІКІ не відповідає сучасним вимогам. Швидкість доступу до Інтернету є недостатньою, а якість послуг є низькою. Це ускладнює роботу підприємств і організацій, а також унеможлиблює їхню участь у міжнародних проектах.

- Нерівномірний розвиток ІКІ між регіонами. У деяких регіонах України ІКІ розвинена краще, ніж у інших. Це створює нерівні умови для розвитку промисловості в різних регіонах.

- Недостатня державна підтримка розвитку ІКІ. Державна політика у сфері розвитку ІКІ недостатньо ефективна. Не вистачає коштів для будівництва інфраструктури, а також для надання підтримки підприємствам і організаціям у розвитку їхніх ІКІ.

Протиріччя між потребами промисловості та наявними ресурсами ІКІ призводять до наступних проблем:

- Висока вартість послуг ІКІ. Підприємствам і організаціям доводиться платити високі ціни за послуги ІКІ, що ускладнює їхнє функціонування.
- Недостатня доступність послуг ІКІ. Не всі підприємства і організації мають можливість користуватися послугами ІКІ, що ускладнює їхню участь у глобальній економіці.
- Недостатній рівень безпеки ІКІ. Інфраструктура ІКІ є вразливою до кібератак, що може призвести до збитків для підприємств і організацій.

Інформаційно-аналітичні центри (ІАЦ) є важливим елементом реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Вони забезпечують збір, аналіз та поширення інформації про стан промисловості в регіоні, а також розробку пропозицій щодо її розвитку.

Проте в Україні діяльність ІАЦ має низку проблем і протиріч, які негативно впливають на реалізацію державної промислової політики. До основних проблем відносяться недостатня:

- матеріально-технічна база ІАЦ. Багато ІАЦ не мають сучасного обладнання та програмного забезпечення, що ускладнює їхню роботу.
- кваліфікація персоналу ІАЦ. Персонал ІАЦ часто не має достатніх знань та навичок для ефективного виконання своїх обов'язків.
- співпраця ІАЦ з органами державної влади та місцевого самоврядування. ІАЦ не завжди мають доступ до інформації та ресурсів, необхідних для ефективної роботи.

Протиріччя між потребами промисловості та наявними ресурсами ІАЦ призводять до наступних проблем:

- Недостатня актуальність інформації про стан промисловості. Інформація, яку надають ІАЦ, часто є застарілою або неповною.
- Неефективність пропозицій щодо розвитку промисловості. Пропозиції ІАЦ часто не враховують реальні потреби промисловості.
- Недостатній вплив ІАЦ на формування державної промислової політики. ІАЦ не завжди можуть вплинути на прийняття рішень щодо розвитку промисловості.

ЗМІ можуть сприяти підвищенню обізнаності про промисловість, популяризації її досягнень та залученню інвестицій. Проте в Україні взаємодія із ЗМІ при реалізації державної промислової політики має низку проблем і протиріч, які негативно впливають на її ефективність. До основних проблем відносяться недостатня:

- відкритість влади, органи державної влади та місцевого самоврядування часто неохоче діляться інформацією про свою роботу, що ускладнює роботу ЗМІ.

- професійність ЗМІ, деякі ЗМІ не мають достатніх знань та навичок для якісного висвітлення промислової тематики.

- довіра між владою та ЗМІ, обидві сторони часто не довіряють одна одній, що ускладнює співпрацю.

Протиріччя між потребами влади та ЗМІ призводять до наступних проблем:

- Недостатня обізнаність про державну промислову політику. Громадськість часто не має достатньої інформації про заходи, що впроваджуються в рамках державної промислової політики.

- Негативне висвітлення діяльності влади в промисловій сфері. Деякі ЗМІ іноді висвітлюють діяльність влади в промисловій сфері у негативному світлі, що може негативно вплинути на її репутацію.

- Неефективність заходів державної промислової політики. Деякі заходи державної промислової політики не отримують достатнього висвітлення в ЗМІ, що може призвести до їхньої неефективності.

Суспільно-державний діалог «бізнес влада» при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні є елементом, який сприяє ефективному формуванню та реалізації цієї політики. Однак у практиці його реалізації існує низка проблем і протиріч, які негативно впливають на його ефективність.

Однією із основних проблем є складність і бюрократичність процедур взаємодії між підприємствами та владою. Для бізнесу це може бути часом і

ресурсозатратним, що обмежує його можливості впливати на формулювання та реалізацію промислової політики. Недостатній рівень відкритості та прозорості у взаємодії між бізнесом і владою викликає недовіру і сумніви в об'єктивності рішень, які приймаються. Це може обмежувати бажання бізнесу активно співпрацювати з владою. Наявність корупції та недобросовісної конкуренції може є серйозним обмеженням для бізнесу і реалізації промислової політики та може призводити до тиску на підприємства та незаконних обмежень їхньої діяльності. Бізнес і влада можуть мати різні інтереси і погляди на те, як повинна розвиватися промисловість у регіоні, що може призводити до конфліктів та ускладнювати досягнення спільних цілей. Недостатність механізмів для консультацій та діалогу між бізнесом і владою може призводити до неефективності співпраці та виникнення конфліктів.

Для подолання цих проблем важливо підтримувати відкритий, прозорий і ефективний суспільно-державний діалог. Це може включати в себе впровадження антикорупційних заходів, спрощення регуляторного середовища, створення платформ для консультацій і обговорення, а також підвищення рівня відкритості та доступу до інформації.

Регіональний промисловий маркетинг є інструментом реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Він дозволяє об'єктивно оцінити конкурентоспроможність регіону, визначити його потенціал та розробити стратегію розвитку промисловості. Однак, у процесі використання регіонального промислового маркетингу виникають певні проблеми та протиріччя.

До проблем можливо віднести:

- Недостатньо розвинену методологію регіонального промислового маркетингу. В Україні відсутня єдина методологія проведення регіонального промислового маркетингу, що ускладнює порівняння результатів досліджень різних регіонів.

- Нестачу даних та інформації для проведення регіонального промислового маркетингу. Для проведення ефективного регіонального

промислового маркетингу необхідна значна кількість даних та інформації, яка часто є недоступною або неякісною.

- Нестача кваліфікованих кадрів для проведення регіонального промислового маркетингу. Для проведення регіонального промислового маркетингу необхідні фахівці з відповідною освітою та досвідом, яких у регіонах України часто бракує.

Протиріччя які виникають при застосуванні регіонального промислового маркетингу:

- між потребами регіонів та загальнодержавними інтересами. Регіональний промисловий маркетинг має враховувати як потреби окремих регіонів, так і загальнодержавні інтереси. Однак, іноді ці два інтереси можуть бути в протиріччі.

- між короткостроковими та довгостроковими цілями промислової політики. Регіональний промисловий маркетинг має враховувати як короткострокові, так і довгострокові цілі промислової політики. Однак, іноді ці два цілі можуть бути в протиріччі.

Регулярне проведення регіонального промислового маркетингу дозволить органам публічного управління рівні приймати більш ефективні рішення щодо розвитку промисловості, що сприятиме економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності країни.

Використання баз даних при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні має ряд проблем та протиріч. Серед проблем можна виділити:

- Недостатню якість та актуальність даних. Багато даних, що містяться в базах даних, є неповними, застарілими або неякісними. Це ускладнює їх використання для прийняття обґрунтованих рішень.

- Розбіжності в структурі та форматах даних. Бази даних, що містять інформацію про промисловість, часто мають різні структури та формати. Це ускладнює їх обробку та аналіз.

- Недостатня доступність даних. Деякі дані, що є важливими для

реалізації державної промислової політики, є недоступними для громадськості або доступні лише за плату.

Серед протиріч можна виділити по-перше протиріччя між загальнодержавними та регіональними інтересами. Інформація, що міститься в базах даних, може бути корисною як для загальнодержавних, так і для регіональних органів влади. Однак, іноді існує протиріччя між інтересами різних рівнів управління. Наприклад, загальнодержавні органи влади можуть бути зацікавлені в розвитку галузей, що мають загальнодержавне значення, навіть якщо вони не є пріоритетними для регіону.

По-друге протиріччя між потребами органів влади та потребами бізнесу. Інформація, що міститься в базах даних, може бути корисною як для органів влади, так і для бізнесу. Однак, іноді існує протиріччя між потребами цих двох груп. Наприклад, органи влади можуть бути зацікавлені в отриманні інформації про обсяги виробництва та збуту продукції, а бізнес може бути зацікавлений у отриманні інформації про конкурентів та ринкові тенденції.

Використання моніторингу та оцінки при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні може виявитися корисним інструментом для вдосконалення економічного розвитку та підтримки промисловості в окремих регіонах. Однак в цьому процесі можуть виникати певні проблеми та протиріччя, зокрема:

- Недостатність ресурсів: У багатьох регіонах України може бути недостатньо фінансових, технічних і кадрових ресурсів для ефективного моніторингу та оцінки реалізації промислової політики. Це може призвести до неповного або некоректного збору та аналізу даних.

- Відсутність об'єктивності: Моніторинг і оцінка можуть бути суб'єктивними, особливо якщо вони здійснюються органами державної влади чи іншими зацікавленими сторонами. Це може призвести до викривлення результатів та необ'єктивної інтерпретації даних.

- Непрозорість та корупція: Недостатня прозорість у процесі моніторингу та оцінки може сприяти корупції та втраті грошей. Це особливо

актуально в Україні, де боротьба з корупцією є важливою проблемою.

- Відсутність зв'язку з реальними результатами: Іноді моніторинг та оцінка можуть концентруватися на кількісних показниках, а не на реальних результатах і впливі на господарство регіону. Це може призвести до недооцінки ефективності політики.

- Відсутність координації: Різні органи та структури влади можуть займатися моніторингом та оцінкою без взаємодії та координації своїх зусиль. Це може призвести до дублювання робіт і втрати ресурсів.

- Зміна пріоритетів: Політичні та економічні обставини можуть змінюватися з часом, що може вплинути на призначення та пріоритети промислової політики. Це може призвести до нестабільності та непередбачуваності в реалізації політики.

Для подолання цих проблем та протирічч важливо вдосконалити систему моніторингу та оцінки, забезпечити більшу прозорість та об'єктивність, залучити до цього процесу експертів і громадські організації, а також забезпечити координацію між різними органами влади та зацікавленими сторонами.

2.3 Аналіз основних факторів, що впливають на реалізацію державної промислової політики у Харківській області

Державна промислова політика не містить в собі вказівки на роль і місце регіону в її реалізації. Тому особливу значимість в усуненні протирічч промислової політики на державному рівні повинна набути регіональна промислова політика, як складова частина національної промислової політики, але при наявності автономії у виборі форм і методів її реалізації з урахуванням місцевих інтересів. Багато промислово розвинених регіонів проводять самостійну державну регіональну промислову політику. Необхідність її розробки обумовлена високою значимістю промисловості в економіці регіону.

На нашу думку, можна виділити дві форми взаємодії держави і регіону

при проведенні промислової політики. Перша форма представлена єдиною централізованою промисловою політикою, в якій роль регіону зводиться до функції «провідника» встановлених форм і методів впливу з боку держави. При другій формі регіон є самостійним суб'єктом формування та реалізації державної промислової політики.

Далі пропонуємо розглянути дію різних факторів, що мають вплив на комплексний механізм реалізації промислової політики у Харківській області. Потрібно відзначити, що як і у попередньо розглянутих складових комплексного механізму реалізації промислової політики проблеми та протиріччя що виникають при їх застосуванні на державному рівні певним чином корелюються з обласним рівнем.

Першим класично розглядаєм нормативно-правовий механізм реалізації державної промислової політики та його складові.

До позитивних факторів, що впливають на дію нормативно-правового механізму реалізації державної промислової політики у Харківській області, можна віднести:

- Розвиненість нормативно-правової бази, яка регулює діяльність у сфері промисловості. Харківська область має досить розвинену нормативно-правову базу, яка регулює діяльність у сфері промисловості. Ця база дозволяє забезпечувати правову визначеність та стабільність у відносинах між промисловими підприємствами, органами державної влади та місцевого самоврядування.

- Наявність органів державної влади та місцевого самоврядування, які відповідають за реалізацію державної промислової політики, дозволяє забезпечити ефективне виконання нормативно-правових актів, які регулюють діяльність у сфері промисловості.

- Наявність механізмів реалізації державної промислової політики, дозволяє забезпечувати підтримку та регулювання діяльності промислових підприємств, що сприяє їхньому розвитку.

До негативних факторів, що впливають на дію нормативно-правового

механізму реалізації державної промислової політики у Харківській області, можна віднести:

- відсутність науково обґрунтованої концепції промислової політики на державному рівні, спеціального законодавства про промислову політику, не може бути замінено наявністю розрізнених нормативних актів, що містять заходи державного впливу на окремо взяті галузі або організації, які розробляються в міру виникнення проблем в цих галузях;

- недосконалість нормативно-правової бази, яка регулює діяльність у сфері промисловості. У деяких нормативно-правових актах, які регулюють діяльність у сфері промисловості, є недоліки, які ускладнюють їхнє застосування. Наприклад, деякі нормативи екологічного нормування є застарілими та не відповідають сучасним реаліям. Крім того, існує ряд нормативно-правових актів, які не узгоджені між собою, що ускладнює їхнє застосування.

Наступним розглянемо економіко-фінансовий механізм реалізації державної промислової політики. Харківська область має багатогалузевий промисловий комплекс. Провідну роль в ньому відіграють машинобудування, паливно-енергетична, хіміко-фармацевтична, харчова промисловість. Важливе місце тут займає найбільший в Україні машинобудівний комплекс [53].

Основний внесок у формування валового регіонального продукту області як і раніше вносить додана вартість промислового виробництва, а саме машинобудування, обробні виробництва, сільське господарство, виробництво і розподіл електроенергії, газу і вод, видобуток корисних копалин – галузі, що становлять понад 50% ВРП Харківської області.

Харківська область займає 4 місце серед регіонів України – лідерів за обсягом ВРП і промислового виробництва [28]. На рисунку 2.10 представлена динаміка валового регіонального продукту (ВРП).

Динаміка зміни ВРП Харківської області протягом розглянутого періоду має виражену тенденцію зростання. Середньорічний темп приросту ВРП за період 2017-2021 рр. склав 4,3%, тим самим наблизивши економіку Харківської

області до темпів зростання економіки. Якщо більш детально зупинитися на промисловому розвитку Харківської області, то можна зробити висновок, що це один з найбільш промислово розвинених регіонів України.

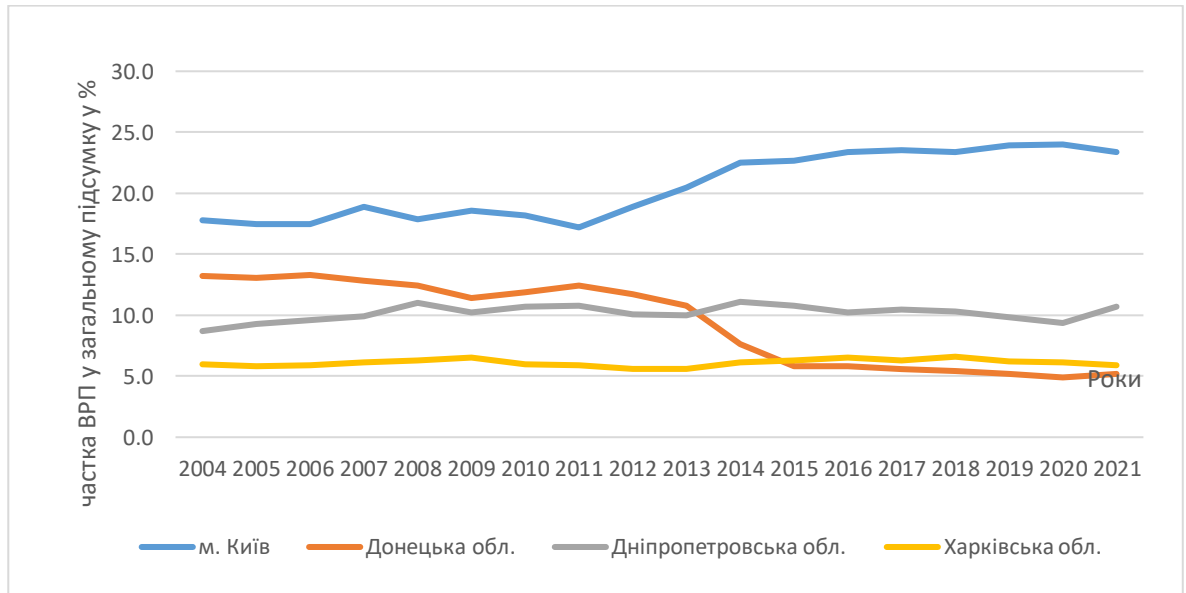

Рис. 2.10. Динаміка ВРП Харківської області у порівнянні з найбільш промислово розвинутими регіонами України за 2004-2021 рр.

Джерело: складено самостійно за даними [28]

Таким чином економіка Харківської області переважно індустріальна, частка промисловості в валовому регіональному продукті (ВРП) від 22% до 27% у різні роки. Спеціалізація Харківської області проявлялася у таких видах економічної діяльності: «Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів»; «Машинобудування», «Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення», «Добувна промисловість і розроблення кар'єрів» [192, с. 33]

Аналіз структури, валової доданої вартості за видами економічної діяльності у Харківській області за 2016-2020 рр. показує, що протягом аналізованого періоду найбільша питома вага припадає на підприємства обробного виробництва, видобутку корисних копалин та оптову торгівлю (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Структура валової доданої вартості за видами економічної діяльності у Харківській області за 2016-2020 рр., %

Види діяльності /період	2016	2017	2018	2019	2020
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	14,3	13,4	11,1	10,2	9,4
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	8,5	13,1	13,6	15,6	11,9
Переробна промисловість	14,5	14,1	13,9	13,5	12,4
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2,8	3,3	3	3,5	3,4
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6
Будівництво	2,1	2,3	2,6	2,7	3,1
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	12,9	11,7	11,7	10,6	10,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	7,8	6,8	6,5	6,7	6,4
Інформація та теле-комунікації	4,8	5,7	5,7	6,1	7,5

Джерело: складено самостійно за даними [20]

В даному контексті, доцільним є вивчення структури промислового виробництва Харківської області. Найбільше зростання індексу промислового виробництва за 2021 р. зафіксовано в обробній промисловості і склало 99,9% по відношенню до 2020 р. За видом діяльності виробництво і розподіл електроенергії, газу і води зниження індексу промислового виробництва склало 79,1%. така ситуація й у видобутку корисних копалин, де індекс промислового виробництва за підсумками 2020 р. до рівня 2019 р. склав 92,9% (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Динаміка індексів промислової продукції за видами діяльності Харківської області за 2019-2021 рр.

	2019	2020	2021
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	99,7	94,1	92,9
Переробна промисловість	95,4	92,3	99,9
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	103,0	117,1	73,1

Джерело: складено самостійно за даними [20]

Аналіз динаміки прямих інвестицій у Харківській області за 2019-2020 рр. (див. рис. 2.11) показує, що протягом аналізованого періоду відбувалось збільшення темпу зростання інвестицій, з 2004 по 2012 рр. і зниження індексу промислового виробництва в 2012-2017 рр.

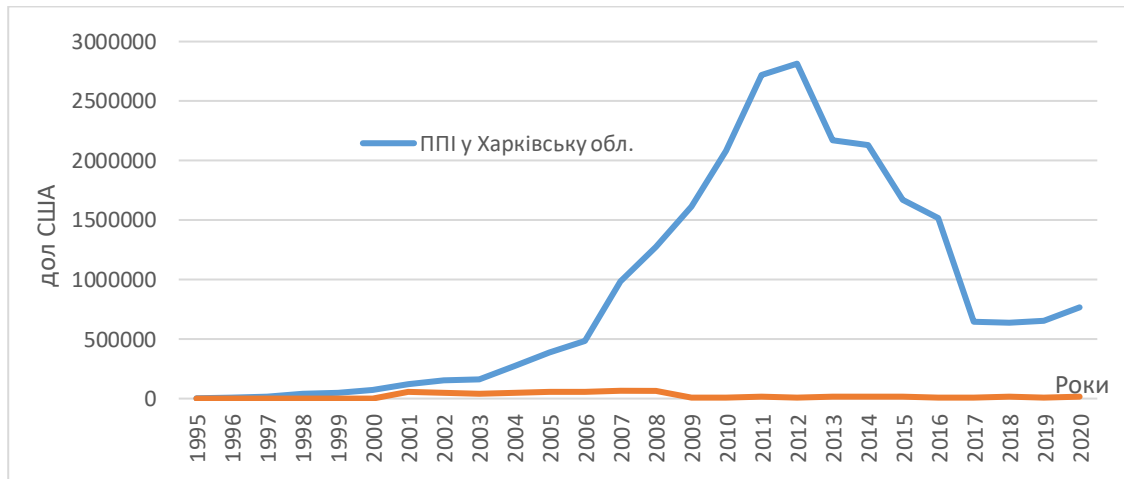

Рис. 2.11. Динаміка прямих інвестицій (акціонерний капітал) у Харківську області та з неї за 1995-2019 рр.

Джерело: складено самостійно за даними [20]

Інвестиційна активність Харківської області за останні роки мала тенденцію до зниження, темпи зростання інвестицій в основний капітал щорічно скорочувалися.

Аналіз структури інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування показує, що це власні кошти підприємств. Питома вага бюджетного фінансування знижується, в 2020 р. вона склала 7,7%. Зниження обсягу бюджетних коштів говорить про скорочення державної фінансової підтримки розвитку промисловості.

Структура інвестицій в основний капітал у розрізі видів економічної діяльності у 2020 р. порівняно з попереднім роком зазнала значних змін (рис. 2.12). Так, майже вдвічі зменшилася частка інвестицій за видом діяльності «сільське господарство, мисливство та лісове господарство» – з 27,1% до

12,4%. Спостерігається зниження питомої ваги інвестицій в основний капітал по виду діяльності «обробні виробництва» – з 14,1% до 13,1% за рахунок галузей харчової промисловості. За всіма іншими видами діяльності питома вага інвестицій в основний капітал зросла, хоча і в різному ступені. Майже чверть обсягу інвестицій в основний капітал припадає на «виробництво і розподіл електроенергії, газу і води» – 24,4%, в порівнянні з попереднім роком частка їх збільшилася на 3,5 пункту. Істотне зростання частки інвестицій в основний капітал відзначений і в інших видах діяльності: по транспорту частка інвестицій в основний капітал зросла з 4,8% до 9,5% [20].

Серед іноземних інвестицій у підприємства реального сектору економіки Харківської області слід навести наступні: купівля американською компанією «Філіп Морріс Інтерншл» Харківської тютюнової фабрики і інвестування в її модернізацію 100 млн. дол. США, купівля бельгійською Sun Inbev пивзаводу «Рогань», купівля швейцарською групою Swiss Krono Group. Солоницівського комбінату меблевих деталей і інвестування в його реконструкцію 60 млн. дол. США, створення спільного українсько-британського підприємства «Українська чайна фабрика» Ахмад Ті» за участю компанії Ahmad Tea London (Великобратанія) та ін. [192, с. 59].

Харківська область є одним із найбільш інноваційних регіонів України. Вона має потужний науковий потенціал, розвинену промисловість та високий рівень освіти. У Харківській області найбільша концентрація промислових підприємств – 403, що відповідає третьому місцю серед регіонів України, натомість у ній працюють 116 інноваційно активних промислових підприємств, що становить 27,1% від усіх підприємств області та має перше місце у рейтингу. Тобто майже кожне третє промислове підприємство Харкова є інноваційно активним.

У 2019 р. фінансування фундаментальних наукових досліджень у Харківській області складалося виключно з державного бюджету в сумі 442,6 млн грн. Це фінансування склало 99,7% від загального обсягу. Натомість прикладні наукові дослідження мали більш різноманітний спектр джерел,

зокрема 276,9 млн грн (47,8%) – від організацій підприємницької діяльності, 221,8 млн грн (38,3%) – з державного бюджету, 50,7 млн грн (8,8%) – за рахунок власного фінансування, та 22 млн грн (3,8%) з іноземних джерел.

Рис. 2.12. Структура інвестицій в основний капітал Харківської області в 2019-2020 рр. за видами економічної діяльності

Джерело: складено самостійно за даними [20]

Фінансування науково-технічних розробок у Харківській області у 2019 р. здійснювався переважно за рахунок організацій підприємницького сектору, які спрямували на розвиток 664,1 млн грн, або 48% від загального обсягу наявного фінансування, також інвестиції у впровадження науково-технічних розробок в області здійснювали іноземні інвестори 419,2 млн грн (30,4%), 177,8 млн грн (12,9%) – власне фінансування, 72,1 млн грн (5%) – з державного бюджету [20].

Таким чином інвестиції є вирішальним компонентом у сприянні інноваціям на підприємстві. Наявність джерел фінансування відіграє значну роль у процесі впровадження інновацій. Проте, досліджуючи структуру фінансового забезпечення промислових підприємств Харківської області, потрібно відзначити, що держава цьому питанню не приділяє належної уваги. Аналізуючи джерела фінансування інноваційної діяльності, очевидно, що

першочерговим джерелом були і залишаються власні кошти промислових підприємств області. Цих коштів недостатньо для зростання інновацій, у середньому лише 76,8% між 2016 та 2019 рр. Підприємства самі розраховуватимуться за надані їм кредити, а ця сума становить майже 83% усієї фінансової підтримки. Відповідно інноваційна діяльність промислових підприємств Харківської області фінансується в середньому менше 2,5% від загального обсягу з державного та місцевих бюджетів. Однак цієї суми недостатньо для реалізації революційних і довготривалих інноваційних проектів. Вкладення у наукові дослідження та розробки в Харківській області є значно нижчими, ніж у середньому по Україні. Це негативно впливає на темпи розвитку інноваційної діяльності.

Таблиця 2.3.

Кількість інноваційно активних промислових підприємств України у 2019 р. за регіонами

Регіон (область) України	Загальна кількість підприємств, од.	Рейтинг	Кількість інноваційно активних підприємств, од.	Рейтинг	% до загальної кількості промислових підприємств	Рейтинг
Дніпропетровська	487	1	71	3	14,58	8
м. Київ	476	5	88	5	16,3	10
Київська	328	10	41	10	26,00	2
Кіровоградська	100	4	20	4	13,37	9
Львівська	329	2	44	2	21,22	3
Харківська	403	3	116	1	27,1	1

Джерело: складено самостійно за даними [108]

Аналізуючи інноваційну діяльність промислових підприємств Харківської області, стає очевидним, що відсоток промислових підприємств, які впровадили інновації, є мізерним. Крім того, відсоток продукції, яка вважається інноваційною та реалізується цими підприємствами, є відносно незначною порівняно із загальним обсягом реалізованої продукції. Якщо не

відбудуться кардинальні зміни щодо державної підтримки та регулювання інноваційної діяльності, підвищити конкурентоспроможність промислових підприємств Харківської області, як і всієї України, та прискорити їх інноваційний розвиток найближчим часом буде нелегкою справою.

Іншою проблемою є недосконалість законодавчої бази. Законодавство України у сфері інноваційної діяльності є досить складним і заплутаним. Це створює додаткові труднощі для інвесторів та підприємців.

Також до проблем інноваційної діяльності Харківської області відносяться:

- Відсутність ефективних механізмів співпраці між наукою, бізнесом та освітою.
- Недостатній рівень інформованості про інновації.
- Недостатня мотивація працівників до інноваційної діяльності.

Вагомим інструментом економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики є державно-приватне партнерство.

Сучасний стан реалізації проектів ДПП у промисловості Харківської області є позитивним. У регіоні реалізується ряд проектів, які сприяють розвитку промислового виробництва, серед них:

- Реконструкція та модернізація Харківського тракторного заводу. Цей проект передбачає реконструкцію та модернізацію головного виробничого корпусу заводу, а також будівництво нового корпусу для виробництва нових видів тракторів. Проект реалізується за рахунок коштів державного бюджету та приватних інвестицій.

- Розвиток машинобудівного кластеру Харківської області. Цей проект передбачає створення кластера, до складу якого увійдуть підприємства машинобудівної галузі Харківської області. Кластер буде спеціалізуватися на виробництві сільськогосподарської техніки, обладнання для підприємств харчової промисловості та інших видів машинобудівної продукції. Проект реалізується за рахунок коштів державного бюджету та приватних інвестицій.

- Створення центру з виробництва електроенергії з відновлюваних

джерел.

- Розвиток фармацевтичної промисловості Харківської області.
- Створення кластеру з виробництва харчової продукції.

Ці проекти сприяють розвитку промисловості Харківської області, підвищують її конкурентоспроможність та створюють нові робочі місця.

Впровадження ДПП у Харківській області при реалізації промислової політики, має ряд проблем, які необхідно вирішувати. Однією з основних проблем є недосконалість законодавчої бази. Законодавство України у сфері ДПП є недостатньо розвиненим і не завжди відповідає міжнародним стандартам. Це створює правову невизначеність і ускладнює процес реалізації проектів ДПП.

Проблемою є недостатня інформованість про можливості ДПП. Багато підприємців і державних службовців недостатньо обізнані про переваги та ризики ДПП. Це ускладнює пошук потенційних партнерів і ефективне співробітництво між ними.

До проблем ДПП при реалізації промислової політики в Харківській області відносяться:

- Недостатній досвід у реалізації проектів ДПП. В Україні, зокрема в Харківській області, реалізовано лише кілька великих проектів ДПП. Це ускладнює підготовку та реалізацію нових проектів.

- Недостатнє фінансування проектів ДПП. Багато проектів ДПП потребують значних інвестицій, які не завжди доступні для приватних інвесторів.

- Недосконалість механізмів контролю та моніторингу проектів ДПП. Це може призвести до порушення умов контрактів і неякісному виконанню робіт.

У Харківській області формування кластерів є одним із напрямків реалізації промислової політики. У регіоні вже існує ряд успішних кластерів, наприклад, кластер машинобудування, кластер енергомашинобудування, кластер фармацевтики та медичних виробів, кластер харчової промисловості.

У Харківській області вже вживаються заходи щодо формування кластерів. Зокрема, у 2021 р. було розроблено Стратегію розвитку Харківської області на 2021–2027 рр. [192]. У рамках цієї Стратегії передбачається надання фінансової та організаційної підтримки підприємствам, які бажають приєднатися до кластерів. Одним із найважливіших завдань при формуванні кластерів у Харківській області є визначення пріоритетних напрямків розвитку промисловості в регіоні. Формування кластерів є комплексним завданням, яке вимагає спільних зусиль органів державної влади, місцевого самоврядування та самих підприємств. При правильному підході це завдання може бути успішно реалізовано, що сприятиме розвитку промисловості у Харківській області.

Однак, незважаючи на це, формування кластерів у Харківській області стикається з низкою проблем: недосконалість законодавчої бази; недостатнє фінансування кластерних проєктів; недостатня інформованість підприємців і державних службовців про можливості кластерного розвитку; недостатній досвід у реалізації кластерних проєктів.

В Україні, зокрема в Харківській області, реалізовано лише кілька кластерних проєктів, що ускладнює підготовку та реалізацію нових проєктів. Багато кластерних проєктів потребують значних інвестицій, які не завжди доступні для приватних інвесторів.

Державні закупівлі при реалізації промислової політики в Харківській області здійснюються за такими напрямками:

- обладнання, матеріалів та сировини для промислових підприємств.
- послуг з будівництва, реконструкції та модернізації промислових підприємств.
- послуг з надання енергопостачання, водопостачання та водовідведення промисловим підприємствам.
- послуг з транспортування та зберігання промислових товарів.
- послуг з навчання та підвищення кваліфікації персоналу промислових підприємств [20].

Державні закупівлі при реалізації промислової політики в Харківській області є ефективним інструментом, який дозволяє забезпечити розвиток промисловості в регіоні. Вони дозволяють закуповувати необхідні для промисловості товари, роботи та послуги за конкурентними цінами, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності промислових підприємств.

Так однією з основних проблем є недосконалість законодавства у сфері державних закупівель. Іншою проблемою є недостатній рівень прозорості державних закупівель. До проблем державних закупівель у Харківській області відносяться також: недобросовісна конкуренція; корупція; неякісне виконання робіт та надання послуг.

Доволі дієвими є такі інструменти економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики, як субсидії, субвенції, бюджетні кредити та податкові пільги. У Харківській області ці інструменти активно використовуються для реалізації промислової політики.

Найбільш поширеними видами субсидій та субвенцій, які надаються підприємствам Харківської області, є: субсидії на придбання сировини та матеріалів; субсидії на енергозбереження; субсидії на проведення інноваційних досліджень та розробок; субвенції на розвиток малого та середнього підприємництва.

Основними видами бюджетних кредитів, які надаються підприємствам Харківської області, є: кредити на розвиток виробництва; кредити на реконструкцію та модернізацію виробництва; кредити на будівництво нових виробничих потужностей.

До податкових пільг, які надаються підприємствам Харківської області, відносяться: звільнення від податку на прибуток; зменшення ставки податку на прибуток; звільнення від податку на додану вартість; зменшення ставки податку на додану вартість.

Однак, ефективність цих інструментів залежить від того, як вони використовуються. Необхідно забезпечити прозорість та ефективність їх надання, а також запобігти можливим корупційним схемам. Крім того,

необхідно враховувати, що ці інструменти є лише допоміжними. Для успішного розвитку промисловості необхідно також забезпечити сприятливі умови для бізнесу, такі як стабільна політична та економічна ситуація, доступ до сучасних технологій та кваліфікованих кадрів.

Сучасний стан включення промислових підприємств Харківської області у глобальні ланцюги доданої вартості є досить позитивним. У регіоні вже існує ряд успішних підприємств, які беруть участь у глобальних ланцюгах доданої вартості:

- Харківська область має значний потенціал у виробництві машин та обладнання, включаючи сільськогосподарську техніку, електроніку, транспортні засоби та інше. Деякі підприємства вже брали участь у глобальних ланцюгах вартості через експорт своєї продукції.

- Харківська область також стала центром для ІТ-індустрії в Україні. Багато ІТ-компаній та розробників програмного забезпечення здійснюють роботу для замовників із США, Європи та інших країн, і тим самим включаються у глобальні ланцюги вартості.

- Харківська область має активний експортний потенціал у багатьох галузях, включаючи сільське господарство та продукти харчування. Експорт до країн Європи та СНД є важливим компонентом включення у глобальні ланцюги вартості.

- Харків володіє багатьма науковими та дослідницькими центрами, які співпрацюють з міжнародними компаніями і вносять важливий внесок у високотехнологічну індустрію.

- Харківська область має розвинену інфраструктуру, включаючи дорожні мережі, залізницю та аеропорти, що полегшує переміщення товарів та логістику.

Однак, включення у глобальні ланцюги доданої вартості також може мати ряд проблем та протиріч, до них можливо віднести: нестабільну політичну та економічну ситуацію в Україні. Іншим важливим фактором є недосконалість нормативно-правової бази, яка регулює діяльність підприємств у глобальні

ланцюги доданої вартості. Ваговою проблемою є недостатній рівень кваліфікації працівників підприємств, які беруть участь у глобальних ланцюгах доданої вартості.

До проблем та протиріч, пов'язаних із включенням у глобальні ланцюги доданої вартості у Харківській області, також можливо віднести: нерівномірний розподіл переваг від включення у глобальних ланцюгах доданої вартості між регіонами; збільшення залежності промислових підприємств від зовнішніх ринків; зростання конкуренції на світових ринках; зміна структури промисловості.

Далі пропонуємо розглянути складові організаційно-адміністративного механізму реалізації промислової політики у Харківській області.

Ефективна промислова політика регіону повинна складатися з взаємопов'язаної діяльності інституційних структур. Інституційне забезпечення реалізації промислової політики у Харківській області включає в себе систему органів державної влади, місцевого самоврядування та інших організацій, які відповідають за розробку та реалізацію заходів у сфері промисловості.

Основними органами державної влади, які відповідають за реалізацію промислової політики у Харківській області, є: Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України; Харківська обласна державна адміністрація; Департамент промисловості та розвитку інфраструктури Харківської обласної державної адміністрації.

Крім органів державної влади, за реалізацію промислової політики у Харківській області також відповідають: Харківська міська рада; Харківська обласна рада; Інститут промислового розвитку Харківської області; Харківський регіональний центр з питань інвестицій та розвитку; Харківський регіональний центр з питань розвитку підприємництва та інновацій; Харківський обласний центр зайнятості.

Інституційне забезпечення реалізації промислової політики у Харківській області є комплексним і включає в себе органи державної влади,

місцевого самоврядування та інші організації. Це забезпечує ефективну реалізацію промислової політики в області та сприяє розвитку промисловості.

Інституційне забезпечення реалізації промислової політики у Харківській області має ряд проблем та протиріч. Так проблемою є недостатня взаємодія та відсутність ефективної співпраці між органами державної влади, місцевого самоврядування та іншими організаціями, які відповідають за реалізацію промислової політики.

Недостатній рівень інформованості про промислову політику серед населення та промислових підприємств також є проблемою.

До інших проблем та протиріч інституційного забезпечення реалізації промислової політики у Харківській області можна віднести:

- Недостатнє фінансування заходів, спрямованих на розвиток промисловості.
- Недосконалість нормативно-правової бази, яка регулює діяльність підприємств у сфері промисловості.
- Нестабільна політична та економічна ситуація в Україні.

Розробка стратегій та планів при реалізації промислової політики у Харківській області є важливим етапом, який визначає напрямки та пріоритети розвитку промисловості в регіоні.

Стратегія розвитку Харківської області на 2021-2027 рр. є основоположним документом, який визначає основні напрями та завдання розвитку промисловості в регіоні. Стратегія розроблена на основі аналізу поточної ситуації в промисловості Харківської області та прогнозу її розвитку на середньострокову перспективу [192].

Стратегія передбачає розвиток промисловості у таких напрямках: підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств; створення нових робочих місць; зростання інвестиційної привабливості регіону; розвиток інноваційної діяльності.

Для реалізації стратегії передбачається розробка та реалізація цілого ряду заходів, спрямованих на розвиток промисловості у Харківській області. План

заходів з реалізації Стратегії промислового розвитку Харківської області на 2021-2027 рр. визначає конкретні завдання та заходи, які необхідно реалізувати для досягнення цілей стратегії. План розроблений на основі стратегії та містить інформацію про терміни реалізації заходів, відповідальних за їх реалізацію та джерела фінансування.

Розробка стратегій та планів при реалізації промислової політики у Харківській області може мати ряд проблем та протиріч. Ось деякі конкретні приклади проблем та протиріч, які можуть виникати при розробці стратегій та планів при реалізації промислової політики у Харківській області:

- недостатня участь промислових підприємств у розробці стратегій та планів може призвести до того, що ці документи не будуть враховувати реальні потреби та проблеми промислових підприємств;
- розробка стратегій може вимагати вибору пріоритетних галузей для розвитку. Протиріччя може виникнути між розвитком важкої промисловості, інноваційними технологіями та іншими галузями, що мають конфліктуючі інтереси;
- нестабільна політична та економічна ситуація в Україні;
- фінансові та бюджетні обмеження можуть знизити можливості реалізації амбіційних стратегій. Важливо збалансувати амбіції з реальними фінансовими можливостями області;
- розвиток промисловості може впливати на довкілля та призводити до екологічних проблем;
- реформи та розвиток промисловості можуть впливати на робочу силу та соціальну сферу;
- Харківська область може конкурувати з іншими регіонами в Україні та за кордоном за інвестиціями, талантами та ринками збуту. Важливо розробити стратегії, які дозволять області зберегти або здобути конкурентні переваги.

Стан кадрового потенціалу на 2022 р. при реалізації промислової політики у Харківській області був досить позитивним. У регіоні існував

значний кадровий потенціал, який відповідав потребам промисловості. Через російське повномасштабне військове вторгнення в Україну, велика кількість людей загинула та мусила виїхати з Харківської області.

Кадровий потенціал включає в себе навички та знання працівників, їхню кваліфікацію, готовність до інновацій та вміння адаптуватися до змін в економіці. Ось кілька позитивних факторів, що впливають на кадровий потенціалу в області:

- Освіта і навчання: Харківська область має численні вищі навчальні заклади, включаючи технічні університети та інженерні школи. Це сприяє підготовці кваліфікованих кадрів для промислових галузей. Однак важливо забезпечити актуальність освітніх програм та навчання відповідно до сучасних вимог.

- Інновації та дослідження: Наявність наукових і дослідницьких центрів сприяє розвитку інновацій та підвищенню кваліфікації працівників. Залучення кращих науковців та дослідників може сприяти розвитку нових технологій та виробництва.

- Фахівці з управління: Для ефективного впровадження стратегій промислової політики потрібні кваліфіковані менеджери та фахівці з управління, які розуміють специфіку промислових галузей і можуть розробляти та виконувати стратегії.

- Технічні навички: Важливо мати працівників із технічними навичками, які можуть ефективно працювати з сучасними обладнанням і технологіями.

- Робоча сила та міграція: Можливості для робочої сили із суміжних областей або країн можуть впливати на доступність кадрів. Також важливо вирішувати питання міграції робочої сили.

- Співпраця між галузями: Важливо сприяти співпраці між галузями та обміну досвідом між підприємствами для підвищення кваліфікації працівників.

- Соціальні програми: Розвиток кадрового потенціалу також пов'язаний із соціальними програмами, які сприяють підвищенню якості життя

та розвитку спроможностей працівників.

При реалізації промислової політики у Харківській області діють негативні фактори, що впливають на кадровий потенціал. До таких проблем можна віднести:

- дефіцит кваліфікованих кадрів у деяких галузях промисловості;
- нестача молодих кадрів, які готові працювати в промисловості;
- недостатній рівень кваліфікації деяких працівників промислових підприємств;
- суттєві зміни в кадровому потенціалі виникають через міграцію робочої сили;
- освітні програми та навчальні заклади можуть не завжди відповідати потребам сучасних ринків праці та галузей;
- протиріччя між галузями: Різні галузі можуть конкурувати за обмежений пул кваліфікованих працівників. Наприклад, ІТ-компанії та важка промисловість можуть шукати одних і тих же фахівців.

Для ефективної реалізації промислової політики в Харківській області важливо постійно відстежувати стан кадрового потенціалу, ідентифікувати потреби та розвивати стратегії для забезпечення належного рівня кваліфікації та компетентності працівників у відповідності до потреб промисловості та місцевих економічних викликів.

Сучасний стан інфраструктури грає важливу роль у реалізації промислової політики в Харківській області. Інфраструктура включає в себе транспортні мережі, логістичні центри, енергетичні ресурси, комунікаційні системи та інші фактори, які впливають на конкурентоспроможність та здатність області приваблювати інвестиції.

Ось кілька позитивних факторів, що впливають на реалізацію державної промислової політики, обумовлених розвитком промислової інфраструктури у Харківській області:

- Транспортна інфраструктура: Харків має розвинуту транспортну мережу, включаючи автомагістралі, залізницю та аеропорт. Це сприяє

переміщенню товарів та людей і забезпечує зручний доступ до ринків збуту та постачання сировини.

- Логістичні центри: Наявність логістичних центрів і складів дозволяє ефективно організовувати постачання та розподіл продукції, що є важливим чинником для бізнесу.

- Енергетична інфраструктура: Забезпеченість енергією, включаючи електроенергію та газ, важлива для промислових підприємств. Модернізація та ефективне використання енергетичної інфраструктури може зменшити витрати підприємств.

- Інформаційні технології: Доступ до швидкого та надійного Інтернету та інших інформаційних технологій допомагає підприємствам співпрацювати, впроваджувати цифрові рішення та підтримувати інновації.

- Водні ресурси: Харківська область має водні ресурси, які можуть бути використані для виробництва та інших галузей.

Проте існують також деякі негативні фактори, пов'язані із сучасним станом інфраструктури:

- Недостатня модернізація: Деякі частини інфраструктури можуть бути застарілими та потребувати модернізації для забезпечення ефективності та безпеки.

- Бюджетні обмеження: Фінансові обмеження можуть ускладнювати інвестиції у покращення інфраструктури.

- Екологічні питання: Розвиток інфраструктури може впливати на довкілля та викликати екологічні проблеми, що потребують уваги та регулювання.

- Вартість енергії: Вартість енергії та інших ресурсів може впливати на виробництво та конкурентоспроможність підприємств.

Для реалізації промислової політики важливо вирішувати ці проблеми та протиріччя шляхом інвестицій у розвиток інфраструктури, ефективного управління ресурсами та співпраці з різними зацікавленими сторонами. Розвиток інфраструктури може покращити конкурентоспроможність та

забезпечити стійкий економічний розвиток Харківської області.

Екологічний контроль при реалізації промислової політики у Харківській області є важливим фактором, що забезпечує екологічно безпечний розвиток промисловості в регіоні. Однак, існують негативні фактори, що перешкоджають ефективному здійсненню екологічного контролю, до них можливо віднести:

- Недосконалість нормативно-правової бази, яка регулює діяльність у сфері охорони навколишнього середовища. Законодавство в галузі охорони навколишнього середовища в Україні є досить розвиненим, однак, воно містить ряд недоліків, які ускладнюють здійснення екологічного контролю. Наприклад, деякі нормативи екологічного нормування є застарілими та не відповідають сучасним реаліям. Крім того, існує ряд нормативних актів, які не узгоджені між собою, що ускладнює їхнє застосування.

- Нестача коштів та матеріально-технічних ресурсів для здійснення екологічного контролю.

- Нестача кваліфікованих кадрів у галузі екологічного контролю.

- Протиріччя між економічними і екологічними інтересами: З одного боку, промисловий розвиток може приносити економічні користі та робочі місця. З іншого боку, він може вимагати великих екологічних жертв, що можуть призводити до конфліктів між економічними та екологічними інтересами.

- Неадекватний екологічний контроль: Недостатність контролю і нагляду з боку органів державного управління та місцевого самоврядування може дозволяти підприємствам порушувати екологічні стандарти та правила.

Ці фактори негативно впливають на ефективність екологічного контролю при реалізації промислової політики у Харківській області. Вони призводять до того, що промислові підприємства не завжди дотримуються екологічних вимог, що впливає на навколишнє середовище.

Узагальнюючи можливо визначити фактори, що характеризують реалізації промислової політики Харківської області (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4.

Фактори, що впливають на формування та реалізацію державної
промислової політики у Харківській області

Позитивні	Негативні
<p>Підтримка держави і місцевої влади: Відповідна промислова політика держави та місцевої влади, така як надання пільг, фінансова підтримка, спрямована на розвиток інфраструктури та освіти, може значно покращити конкуренто-спроможність промисловості регіону.</p>	<p>Недосконалість нормативно-правового регулювання. Нормативно-правове регулювання сфери промисловості Харківської області є недосконалим і часто застарілою. Це ускладнює ведення бізнесу, інвестиційну діяльність та реалізацію державної політики.</p>
<p>Стабільне політичне середовище: Харківська область має стабільний політичний клімат, що сприяє розвитку інвестицій і бізнесу.</p>	<p>Відсутність єдиної державної стратегії розвитку промисловості. У Харківській області відсутня єдина державна стратегія розвитку промисловості, яка б визначала пріоритетні напрямки розвитку, цілі та завдання, механізми реалізації. Це призводить до дублювання зусиль різних органів влади, неефективного використання ресурсів та відсутності координації дій.</p>
<p>Інфраструктура та логістика: Розвинута транспортна та логістична інфраструктура сприяє швидкому та ефективному переміщенню товарів і сировини. Хороші зв'язки з іншими регіонами можуть сприяти розвитку зовнішньої торгівлі.</p>	<p>Низький рівень інституційної спроможності органів державної влади. Органи державної влади Харківської області мають недостатній рівень інституційної спроможності для ефективного управління сферою промисловості. Це пов'язано з відсутністю досвіду, кваліфікованих кадрів та ресурсів.</p>
<p>Інноваційні кластери і підприємницьке середовище: Розвиток кластерів та співпраця між підприємствами може сприяти обміну знаннями, ресурсами та технологіями. Підприємницьке середовище, акселератори та інкубатори можуть сприяти створенню інноваційних стартапів та підприємств.</p>	<p>Недостатній рівень прозорості та підзвітності органів державної влади. Органи державної влади Харківської області недостатньо прозорі та підзвітні перед суспільством. Це ускладнює контроль за їх діяльністю та змушує бізнес шукати альтернативні шляхи вирішення проблем.</p>
<p>Привабливий бізнес-клімат: Харківська область має привабливий бізнес-клімат, що характеризується низьким рівнем оподаткування, простою реєстрацією бізнесу та доступними фінансовими ресурсами. Це сприяє розвитку підприємництва.</p>	<p>Корупція. Корупція є серйозною проблемою, яка негативно впливає на зміст і механізм реалізації промислової політики Харківської області. Корупція ускладнює ведення бізнесу, інвестиційну діяльність та реалізацію державної політики.</p>

Продовж табл. 2.4

Розвиток людських ресурсів: Підвищення кваліфікації працівників та надання доступу до навчання новим технологіям сприяє розвитку конкурентоспроможних кадрів для промисловості.	Недостатність інвестицій: Брак фінансової підтримки та інвестицій може обмежувати можливості модернізації та розвитку промисловості.
Інноваційний потенціал: Харківська область має значний інноваційний потенціал, що сприяє розвитку промислових підприємств, які використовують сучасні технології.	Застаріла інфраструктура: Відсутність сучасної інфраструктури та обладнання може ускладнити впровадження новітніх технологій та підвищити витрати на виробництво.
Ринок праці: Харківська область має значний ринок праці, що забезпечує робочу силу для промислових підприємств.	Низький рівень кадрів: Відсутність кваліфікованих кадрів може бути перешкодою для розвитку високотехнологічних галузей.
	Екологічні проблеми: Невідповідність екологічним стандартам може призвести до конфліктів з вимогами екологічної сталості та привести до забруднення довкілля.
	Конкуренція з іншими регіонами: Недостатня конкурентоспроможність промисловості порівняно з іншими регіонами може призвести до втрати ринків збуту.

Джерело: складено самостійно

Звичайно, існують і негативні фактори, які перешкоджають ефективному функціонуванню комплексного механізму реалізації державної промислової політики у Харківській області. Однак, позитивні фактори є більш значущими і сприяють розвитку промисловості в регіоні.

Висновки до розділу 2

1. Доведено, що основною проблемою нормативно-правого механізму формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є відсутність Закону України «Про промислову політику». Відсутність даного закону негативно впливає на розвиток промисловості в Україні в цілому. Це обумовлено тим, що закон визначає правові, організаційні та фінансові засади, які виникають між суб'єктами, що здійснюють діяльність у сфері промисловості та органами публічного управління. У ньому також

визначаються цілі та завдання державної промислової політики, її принципи, інструменти та механізми реалізації. Без закону про промислову політику уряд не має чіткого правового підґрунтя для формування та реалізації державної промислової політики.

2. З'ясовані проблеми економіко-фінансового механізму, пов'язані з публічним управлінням, які негативно впливають на інвестиційний клімат: корупція; зміни у законодавстві та його непередбачуваність; високий рівень бюрократії; відсутність прозорості в державних установах; політичний вплив на процес регулювання; нестабільність у публічному управлінні; необхідність проведення ефективних реформ у різних сферах, таких як судова система, правоохоронні органи, фінансовий сектор та ін.

Інноваційний розвиток промисловості пов'язаний з проблемами та протиріччями публічного управління, серед яких можливо визначити наступні: низькі інвестиції у науково-дослідну діяльність та інноваційні проекти з боку держави; застарілі закони та нормативи; проблеми з отриманням та захистом патентних прав; зайва бюрократія та складні процедури реєстрації інноваційних проектів; недостатність механізмів для трансферу технологій; відсутність ефективної співпраці між державними органами, науковими установами та приватними підприємствами.

Потенціал ДПП при реалізації державної промислової політики України майже не використовується, що дає нам певну надію в можливості його застосування у післявоєнному відновленні економіки України та формуванні промислової політики.

Відсутність вичерпних статистичних даних щодо вітчизняних кластерів, неналежний контроль якості існуючих кластерів, відсутність суб'єкта, відповідального за ініціювання прийняття програми розвитку кластерів, вказує на те, що державні органи у сфері кластерної політики майже не працюють. Немає центрального органу контролю за впровадженням кластерної політики в державі. Було б доцільно створити орган професійного самоврядування, який би міг виконувати значну частину функцій регулювання професійної

діяльності кластеру.

3. Проаналізовано особливості організаційно-адміністративного механізму, з'ясовано, що в Україні відсутня функціональна всеосяжна система стратегічного планування, тобто в країні немає єдиного механізму, який би забезпечував розробку, реалізацію та оцінку стратегій розвитку на всіх рівнях управління. Як наслідок, розробка та реалізація численних державних програм відбувалися в основному неорганізовано, без урахування стратегічних цілей чи чіткої місії. Ці програми часто були незбалансованими щодо ресурсів, що призводило до недостатнього фінансування та нездатності досягти запланованих цілей.

Інституційне забезпечення обумовлено низкою проблем, серед них розвиток промисловості та промислова політика, а також їх результати не контролюються одним інститутом у структурі виконавчої влади. Натомість управління промисловістю розподілено між різними міністерствами та відомствами, організованими за секторами або функціями. Повноваження та завдання відповідних органів влади часто збігаються, а їхні дії можуть навіть перешкоджати промислового виробництву.

Однією з найактуальніших проблем сучасної України є дефіцит трудових ресурсів, особливо висококваліфікованих. Ця проблема особливо актуальна для промислового сектора. Вирішення питання підготовки кваліфікованих кадрів промисловості є вкрай важливим для стратегічної безпеки України, оскільки забезпечує конкурентну перевагу українській економіці та можливість створити значну присутність на світовій економічній арені.

З початку війни транспортна інфраструктура зазнала значних руйнувань і потребує відновлення. Поки що повної оцінки руйнувань неможливо отримати. Енергетична інфраструктура повністю залежить від імпортних енергоносіїв. Проблеми в інфраструктурі зв'язку можуть значно ускладнити реалізацію промислової політики серед них наступні: низька швидкість та доступність інтернету, нестабільність мережі, відсутність покриття в окремих регіонах, слабка кібербезпека,

4. Визначено основні проблеми та протиріччя складових інформаційно-комунікативного механізму реалізації державної промислової політики. Проблеми використання інформаційно-комунікаційної інфраструктура (ІКІ) полягають у наступному: недостатній рівень розвитку ІКІ у регіонах; нерівномірний розвиток ІКІ між регіонами; недостатня державна підтримка розвитку ІКІ; висока вартість послуг ІКІ; недостатня доступність послуг ІКІ; недостатній рівень безпеки ІКІ.

Взаємодія із ЗМІ при реалізації державної промислової політики має наступні проблеми: недостатня відкритість влади; професійність ЗМІ; довіра між владою та ЗМІ; недостатня обізнаність про державну промислову політику; негативне висвітлення діяльності влади в промисловій сфері; неефективність заходів державної промислової політики..

У процесі використання регіонального промислового маркетингу виникають певні проблеми та протиріччя: недостатньо розвинена методологію регіонального промислового маркетингу; нестача даних та інформації для проведення регіонального промислового маркетингу; нестача кваліфікованих кадрів для проведення регіонального промислового маркетингу; протиріччя між потребами регіонів та загальнодержавними інтересами; між короткостроковими та довгостроковими цілями промислової політики.

Під час використання моніторингу та оцінки при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні можуть виникати певні проблеми та протиріччя: недостатність ресурсів; відсутність об'єктивності; непрозорість та корупція; відсутність зв'язку з реальними результатами; відсутність координації; зміна пріоритетів.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

3.1 Напрями удосконалення реалізації державної промислової політики на регіональному рівні

Теоретичне обґрунтування структури комплексного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, аналіз його сучасного стану були нами здійсненні у даній роботі вище. Далі пропонуємо розглянути напрями удосконалення його основних складових. Почнемо з нормативно-правового механізму.

Удосконалення нормативно-правового механізму може передбачати створення нових законодавчих актів, які сприятимуть розвитку промисловості на регіональному рівні. Ці акти можуть включати заборони і обмеження, прямі приписи та заходи стимулювання вчинення певних дій.

Щоб забезпечити ефективне впровадження заборон і обмежень, а також чітких директив у промисловому секторі, важливо на рівні закону встановити:

- обмеження, прямі приписи або право певного органу виконавчої влади вводити відповідні заборони / обмеження, приписи;
- порядок контролю за виконанням заборон / обмежень, виконанням приписів;
- ефективні (відповідні) санкції на рівні адміністративного та кримінального законодавства за порушення вимог про застосування заборон / обмежень, виконання приписів.

Для ефективного застосування заходів стимулювання в області промисловості потрібно встановити:

- засоби, що використовуються для стимулювання, які безпосередньо надають підтримку, або застосовуються для надання підтримки (інформування, адміністрування і т. д.);

- порядок визначення кола осіб, які можуть отримати пільгу або преференцію, а також їх зміст;
- орган виконавчої влади або іншу особу, відповідальну за надання пільг;
- контроль та відповідальність за дотриманням порядку використання пільг або преференцій;

Необхідно прийняти заходи, спрямовані на поліпшення бізнес-клімату та зниження адміністративних бар'єрів для підприємств. Це може включати спрощення процедур реєстрації та ліцензування, зменшення адміністративних витрат, розвиток електронних сервісів, забезпечення захисту прав власності та контрактних зобов'язань. Важливо забезпечити прозорість, прогнозованість та стабільність правового середовища для промислових підприємств. Для підвищення легітимності та ефективності реалізації промислової політики необхідно залучати громадськість до процесу прийняття рішень. Це може здійснюватися через публічні консультації, громадські слухання, роботу з громадськими організаціями та ін.

У цих умовах потрібно визначення пріоритетів у сфері промислової політики на рівні закону як документа вищої юридичної сили. Прийняття Закону України «Про промислову політику» повинно стати сигналом для інвесторів про нові пріоритети держави в підтримці сфер господарської діяльності.

Відповідно саме в Законі України «Про промислову політику» необхідно описати систему існуючих та запланованих до впровадження інструментів промислової політики. Таким чином, Закону України «Про промислову політику» покликаний вирішити задачу щодо визначення правового режиму (статусу) інструментів, які використовуються для здійснення заходів стимулювання промислової діяльності. Прийняття Закону України «Про промислову політику» можна розглядати як об'єктивну необхідність на певній стадії розвитку національної економіки.

Основною рисою промислової політики України має бути стимулюючий,

а не заборонно-обмежувальний характер, при цьому державні інвестиції та пільги повинні комбінуватись із заходами підтримки умов для приватного інвестування. Забезпечуючи заохочення ринкових сил, а не покладаючись на державні інвестиції та не нав'язуючи пріоритетні програми розвитку, держава фактично уникає мінімізації своєї участі в економіці та запобігає витісненню приватних інвестицій.

Удосконалення економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні може включати ряд напрямків: залучення інвестицій; сприяння розвитку інноваційної діяльності; державно-приватне партнерство; формування кластерів; проведення державних закупівель; надання субсидій, субвенцій, бюджетних кредитів, податкових пільг; включення регіонального промислового комплексу у глобальні ланцюги вартості. Таким чином економіко-фінансовий механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є складною системою, яка включає в себе різні інструменти та заходи.

Стосовно удосконалення залучення інвестицій, то потрібно відзначити певні особливості розвитку інвестиційної діяльності в Україні: нестабільність політичного та економічного середовища; недосконалість нормативно-правової бази; недостатній рівень розвитку інфраструктури; недостатня кваліфікація кадрів. Незважаючи на ці особливості, в Україні спостерігається позитивна тенденція до зростання інвестиційної діяльності. Це пов'язано з рядом факторів, таких як зміни в економічній політиці, тому що українська влада впроваджує ряд заходів, спрямованих на покращення інвестиційного клімату в Україні. Входження України до Світової організації торгівлі та інших міжнародних організацій сприяє залученню інвестицій в Україну. Також Україна активно розвиває міжнародне співробітництво в сфері інвестицій.

Для покращення залучення інвестицій при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні потрібно створення сприятливого інвестиційного клімату, що передбачає: розробку і впровадження інвестиційних стимулів; забезпечення прозорості і підзвітності в сфері

інвестицій; створення ефективного механізму захисту прав інвесторів. Важливо створити сприятливі умови для інвестицій в регіоні. Це може включати спрощення адміністративних процедур, зменшення бюрократичних перешкод та прозорість у прийнятті рішень. Також важливо забезпечити стабільність правового середовища, захист прав інвесторів та розвиток промислової інфраструктури.

Вагомим напрямом є посилення співпраці між органами державної влади, бізнесом та громадськістю, що передбачає ефективну взаємодію між різними зацікавленими сторонами; проведення спільних заходів з популяризації регіону як інвестиційної дестинації. Ефективна промоція та маркетинг регіону як привабливого місця для інвестицій може залучити більше потенційних інвесторів. Заходи з популяризації можуть включати проведення інвестиційних форумів, бізнес-місій, розробку маркетингових матеріалів та презентацій, активне співробітництво з бізнес-асоціаціями та іншими зацікавленими сторонами. Впровадження цих заходів дозволить підвищити ефективність реалізації регіональної промислової політики, а також створити умови для сталого розвитку регіону.

Інноваційна діяльність є важливим фактором економічного розвитку регіонів. Вона дозволить вітчизняним підприємствам підвищити конкурентоспроможності на світових ринках. інновації дозволяють виробляти більш конкурентоспроможну продукцію та послуги, що сприяє зростанню їхнього експорту та розвитку української економіки. Також інновації сприяють зростанню продуктивності праці та підвищенню ефективності виробництва, створюють нові робочі місця в високотехнологічних галузях що в кінцевому підсумку призводить до сталого зростання економіки України. Важливим є те, що інновації сприяють розвитку нових технологій, які можуть бути використані для покращення якості життя населення, наприклад, в галузі охорони здоров'я, освіти та транспорту.

Для удосконалення інноваційної діяльності при реалізації регіональної промислової політики в Україні необхідно вжити таких заходів:

- створення сприятливого інноваційного середовища, що передбачає створення умов, які сприяють розвитку інноваційної діяльності, таких як доступ до фінансування, кваліфікованих кадрів, технологій та ринків.

- підтримка інноваційної діяльності підприємств передбачає надання фінансової, організаційної та інформаційної підтримки підприємствам, які займаються інноваційною діяльністю;

- розвиток інноваційної інфраструктури має на увазі створення технопарків, інкубаторів, центрів трансферу технологій та інших інноваційних структур, які можуть допомогти підприємствам упроваджувати інновації.

Реалізація цих заходів дозволить створити сприятливі умови для розвитку інноваційної діяльності, підвищити рівень інноваційної активності та конкурентоспроможність на світових ринках.

При розгляді такої складової економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні як ДПП потрібно відзначити переваги його застосування, перш за все збільшення обсягів інвестицій в промисловість, покращення ефективності використання ресурсів, створення нових робочих місць промисловості. ДПП сприяє покращенню якості життя населення шляхом створення нових робочих місць, розвитку інфраструктури та інших заходів.

Перспективними напрямками реалізації проектів ДПП на регіональному рівні є: будівництво та експлуатація промислових зон; модернізація існуючих підприємств. Також ДПП може бути використано для впровадження інновацій в промисловості, що сприяє її розвитку.

Для застосування ДПП при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні важливо вдосконалити правову базу, що регулює ДПП у відповідність до міжнародних стандартів, усунути правові прогалини, які перешкоджають ефективному співробітництву між державними і приватними суб'єктами.

ДПП може бути залучено для спільного фінансування та реалізації

проектів регіональної промислової політики. Важливо забезпечити ефективне планування, управління та контроль над проектами, а також справедливий розподіл ризиків і прибутків між державою і приватними партнерами, що можливо при створенні ефективної системи управління ДПП, яка включає визначення цілей, завдань, ризиків і механізмів контролю.

Проведення інформаційно-просвітницької кампанії з метою підвищення рівня обізнаності про ДПП серед державних службовців, бізнесу і громадськості. Залучення досвіду провідних міжнародних організацій у сфері ДПП, дасть змогу створити інструменти забезпечення прозорості та підзвітності у реалізації проектів ДПП.

Переховані напрями удосконалення сприятимуть розвитку ефективного та взаємовигідного ДПП та сприяють реалізації регіональної промислової політики.

Наступною складовою економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є розвиток кластерів. Переваги процесу формування кластерів полягають у збільшенні конкурентоспроможності регіону шляхом створення умов для розвитку інновацій, підвищення продуктивності праці, розвитку промисловості та інфраструктури та створення нових робочих місць, що позитивно впливає на покращення якості життя населення.

Для формування кластерів при реалізації регіональної промислової політики в Україні необхідно створити сприятливе середовище для розвитку кластерів, яке включає в себе, фінансову підтримку, спрощення адміністративних процедур, створення спеціальних пільг та підтримки для кластерних ініціатив, забезпечення доступу до необхідних ресурсів та інфраструктури.

Співпраця між промисловими підприємствами, науково-дослідними установами та вищими навчальними закладами при створенні кластерів є важливою умовою їхнього успіху. Таке співробітництво дозволяє об'єднати зусилля всіх зацікавлених сторін для вирішення спільних завдань і досягнення

спільних цілей. Напрямами співпраці можуть бути організація спільних дослідницьких проектів, обмін технологіями та інноваційними розробками, спільне навчання та підвищення кваліфікації працівників. Наступним ефектом від такої взаємодії є стимулювання обміну досвідом та передачу передових практик між учасниками кластерів, шляхом організації конференцій, форумів, бізнес-місій та інших подій, які сприяють обміну знаннями та встановленню партнерських зв'язків.

На додаток до зазначених напрямів, важливим є також створення ефективної системи моніторингу та оцінки ефективності кластерів. Це дозволить вчасно виявити і усунути можливі проблеми, оцінити ефективність реалізації кластерів, а також надавати ефективну підтримку кластерам та запобігати неефективному використанню ресурсів.

У Стратегії розвитку Харківської області наведено конкретні приклади кластерів, які можуть бути створені в Харківській області: машинобудування; харчової промисловості; текстильної промисловості; IT-технологій; логістики [192].

Державні закупівлі є вагомим інструментом реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Вони дозволяють органам державної влади стимулювати розвиток промисловості в регіонах шляхом надання переваг вітчизняним виробникам при закупівлі товарів, робіт і послуг. Переваги державних закупівель при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні включають в себе стимулювання розвитку вітчизняного виробництва, створення робочих місць, підвищення конкурентоспроможності регіонів.

Для використання державних закупівель при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні необхідно:

- створювати сприятливі умови для вітчизняних виробників при участі в державних закупівлях, шляхом надання інформації про державні закупівлі, а також підтримку вітчизняних виробників у процесі участі в державних закупівлях.

- забезпечити прозорість та відкритість процесу державних закупівель, конкурентність процесу, сприяючи більш широкому доступу до участі у торгах для потенційних постачальників;

- активно впроваджувати та вдосконалювати електронні системи закупівель, які спрощують та автоматизують процеси закупівель (наприклад Prozzogo), що забезпечити більшу прозорість, швидкість та ефективність у проведенні торгів та укладанні контрактів;

- впровадити ефективний контроль та відповідальність за проведення державних закупівель, шляхом аудиту, моніторингу та оцінки виконання контрактів;

- проводити моніторинг ефективності державних закупівель для оцінки їхнього впливу на розвиток промисловості в регіонах.

Правильне використання державних закупівель може сприяти зростанню ВВП регіонів, створенню робочих місць та підвищенню конкурентоспроможності регіонів.

Включення регіонального промислового комплексу у глобальні ланцюги вартості є суттєвим аспектом державної промислової політики на регіональному рівні. Воно дозволяє регіональним підприємствам отримувати доступ до нових ринків, технологій та інвестицій, що сприяє їхньому розвитку та підвищенню конкурентоспроможності.

Включення регіонального промислового комплексу у глобальні ланцюги вартості може принести ряд переваг для регіону, зокрема включення регіональних підприємств у глобальні ланцюги вартості сприяє зростанню ВВП регіону. Це пов'язано з тим, що такі підприємства отримують доступ до нових ринків, що дозволяє їм збільшувати обсяги виробництва та продажів. Також це сприяє створенню робочих місць у регіоні через те, що такі підприємства потребують додаткових працівників для виконання нових завдань. Включення регіональних підприємств у глобальні ланцюги вартості сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіону завдяки тому, що підприємства отримують доступ до нових технологій та досвіду, які

дозволяють їм підвищувати якість своєї продукції та послуг.

Для включення регіонального промислового комплексу у глобальні ланцюги вартості необхідно запровадити комплекс заходів, які будуть враховувати конкретні особливості регіону та його підприємств:

- створення кластерів дозволяє об'єднати підприємства, які спеціалізуються на виробництві схожої продукції або послуг;
- створення інноваційних центрів, які сприяють впровадженню інновацій у регіональні підприємства, що дозволяє їм підвищувати свою конкурентоспроможність на глобальних ринках.
- залучення міжнародних компаній до регіону сприяє поширенню передових технологій та досвіду в регіональні підприємства.

Включення регіонального промислового комплексу у глобальні ланцюги вартості є важливим завданням для державної промислової політики на регіональному рівні. Воно дозволяє регіональним підприємствам отримувати доступ до нових ринків, технологій та інвестицій, що сприяє їхньому розвитку та підвищенню конкурентоспроможності.

Останньою складовою економіко-фінансовий механізму є надання субсидій, субвенцій, бюджетних кредитів та податкових пільг при реалізації промислової політики на регіональному рівні. Можливо визначити певні позитивні сторони цього процесу:

- надання фінансової підтримки підприємствам сприяє їхньому розвитку та зростанню, через надання субсидій на інвестиції в нове обладнання та технології, субвенцій на оплату праці, бюджетних кредитів на покриття поточних витрат або податкових пільг на виробництво;
- розвиток промисловості сприяє створенню робочих місць у регіонах та підвищенню конкурентоспроможності регіонів, так як промислові підприємства є важливим джерелом доходів для регіонів та сприяють їхньому економічному розвитку.

Конкретні переваги надання субсидій, субвенцій, бюджетних кредитів та податкових пільг можуть залежати від конкретних умов і потреб регіону.

Наприклад, субсидії на інвестиції в нове обладнання та технології можуть сприяти впровадженню інновацій у регіональні підприємства, що може підвищити їхню конкурентоспроможність. Субвенції на оплату праці можуть сприяти збереженню робочих місць у регіоні, який переживає економічні труднощі. Бюджетні кредити на покриття поточних витрат можуть допомогти підприємствам пережити тимчасові труднощі. Податкові пільги на виробництво можуть сприяти розвитку галузей промисловості, які є важливими для регіону.

Для використання субсидій, субвенцій, бюджетних кредитів та податкових пільг при реалізації промислової політики на регіональному рівні в Україні необхідно:

- провести аналіз потреб регіону, необхідно визначити, які галузі промисловості мають найбільший потенціал для розвитку та які підприємства потребують фінансової підтримки;
- розробити ефективну систему надання фінансової підтримки, система надання фінансової підтримки повинна бути прозорою та справедливою;
- провести моніторинг ефективності використання фінансової підтримки.

Надання субсидій, субвенцій, бюджетних кредитів та податкових пільг може бути ефективним інструментом реалізації промислової політики на регіональному рівні в Україні. Однак для досягнення бажаних результатів необхідно використовувати ці інструменти виважено та ефективно.

Наступною складовою комплексного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є організаційно-адміністративний механізм, який включає: розробку стратегій та планів; розподіл ресурсів; кадровий потенціал; інститути підтримки; розвиток інфраструктури; екологічний контроль.

Розробка стратегій та планів є визначною складовою реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Стратегії та плани дозволяють органам державної влади визначити цілі та завдання, а також заходи, які

необхідно вжити для їхнього досягнення. Важливість розробки стратегій та планів при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні полягає в тому, що стратегії та плани забезпечують системність та послідовність дій органів державної влади при реалізації промислової політики, це дозволяє уникнути розрізнених підходів та дублювання зусиль.

Стратегії та плани дозволяють органам публічного управління підвищити ефективність використання ресурсів, виділених на реалізацію промислової політики, через визначення пріоритетних напрямів діяльності та заходів, які будуть найбільш ефективними для досягнення поставлених цілей. Також потрібно відзначити, що стратегії та плани дозволяють органам державної влади покращити комунікацію з зацікавленими сторонами, такими як підприємства, наукові установи та громадські організації. Це сприяє об'єднанню зусиль всіх зацікавлених сторін для досягнення спільних цілей.

Для розробки стратегій та планів при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні необхідно:

- проведення аналізу ситуації: необхідно провести аналіз ситуації в регіоні, щоб визначити його сильні та слабкі сторони, а також можливості та ризики;
- участь зацікавлених сторін: необхідно залучити до розробки стратегій та планів зацікавлені сторони, щоб забезпечити їхню підтримку та врахування їхніх інтересів;
- необхідно проводити регулярний моніторинг та оцінку результатів реалізації стратегій та планів для визначення ефективності їхнього виконання.

Розробка стратегій та планів є важливою складовою реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, що дає змогу органам публічного управління визначити цілі та завдання, а також заходи, які необхідно вжити для їхнього досягнення. Стратегії та плани забезпечують системність та послідовність дій, підвищують ефективність використання ресурсів та покращують комунікацію з зацікавленими сторонами.

Розподіл ресурсів є одним із ключових аспектів при реалізації державної

промислової політики на регіональному рівні. Важливість правильного та ефективного розподілу ресурсів можна пояснити такими факторами, як державна політика може передбачати виділення фінансових ресурсів на підтримку розвитку певних галузей або регіонів. Ефективний розподіл коштів допомагає забезпечити належне фінансування проектів, які мають стратегічне значення для регіонального розвитку. Ресурси можуть бути використані для підтримки інновацій, досліджень та розвитку нових технологій у промисловості. Це допомагає підвищити конкурентоспроможність регіону на ринку. Ресурси можуть бути спрямовані на розширення та поліпшення інфраструктури, яка є важливою для підтримки виробництва та логістики. Наприклад, будівництво доріг, залізниць, портів тощо. Інвестиції у розвиток людського капіталу через освіту та навчання роблять регіон більш привабливим для інвесторів та підприємств. Це сприяє створенню кваліфікованої робочої сили. Важливо також забезпечити соціальний розвиток регіону через інвестиції в охорону здоров'я, освіту, житлово-комунальний сектор і інфраструктуру, що підвищує якість життя мешканців і створює сприятливе середовище для бізнесу. Ресурси можуть бути спрямовані на зменшення впливу промисловості на навколишнє середовище і підтримку екологічно стійких технологій.

Для розподілу ресурсів при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні необхідно:

- проведення аналізу потреб регіону, щоб визначити, які галузі промисловості мають найбільший потенціал для розвитку та які підприємства потребують підтримки;
- розробка прозорої та справедливої системи розподілу ресурсів, щоб забезпечити рівний доступ до ресурсів для всіх зацікавлених сторін;
- регулярний моніторинг та оцінка результатів розподілу ресурсів для визначення ефективності цієї процедури.

Розподіл ресурсів при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є важливою складовою успішної реалізації цієї політики.

Правильний розподіл ресурсів дозволяє органам державної влади досягти поставлених цілей і завдань з найбільшою ефективністю.

Потрібно відзначити, що Харківська область традиційно вважаються одними з ключових центрів освіти, науки та виробництва в Україні. Це сприяє наявності висококваліфікованих кадрів у галузях, що становлять пріоритет для промислової політики, наприклад, в металургії, машинобудуванні, інформаційних технологіях тощо. Наявність великої кількості вищих навчальних закладів і наукових установ створює сприятливе середовище для інновацій та досліджень. Кадри, навчені в університетах та інститутах, можуть сприяти розвитку і впровадженню нових технологій у промисловості. Існує можливість підготовки кваліфікованої робочої сили, адаптованої до потреб сучасних підприємств. Вищі навчальні заклади можуть співпрацювати з бізнесом для навчання студентів та підготовки їх до роботи в конкретних галузях. Професійні кадри є привабливим фактором для інвесторів, оскільки вони забезпечують необхідну експертизу та здатність до інновацій, що важливо для підприємств. Забезпечення привабливих умов для професійного зростання і розвитку в регіоні може сприяти збереженню кваліфікованих працівників та запобігати втраті талантів через міграцію.

Для ефективного використання кадрового потенціалу при реалізації промислової політики на регіональному рівні необхідно:

- забезпечити розвиток системи освіти та навчання, спрямованої на підготовку кваліфікованих кадрів для промислового сектору;
- створити сприятливі умови для професійного розвитку працівників: необхідно створити сприятливі умови для професійного розвитку працівників, включаючи доступ до навчання та підвищення кваліфікації, незалежно від їхнього соціального статусу;
- заохочувати інновації в промисловості, включаючи підтримку впровадження нових технологій та практик.

Кадровий потенціал є важливою перевагою регіону при реалізації промислової політики. Однак для ефективного використання цього потенціалу

необхідно вжити заходів, які будуть сприяти розвитку освіти, професійного розвитку працівників та інновацій.

Інституційне забезпечення реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні має ряд особливостей, які відрізняють його від інституційного забезпечення реалізації промислової політики в інших країнах.

Однією з особливостей є роздробленість інституційної структури. На регіональному рівні існує велика кількість органів державної влади, які відповідають за розвиток промисловості, що може призвести до дублювання зусиль і неефективності в роботі цих органів. Іншою особливістю є недостатня координація між різними органами влади, це може привести до того, що заходи, які реалізуються різними органами, будуть несумісними або навіть суперечити один одному. Крім того, інституційне забезпечення реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні має недостатній досвід і ресурси, як наслідок інституції не зможуть ефективно виконувати свої функції.

Незважаючи на ці особливості, інституційне забезпечення реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні має ряд переваг, які можуть сприяти розвитку промисловості в регіонах. До цих переваг відносяться:

- інституційне забезпечення дозволяє забезпечити системність та послідовність дій органів державної влади при реалізації промислової політики, шляхом створення чіткої структури та розподілу обов'язків між різними органами влади.

- підвищення ефективності використання ресурсів виділених на реалізацію промислової політики, через створення спеціальних органів та механізмів, які відповідають за управління цими ресурсами.

- покращення комунікації з зацікавленими сторонами, такими як підприємства, наукові установи та громадські організації, що сприяє об'єднанню зусиль всіх зацікавлених сторін для досягнення спільних цілей.

Для підвищення ефективності інституційного забезпечення необхідно:

- створити єдину інституційну структуру, яка буде відповідати за реалізацію державної промислової політики на регіональному рівні, що дасть змогу уникнути дублювання зусиль та підвищить ефективність роботи органів державної влади;

- покращити координацію між різними органами державної влади, що забезпечить узгодженість заходів, які реалізуються різними органами.

- надати інституціям, які відповідають за реалізацію державної промислової політики на регіональному рівні, достатні ресурси та досвід, що сприятиме виконанню ними своїх обов'язків.

Одним з ефективних інструментів для координації зусиль різних зацікавлених сторін у сфері розвитку промисловості є створення регіональних рад промисловості, до складу яких будуть входити представники органів державної влади, підприємств, наукових установ та громадських організацій.

Реалізація цих заходів дозволить підвищити ефективність інституційного забезпечення реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні і сприятиме розвитку промисловості в регіонах.

Успішна реалізація державної промислової політики залежить від створення та розвитку промислової інфраструктури. Це охоплює розробку та здійснення механізмів управління, які сприяють стабільному функціонуванню промисловості, разом зі створенням умов для розширення сектору високотехнологічної промисловості.

Інфраструктура відіграє важливу роль у реалізації державної промислової політики. Вона включає в себе не тільки фізичні об'єкти, такі як дороги, мости, порти, аеропорти та енергетичні системи, але й софт-інфраструктуру, яка включає в себе системи управління, законодавство, науку, норми та стандарти. Усі ці елементи взаємодіють між собою, щоб створити сприятливе середовище для розвитку промисловості. Держава, в свою чергу, має важливу роль у формуванні та підтримці цієї інфраструктури через різноманітні політики та програми.

Удосконалення інфраструктури є важливим аспектом при реалізації

промислової політики на регіональному рівні. Ось кілька напрямів для покращення інфраструктури в рамках промислової політики:

- створення спеціалізованих промислових парків та технопарків, які забезпечують необхідну інфраструктуру для підприємств, таку як виробничі приміщення, лабораторії, офісні приміщення та спільні сервіси;
- розвиток транспортної інфраструктури, зокрема дорожньої мережі, залізничних та авіаційних зв'язків, сприяє зручному перевезенню товарів і розвитку логістичних послуг;
- забезпечення надійного доступу до енергетичних ресурсів є важливим для промислового виробництва;
- розвиток ІКТ, цифрові технології, такі як широкопasmовий інтернет, хмарні технології та інші, дозволяють підприємствам ефективно конкурувати на глобальному ринку.

Ці напрями сприятимуть покращенню інфраструктури на регіональному рівні, що забезпечить стаке зростання та конкурентоспроможність промислового сектора.

Екологічний контроль має вирішальне значення при реалізації регіональної промислової політики. Він спрямований на забезпечення дотримання підприємствами екологічних норм і правил, а також на захист навколишнього середовища від негативного впливу промислової діяльності.

Екологічний контроль під час реалізації регіональної промислової політики має ряд особливостей, які відрізняють його від екологічного контролю в інших сферах діяльності. Перш за все промислова діяльність має значний вплив на навколишнє середовище. Вона може призводити до забруднення повітря, води та ґрунту, а також до знищення природних ресурсів. По друге промислові підприємства часто розташовані в густонаселених районах. Це означає, що негативний вплив промислової діяльності може безпосередньо впливати на здоров'я та добробут людей. По третє промислова діяльність часто є складною і багатофакторною, відповідно для її регулювання необхідно враховувати широкий спектр факторів, включаючи технічні,

економічні та соціальні.

Екологічний контроль при реалізації регіональної промислової політики є складним і багатограним завданням. Для його ефективного виконання необхідно враховувати особливості промислової діяльності та використовувати сучасні методи і процедури контролю.

Розглянемо ряд заходів, які можуть бути впроваджені для підвищення ефективності екологічного контролю при реалізації регіональної промислової політики:

- вдосконалення законодавчого регулювання, яке встановлює екологічні норми і правила для промислових підприємств, що забезпечить більш ефективний захист навколишнього середовища;

- посилення інспектування та моніторингу включає збільшення кількості та кваліфікації інспекторів, проведення систематичного моніторингу викидів та водного стоку, а також контроль за дотриманням екологічних норм та стандартів;

- розвиток сучасних методів і процедур контролю, впровадження екологічно чистих технологій, забезпечення дотримання екологічних стандартів та норм усіма промисловими підприємствами в області;

- залучення громадськості та забезпечення прозорості та доступності інформації підвищить ефективність контролю і сприятиме захисту навколишнього середовища.

Впровадження цих заходів дозволить підвищити ефективність екологічного контролю при реалізації регіональної промислової політики і сприятиме захисту навколишнього середовища.

Також узагальнюючи потрібно додати, що удосконалення організаційно-адміністративного механізму реалізації промислової політики на регіональному рівні може включати ряд напрямів:

1. Встановлення ефективної системи координації між різними органами та відділами, відповідальними за реалізацію промислової політики. Створення спеціалізованих комітетів або рад з участю представників промисловості,

науки та громадськості може сприяти злагодженому і ефективному прийняттю рішень.

2. Забезпечення доступності інформації про промислову політику, її стратегії, програми та проекти. Публікація відповідної інформації на офіційних веб-сайтах та організація консультацій зі зацікавленими сторонами можуть сприяти широкому залученню громадськості до процесу реалізації політики.

3. Раціоналізація та спрощення адміністративних процедури, пов'язані з веденням бізнесу в промисловому секторі. Це може включати скорочення строків видання дозволів, автоматизацію процесів, електронне оформлення документів та зменшення бюрократичних перешкод.

4. Стимулювання співпраці та партнерства між державним сектором, приватними підприємствами, академічними установами та громадськістю. Розвиток механізмів партнерства, таких як громадсько-приватне партнерство, може сприяти спільним зусиллям та ресурсам для досягнення спільних цілей.

5. Посилення моніторингу та оцінки ефективності реалізації промислової політики. Це дозволить відстежувати прогрес виконання цілей, ідентифікувати проблемні ситуації та вчасно коригувати стратегії та програми.

6. Забезпечення належної підготовки та розвитку кадрів у сфері промислової політики. Це може включати навчання, підвищення кваліфікації, обмін досвідом та стажування у відповідних інституціях.

7. Розвиток механізмів зворотного зв'язку зі зацікавленими сторонами, що дозволить враховувати їх потреби та пропозиції. Регулярні консультації, громадські слухання та опитування можуть допомогти уточнити пріоритети та виявити потреби громади.

Ці напрями сприятимуть покращенню організаційно-адміністративного механізму реалізації промислової політики на регіональному рівні та сприяють ефективному управлінню, співпраці та залученню громадськості до процесу реалізації політики.

3.2 Шляхи удосконалення інформаційно-комунікативного механізму

реалізації державної промислової політики на регіональному рівні

Інформаційно-комунікативний механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є важливим інструментом для забезпечення ефективної комунікації між органами державної влади, підприємствами та іншими зацікавленими сторонами. Він спрямований на забезпечення прозорості та передбачуваності у відносинах між цими сторонами, а також на сприяння обміну інформацією та ідеями.

Інформаційно-комунікативний механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні має ряд особливостей, які відрізняють його від механізмів в інших сферах державної політики. Ці особливості включають в себе по-перше різноманітність зацікавлених сторін. У реалізації державної промислової політики на регіональному рівні зацікавлені різні сторони, включаючи органи державної влади, підприємства, наукові установи, громадські організації та інші. Це вимагає ефективної комунікації між цими сторонами. По-друге складність і багатогранність промислової політики. Державна промислова політика є складною і багатогранною, що вимагає використання широкого спектру інструментів і заходів. Це ускладнює комунікацію між зацікавленими сторонами. Та по-третє жвавість і динамічність. Промислова політика є динамічною, що вимагає постійної адаптації інформаційно-комунікативного механізму до змін.

Ключові аспектами інформаційно-комунікативного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є:

- Інформація. Необхідно забезпечити доступ до актуальної та достовірної інформації про державну промислову політику.
- Комунікація. Необхідно забезпечити ефективну комунікацію між органами державної влади, підприємствами та іншими зацікавленими сторонами.
- Участь. Необхідно залучати зацікавлені сторони до розробки та реалізації державної промислової політики.

Також можливо навести конкретні приклади того, як інформаційно-комунікативний механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні може бути використаний для досягнення цих переваг. По-перше створення інформаційних ресурсів про державну промислову політику. Ці ресурси можуть включати веб-сайти, інформаційні бюлетені та інші матеріали. Вони можуть бути використані для забезпечення доступу до актуальної та достовірної інформації про державну промислову політику.

Розробка структури звітної інформації при реалізації промислової політики дозволить підвищити оперативність відстеження виконання системних заходів, їх моніторингу та контролю. Саме інформаційне забезпечення оцінки результативності державної промислової політики на регіональному рівні є необхідним елементом контролінгу за забезпеченням адаптаційності та конкурентоспроможності галузей і господарюючих суб'єктів, а також націленості державних службовців на успіх реалізації стратегій розвитку.

Інформаційно-комунікативний механізм передбачає використання всіх доступних джерел даних економічного, технологічного і правового характеру. Велика кількість інформації, що надходить формує послідовність її обробки: виділення задач обробки інформації; уточнення їх змісту; безпосередній аналіз інформації, що надходить і виходить. Забезпечення рівномірного доступу до інформаційних ресурсів для користувачів ставлять завдання уніфікації та усунення дублювання показників, формування нормативно-довідкової бази, а також інструкцій щодо їх складання, ведення та коригування.

Перш за все на регіональному рівні завдання адаптивності і конкурентоспроможності обумовлюють, на нашу думку, необхідність створення інформаційного порталу, основними параметрами якого є сумісність інформаційних файлів, представлених за напрямками реалізації промислової політики і процедурам управлінського процесу, термінологічна сумісність і доступність громадськості.

По-друге організація заходів для обміну інформацією та ідеями. Ці заходи можуть включати круглі столи, конференції та інші заходи. Вони можуть бути використані для обміну інформацією та ідеями між органами державної влади, підприємствами та іншими зацікавленими сторонами.

По-третє залучення зацікавлених сторін до консультацій та робочих груп. Це дозволить залучити зацікавлені сторони до розробки та реалізації державної промислової політики.

Дані заходи можуть підвищити ефективність інформаційно-комунікативного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні.

Також потрібно відзначити, що інформаційно-комунікативний механізм є складною системою, яка включає в себе різні канали і методи поширення інформації про промислову політику. Як було нами визначено у параграфі 1.3 основними засобами цього механізму є інформаційно-комунікаційна інфраструктура; інформаційно-аналітичні центри; взаємодія із ЗМІ; суспільно-державний діалог «бізнес влада»; бази даних; регіональний промисловий маркетинг; моніторинг та оцінка.

Стосовно такої складової інформаційно-комунікативного механізму як інформаційно-комунікаційна інфраструктура, то вона дозволяє забезпечити ефективну комунікацію між органами державної влади, підприємствами та іншими зацікавленими сторонами, а також сприяє обміну інформацією та ідеями.

Особливості використання інформаційно-комунікаційної інфраструктури при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні можна охарактеризувати наступним чином в Україні спостерігається розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури, що включає в себе розширення доступу до мережі «Інтернет», розвиток мобільного зв'язку та впровадження нових технологій ІТ. Це створює передумови для більш ефективного використання інформаційно-комунікаційної інфраструктури. У реалізації державної промислової політики

на регіональному рівні зацікавлені різні сторони, включаючи органи державної влади, підприємства, наукові установи, громадські організації та інші. Це вимагає використання широкого спектру інформаційно-комунікаційної інфраструктури для забезпечення ефективної комунікації з цими сторонами.

До переваг інформаційно-комунікаційної інфраструктури при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні можливо віднести покращення прозорості та передбачуваності у відносинах між органами державної влади, підприємствами та іншими зацікавленими сторонами. Сприяння обміну інформацією та ідеями між органами державної влади, підприємствами та іншими зацікавленими сторонами. Залучення зацікавлених сторін до розробки та реалізації державної промислової політики, що сприяє забезпеченню підтримки цієї політики з боку зацікавлених сторін, що є важливим фактором для її успішної реалізації.

Існує ряд напрямів, за якими можна удосконалити інформаційно-комунікаційну інфраструктуру для підвищення ефективності реалізації промислової політики:

- необхідно забезпечити доступ до інформаційно-комунікаційної інфраструктури для всіх зацікавлених сторін у регіонах, розширення та модернізація мережі інтернету та мобільного зв'язку на всіх рівнях (3G, 4G, 5G), забезпечення доступу до інтернету в сільських районах та віддалених регіонах;

- розробити ефективні методи комунікації, які враховують особливості зацікавлених сторін, створити платформи для обміну інформацією та ідеями;

- залучення зацікавлених сторін до розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури, допоможе забезпечити врахування їх потреб при розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури.

Розглядаючи наступну складову інформаційно-комунікативного механізму як інформаційно-аналітичні центри, що дозволяють забезпечити ефективний збір, аналіз та поширення інформації про стан промисловості в

регіоні. Особливості використання інформаційно-аналітичних центрів при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні можна охарактеризувати наступним чином:

- збір і аналіз інформації про стан і потреби промисловості в регіоні. Це дозволяє оцінити потенціал розвитку галузей та визначити пріоритети для державної політики;

- прогнозування та стратегічне планування, що забезпечує стале зростання і конкурентоспроможність промислового сектора;

- взаємодія з бізнесом, створення сприятливого середовища для бізнесу, надаючи підприємствам доступ до інформації про можливості для інвестицій, підтримку та розвиток нових ринків;

- підтримка інновацій, включаючи підтримку науково-дослідних проєктів, технологічних інновацій та впровадження сучасних технологій;

- розвиток кадрового потенціалу у регіоні, забезпечуючи навчання та підвищення кваліфікації фахівців у сфері промисловості;

- надання урядовим органам та підприємствам об'єктивної інформації для прийняття обґрунтованих рішень у сфері промисловості;

Удосконалення інформаційно-аналітичних центрів при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні може забезпечити більш ефективне і результативне функціонування цих структур. Розглянемо ряд напрямів удосконалення:

- розширення обсягу та якості збирання даних, які вони аналізують, включаючи дані з різних джерел, таких як бізнес-звіти, статистика, соціальні мережі, дослідження ринку тощо;

- використання передових аналітичних інструментів машинного навчання, штучного інтелекту і аналітики даних допоможе виявити патерни та тренди, які можуть бути корисні для формулювання політики;

- підвищення кадрової компетентності та забезпечення регулярного навчання та підвищення кваліфікації працівників інформаційно-аналітичних центрів у сфері аналітики даних і технологій;

- створення інтерактивних інформаційних платформ. Розробка веб-порталів та інтерактивних інструментів для забезпечення доступу громадськості, бізнесу та владних органів до інформації та аналітики;
- фокус на інноваціях технологічному розвитку в промисловості;
- забезпечення активної співпраці з представниками бізнесу, науково-дослідних установ і громадськістю для отримання відгуків і врахування різних поглядів при формулюванні політики;
- збільшення бюджетних асигнувань і ресурсів для інформаційно-аналітичних центрів з метою забезпечення їхньої ефективної діяльності;
- прозорість і відкритість. Забезпечення доступності інформації та результатів роботи інформаційно-аналітичних центрів для широкої громадськості та зацікавлених сторін.

Удосконалення інформаційно-аналітичних центрів допоможе покращити ефективність державної промислової політики на регіональному рівні та сприяти сталому економічному зростанню та розвитку промисловості.

Взаємодія із ЗМІ дозволяє забезпечити широку обізнаність про державну промислову політику на регіональному рівні та її заходи серед населення, а також сприяти формуванню позитивного ставлення до неї.

У реалізації державної промислової політики на регіональному рівні зацікавлені різні сторони, включаючи органи державної влади, підприємства, наукові установи, громадські організації та інші. Це вимагає від органів державної влади, які відповідають за реалізацію цієї політики, взаємодіяти з різними ЗМІ, щоб забезпечити широке охоплення аудиторії.

Промислова політика вимагає від органів державної влади, які відповідають за реалізацію цієї політики, оперативно реагувати на зміни та інформувати про них ЗМІ, врахувати потреби зацікавлених сторін. Відповідно інформація, яка надається ЗМІ, повинна бути актуальною, достовірною та корисною для зацікавлених сторін.

Для удосконалення взаємодії із ЗМІ при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні необхідно вжити

наступних заходів:

- розробка ефективної стратегії взаємодії із ЗМІ. Стратегія повинна визначати цілі, цільові аудиторії та методи взаємодії із ЗМІ;
- залучення до взаємодії із ЗМІ фахівців із комунікацій. Фахівці із комунікацій мають досвід і навички, необхідні для ефективної взаємодії із ЗМІ;
- забезпечення відкритості та прозорості в комунікації зі ЗМІ. Інформація про промислову політику повинна бути доступною, чіткою та зрозумілою для ЗМІ, а запити на інформацію повинні бути опрацьовані вчасно та ефективно;
- забезпечення систематичного зворотного зв'язку зі ЗМІ щодо їх потреб, питань та пропозицій. Активне слухання та врахування думки ЗМІ може сприяти вдосконаленню комунікації та забезпеченню високої якості інформації.

На нашу думку ці заходи дозволять підвищити ефективність взаємодії із ЗМІ при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні і сприятиме ефективній реалізації цієї політики.

Бази даних є важливим інструментом інформаційно-комунікативного механізму. Вони дозволяють забезпечити ефективне зберігання, обробку та аналіз інформації про стан промисловості в регіоні. Особливості використання баз даних при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні полягають в тому, що вони дозволяють збирати, зберігати та агрегувати інформацію про промисловий сектор в регіоні. Це можуть бути дані про підприємства, виробничу потужність, зайнятість, інвестиції тощо. Також вони дозволяють проводити аналітичні дослідження та моделювання різних сценаріїв розвитку промисловості в регіоні. Це допомагає прогнозувати можливі наслідки рішень політики та визначати оптимальні шляхи розвитку. Від рівня та можливості використання баз даних, залежить проведення моніторингу та оцінка ефективності результатів реалізації державної промислової політики, що дозволяє вчасно виявляти проблеми.

Також бази даних допомагають ефективно розподіляти ресурси,

включаючи фінансові, людські і технічні ресурси, для досягнення максимального ефекту в реалізації промислової політики. Важливою є їхня роль у підтримці прийняття рішень, бази даних надають об'єктивну інформацію для прийняття обґрунтованих рішень в галузі промисловості. Політичні рішення можуть базуватися на аналізі даних, а не на суб'єктивних оцінках. Для регіональної промислової політики важливий географічний контекст. Географічні інформаційні системи (ГІС) можуть бути використані для візуалізації даних і аналізу географічних закономірностей. Забезпечення безпеки та конфіденційності даних є важливою для використання баз даних в державному секторі. Дані про промисловість повинні бути надійно захищені від несанкціонованого доступу.

Для підвищення ефективності використання баз даних при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні необхідно вжити наступних заходів:

- розширення кола даних, які зберігаються в базах даних. Необхідно забезпечити зберігання даних з різних джерел, включаючи інформацію про виробництво, інвестиції, зайнятість та інші. Це дозволить забезпечити більш повне і всебічне уявлення про стан промисловості в регіоні;

- покращення якості даних, які зберігаються в базах даних. Необхідно забезпечити достовірність і актуальність даних, які зберігаються в базах даних. Це дозволить забезпечити ефективність використання даних для розробки та реалізації заходів державної промислової політики;

- впровадження сучасних технологій для зберігання та обробки даних. Необхідно впроваджувати сучасні технології для зберігання та обробки даних, які дозволяють забезпечити швидкий і ефективний доступ до інформації. Це дозволить оперативно реагувати на зміни в промисловості і приймати ефективні рішення.

Удосконалення баз даних допоможе зробити реалізацію державної промислової політики на регіональному рівні більш ефективною, об'єктивною та забезпеченою даними.

Суспільно-державний діалог «бізнес влада» є інструментом інформаційно-комунікативного механізму для реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Він допомагає підвищити ефективність і результативність цієї політики.

Сутність суспільно-державного діалогу «бізнес влада» полягає в ефективній взаємодії між органами державної влади, бізнесом та громадськістю для вирішення проблем розвитку промисловості в регіоні.

Суспільно-державний діалог «бізнес влада» дозволяє забезпечити:

- обмін інформацією та ідеями між органами державної влади, бізнесом та громадськістю;
- консультації та співпрацю між органами державної влади, бізнесом та громадськістю;
- спільне вирішення проблем розвитку промисловості в регіоні.

Удосконалення суспільно-державного діалогу «бізнес влада» є важливим аспектом при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні та вимагає системних зусиль і спеціалізованих заходів для забезпечення більшої ефективності і взаєморозуміння між цими двома секторами:

- створення спеціалізованих платформ, розробка та підтримка спеціалізованих механізмів для діалогу, таких як ради з питань економічного розвитку чи комісії для залучення бізнесу до процесу прийняття рішень на регіональному рівні;
- розширення учасників діалогу, шляхом залучення до діалогу не лише представників великих підприємств, але й малих та середніх підприємств, соціальних підприємств, та представників громадських організацій та активістів;
- забезпечення системи регулярного обміну інформацією між владою та бізнесом щодо законопроектів, регуляторних актів і ініціатив, що стосуються промислової політики;
- заохочення бізнес-спільноти та експертів і консультантів до активної участі у діалозі та вносити пропозиції і рекомендації щодо політики та

регуляцій.

- розробити чітку комунікаційну стратегію, що дозволяє інформувати громадськість та всіх учасників процесу щодо досягнутих результатів та запланованих заходів;

- спільне визначення пріоритетів, планування дій та виконання завдань, які покращують інвестиційну привабливість регіону та сприяють сталому розвитку промисловості.

Промисловий маркетинг дозволяє підприємствам і галузям промисловості адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, підвищувати свою конкурентоспроможність і ефективність виробництва. У зв'язку з обмеженими можливостями доступу до зовнішніх ринків, підприємства і галузі промисловості в Україні повинні орієнтуватися на задоволення потреб регіонального ринку. Це вимагає від них проведення маркетингових досліджень, визначення цільових ринків і розробки відповідних маркетингових стратегій.

Регіональні ринки в Україні мають свої особливості, що вимагає від промислових підприємств і галузей урахування цих особливостей при розробці маркетингових стратегій. До таких особливостей можна віднести: рівень розвитку регіону, структуру населення, споживчі звички та інші фактори.

Також можливо виділити основні напрямки застосування промислового маркетингу при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні: розробка маркетингових стратегій для підприємств і галузей промисловості; проведення маркетингових досліджень; формування позитивного іміджу регіону.

Для підвищення ефективності застосування промислового маркетингу при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні необхідно:

- створення ефективної системи підтримки промислових підприємств і галузей з боку органів влади;

- розвиток професійних навичок і знань у сфері промислового

маркетингу у підприємств і галузей промисловості;

- розробка методичних рекомендацій щодо застосування промислового маркетингу при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні.

Ці напрями сприятимуть удосконаленню регіонального промислового маркетингу при реалізації промислової політики у Харківській області. Вони допоможуть підвищити конкурентоспроможність промислових підприємств, привернути інвестиції, розширити ринки збуту та зміцнити позиції регіону як привабливого промислового центру.

На удосконалення останньої складової інформаційно-комунікаційного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні «моніторинг та оцінка» пропонуємо зупинитись більш детально.

У науковій літературі та практиці по-різному використовується термін «моніторинг». Це може стосуватися отримання актуальної інформації щодо дій об'єктів спостереження, а може стосуватися спостереження за всією ситуацією. Моніторинг може також передбачати спостереження за територією як єдиною системою з метою попередження про появу нових процесів і кількісних змін, які можуть призвести до соціальних, економічних, екологічних, промислових чи інших територіальних підсистем.

Вивчаючи наукову літературу, стає очевидним, що спеціальних розробок з проведення промислового моніторингу немає. Таким чином, уточнюючи чинні положення, можна визначити фундаментальні принципи створення регіональних систем моніторингу в галузі.

Основним принципом, який керує системою моніторингу, є цілеспрямованість. Цей принцип передбачає, що система має бути спрямована на вирішення точних управлінських цілей, таким чином оптимізуючи збір і аналіз даних і захищаючи від непотрібного дублювання даних.

Коли йдеться про організацію моніторингу реалізації промислової політики на регіональному рівні, принцип системності є визначальним. Тобто регіон розглядаємо як складову більшої соціальної системи та аналізуємо його

взаємовідносини з іншими територіальними одиницями. Для реалізації системного підходу необхідно виконати декілька умов.

По-перше, моніторинг окремих сфер і напрямків розвитку регіону повинен здійснюватися у взаємозв'язку один з одним по-друге, слід прагнути до послідовного вирішення всієї сукупності завдань моніторингу по кожному з його напрямків, від спостереження до розробки рекомендацій.

На рис. 3.2 представлена модель, що характеризує послідовність виконання робіт з підготовки та організації моніторингу реалізації промислової політики на регіональному рівні.

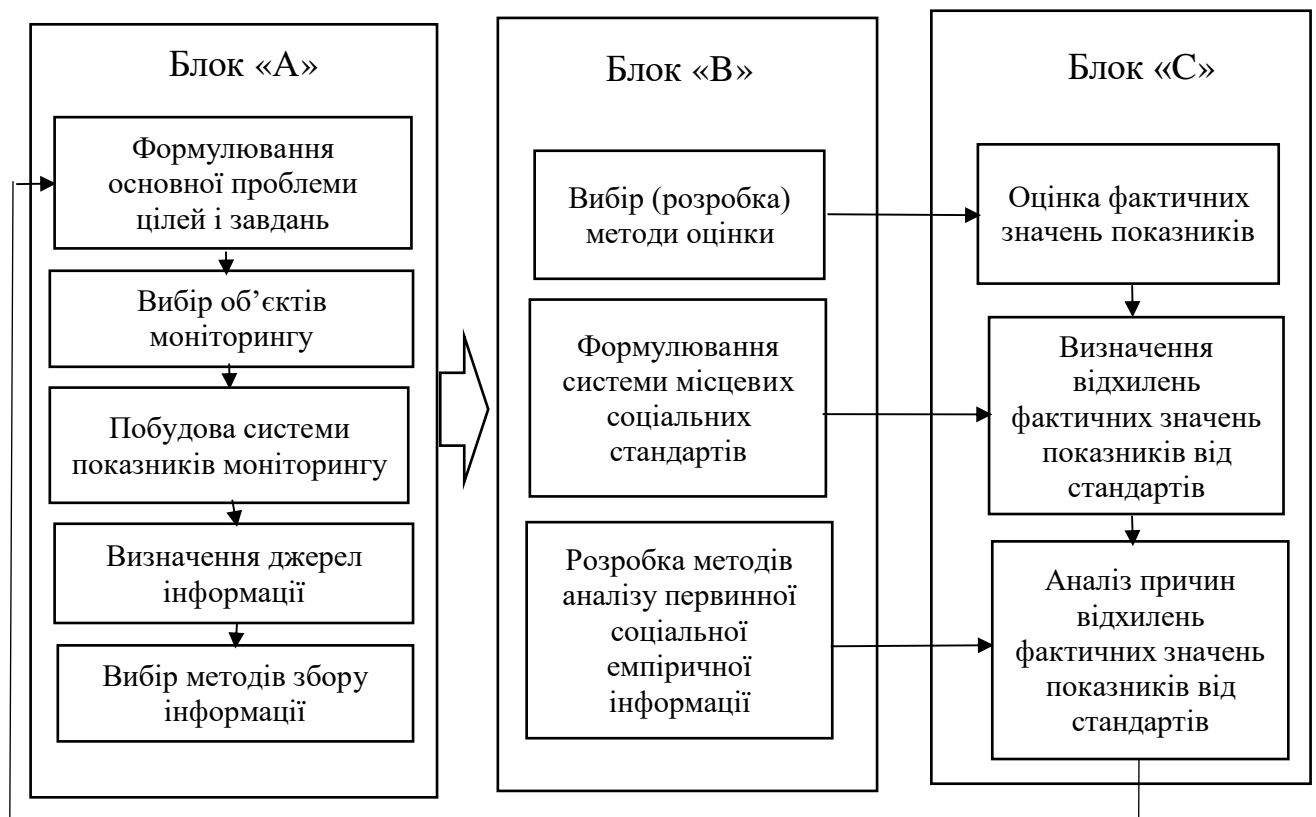

Рис. 3.2. Модель моніторингу реалізації державної промислової політики на регіональному рівні

Джерело: складено самостійно

Блок А включає в себе комплекс операцій з розробки програми моніторингу. На цьому етапі відбувається уточнення цілей, основних напрямків моніторингу, вибір методів збору інформації. Паралельно з цим

напрямок повинні йти роботи з підготовки до аналізу передбачуваних результатів моніторингу – блок В. центральною ланкою тут є складання системи нормативних значень тих показників, які підлягатимуть порівняльній оцінці. Йдеться про промислові стандарти, величина яких повинна розраховуватися стосовно умов конкретної території. Блок С включає в себе комплекс робіт зі збору первинної інформації (статистичної, бухгалтерської, соціологічної та ін.), її аналізу та оцінки. Таким чином, процес організації та проведення промислового моніторингу в промисловості розпадається на три великих блоки, кожен з яких несе свої строго певні функції і вирішує свої конкретні завдання.

Комплексність. Моніторингові спостереження повинні охоплювати всі складові компоненти ситуації в промисловості у взаємозв'язку і взаємообумовленості і, в кінцевому рахунку, давати узагальнені, інтегральні оцінки.

Здійснення моніторингу реалізації промислової політики на регіональному рівні відбувається з урахуванням наступних принципів:

- Проблемність. Проведення пріоритетних моніторингових досліджень з урахуванням гостроти проблем в промисловості в часі і в просторі.
- Динамічність. Регіональна ситуація в промисловості повинна відслідковуватися за стандартним набором індикаторів, який у зв'язку зі зміною параметрів ситуації в промисловості в часі може коригуватися і розширюватися.
- Перспективність. Моніторинг повинен бути націлений на поетапне вирішення не тільки оперативних, а й стратегічних завдань промислової політики.
- Економічна ефективність. Цей принцип означає необхідність отримання можливо більш повної і достовірної інформації з найменшими витратами.

Серед інших принципів моніторингу реалізації промислової політики на регіональному рівні необхідно відзначити: регулярність спостереження за

об'єктами; вимірюваність показників, використовуваних для оцінки параметрів об'єктів; порівнянність застосовуваних показників.

Зрозуміло, при організації моніторингу необхідно дотримання вимог до інформації, використовуваної в сфері управління. Йдеться про її повноту, достовірності, своєчасності, репрезентативності і т. д.

При організації системи промислового моніторингу важливе місце займає питання про вибір найбільш важливих напрямків моніторингу, на основі даних якого органи публічного управління могли б приймати науково обґрунтовані рішення.

До числа пріоритетних напрямків моніторингу реалізації промислової політики на регіональному рівні слід віднести моніторинг: конкурентоспроможної ситуації; використання ресурсів; забруднення навколишнього середовища; ефективності виробництва; моніторинг податкової заборгованості; фінансового стану; ситуації на зовнішньому ринку; фінансово-економічної ситуації; зовнішньоекономічної ситуації; інституційної ситуації; соціальної та економічно-політична ситуації.

Для організаційного забезпечення моніторингу ситуації в промисловості необхідно покласти функцію його проведення на департамент промисловості і науки, шляхом внесення змін і доповнень до діючих нормативно-правових актів.

Інформаційний фонд моніторингу реалізації промислової політики на регіональному рівні повинен являти собою систематизовані багаторічні дані про ситуацію в промисловості, що складається в регіоні в розрізі основних напрямків моніторингу, нормативно-довідкові матеріали, зведені в статистичні реєстри і бази даних, дані перевірок державними органами контролю. Функціонування системи моніторингу реалізації промислової політики на регіональному рівні має забезпечуватися відповідною правовою основою, затверджену спеціальним положенням, прийнятому на регіональному рівні.

Для здійснення вищезазначених напрямів моніторингу необхідне забезпечення в різних аспектах, включаючи організаційне, інформаційне,

програмно-технічне, юридичне та фінансове.

Фінансове забезпечення розробки і підтримки в працездатному стані системи моніторингу реалізації промислової політики на регіональному рівні повинні забезпечувати, в основному, органи публічного управління за рахунок бюджетних коштів, а також за рахунок коштів замовників.

При створенні системи інформаційного забезпечення моніторингу в промисловості, що дозволяє контролювати динаміку регіональної ситуації в промисловості, слід виконувати ряд правил:

1) інформація і система її подання повинні містити не більше даних і повідомлень, ніж необхідно для отримання достовірно картини регіональної ситуації в промисловості;

2) звіти та збір даних повинні бути своєчасними з певною періодичністю.

3) інформації повинна надаватися за встановленими формами;

4) інформація та системи звітності повинні бути орієнтовані на своєчасне (раннє) попередження небажаних подій.

Значною мірою інформаційна база моніторингу може формуватися на основі даних державної та відомчої статистичної звітності. При цьому необхідно врахувати наступні моменти:

по-перше, використовувані статистичні індикатори не враховують цілого ряду процесів, що протікають в промисловій сфері;

по-друге, часто період збору статистичної інформації не відповідає динаміці зміни промислової ситуації в результаті несвоєчасність управлінської інформації не дозволяє приймати відповідні ефективні рішення;

по-третє, дуже часто статистична інформація виявляється несвоєчасної, невірно відображає швидкоплинні зміни, з-за значного часового лагу, потрібного для обробки статистичних даних, це доводить, що достовірною інформацією про стан промислового потенціалу української індустрії не має навіть держава. Прикладом може бути розбіжність облікових даних про структуру належних об'єктів власності по ряду відомств, які складають від 30 до 50%.

Тому при формуванні інформаційної бази моніторингу реалізації промислової політики на регіональному рівні, не можна орієнтуватися тільки на використання даних статистичної звітності, потрібно використання усіх доступних баз даних.

Одним з найважливіших питань, пов'язаних з організацією моніторингу реалізації промислової політики на регіональному рівні, є питання забезпечення інформаційної безпеки даних моніторингу.

Вирішення проблеми забезпечення інформаційної безпеки моніторингу має носити комплексний характер і враховувати законодавчо-правовий, організаційний і технічний аспекти.

Правове забезпечення формування системи безпеки моніторингу знаходиться в рамках, що визначаються сучасним законодавством України і нормативно-правовими актами в цій галузі. Особливе місце в системі безпеки інформації моніторингу в промисловості займають питання правового регулювання захисту персональних даних.

Організаційне забезпечення інформаційної безпеки – це регламентація діяльності та взаємовідносин виконавців на нормативно-правовій основі таким чином, що розголошення, витік і несанкціонований доступ до конфіденційної інформації стають неможливими або істотно можуть з допомогою проведення організаційних заходів.

До загальних організаційних заходів щодо захисту даних моніторингу відносяться:

- сертифікація автоматизованих інформаційних систем, засобів захисту інформації та контролю за її ефективністю;
- категорювання інформаційних об'єктів за ступенем важливості та конфіденційності інформації, що захищається;
- запровадження територіальних, просторових і часових обмежень у режимах використання інформаційних засобів, що підлягають захисту;
- заходи, що здійснюються при підборі персоналу;
- організація зберігання і використання документів і носіїв

конфіденційної інформації, включаючи порядок обліку, видачі, виконання і повернення;

- організація захисту інформації.

У кожному конкретному випадку організаційні заходи мають специфічну форму і зміст, спрямовані на забезпечення безпеки інформації в даних умовах.

Технічні методи захисту інформації поділяються на апаратні, програмні та апаратно-програмні.

Слід зазначити, що найбільший ефект у справі забезпечення інформаційної безпеки можливий тільки при комплексному підході, тобто поєднанні організаційних і технічних методів захисту інформації.

Оцінка результативності регіональної промислової політики повинна проводитися з використанням системи статистичних і соціологічних показників, що включає поряд з приватними і інтегральні показники, узагальнюючі об'єктивні і суб'єктивні компоненти соціальної ситуації.

Необхідна для оцінки результативності промислової політики інформаційно-аналітична база формується завдяки постійно діючому регіональному моніторингу в промисловості, який повинен спиратися на репрезентативну муніципальну і територіальну вибірку. Моніторинг дає можливість оцінити основні параметри регіональної ситуації в промисловості та ефективність промислової політики як з об'єктивної сторони – з використанням статистичних показників, що надаються статистичними органами, обласними та муніципальними структурами, так і з суб'єктивної точки зору – з використанням даних соціологічних опитувань.

Моніторинг реалізації промислової політики формується з постановки мети моніторингу, завдання системних принципів моніторингу ефективності регіональної промислової політики, завдання меж і компонентів і паспортизація підприємств, аналізу і контроль параметрів стану компонентів моніторингу.

Для покращення моніторингу та оцінки реалізації промислової політики на регіональному рівні необхідно вжити наступних заходів:

- розробити єдину нормативно-правову базу, яка регулює питання моніторингу та оцінки реалізації промислової політики на регіональному рівні. Така база повинна передбачати: визначення основних принципів і методів моніторингу та оцінки; визначення обов'язків та повноважень органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших зацікавлених сторін; порядок збору, обробки та аналізу інформації для моніторингу та оцінки.

- вжити заходів для забезпечення доступу до достовірної та актуальної інформації про стан промисловості на регіональному рівні. Для цього необхідно: розробити єдину систему збору та обробки інформації про стан промисловості на регіональному рівні; забезпечити доступ до цієї інформації для органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших зацікавлених сторін.

Крім зазначених заходів, для покращення моніторингу та оцінки реалізації промислової політики на регіональному рівні в Україні також можна вжити наступні заходи:

По-перше використання сучасних інформаційних технологій. Сучасні інформаційні технології можуть бути використані для автоматизації процесів збору, обробки та аналізу інформації для моніторингу та оцінки. Це дозволить підвищити ефективність та оперативність цих процесів.

По-друге розробка системи моніторингу та оцінки на основі методів штучного інтелекту. Системи моніторингу та оцінки на основі методів штучного інтелекту можуть бути використані для прогнозування розвитку промисловості на регіональному рівні. Це дозволить органам державної влади та органам місцевого самоврядування приймати більш ефективні управлінські рішення.

По- третє розробка міжнародного співробітництва в галузі моніторингу та оцінки реалізації промислової політики. Обмін досвідом та практиками з іншими країнами може сприяти покращенню моніторингу та оцінки реалізації промислової політики в Україні.

Реалізація цих заходів дозволить зробити моніторинг та оцінку реалізації промислової політики на регіональному рівні в Україні більш ефективним і сучасним.

Узагальнюючи потрібно відзначити, що удосконалення інформаційно-комунікативного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні може включати ряд напрямів:

1. Посилення доступу до інформації: Забезпечення широкого доступу до інформації про промислову політику, її цілі, стратегії, програми та проекти. Оновлення та підтримка офіційних веб-сайтів, створення електронних інформаційних ресурсів та використання соціальних медіа допоможуть поширити інформацію серед зацікавлених сторін.

2. Організація консультацій та громадських слухань: Залучення громадськості, промислових підприємств, наукових установ та інших зацікавлених сторін до процесу розробки та реалізації промислової політики. Організація консультаційних зустрічей, громадських слухань, форумів та робочих груп сприятиме обміну ідеями, висловленню пропозицій та врахуванню думки громадськості.

3. Комунікація зі ЗМІ: Забезпечення ефективного спілкування з представниками ЗМІ та поширення інформації про промислову політику через засоби масової інформації. Регулярні брифінги, прес-конференції та інформаційні матеріали можуть допомогти залучити увагу громадськості та забезпечити правильне розуміння політики.

4. Електронні інструменти комунікації: Використання сучасних електронних інструментів комунікації, таких як електронна пошта, веб-конференції, вебінари та соціальні медіа, для спілкування зі зацікавленими сторонами. Це забезпечить швидку та ефективну обмін інформацією та сприятиме активній взаємодії.

5. Інформаційна підтримка для підприємств: Надання інформаційної підтримки промисловим підприємствам щодо доступних програм фінансування, допомоги у розвитку та модернізації виробництва, можливостей

для співпраці та партнерства. Розробка інформаційних бюлетенів, посібників та веб-ресурсів допоможе підприємствам отримати необхідну інформацію.

6. Розвиток системи моніторингу: Створення засобів для отримання зворотного зв'язку від зацікавлених сторін щодо промислової політики. Організація опитувань, пропозиційних форм та системи зворотного зв'язку сприятиме залученню громадськості та врахуванню їхніх думок та потреб.

3.3 Обґрунтування перспективної моделі формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні

В науці під моделюванням розуміється метод дослідження об'єктів пізнання (явищ, пристроїв, процесів), що ґрунтується на заміні конкретного об'єкта досліджень (оригіналу) іншим, подібним до нього (моделлю) [109]. Тобто в нашому випадку розуміється процес абстрактного бачення формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, що адекватно відображає взаємозв'язки і взаємодії основних елементів системи, число і деталізація яких може відрізнятися в залежності від переслідуваних цілей. За допомогою моделювання досягаються багато управлінських цілей, наприклад, оцінка ризиків, прогнозування вигод та перешкод реалізації моделі є менш скрутним і дорогим способом в порівнянні з іншими методами.

Як правило, при побудові моделей оцінюються можливості процесів (вхід), цілі моделювання, а також визначається бажаний результат (вихід) від їх реалізації. Тобто можливості моделювання у публічному управлінні полягають в оптимізації управлінського процесу як інструменту, що дозволяє знижувати зовнішні і внутрішні ризики, детально і об'єктивно досліджувати особливості і фактори, що формують навколишнє середовище.

Пропонуємо розглянути основні напрями концептуального обґрунтування перспективної моделі формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Структурно така модель може складатись з двох блоків, до першого блоку (формування) входять суб'єкт, мета

завдання, принципи та етапи формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні та другого блоку (реалізація), що складається з комплексного механізму реалізації, об'єкту, а також зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом (див. рис. 3.3). Перспективна модель, має визначити оптимальний шлях переходу із сучасного стану промисловості до цільового, при цьому забезпечуючи адекватні відповіді на сучасні виклики та мінімізацію впливу основних ризиків.

Суб'єктами в перспективній моделі реалізації промислової політики є:

- органи публічного управління, що виступають основними суб'єктами формування промислової політики на регіональному рівні. Вони розробляють і реалізують державну промислову політику, а також забезпечують її координацію з іншими політиками, такими як економічна, соціальна та інноваційна політика. На регіональному рівні вони розробляють та затверджують програми промислового розвитку, а також забезпечують їх виконання;

- підприємства є основними учасниками промислової діяльності. Вони мають важливий вплив на формування промислової політики, оскільки можуть надавати інформацію про свої потреби, проблеми та пропозиції щодо вдосконалення політики;

- науково-дослідні установи надають експертну оцінку стану промислового розвитку в регіоні, а також розробляти рекомендації щодо вдосконалення промислової політики;

- громадські організації представляють інтереси різних зацікавлених сторін, таких як громадяни, працівники, споживачі та екологи. Вони можуть надавати інформацію про стан промислового розвитку з точки зору різних зацікавлених сторін, а також сприяти участі зацікавлених сторін у процесі формування промислової політики.

На нашу думку потрібно додатково висвітлити роль громадських організацій у формуванні промислової політики (див. рис. 3.4). Успішність промислової політики значною мірою залежить від наявності та ефективності

громадських організацій, які беруть участь у її реалізації.

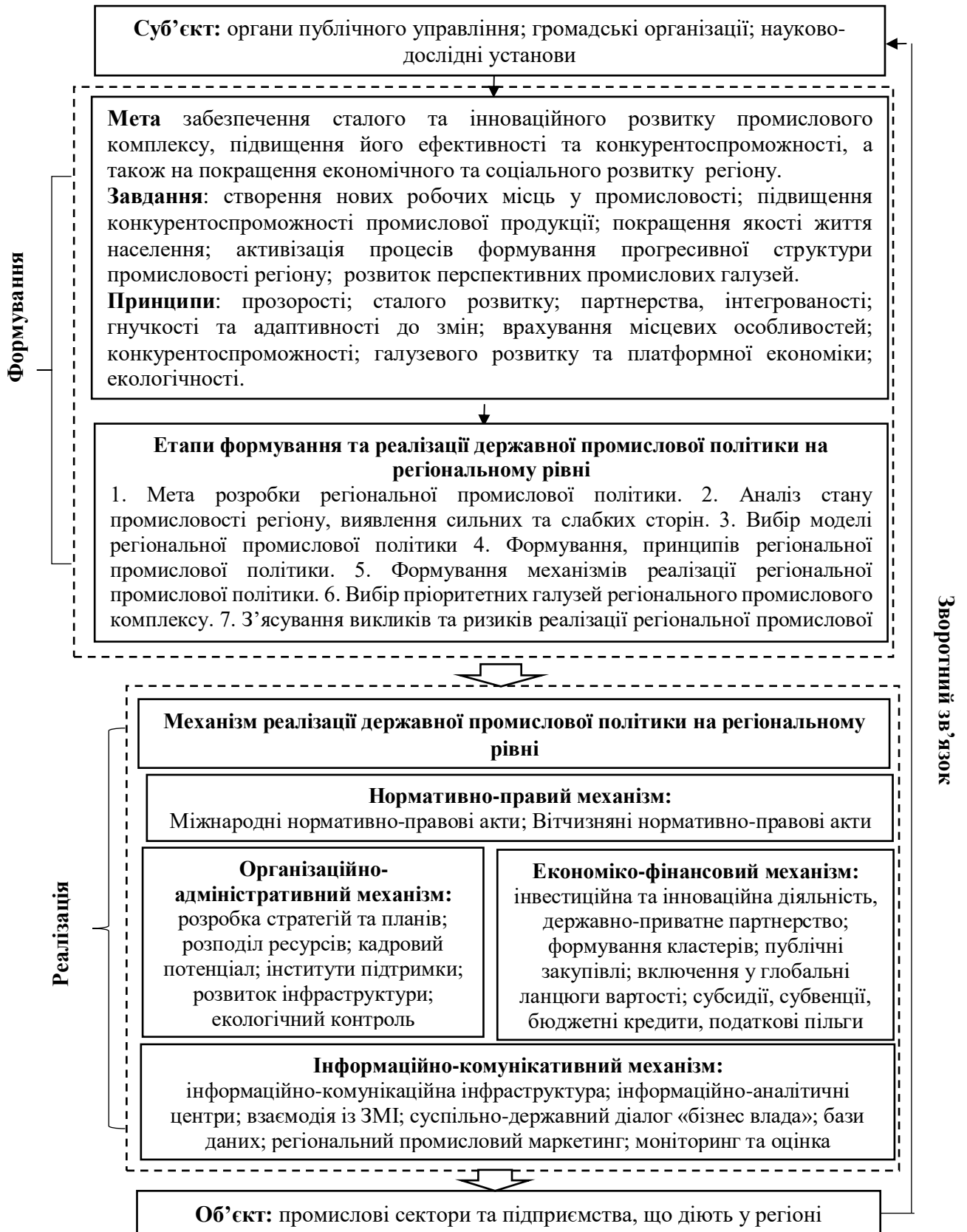

Рис. 3.3. Структурна схема перспективної моделі формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні

Джерело: складено самостійно

Потрібно визнати суттєву участь політичних лідерів у реалізації промислової політики як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Крім того, їхню відповідальність за будь-які результати впровадження такої політики необхідно посилити. Такий підхід не тільки підвищує привабливість політики, але й гарантує обговорення зазначеної політики на найвищому рівні влади. Також забезпечується координація та нагляд за державними органами, що реалізують промислову політику, а також посилюється відповідальність політичного діяча за будь-які наслідки здійснення політики.

Рис. 3.4. Роль громадських організацій у перспективній моделі реалізації державної промислової політики на регіональному рівні

Джерело: складено самостійно

Важливість координаційно-консультативних та експертно-аналітичних органів, які встановлюють та оцінюють стратегічні пріоритети,

систематизують інформацію щодо нових інвестиційних перспектив, підтримують комунікацію між владою, бізнесом та громадськістю, формують пропозиції щодо зміни законодавства. Щоб забезпечити ефективну систему підзвітності щодо всіх державних ресурсів, спрямованих на підтримку нового бізнесу, важливо мати надійні інструменти прозорості та підзвітності. Впровадження такого підходу допоможе створити промислову політику не як фіксовану структуру, а радше як динамічну систему, яка має здатність розвиватися, рости та зрештою переходити до саморегульованого режиму функціонування.

Перший блок запропонованої перспективної моделі складається із визначення мети, завдань, принципів та алгоритму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні.

Метою є забезпечення сталого та інноваційного розвитку промислового комплексу, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності, а також на покращення економічного та соціального розвитку регіону.

Завдання визначені у наступному порядку: створення нових робочих місць у промисловості; підвищення конкурентоспроможності промислової продукції; покращення якості життя населення; активізація процесів формування прогресивної структури промисловості регіону; розвиток перспективних промислових галузей.

Відзначимо, що використовувані в перспективній моделі принципи побудови відносин в їх логіці алгоритмічної послідовності, такі як прозорість; сталий розвиток; партнерство, інтегрованість; гнучкість та адаптивність до змін; врахування місцевих особливостей; конкурентоспроможності; галузевого розвитку та платформної економіки; екологічності.

В Україні принципи управління платформної економіки при формуванні та реалізації промислової політики відображені в Національній стратегії сталого розвитку України до 2020 року [148].

Принципи управління платформної економіки краще за галузеві принципи управління при реалізації державної промислової політики на

регіональному рівні з таких причин:

- Платформна економіка дозволяє більш ефективно залучати ресурси та можливості для розвитку регіонів. Платформи дозволяють об'єднувати учасників з різних галузей і сфер діяльності, що може призвести до створення нових бізнес-моделей і інновацій.

- Платформна економіка сприяє більш ефективному розподілу ресурсів. Платформи дозволяють більш ефективно розподіляти ресурси, такі як капітал, робоча сила та інформація. Це може призвести до підвищення продуктивності та ефективності виробництва.

- Платформна економіка сприяє більш інклюзивному розвитку регіонів. Платформи дозволяють більш інклюзивному розвитку регіонів, забезпечуючи доступ до можливостей для всіх учасників, незалежно від їхнього місцезнаходження, розміру або галузі діяльності.

На відміну від галузевих принципів управління, принципи управління платформної економіки орієнтовані на створення сприятливих умов для розвитку інновацій і підприємництва. Вони сприяють більш ефективному використанню ресурсів і забезпечують більш інклюзивний розвиток регіонів.

Можливо навести конкретні приклади того, як принципи управління платформної економіки можуть бути використані для реалізації державної промислової політики на регіональному рівні:

- створення платформ для співпраці між бізнесом, наукою та освітою. Такі платформи можуть сприяти розвитку інновацій і створенню нових робочих місць;

- створення платформ для підтримки малого і середнього бізнесу. Такі платформи можуть допомогти малим і середнім підприємствам отримати доступ до фінансування, ринків і ресурсів;

- створення платформ для розвитку цифрової інфраструктури регіонів. Такі платформи можуть сприяти розвитку цифрової економіки і підвищенню конкурентоспроможності регіонів.

Звичайно, принципи управління платформної економіки не є панацеєю.

Вони також мають свої ризики і обмеження. Однак, якщо вони будуть використані належним чином, вони можуть забезпечити ефективний інструмент для реалізації державної промислової політики на регіональному рівні.

Галузеві та платформні принципи діють на регіональному рівні, причому перші сприяють спеціалізації, а другі дозволяють оптимізувати ланцюги поставок та територіальне планування і розвиток зробити більш комплексним.

Для забезпечення ефективності реалізації промислової політики платформні принципи вимагають постійного моніторингу стану регіонального промислового комплексу. Моніторинг згідно галузевих принципів, здійснюється вибірково або поетапно для відстеження результатів.

Органи публічного управління повинні перенести свою увагу з підтримки біржової торгівлі та галузевих інформаційних систем на створення цифрової інфраструктури, яка заохочує створення попиту та пропозиції на ринку промислових товарів. Йдеться про регулювання галузевих платформних структур, у тому числі роздрібних мережових торговельних компаній та державних інтегрованих структур, які вже існують у галузях споживання та машинобудування, а також товарних бірж.

Алгоритм формування та реалізації, складається із таких пунктів як: 1. Мета розробки регіональної промислової політики (теоретично обґрунтовано у підрозділі 1.1 даної роботи). 2. Аналіз стану промисловості регіону, виявлення сильних та слабких сторін (досліджено у другому розділі роботи на прикладі Харківської області). 3. Вибір моделі регіональної промислової політики (розглянуто у підрозділі 1.2, де запропоновано здійснювати ініціативну промислову політику що поєднує вертикальні та горизонтальні інструменти управління). 4. Формування, принципів регіональної промислової політики (розглянуто у підрозділі 1.2). 5. Формування механізмів реалізації регіональної промислової політики (у підрозділі 1.3 запропоновано теоретичне обґрунтування комплексного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, а також розглянуто його основні складові

нормативно-правовий, економіко-фінансовий, організаційно-адміністративний та інформаційно-комунікативний механізми, сучасний стан, проблеми та протиріччя проаналізовано у 2 розділі даної роботи). 6. Вибір пріоритетних галузей регіонального промислового комплексу. 7. З'ясування викликів та ризиків реалізації регіональної промислової політики. 8. Моніторинг результатів реалізації регіональної промислової політики (розглянуто у підрозділі 3.2).

Наступним потрібно відзначити, що відбір пріоритетних галузей промисловості регіонального промислового комплексу є важливим завданням, яке дозволяє сформувати ефективну систему підтримки промисловості в регіоні. При відборі таких галузей необхідно враховувати ряд факторів, таких як:

- Потенціал регіону. При відборі галузей необхідно враховувати потенціал регіону, тобто його природні ресурси, трудові ресурси, інфраструктуру тощо.

- Національні пріоритети. При відборі галузей необхідно враховувати національні пріоритети, тобто галузі, які є важливими для розвитку економіки країни в цілому.

- Міжнародні тенденції. При відборі галузей необхідно враховувати міжнародні тенденції, тобто галузі, які є перспективними на світовому ринку.

На основі цих факторів можна виділити ряд галузей, які є перспективними для реалізації промислової політики на регіональному рівні:

- Високотехнологічні галузі. Ці галузі є найбільш перспективними для розвитку економіки в довгостроковій перспективі. До них відносяться, наприклад, галузі інформаційних технологій, нових матеріалів, біотехнологій тощо.

- Експортно-орієнтовані галузі. Ці галузі є важливими для розвитку економіки регіону, оскільки забезпечують його участь у міжнародній торгівлі. До них відносяться, наприклад, харчова промисловість, машинобудування, металургія тощо.

- Галузі з високим потенціалом створення робочих місць. Ці галузі є важливими для розвитку економіки регіону, оскільки забезпечують створення нових робочих місць.

Також при виборі конкретних галузей для підтримки необхідно враховувати також такі фактори, як:

- Конкуренція. При виборі галузей необхідно враховувати рівень конкуренції на ринку. Галузі з низьким рівнем конкуренції є більш перспективними для підтримки, оскільки підприємства в цих галузях мають більше можливостей для зростання.

- Інфраструктура. При виборі галузей необхідно враховувати наявність необхідної інфраструктури в регіоні. Галузі, для яких необхідна розвинена інфраструктура, є менш перспективними для підтримки в регіонах з недостатньо розвинутою інфраструктурою.

Рішення про відбір перспективних галузей промисловості при реалізації промислової політики на регіональному рівні має прийматися на основі комплексного аналізу всіх відповідних факторів.

Підтримка орієнтована на організації реального сектора з позиції «виживання», перспектив зростання, наявності конкурентних переваг. Пріоритетна підтримка повинна надаватися за інших рівних умов тим організаціям, які відповідають найбільшому числу критеріїв.

Перспективна модель реалізації промислової політики передбачає виділення бюджетних коштів не під галузь або підприємство, а під реалізовані ними проекти. Відбір проектів галузей і організацій може бути сформульований у вигляді алгоритму (див. рис. 3.5.)

Відбір здійснюється поетапно. На першому етапі конкурсна комісія (спеціально створений орган або існуючий, на який покладаються відповідні функціональні обов'язки) отримує інформацію від органів влади та управління, а також самих промислових організацій і галузей про стан проблеми та наявні перспективні проекти, що потребують спільної реалізації.

На другому етапі відбувається відбір відповідно до наявного

законодавства про пріоритетні напрямки, які можуть бути профінансовані з бюджету розвитку, відповідно до запропонованих критеріїв відбору. Галузі та організації, що пройшли критеріальний відбір, переходять на третій етап.

В ході третього етапу проводиться аналіз проектів або бізнес-планів організацій претендують на підтримку регіональної влади. Підсумком цього етапу є виявлення конкурентних і неконкурентних проектів і бізнес-планів.

Рис. 3.5. Алгоритм відбору пріоритетних галузей та організацій претендентів на державну підтримку.

Джерело: складено самостійно

В ході четвертого етапу проводиться аналіз ефективності проекту для регіону. Ефективність може бути представлена збільшенням оподатковуваної бази організації і відповідно підвищенням податкового потенціалу регіону, сплатою відсотків за наданими бюджетними кредитами-бюджетна ефективність, створенням нових робочих місць або збільшенням заробітної плати працівників і т. д.

За проектами, що пройшли конкурсний відбір комісія, в яку можуть входити представники законодавчої влади, адміністрації регіону, промислових організацій, незалежні експерти приймає рішення про розробку рекомендацій для надання допомоги з коштів регіонального бюджету або пільг і т. д.

Перспективна модель реалізації промислової політики повинна визначити оптимальну траєкторію переходу з сучасного стану промисловості в цільовий, при цьому забезпечуючи, формування адекватних відповідей на сучасні виклики і мінімізацію впливу ключових ризиків.

Вітчизняна промисловість стикається з рядом викликів, успішність відповіді яким визначить контури її довгострокового розвитку. Так, на думку авторів монографії за редакцією Л. Дейнеко та М. Якубовського [152, с. 32], композиція ключових викликів будується з шести елементів:

- формування глобальної конкурентоспроможності в умовах «четвертої промислової революції»;
- обмеження доступності традиційних зовнішніх ринків з позаекономічних причин;
- можливість збереження і розвитку локальних ринків при вичерпанні потенціалу екстенсивного зростання;
- об'єктивна неможливість вирішувати всі питання силами держави;
- діяльність в умовах негативної динаміки людського капіталу;
- сукупність проблем інституційного характеру, розвиток в умовах високої невизначеності, кризи довіри і нестачі якісних інститутів [152, с. 32].

Представлена композиція викликів в цілому актуальна, хоча їх значимість неоднорідна і може змінюватися в залежності від зовнішніх умов. Так, на нашу думку можливо додати такі виклики, що стоять перед державою при реалізації промислової політики на регіональному рівні:

- неефективність регулюючих органів, це може бути в результаті недосягнення поставлених цілей за відносно високих бюджетних видатків на їх функціонування.
- безрезультатність реформ, призвела до скорочення частки

переробної промисловості у ВВП, зниження конкурентоспроможності національної економіки на ринках товарів із високою доданою вартістю;

- високі витрати та структурний дисбаланс, в результаті високих витрат та низької ефективності;

- економічні проблеми та високі темпи інфляції.

Державна промислова політика на регіональному рівні повинна бути гнучкою і спрямованою на розв'язання конкретних викликів, з якими зіштовхується регіон. Співпраця органів публічного управління з бізнесом, громадськими організаціями та громадянами, може допомогти вирішити ці виклики більш успішно.

Також потрібно відзначити, що реалізація державної промислової політики на регіональному рівні здійснюється в умовах впливу широкого комплексу ризиків, серед яких виділяються макроекономічні (глобального і національного рівня), соціальні та операційні. При цьому композиція ризиків в останні роки, так само як і система викликів, змінилася досить істотно для перегляду або оновлення промислової політики.

Першу групу ризиків, макроекономічні ризики, пов'язані з несприятливими змінами загальних параметрів економічного розвитку, можна розділити на глобальні та національні.

До актуальних ризиків глобального масштабу слід віднести:

- 1) російське повномасштабне військове вторгнення в Україну;
- 2) ризик девальвації провідних світових валют;
- 3) ризик циклічних коливань світової економіки.

Повномасштабне військове вторгнення Росії в Україну розпочалося 24 лютого 2022 р. Військові дії тривають досі, і в них загинули тисячі людей, а мільйони були змушені покинути свої домівки. Вторгнення Росії в Україну є найбільшим військовим конфліктом в Європі з часів Другої світової війни. Воно має значні геополітичні наслідки, оскільки ставить під сумнів європейську безпеку та демократію. Вторгнення Росії в Україну також має значні економічні наслідки. Воно призвело до зростання цін на енергоносії та

продовольство, а також до глобальної економічної нестабільності.

До основних наслідків повномасштабного військового вторгнення Росії в Україну потрібно віднести:

1. Військові наслідки: загибель тисяч людей, в тому числі цивільних; мільйони людей були змушені покинути свої домівки; руйнування інфраструктури.

2. Геополітичні наслідки: підрив довіри до Росії як до надійного партнера; зростання напруженості в Європі; посилення НАТО;

3. Економічні наслідки: зростання цін на енергоносії та продовольство; глобальна економічна нестабільність.

Вторгнення Росії в Україну є серйозною кризою, яка має далекосяжні наслідки. Вона є викликом для міжнародного порядку та загрожує миру та безпеці в Європі.

Ризик девальвації провідних світових валют, хоча і існував завжди, в даний час загострюється у зв'язку з глобальними політичними процесами, серед яких перш за все війна в Україні, призвела до зростання цін на енергоносії та продовольство, що негативно впливає на економіки багатьох країн.

Інфляція у всьому світі зростає, що робить гроші менш цінними. Центральні банки у всьому світі підвищують процентні ставки, щоб спробувати приборкати інфляцію. Це може призвести до відтоку капіталу з країн з високими процентними ставками, що може призвести до девальвації їх валют. Глобальна економічна нестабільність, викликана війною в Україні та іншими факторами, може призвести до зниження довіри до провідних світових валют, що може призвести до їх девальвації.

Ризики девальвації провідних світових валют можуть мати значні наслідки для глобальної економіки. Вони можуть призвести до зростання цін на товари та послуги, що може погіршити рівень життя населення. Вони також можуть призвести до зниження вартості активів, що може завдати збитків інвесторам.

Ризики циклічних коливань світової економіки пов'язані з тим, що вони

можуть призвести до економічної кризи. Економічна криза – це період значного падіння економічної активності, який супроводжується зростанням безробіття, інфляції та інших негативних явищ.

Розглянемо фактори, які можуть призвести до циклічних коливань світової економіки:

- Фінансові фактори тобто можуть бути викликані змінами в попиті та пропозиції на фінансових ринках. Наприклад, спад попиту на акції може призвести до зниження цін на акції, що може призвести до падіння економічної активності.

- Економічні – викликані змінами в реальному секторі економіки. Наприклад, спад попиту на товари та послуги може призвести до зниження виробництва, що може призвести до падіння економічної активності.

- Політичні – викликані політичними подіями. Наприклад, війна або політична нестабільність може призвести до падіння інвестицій, що може призвести до падіння економічної активності.

Ризик циклічних коливань у світовій економіці пов'язаний з появою чергового періоду рецесії. Враховуючи повільне відновлення світової економіки після минулої кризи, прихід наступної рецесії може бути відкладений, але залишається ймовірним у осяжному майбутньому. Засоби для диверсифікації ризиків вимагають гнучкого підходу до планування та виконання промислової політики з коригуванням, внесеним для врахування змін зовнішніх факторів.

Макроекономічні ризики національного масштабу До макроекономічних ризиків національного масштабу, зміна яких потребує розгляду, належать:

- 1) ризик погіршення макроекономічної ситуації в країні;
- 2) ризик скорочення бюджетного фінансування промислової політики.

Погіршення макроекономічної ситуації в країні (економічна криза в національній економіці) та ризик скорочення бюджетного фінансування промислової політики можуть розглядатися як наслідок впливу глобальних причин. Механізми мінімізації цього ризику до теперішнього часу в основному

відпрацьовані і являють собою сукупність стабілізаційних заходів, що згладжують наслідки для економічної активності: стимулювання попиту на продукцію обробної промисловості, підтримка інвестиційної активності, забезпечення фінансової стійкості підприємств, доступності оборотного капіталу інвестицій.

Для зниження макроекономічних ризиків реалізації державної промислової політики на регіональному рівні необхідно:

1. Проводити ретельний аналіз економічних наслідків державної промислової політики: Перед реалізацією державної промислової політики необхідно провести ретельний аналіз її економічних наслідків. Це допоможе оцінити потенційні ризики і розробити заходи для їх мінімізації.

2. Фінансувати державну промислову політику за рахунок ефективних джерел: Державна промислова політика повинна фінансуватися за рахунок ефективних джерел, таких як податкові надходження або доходи від приватизації. Це допоможе уникнути зростання державного боргу та інфляції.

3. Реалізовувати державну промислову політику в рамках загальної макроекономічної політики: Державна промислова політика повинна реалізовуватися в рамках загальної макроекономічної політики. Це допоможе уникнути диспропорцій в розвитку регіонів і негативного впливу на макроекономічну стабільність.

Операційні ризики реалізації державної промислової політики на регіональному рівні – це ризики, пов'язані з реалізацією конкретних заходів державної промислової політики. Вони можуть виникнути внаслідок недосконалості системи управління, помилок в проектуванні заходів, непередбачених зовнішніх факторів тощо.

До операційних ризиків можуть бути віднесені ризики, пов'язані з недосконалістю прийнятих процедур, технічною та нормативною правовою підтримкою реалізації промислової політики, в тому числі:

- недосконалість системи управління може призвести до помилок в реалізації заходів державної промислової політики, що може негативно

вплинути на їх ефективність;

- помилки в проектуванні заходів державної промислової політики можуть призвести до того, що вони не будуть досягати поставлених цілей;

- непередбачені зовнішні фактори, такі як зміни в законодавстві, економічній ситуації або геополітичній ситуації, можуть призвести до того, що заходи державної промислової політики стануть неефективними або навіть шкідливими.

Інструменти обмеження впливу операційних ризиків включають планування реалізації промислової політики та застосування принципів проектного управління. Адаптивне планування, що передбачає можливість коригування напрямків реалізації при збереженні загального цілепокладання, знизить вразливість до змін державної економічної політики. Застосування проектного управління скоротить залежність від можливих змін у системі та структурі органів державної влади. Планування з урахуванням практики розробки нормативних правових і методичних актів скоротить ймовірність зриву реалізації промислової політики через відсутність необхідного правового регулювання.

Технологічні ризики реалізації державної промислової політики на регіональному рівні – це ризики, пов'язані з використанням нових технологій в рамках реалізації державної промислової політики. Вони можуть виникнути внаслідок недосконалості технологій, непередбачених змін в технологічних трендах або неготовності регіонів до впровадження нових технологій, що знецінює зусилля з розвитку промисловості, також можуть мати істотний вплив на досягнення результатів.

До конкретних технологічних ризиків реалізації державної промислової політики на регіональному рівні можливо віднести:

- недосконалість технологій може призвести до того, що заходи державної промислової політики, засновані на цих технологіях, будуть неефективними або навіть шкідливими.

- непередбачені зміни в технологічних трендах можуть призвести до

того, що заходи державної промислової політики, засновані на застарілих технологіях, стануть неефективними.

- неготовність регіонів до впровадження нових технологій може призвести до того, що заходи державної промислової політики, засновані на цих технологіях, не будуть реалізовані належним чином.

Зниження впливу технологічних ризиків забезпечується за рахунок гармонізації промислової і технологічної політики.

Найбільшої уваги потребують глобальні ризики пов'язані з війною Росії проти України та внутрішні операційні ризики, пов'язані із затримкою прийняття нормативних правових актів, що забезпечують реалізацію промислової політики. Затримка розробки правового забезпечення не спричинить за собою додаткових витрат, але може серйозно ускладнити реалізацію промислової політики.

Також потрібно відзначити суттєвий вплив такого явища як «Індустрія 4.0» – це четверта промислова революція, яка характеризується широким використанням цифрових технологій, таких як Інтернет речей (ІоТ), штучний інтелект (АІ), машинне навчання (ML), хмарні обчислення та інші. Ці технології дозволяють підприємствам автоматизувати процеси, збирати та аналізувати великі обсяги даних, створювати нові продукти та послуги та підвищувати ефективність виробництва.

«Індустрія 4.0» має значний вплив на реалізацію державної промислової політики на регіональному рівні. Основні аспекти цього впливу:

1. Зміна ролі держави: «Індустрія 4.0» вимагає від держави зміни ролі з прямого регулятора на інноватора і фасилітатора. Держава повинна створювати сприятливі умови для розвитку цифрової економіки та інновацій, а також підтримувати підприємства в їх переході на «Індустрію 4.0».

2. Нові можливості для регіонів: «Індустрія 4.0» відкриває нові можливості для регіонів, які можуть використовувати цифрові технології для розвитку своєї економіки. Наприклад, регіони можуть використовувати цифрові технології для розвитку туризму, сільського господарства, логістики

та інших галузей.

3. Зростаюча конкуренція між регіонами: «Індустрія 4.0» посилює конкуренцію між регіонами. Регіони, які зможуть успішно впровадити цифрові технології, матимуть конкурентні переваги.

«Індустрія 4.0» може бути використана для реалізації державної промислової політики на регіональному рівні наступним чином для створення регіональних:

- платформ для співпраці між бізнесом, наукою та освітою. Такі платформи можуть сприяти розвитку інновацій і створенню нових робочих місць;

- програм підтримки малого і середнього бізнесу в переході на «Промисловість 4.0». Такі програми можуть допомогти малим і середнім підприємствам отримати доступ до фінансування, ринків і ресурсів;

- інфраструктурних проєктів, спрямованих на розвиток цифрової економіки. Такі проєкти можуть сприяти розвитку цифрової інфраструктури регіонів і підвищенню конкурентоспроможності регіонів.

«Індустрія 4.0» має ряд ризиків, які слід враховувати при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні:

1. Ризики для робочих місць: Цифрові технології можуть призвести до втрати робочих місць, якщо підприємства не зможуть перепідготувати своїх працівників. Це може призвести до зростання безробіття і соціальної напруженості в регіонах.

2. Ризики для безпеки та захисту даних: Цифрові технології можуть бути використані для створення нових ризиків для безпеки та захисту даних. Це може призвести до витоку конфіденційної інформації, а також до злочинів, таких як кібершахрайство і кібертероризм.

3. Ризики для екології: Впровадження цифрових технологій може призвести до зростання споживання енергії та ресурсів. Це може негативно вплинути на екологію регіонів.

Для мінімізації цих ризиків державні органи повинні вжити таких

заходів:

- Створити програми перепідготовки працівників для роботи в умовах «Індустрія 4.0». Ці програми повинні бути спрямовані на розвиток навичок, необхідних для роботи з цифровими технологіями.

- Впровадити заходи з захисту безпеки та захисту даних. Ці заходи повинні бути спрямовані на захист конфіденційної інформації та запобігання кібератакам.

- Розробити екологічно безпечні технології. Ці технології повинні бути спрямовані на зниження споживання енергії та ресурсів.

- Крім того, державні органи повинні співпрацювати з бізнесом, наукою та освітою для розробки заходів щодо мінімізації ризиків від «Індустрія 4.0».

Однак, якщо органи публічного управління будуть враховувати ці ризики і обмеження, «Індустрія 4.0» може стати потужним інструментом для реалізації державної промислової політики на регіональному рівні.

Сутність зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні полягає в тому, що суб'єкт отримує інформацію про результати її реалізації від об'єкта політики. Ця інформація може бути використана для оцінки ефективності політики та прийняття рішень щодо її подальшого вдосконалення. Таким чином зворотний зв'язок грає важливу роль у реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Цей процес передбачає взаємодію між державними органами, підприємствами, громадськістю та іншими зацікавленими сторонами з метою досягнення стратегічних цілей у розвитку промисловості в певному регіоні. Зворотний зв'язок може надходити від різних джерел, таких як: підприємства промислового сектору; органи публічного управління; науково-дослідні установи.

Зворотний зв'язок може збиратися за допомогою різних методів, таких як: анкетування; інтерв'ю; розробка спільних стратегій; моніторинг та оцінка.

На основі зворотного зв'язку можуть бути прийняті рішення щодо подальшого вдосконалення державної промислової політики. Так, наприклад, на основі зворотного зв'язку може бути переглянуто цілі політики, її інструменти та заходи, а також способи її реалізації.

Зворотний зв'язок між суб'єктом та об'єктом при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні має такі переваги: покращення ефективності політики; покращення комунікації між суб'єктом та об'єктом політики; зворотний зв'язок дозволяє суб'єкту політики краще зрозуміти потреби та проблеми об'єкта політики; залучення зацікавлених сторін до процесу формування та реалізації політики.

Зворотний зв'язок при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні є недостатньо розвиненим. Це пов'язано з низкою факторів, таких як:

- недостатня взаємодія між органами державної влади та підприємствами промислового сектору;
- низька інформованість підприємств про державну промислову політику;
- нерозвинена культура зворотного зв'язку в Україні.

Для розвитку зворотного зв'язку при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні в Україні необхідно вжити таких заходів:

- створення ефективних механізмів збору та обробки інформації про стан промислового розвитку в регіонах;
- популяризація державної промислової політики серед підприємств;
- розвиток культури зворотного зв'язку в Україні.

Зворотний зв'язок при реалізації державної промислової політики на регіональному рівні є важливим завданням для забезпечення ефективності політики та підвищення її результативності.

Висновки до розділу 3

1. Удосконалення нормативно-правового механізму передбачає створення нових законодавчих актів, які сприятимуть розвитку промисловості на регіональному рівні. Ці акти можуть включати заборони і обмеження, прямі приписи та заходи стимулювання вчинення певних дій. Прийняття Закону України «Про промислову політику» є об'єктивною необхідністю на сучасній стадії розвитку національної економіки, в ньому необхідно описати систему існуючих та запланованих до впровадження інструментів промислової політики, що має вирішити задачу визначення правового режиму (статусу) інструментів, які використовуються для здійснення заходів стимулювання промислової діяльності.

2. Напрями удосконалення економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні: покращення залучення інвестицій, шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату; удосконалення інноваційної діяльності через надання доступу до фінансування, кваліфікованих кадрів, технологій та ринків; реалізація перспективних напрямів проектів ДПП на регіональному рівні; державна підтримка формування кластерів; використання державних закупівель при реалізації державної промислової політики; включення регіонального промислового комплексу у глобальні ланцюги вартості шляхом запровадження комплексу заходів, які будуть враховувати конкретні особливості регіону та його підприємств.

3. Шляхи удосконалення організаційно-адміністративного механізму, є наступними: розробка стратегій та планів; розподілу ресурсів; ефективне використання кадрового потенціалу, розвиток системи освіти та навчання; підвищення ефективності інституційного забезпечення шляхом створення єдиної інституційної структури, яка буде відповідати за реалізацію державної промислової політики на регіональному рівні; покращення промислової інфраструктури; підвищення ефективності екологічного контролю, шляхом

залучення громадськості та забезпечення прозорості та доступності інформації.

4. Відзначено, що удосконалення інформаційно-комунікативного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні може включати ряд напрямів: посилення доступу до інформації; організація консультацій та громадських слухань; комунікація зі ЗМІ; електронні інструменти комунікації; інформаційна підтримка для підприємств. З метою розвитку системи моніторингу запропоновано модель, що характеризує послідовність виконання робіт з підготовки та організації моніторингу реалізації промислової політики на регіональному рівні. Модель складається з трьох блоків перший включає в себе комплекс операцій з розробки програми моніторингу. Паралельно з цим напрямком повинні йти роботи з підготовки до аналізу передбачуваних результатів моніторингу – другий блок. Третій блок включає в себе комплекс робіт зі збору первинної інформації (статистичної, бухгалтерської, соціологічної та ін.), її аналізу та оцінки.

4. Запропоновано концептуальне обґрунтування перспективної моделі формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Структурно така модель може складатись з двох блоків, до першого блоку (формування) входять суб'єкт, мета завдання, принципи та етапи формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні та другого блоку (реалізація), що складається з комплексного механізму реалізації, об'єкту, а також зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом.

Державна промислова політика на регіональному рівні повинна бути гнучкою і спрямованою на розв'язання конкретних викликів, з якими зіштовхується регіон серед них: неефективність регулюючих органів; безрезультатність реформ; високі витрати та структурний дисбаланс; економічні проблеми та високі темпи інфляції.

Реалізація державної промислової політики на регіональному рівні здійснюється в умовах впливу широкого комплексу ризиків, серед яких виділяються макроекономічні (глобального і національного рівня), соціальні та операційні. До актуальних ризиків глобального масштабу слід віднести: 1)

повномасштабне військове вторгнення Росії в Україну; 2) ризик девальвації провідних світових валют; 3) ризик циклічних коливань світової економіки. Макроекономічні ризики національного масштабу: 1) ризик погіршення макроекономічної ситуації в країні; 2) ризик скорочення бюджетного фінансування промислової політики. До операційних ризиків можуть бути віднесені ризики, пов'язані з недосконалістю прийнятих процедур, технічною та нормативною правовою підтримкою реалізації промислової політики.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі по-новому вирішено актуальне наукове та практичне завдання щодо розробки теоретичних засад та обґрунтування напрямків практичних рекомендацій щодо вдосконалення формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, що дозволило сформулювати наступні теоретичні положення висновки і пропозиції:

1. Узагальнення наукових засад щодо формування та реалізації державної промислової політики дало змогу визначити її головну мету, суб'єкти об'єкти, пріоритетні галузі промисловості, а також розглядати державну промислову політику на регіональному рівні як комплекс заходів, що спрямований на створення структурно збалансованого, ресурсо-забезпеченого, конкурентоспроможного, інноваційно орієнтованого регіонального промислового комплексу з метою забезпечення економічного зростання, суспільного добробуту, безпеки регіону. Удосконалено алгоритм формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, який складається з наступних етапів: визначення мети; аналізу існуючої структури промисловості регіону; формування власної моделі та її принципів; вибір пріоритетних галузей промисловості; механізму реалізації промислової політики; визначення ризиків та моніторингу реалізації обраної моделі регіональної промислової політики. Доведено, що при формуванні державної промислової політики на регіональному рівні, потрібно поєднання селективних і горизонтальних заходів, з метою проведення ініціативної політики.

2. Визначено основні принципи формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, які запропоновано доповнити наступними: наукової обґрунтованості, системності; стратегічної орієнтації; єдності загального та особливого у змісті і механізмі реалізації політики; єдності промислової, інноваційної, інвестиційної та соціальної політики; балансування інтересів різних суб'єктів промислової політики; єдності дій

різних рівнів публічної влади; партнерства влади і бізнесу; необхідної та достатньої різноманітності інструментів політики. Запропоновано при формуванні та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні на додаток до правових, політичних, економічних, фінансових, організаційних, соціально-психологічних методів використовувати методи, які спираються на сучасне застосування публічного управління: програмно-цільовий, процесно-орієнтований, комплексний та якісно-кількісний методи.

3. Уточнено сутність, складові та зміст комплексного механізму реалізації промислової політики. Сутність даного механізму полягає у тому, що він дозволяє розкрити процес перекладу абстрактно поставлених цілей в практичну реалізацію заходів щодо їх досягнення. Його складовими є мета, завдання, суб'єкт та об'єкт, принципи, функції, функціональні механізми, зворотній зв'язок. Зміст розкривається у сукупності механізмів, форм, методів та інструментів, за допомогою яких органи публічного управління при взаємодії з менеджментом промислових організацій здатні надавати позитивний вплив на процеси розвитку регіонального промислового комплексу.

4. Проаналізовано сучасний стан нормативно-правового механізму формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні доведено, що основною проблемою є відсутність Закону України «Про промислову політику». Без закону про промислову політику уряд не має чіткого правового підґрунтя для формування та реалізації державної промислової політики.

З'ясовані проблеми економіко-фінансового механізму, пов'язані з публічним управлінням: корупція; зміни у законодавстві та його непередбачуваність; високий рівень бюрократії; відсутність прозорості в державних установах; необхідність проведення ефективних реформ у різних сферах, таких як судова система, правоохоронні органи, фінансовий сектор; політичний вплив на процес регулювання; нестабільність у публічному управлінні.

Досліджено особливості організаційно-адміністративного механізму, з'ясовано, що відсутня функціональна система стратегічного планування, тобто в країні немає єдиного механізму, який би забезпечував розробку, реалізацію та оцінку стратегій розвитку на всіх рівнях управління. Доведено, що вагомою проблемою промислового сектора є дефіцит трудових ресурсів, особливо висококваліфікованих. З початку війни транспортна інфраструктура зазнала значних руйнувань і потребує відновлення. Енергетична інфраструктура повністю залежить від імпорتنих енергоносіїв. Проблемами в інфраструктурі зв'язку є низька швидкість та доступність інтернету, відсутність покриття в окремих регіонах, слабка кібербезпека.

Визначено основні проблеми інформаційно-комунікативного механізму реалізації державної промислової політики: недостатня взаємодія між органами публічного управління, бізнесом та громадськістю. недосконалість нормативно-правової бази. недостатнє фінансування заходів з розвитку даного механізму. Протиріччя виникають між потребами в інформації та комунікаціях з боку різних учасників процесу реалізації державної промислової політики. Також протиріччя між вимогами до інформаційно-комунікативного механізму та наявними ресурсами.

5. Здійснено аналіз основних факторів, що впливають на реалізацію державної промислової політики у Харківській області до позитивних віднесено: підтримка держави і місцевої влади; стабільне політичне середовище; інфраструктура та логістика; інноваційні кластери і підприємницьке середовище; привабливий бізнес-клімат; ринок праці; інноваційний потенціал; розвиток людських ресурсів. До негативних – недосконалість нормативно-правового регулювання; відсутність єдиної державної стратегії розвитку промисловості; низький рівень інституційної спроможності органів державної влади; недостатній рівень прозорості та підзвітності органів державної влади; корупція; недостатність інвестицій; застаріла інфраструктура; низький рівень кадрів; екологічні проблеми; конкуренція з іншими регіонами.

6. Удосконалення нормативно-правового механізму передбачає створення нових законодавчих актів, які сприятимуть розвитку промисловості на регіональному рівні. Прийняття Закону України «Про промислову політику» є об'єктивною необхідністю на сучасній стадії розвитку національної економіки.

Напрями удосконалення економіко-фінансового механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні: створення сприятливого інвестиційного клімату; удосконалення інноваційної діяльності через надання доступу до фінансування, кваліфікованих кадрів, технологій та ринків; реалізація перспективних напрямів проектів ДПП на регіональному рівні; державна підтримка формування кластерів; використання державних закупівель; включення регіонального промислового комплексу у глобальні ланцюги вартості шляхом запровадження комплексу заходів, які будуть враховувати конкретні особливості регіону та його підприємств.

Шляхи удосконалення організаційно-адміністративного механізму, має наступні напрями: розробка стратегій та планів; розподілу ресурсів; ефективне використання кадрового потенціалу, розвиток системи освіти та навчання; підвищення ефективності інституційного забезпечення шляхом створення єдиної інституційної структури, яка буде відповідати за реалізацію державної промислової політики на регіональному рівні; покращення промислової інфраструктури; підвищення ефективності екологічного контролю, шляхом залучення громадськості та забезпечення прозорості та доступності інформації.

Відзначено, що удосконалення інформаційно-комунікативного механізму може включати ряд напрямів: посилення доступу до інформації; організація консультацій та громадських слухань; комунікація зі ЗМІ; електронні інструменти комунікації; інформаційна підтримка для підприємств. З метою розвитку системи моніторингу запропоновано модель, що характеризує послідовність виконання робіт з підготовки та організації моніторингу реалізації промислової політики на регіональному рівні.

7. Запропоновано концептуальне обґрунтування перспективної моделі

формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. Структурно така модель складається з двох блоків, до першого блоку (формування) входять суб'єкт, мета завдання, принципи та етапи формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні та другого блоку (реалізація), що складається з комплексного механізму реалізації, об'єкту, а також зворотного зв'язку між суб'єктом та об'єктом. Перспективна модель формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні, має визначити оптимальний шлях переходу із сучасного стану промисловості до цільового, при цьому забезпечуючи адекватні відповіді на сучасні виклики та мінімізацію впливу основних ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амоша О.І., Вишневецький В.П., Ляшенко В.І., Харазішвілі Ю.М. Індустрія 4.0: напрям залучення інвестицій з урахуванням інтересів вітчизняних виробників. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № (3) 57. С. 189-216.
2. Амоша О. І., Саломатіна Л. М. Інноваційний розвиток промислових підприємств у регіонах: проблеми та перспективи. *Економіка України*. 2017. № 3. С. 20-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2017_3_3 (дата звернення: 09.08.2023).
3. Аналітичні центри. *Електронна версія «Великої української енциклопедії»*. URL: [https://vue.gov.ua/Аналітичні центри](https://vue.gov.ua/Аналітичні_центри). (дата звернення: 19.06.2023).
4. Андрєєва Л. О., Лисак О. І. Сучасний стан інноваційної діяльності у харківській області (Україна). *The 2nd International scientific and practical conference “International scientific innovations in human life” (August 25-27, 2021) Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom*. 2021. С. 385-390.
5. Андрієвський Д.Й. Формування і реалізація державної промислової політики на регіональному рівні: автореф. дис. ... к.держ.упр.: спец. 25.00.02 “механізми державного управління”. Київ, 2011. 21 с.
6. Антоненко Г., Захаров А. Чи потрібна Україні промислова політика? Аналітична записка. Київ: Центр економічної стратегії. 2015. 19 с.
7. Бакуменко В.Д., Надолішній П.І. Теоретичні та організаційні засади державного управління: навч. посіб. Київ: Міленіум, 2003. 256 с.
8. Битяк Ю.П., Гаращук В.М., Дьяченко О.В. Адміністративне право України: підруч. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 544 с.
9. Бойко-Бойчук О.В. Механізми державного управління: узагальнена модель. *Теорія та практика державного управління*. 2008. № 1. С. 51–57.
10. Бутко М.П., Алешугіна Н.О. Транспортна інфраструктура як складова туристичного потенціалу України. *Ефективна економіка*. 2009. № 3.

URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2009_3_36. (дата звернення: 15.08.2023).

11. Бутко М.П., Олефіренко Л.Д. Державна політика формування конкурентних переваг у розвитку вітчизняної промисловості в умовах кризи. *Економіка та держава*. 2009. № 11. С. 151–154.

12. Васильєв С.В., Кривонос А.О. Методи підвищення ефективності. *Агросвіт*. 2019. № 9. С. 32-38.

13. Венгер В.В. Світовий досвід реалізації моделей промислової політики. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2022. №2. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2020/72.pdf. (дата звернення: 19.08.2023).

14. Виклики майбутнього для промислового розвитку України: наукова доповідь / за ред. д-ра екон. наук Л.В. Дейнеко. Київ: НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». 2022. 184 с.

15. Водяний А. НБУ оцінив ріст ВВП України у 2021 році у 3% і погіршив прогноз на 2022 рік до 3,4%. *LB.UA*. URL: https://lb.ua/economics/2022/01/20/503552_nbu_otsniv_rist_vvp_ukraini_2021_ro_tsi.html. (дата звернення: 15.08.2023).

16. Воронкова В. Г. Теоретико-методологічні засади розвитку сучасного соціуму в контексті синергетичної глобалізації. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2012. № 50. С. 21–34.

17. Гавриш О.А., Довгань Л.Є., Крейдич І.М., Семенченко Н.В. Технології управління персоналом: монограф. Київ: НТУУ КПІ імені Ігоря Сікорського, 2017. 528 с.

18. Ганцюк Т. До проблеми визначення елементів комплексного механізму державного управління. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 3. С. 17-26.

19. Геєць В. М. Інституційна обумовленість інноваційних процесів у промисловому розвитку України. *Економіка України*. 2014. № 12. С. 4-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2014_12_2 (дата звернення: 14.07.2023).

20. Головне управління статистики в Харківській області: Офіційний

сайт. URL: <http://kh.uprstat.ua>. (дата звернення: 19.09.2023).

21. Горовий В. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс: монограф. / наук. ред. Л. А. Дубровіна; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ: [б.в.], 2010. 360 с.

22. Грем Б. Розумний інвестор. Стратегія вартісного інвестування. Київ: Наш формат, 2019. 234 с.

23. Гужва І. Державні закупівлі як інструмент формування промислової політики. *Дзеркало тижня*. 2018 р. URL: https://dt.ua/promyshliennost/derzhavni-zakupivli-yak-instrument-formuvannya-promislovoyi-politiki-264629_.html (дата звернення: 08.12.2023).

24. Гук О.В., Мохонько Г.А., Шендерівська Л. П. Тенденції інвестування в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск 29. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/49303/1/Tend_Investuv (дата звернення: 09.09.2023).

25. Дегтяр А.О., Філоненко С.В. Моделі формування промислової політики в умовах сучасної економіки. *Вісник НУЦЗ України. Серія: Державне управління*. 2017. Вип. 2 (7). С. 98-105.

26. Демешок О.О. Механізм формування та реалізація промислової політики: концепт та системоутворюючі регулятори. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Вип 2. С. 190-194.

27. Державна казначейська служба України: Офіційний сайт. URL: <https://www.treasury.gov.ua/> (дата звернення: 29.06.2023).

28. Державна служба статистики України: Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 19.07.2023).

29. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України: Офіційний сайт. URL: <http://saee.gov.ua/>. (дата звернення: 19.05.2023).

30. Державне та регіональне управління в соціальній сфері: монограф. / за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. А.О. Дегтяра. Харків: С.А.М., 2015. 551 с.

31. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та

організаційні засади: навч. посіб. / За заг. ред. Н.Р. Нижник, В.М. Олуйка. Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2002. 352 с.

32. Державне управління в Україні: організаційно-правові засади: навч. посіб. / за заг. ред. Н.Р. Нижник. Київ: УАДУ, 2002. 164 с.

33. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація: монограф. / за ред. проф. Н.Р. Нижник. Київ: УАДУ, 1997. 448 с.

34. Державне управління виховним процесом в закладах вищої освіти України: монограф. / В.П. Садковий, С.М. Домбровська, В.О. Шведун, С.А. Вавренюк. Харків: НУЦЗУ, 2019. 352 с.

35. Державне управління: навч. посіб. / за ред. А.Ф. Мельник. Київ: Знання-Прес, 2003. 343 с.

36. Державне управління: теорія і практика: навч. посіб. / за ред. В. Авер'янова. Київ: Юрінком-Інтер, 1998. 431 с.

37. Державне управління: Словн.-довід. / уклад. В.Д. Бакуменко та ін. Київ: УАДУ, 2002. 228 с.

38. Державно-приватне партнерство в системі регулювання економіки: монограф. / за заг. ред. чл.-кор. НАНУ Т.І. Єфименко; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. Київ: [б. в.], 2012. 372 с.

39. Дегтяр А.О., Дегтяр О.А. Прийняття державно-управлінських рішень у соціальній сфері : монограф. Харків: Вид-во С.А.М., 2014. 252 с.

40. Дегтяр О.А. Інституціональний механізм державного управління соціальною сферою. *Теорія і практика державного управління : зб. наук.пр.* Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2013. Вип. 1(40). С. 221–229.

41. Дегтяр А.О. Управлінські рішення в органах державної влади: монограф. / за ред. А.О. Дегтяра. Харків: Вид-во “С.А.М.”, 2010. 276 с.

42. Дегтяр А.О. Механізми прийняття управлінських рішень органами державної влади щодо соціально-економічного розвитку регіонів: монограф. / за ред. А.О. Дегтяра. Харків: ХарРІ НАДУ Вид-во “Магістр”, 2006. 299 с.

43. Домбровська С.М. Державне управління вищою освітою в умовах трансформаційних перетворень: монограф. Харків: Оберіг, 2010. 176 с.

44. Домбровська С. М. Теоретичні аспекти формування механізмів державного управління у реформуванні вищої освіти України. *Державне будівництво*: електрон. наук. фах. вид. 2010. № 2. URL: <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2010-2/doc/2/0.pdf> (дата звернення: 14.04.2022).

45. Древаль Ю.Д. До питання про сутність та зміст механізмів державного управління. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління*. 2014. Вип. 1. С. 57–63.

46. Дугінець Г. В. Глобальні ланцюги вартості: монограф. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 412 с.

47. Дука А.П., Залєвська-Шишак А.Д. Трансформація моделі промислової політики задля забезпечення економічного розвитку України. *Економічний часопис-XXI*. № 7-8(1). 2014. С. 32-35.

48. Желюк Т.Л. Управління довгостроковим розвитком національної економіки: методологічні та прикладні аспекти: монограф. Тернопіль: ТНЕУ, 2010. 511 с.

49. Заржицький, О.С. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти): монограф. Донецьк: Національний гірничий університет, 2012. 200 с.

50. Зябіна Є.А., Пімоненко Т.В. Енергетична політика України: ефективність та напрями її підвищення. *Економічний простір*. 2020. № 160. С. 55-59.

51. Євсєєва О.О. Стратегічні напрями соціального розвитку, шляхи державного регулювання: монограф. Київ: СПДФО Коваленко В.Ф., 2011. 524 с.

52. Економіка миротворення в системі економічної безпеки держави: подолання наслідків гібридної окупації: кол. моногр. / за наук. ред. О.І. Іляш ; авт. кол. Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2022. 244 с.

53. Економіка Харківської області. *Стаття Вільної енциклопедії «Вікіпедії»*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Економіка_Харківської_області

(Дата звернення 05.09.2023).

54. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: монограф. / О.М. Алимов, А.І. Даниленко, В.М. Трегобчук та ін. Київ: Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2005. 540 с.

55. Електронна система публічних закупівель Prozorro. Офіційний сайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/>. (дата звернення: 27.08.2023).

56. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

57. Енергетичний баланс України за 2019 рік. Експрес-випуск. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2020/11/148.pdf>. (дата звернення: 09.09.2023).

58. Іванченко А.В. Основні складові механізмів державного регулювання зайнятості населення в Україні. *Публічне управління: теорія та практика: електрон. наук. фахове вид.* 2012. №1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-1/doc/3/02.pdf>. (дата звернення: 07.09.2023).

59. Індекс промислового виробництва. *Мінфін.* URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/industrial>. (дата звернення: 07.08.2023).

60. Інституційні засади розвитку інвестиційної діяльності у промисловості України. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/instituciyni-zasadi-rozvitku-investiciynoi-diyalnosti-u-promislovosti>. (дата звернення: 07.08.2023).

61. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: монограф. / За заг. ред. Ф.Г. Ващука. Ужгород: ЗакДУ, 2011. 560 с.

62. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні. Міністерство економіки України. Департамент інвестицій, інновацій та інтелектуальної власності. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/>

Print?lang=uk-UA&id=93e0fdd8-41bc-4737-a700-75d32c29d885.

(дата

звернення: 10.08.2023)

63. Інформаційний вплив: теорія і практика прогнозування: монограф. / за ред. П.Д. Фролова; Національна акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. Київ: Міленіум, 2011. 304 с.

64. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови / 3-тє вид., опрацьоване і доповн. Львів: БаК, 2008. 512 с.

65. Кваліфікаційна мапа України: Інститут професійних кваліфікацій. URL: <http://www.futureskills.org.ua/ua/map>. (дата звернення: 15.12.2022).

66. Керецман В. Ю. Державне регулювання розвитку регіонів України: теорія і практика: монограф. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2019. 512 с.

67. Кінах А. Ми втрачаємо цілі галузі економіки. *Український союз промисловців і підприємців*. URL: <https://uspp.ua/inicziativi/position/anatolii-kinakh-my-vtrachaiemo-tsili-haluzi-ekonomiku>. (дата звернення: 15.08.2023).

68. Кіндзерський Ю.В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації: монограф. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». Київ: [б. в.], 2013. 536 с.

69. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату: Протокол, Міжнародний документ від 11.12.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_801 (дата звернення: 15.05.2023).

70. Кизим М. О. Промислова політика та кластеризація економіки України : монограф. Нац. акад. наук України, Н.-д. центр індустр. пробл. розв. Харків: ІНЖЕК, 2011. 301 с.

71. Кизим М.О., Хаустова В.Є., Козирєва О.В. Еволюція регіональної політики в Європейському Союзі. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 4 (1). С. 189-200.

72. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики): монограф. Львів: Видавничий центр Львівського Національного університету ім. Івана Франка, 2002. 396 с.

73. Ковальська Л.Л., Салівончик О.М. Соціальна інфраструктура

регіону: механізми формування та розвитку: монограф. / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України; Луцький національний технічний університет. Луцьк: Ж.В. Гадяк, 2012. 226 с.

74. Ковпака А. Інноваційний розвиток країни як рушійний чинник підвищення національної конкурентоспроможності. *Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки.* 2021. Вип. 1. URL: <http://eui.zu.edu.ua/article/view/234658/238776> (дата звернення: 17.05.2023).

75. Коледіна К. О. Аналіз інноваційної активності промислових підприємств Харківської області. *Бізнес Інформ.* 2020. №10. С. 67–73.

76. Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р. (колектив авторів) / за ред. чл.-кор. НАНУ, д.е.н., проф. Е.М. Лібанової. Київ: Український центр соціальних реформ, 2006. 138 с.

77. Конвенція Міжнародної організації праці N 81 1947 року про інспекцію праці у промисловості й торгівлі: Конвенція, Міжнародний документ від 11.07.1947. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/993_036. (дата звернення: 17.05.2023).

78. Конвенція про біологічне різноманіття: Конвенція, Міжнародний документ від 05.06.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_030. (дата звернення: 15.05.2023).

79. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96%E2%F0>. (дата звернення: 17.11.2022).

80. Корецький М.Х., Дегтяр А.О., Дацій О.І. Стратегічне управління: навч. посіб. Київ: Політехніка, 2009. 240 с.

81. Корнієнко А.В., Войтко С.В. Демографічні процеси в Україні з огляду розвитку вищої освіти. *Актуальні проблеми економіки та управління: збірник наукових праць молодих вчених.* URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29368/1/2019-13_1-05.pdf. (дата звернення: 19.10.2022).

82. Коротич О.Б. Державне управління регіональним розвитком

України: монограф. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. 220 с.

83. Кравченко О.М. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток: електрон. наук. фахове вид.* 2009. № 3. URL: Режим доступу до журналу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=56>. (дата звернення: 17.03.2023).

84. Кривцова М. С. Оцінка людського потенціалу регіону: теоретичний аспект. *Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр.* 2018. № 2(66). С. 162-173.

85. Кудріна О. Ю. Регіональна промислова політика: елементи теорії, логіки та понятійного апарату. *Економічний вісник Донбасу.* 2014. № 2 (36). С. 67-73

86. Кузнецов А. О. Інноваційні технології в державному регулюванні соціально-економічного розвитку регіону : автореф. дис... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. Харків, 2006. 20 с.

87. Кушнерук А.С. Досвід реалізації державної промислової політики в західних розвинених країнах. *Актуальні проблеми економіки.* 2012. №6(132). С. 54-61.

88. Куценко В.І. Соціальний вектор економічного розвитку: монограф. Київ: Наукова думка, 2010. 735 с.

89. Лазор О.Д., Лазор О.Я., Лазар І.Г. Основи державного управління та місцевого самоврядування : навч. посіб. Київ: Дакор, 2007. 312 с.

90. Легка промисловість України: теоретико-методологічні засади управління розвитком в умовах інтеграції до СОТ: монограф. / І.М. Грищенко та ін.; за ред. Ю. В. Гончарова; Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. Київ: КНУТД, 2011. 332 с.

91. Лопушняк Г.С., Рибчанська Х.В. Вища освіта України: державне регулювання та перспективи розвитку: монограф. Львів: Ліга Прес», 2018. 283 с.

92. Людвік І.І. Інноваційний розвиток України в умовах глобалізації економічного простору. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*, 2022 р., № 2 (125). С. 36-40.

93. Людино центрична система державного управління в Україні: утопія чи шанс: монограф / за заг. ред. Г.А. Дмитренко. Київ: ДКС-Центр, 2014. 240 с.

94. Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки: (кол. монограф.) / Лібанова Е.М. та ін.; за ред. Е.М. Лібанової. Київ: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2012. 320 с.

95. Людський розвиток в Україні: інституційне підґрунтя соціальної відповідальності: монограф. / ред. Е. М. Лібанова; відпов. за випуск: О. В. Макарова, О. М. Хмелевська. Київ: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2017. 368 с.

96. Макаренко І. О. Сучасні складові державної промислової політики України. *Електронний журнал Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2010. № 3. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=113>.

97. Малиновський В.Я. Державне управління: навч. посіб. Київ: Атака, 2003. 576 с.

98. Малін О.Л. Аналіз розвитку державно-приватного партнерства в Україні та світі: якісні зміни та головні тренди 2020 року: Аналітичний звіт. Одеса, 2020. 31 с.

99. Матійко С.А. Методи промислової політики за змістом і характером впливу на об'єкт. *Науковий вісн. Академії муніцип. упр. Серія "Управління"*. 2012. № 1. С. 367–373.

100. Мельниченко Б. Сучасна парадигма публічного управління: практичний вимір для України. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія: "Юридичні науки". № 1 (29), 2021. С. 104-409.

101. Мельниченко О. А. Підвищення рівня та якості життя населення: механізм державного регулювання: монограф. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ

«Магістр», 2008. 232 с.

102. Механізми реалізації регіональної політики: оцінка ефективності та напрями удосконалення: монограф. / наук. ред. С. Л. Шульц; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2018. 205 с.

103. Мехович С.А., Костенко А.О. Дослідження напрямків трансформації моделі промислової політики України. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. № 3. 2014. С. 35-40.

104. Мілаш В.С. Перспективи модернізації договірних правовідносин у сфері господарювання: монограф. Харків: Вид-во ХНУМГ, 2014. 227 с.

105. Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України: Офіційний сайт. URL: <https://mspu.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2023).

106. Мирна Н.В. Опрацювання комплексного механізму державної регіональної політики. *Державне будівництво: електрон. наук. фахове вид.* URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2010-1/doc/2/09.pdf> (дата звернення: 05.05.2023).

107. Надолішній П. Організаційно-функціональна структура державного управління: поняття і соціальна практика. *Вісник НАДУ*. 2003. №3. С. 31–43.

108. Наукова та інноваційна діяльність України, 2019. Статистичний збірник: Державна служба статистики України. Київ, 2020. 109 с.

109. Наукове моделювання. *Стаття Вільної енциклопедії «Вікіпедії»*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Наукове_моделювання. (Дата звернення 15.09.2023).

110. Національна модель неоіндустріального розвитку України: монограф. / В.П. Вишневський, Л.О. Збаразська, М.Ю. Заніздра, В.Д. Чекіна та ін.; за заг. ред. В.П. Вишневського. Київ: НАН України, Ін-т економіки пром-сті., 2016. 518 с.

111. Нижник Н.Р., Машков О.А. Системний підхід в організації державного управління: навч. посіб. Київ: Вид-во УАДУ, 1998. 160 с.

112. Нова промислова стратегія ЄС: можливості для України. ГО «Діксі

Груп», 2020 р. 16 с. URL: https://dixigroup.org/wpcontent/uploads/2020/09/dixi_pb_industrial-strategy_ukr_full_3.pdf. (дата звернення: 09.07.2023 року).

113. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / пер. з англ. І. Дзюб. Київ: Основи, 2000. 198 с.

114. Обліково-аналітичне забезпечення господарської діяльності: монограф. / за ред. І.Ф. Баланюка, Н.І. Пилипів, В.М. Якубів. Івано-Франківськ: Ви-во: Друкарня Фоліант, 2014. 292 с.

115. Онешко С. Модель реалізації промислової політики в Україні на основі концепції «Індустрія 4.0». *Наукові перспективи*. 2023. № 1(31). С. 364-374.

116. Організаційні та правові аспекти забезпечення безпеки і стійкості критичної інфраструктури України / за ред. О.М. Суходолі. Київ: НІСД, 2019. 224 с.

117. Ортіна Г.В. Модернізація реального сектора економіки як стратегічний напрям промислової політики держави. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 12. С. 40–43.

118. Оцінка стійкості енергетичної інфраструктури України. Аналітичний звіт. ГО «Діксі Груп», 2022. 72 с. URL: <https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2022/05/dixi-energy-resilience-str.pdf>.

119. Паливода О.М., Карпенко О.О. Соціальні ефекти функціонування регіональних кластерів в економіці: механізми формування та підходи до розрахунку. *Бізнес Інформ*. 2017. № 3. С. 103-108.

120. Патицька Х.О. Фінансово-економічний потенціал територіальних громад: механізми функціонування та активізації: монограф. / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2019. 209 с.

121. Пельтек Л.В. Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми: монограф. НАН України, Рада по вивч. продукт. сил України, Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили. Миколаїв:

Вид-во ЧДУ, 2010. 265 с.

122. Піхняк Т.А. Проблеми механізму державного регулювання економічного зростання. *Вісник АМСУ. Серія: "Державне управління"*. 2013. № 2 (9). С. 103-111.

123. План відновлення України. *Відновлення України*. URL: <https://recovery.gov.ua/>. (дата звернення: 15.08.2023).

124. Помаза-Пономаренко А.Л., Лукиша Р.Т., Опанасенко Я.О. Роль і місце організаційної, соціальної й інформаційної складових у реалізації державної регіональної політики в умовах невизначеності. *Вісник НУЦЗ України. Серія: Державне управління*. 2016. Вип. 4 (30). С. 203-209.

125. Приходченко Л. Структура механізму державного управління: взаємозв'язок компонентів та фактори впливу на ефективність. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2009. Вип. 2. С. 105–112.

126. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. (дата звернення: 15.09.2023).

127. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>. (дата звернення: 15.05.2023).

128. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 01.07.2014 р. № 1555-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>. (дата звернення: 15.05.2023).

129. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 р. № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1116-20>. (дата звернення: 15.06.2023).

130. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1116-20>. (дата звернення: 15.06.2023).

131. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. №

695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695&2020&п#>. (дата звернення: 17.07.2023).

132. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/ьlaws/show/202&2021&%D0%BF#Text>. (дата звернення: 17.07.2023).

133. Про захист прав споживачів Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1023-12>. (дата звернення: 15.05.2023).

134. Про енергозбереження: Закон України від 01.07.1994 р. № 74/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/74/94-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 15.06.2023).

135. Про Концепцію державної промислової політики: Указ Президента України від 12.02.2003 р. №1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/102/2003>. (дата звернення: 15.05.2023).

136. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 15.03.2023).

137. Про освіту: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (дата звернення: 05.08.2023).

138. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1264-12>. (дата звернення: 15.03.2023).

139. Про промислову політику: проект Закону України розроблений Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України. URL: <https://fra.org.ua/uploads/media/default/0001/04/ccd52e13529a67d49a0f0d47c2f5b4ac398966f1.pdf>. (дата звернення: 10.03.2023).

140. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.05.2023).

141. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/922-19>. (дата звернення: 17.07.2023).

142. Про ратифікацію Паризької угоди: Закон України від 14.07.2016 р. № 1469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1469-19#Text>. (дата звернення: 07.09.2023).

143. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 р. № 641р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641&2013&%D1%80#Text>. (дата звернення: 17.07.2023).

144. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року: Розпорядження, Стратегія Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 р. № 430-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text>. (дата звернення: 15.08.2023).

145. Про схвалення Стратегії енергетичної безпеки: Розпорядження, Стратегія Кабінету Міністрів України від 04.08.2021 р. № 907-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2021-%D1%80#Text>. (дата звернення: 15.08.2023).

146. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 р. № 1315-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1315-18>. (дата звернення: 15.03.2023).

147. Про Стратегію державної кадрової політики: Указ Президента України; Стратегія від 01.02.2012 р. № 45/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/45/2012#Text>. (дата звернення: 15.09.2023).

148. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України; Стратегія від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. (дата звернення: 15.05.2023).

149. Програма стимулювання економіки для подолання наслідків Covid-19: «Економічне відновлення». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-z-dooprasuvannyam-programu-stimulyvannya-ekonomiki-dlya->

podolannya-naslidkiv-epidemiyi-covid-19. (дата звернення: 19.05.2023).

150. Прокопюк А. Структурні трансформації економіки регіонів в умовах євроінтеграції: досвід Польщі та перспективи його використання в Україні: монограф.; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». Львів, 2016. 348 с.

151. Промисловий комплекс України: економічні трансформації та пріоритети розвитку: монограф. / Н.В. Тарасова, І.С. Калініченко, А.М. Горський, О.С. Зарудна та ін. Київ: Наук. світ, 2005. 182 с.

152. Промислова політика посткризової економіки: монограф. / Л.В. Дейнеко, М.М. Якубовський, Е.І. Шелудько та ін.]; за ред. Л.В. Дейнеко, М.М. Якубовського; НАН України, ДУ «Ін-т економ. та прогноз. НАН України». Київ: Ін-т економ. та прогноз. НАН України, 2014. 315 с.

153. Промислова політика як ключовий інструмент стратегії розвитку : науково-аналітична доповідь / за ред. д-ра екон. наук Дейнеко Л.В. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2019. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/304.pdf>. (дата звернення: 09.06.2023).

154. Промисловість України перед викликами майбутнього: у пошуках відповідей та рішень: колективна монограф. / за ред. д-ра екон. наук Л.В. Дейнеко; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2022. 346 с.

155. Промисловість України: тенденції, проблеми, перспективи: монограф. / Н.В. Тарасова, Л.П. Клименко, В.М. Ємельянов та ін. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. 320 с.

156. Прямі іноземні інвестиції. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2021/>. (дата звернення: 07.08.2023).

157. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монограф. / За заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене; Запоріж. держ. інж. акад. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 606 с.

158. Публічне управління : термінол. слов. / уклад.: В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін.; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.

159. Радченко О.В. Категорія «механізм» у системі державного управління. *Держава та регіони: наук.-вироб. журн. Серія: Державне управління*. 2009. № 3. С. 64–69.

160. Райт Г. Державне управління / пер. с англ. Київ: Основи, 1994. 432 с.

161. Рибак А. І., Азарова І. Б. Управління зацікавленими сторонами в проектному менеджменті: монограф. Одеса: ОДАБА, 2017. 145 с.

162. Регіональна економічна політика Європейського Союзу: досвід для України: монограф. / М.С. Гамов, А.О. Єгоров, Г.Л. Кладова, О.О. Нечай, О.П. Сарнацький. Запоріжжя: Запоріж. Нац. Тех. Ун-т. 2010. 191 с.

163. Регіональний людський розвиток: стат. зб. Київ, 2021. Державна служба статистики України: сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/pdf.pdf>. (дата звернення: 04.03.2023).

164. Регіональна політика: методологія, методи, практика : монограф. / Інститут регіональних досліджень НАН України; редкол.: відп. ред. М.І. Долішній. Львів, 2001. 720 с.

165. Регіональна політика та механізми її реалізації: монограф. / М.І. Долішній, С.М. Злупко, С.Й. Вовканич та ін.; Інститут регіональних досліджень НАН України. Київ: Наукова думка, 2003. 504 с.

166. Регулювання економіки: теоретичні та прикладні аспекти: монограф. / П.В. Круш, І.А. Максименко; за заг. ред. П.В. Круш. Київ: НТУУ «КПІ», 2008. 424 с.

167. Рудницька Р.М. Механізми державного управління: сутність і зміст / Р.М. Рудницька, О.Г. Сидорчук, О.М. Стельмах; за наук. ред. М.Д. Лесечка, А.О. Чемериса. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 28 с.

168. Семів Л. К. Регіональна політика: людський вимір: монограф. Інститут регіональних досліджень НАН України. Львів, 2004. 392 с.

169. Система штучного інтелекту ChatGPT. Офіційний сайт URL:

<https://chat.openai.com/chat>. (дата звернення: 02.03.2023).

170. Сичевський М.П., Юзефович А.Е., Коваленко О.В., Куць О.І., Лузан Ю.Я. Стратегічний потенціал продовольчої системи України. монограф. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2020. 162 с.

171. Скорік К.А. Сучасні теорії та концепції промислової політики в західній науковій літературі. *Економічний вісник Донбасу*, 2020. №2 (60), С 19–28.

172. Скрипнюк О.В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-річчя незалежності України: монограф. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000. 600 с.

173. Слинько М.Ю. Перспективи інноваційного розвитку регіонів України через реалізацію інструмента смарт-спеціалізації. *Економіка і організація управління*. 2020. № 4 (40). С. 167-177.

174. Слободян О.С. Механізми реалізації активної промислової політики. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління : зб. наук. пр. / Нац. ун-т цив. захисту України*. Харків, 2019. Вип. 1(10). С. 374-380.

175. Слободян О.С. Механізми формування та реалізації державної промислової політики України: автореф. дис. ... к.держ.упр.: спец. 25.00.02 “Механізми державного управління”. Київ, 2021. 21 с.

176. Слободян О.С. Інноваційні механізми підвищення економічної ефективності промислової політики. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління : зб. наук. пр.* Нац. ун-т цив. захисту України. Харків, 2019. Вип. 2 (11). С. 477-484.

177. Словник іншомовних слів за ред. О.С. Мельничука. 2-е видання, випр. і доп. Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1985. 966 с.

178. Словник української мови. URL: <http://www.sum.in.ua/s/mekhanizm>. (дата звернення: 15.05.2023).

179. Смарт-промисловість в епоху цифрової економіки: перспективи,

напрями і механізми розвитку: монограф. / [Вишневецький В.П., Вієцька О.В., Гаркушенко О.М., Князєв С.І., Лях О.В., Чекіна В.Д., Череватський Д.Ю.]; за ред. акад. НАН України В.П. Вишневецького; НАН України, Ін-т економіки пром.-сті. Київ, 2018. 192 с.

180. Смесова В.Л., Іщенко І.О. Інновації як основа підвищення якості продукції та забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2020. Вип. 43. С. 76–82.

181. Соціальна держава: досвід політико-економічного аналізу : монограф. / Л.С. Шевченко, О.А. Гриценко, Т.М. Камінська та ін.; за ред. Л.С. Шевченко. Харків: НУ «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. 275 с.

182. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. Київ: НВЦ НБУВ, 2009. 687 с.

183. Соціально-психологічні засади становлення екологічно орієнтованого способу життя особистості: монограф. / Ю.М. Швалб, та ін.; за ред. Ю.М. Швалба. Київ: Педагогічна думка, 2015. 216 с.

184. Стале ендогенне зростання регіонів України в умовах децентралізації: монограф. / ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України”; ред. І. З. Сторонянська. Львів, 2019. 501 с.

185. Стан здійснення ДПП в Україні. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini&isSpecial=true> (дата звернення: 13.06.2023).

186. Стан і пріоритети розвитку транспортної інфраструктури. *Logistics in Ukraine*. URL: <https://logistics-ukraine.com/2021/12/08>. (дата звернення: 15.08.2023).

187. Статистична база Всесвітнього Банку. Офіційний сайт. URL: <http://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.TERT.ZS>. (дата звернення:

15.05.2023).

188. Статистичний збірник Міністерства фінансів «Бюджет України – 2021». URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2021.pdf (дата звернення: 15.05.2023).

189. Статистичний щорічник України за 2019 рік. Київ: ТОВ Видавництво «Консультант», 2020. 856 с.

190. Стовба Т.А. Системне відродження підприємств легкої промисловості на інноваційних засадах: монограф. Херсон: Айлант, 2010. 295 с.

191. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монограф. / В.П. Горбулін, А.Б. Качинський та ін. Київ: НІСД, 2010. 288 с.

192. Стратегія розвитку Харківської області на 2021–2027 роки. Затверджена рішенням Харківської обласної ради від 27.02.2020 р. № 1196-УП. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1026/102538/files/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>. (дата звернення: 15.05.2023).

193. Стратегія соціально-економічного розвитку Харківської області до 2020 року. Затверджена рішенням Харківської обласної ради від 05.03.2015 р. №301. URL: https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/431/43045/files/new-563_SRR2020.pdf. (дата звернення: 15.05.2023).

194. Стратегія соціально-економічного розвитку Харківської області до 2021-2027 рр. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1026/102538/files/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>. (дата звернення: 15.07.2023).

195. Теоретичні засади та прикладні аспекти реалізації соціальної політики в умовах макроекономічної нестабільності в Україні: кол. моногр. / за ред. О. Ю. Полякової, Ю. Б. Іванова; авт. кол.: Іванов Ю.Б., Губарева І.О., Полякова О.Ю., Михайленко Д.Г., Шликова О.М., Леванда О.М., Шавлак М.А., Базько О.А. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2021. 208 с.

196. Тенденції впливу глобального інформаційного середовища на

соціокультурну сферу України: монограф. / О.С. Онищенко, В.М. Горовий, В.І. Попик та ін.; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2013. 224 с.

197. Терещенко В.І. Організація и управління (Досвід США). Київ: Товариство «Знання», 1990. 47 с.

198. Ткач К.І. Теоретичні засади регіональної промислової політики: монограф.; НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. Одеса: Астропринт, 2008. 279 с.

199. Ткаченко, А. М. Логістика і територіальний розвиток. *Управління сучасним містом*. 2003. № 1 (9). С. 9-17.

200. Ткаченко Ю.В. Промислова політика: основа ефективно діючого підприємницького середовища. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. URL: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/31254>. (дата звернення: 07.08.2023).

201. Трансформаційні перетворення регіональної економіки: монограф. / За загальною редакцією Назаренка С.А. Київ: Кондор, 2016. 250 с.

202. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода, Міжнародний документ від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text. (дата звернення: 19.05.2023).

203. Угода про заснування Світової організації торгівлі: Угода, Міжнародний документ від 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_342. (дата звернення: 05.04.2023).

204. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності: Угода, Міжнародний документ від 15.04.1994 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/981_018. (дата звернення: 19.03.2023).

205. Україна у вимірі економіки знань / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця. Київ: «Основа», 2006. 592 с.

206. Ульянченко Ю.О. Комплексний механізм державного регулювання розвитку конкурентного середовища в аграрному секторі економіки. *Актуальні*

проблеми державного управління: Зб. наук. Праць. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2013. №1(43). С. 153–161.

207. Ульянченко Ю.О. Конкурентоспроможність аграрного сектора економіки: механізми державного регулювання: монограф. Харків: Вид-во «Асоціації докторів наук з державного управління», 2013. 368 с.

208. Федорчак О.В. Класифікація механізмів державного управління. *Демократичне врядування: електрон. наук. фахове вид.* 2008. № 1. URL: <http://www.lvivacademy.com/visnik/index.html>. (дата звернення: 15.02.2023).

209. Філоненко С.В. Моделі формування промислової політики в умовах сучасної економіки. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2017. № 7 (29). С. 13-17.

210. Філоненко С. Напрями удосконалення інституційно- економічного механізму здійснення промислової політики в Україні. *Публічне урядування*. 2018. №5 (15). С. 265-274.

211. Фінансові механізми інноваційного економічного розвитку України в умовах євроінтеграції : колективна монограф. / за ред. проф. В.В. Лойко, А.Ю. Рамського. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019. 252 с.

212. Фінансово-економічні наслідки війни. *LB.UA*. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoecono-michni_naslidki.html (дата звернення: 20.02.2023).

213. Формування інвестиційного механізму розвитку територій: індикатори та стратегічні імперативи: монографія / А.Г. Ахламов, Л.М. Карпенко, С.М. Козинський, І.В. Швець; за заг. ред.: А.Г. Ахламов, Л.М. Карпенко. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2020. 236 с.

214. Фрідман М. Капіталізм і свобода / пер. Н. Рогачевська. Київ: Наш Формат, 2017. 216 с.

215. Харківський обласний центр зайнятості. Офіційний сайт. URL: <https://kha.dcz.gov.ua>. (дата звернення 25.05.2023).

216. Харченко Н.П. Поняття механізму держави, наукові пошуки

теоретико-правової дефініції. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського. Серія "Юридичні науки"*. 2007. Т. 20 (59). № 2. С. 278–284.

217. Хаустова В.Є. Промислова політика в Україні: формування та прогнозування: монограф. Харків: ІНЖЕК, 2015. 380 с.

218. Хаустова В.Є., Зінченко В.А. Сучасна промислова політика: моделі та інструменти її реалізації. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2016. № 4. С. 79-87.

219. Хома Н.М. Моделі соціальної держави: світовий та український досвід: монограф. Київ: Юридична думка, 2012. 592 с.

220. Цветков В.В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). Харків: Вид-во «Право», 1997. 164 с.

221. Центр «Соціальний Моніторинг». Поширення результатів опитувань. URL: <https://smc.org.ua/sociology/poshyrennya-rezultativ-opytuvan>. (дата звернення: 15.03.2023).

222. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. (дата звернення: 18.05.2023).

223. Чернега А.П. Етапи формування та моделі соціальної держави. *Часопис Київ. ун-ту права*. 2012. №4. С. 37-41.

224. Чернега О.Б. Інформаційно-комунікаційна інфраструктура як чинник підвищення конкурентоспроможності національних економік. *Вісник ДонНУЕТ*. 2017. №1 (66). С. 76-82.

225. Черкас Н. Концепції глобальних мереж та ланцюгів створення вартості. *Держава та економіка. Вісник КНТЕУ*. 2018. № 3. С. 60-70.

226. Черниш О.І. Ринок послуг: механізми державного регулювання в трансформаційній економіці: монограф. / Під заг. ред. В.В. Дорофійенка. Донецьк: РВК ПРОМО, 2005. 410 с.

227. Чех Л.М., Корогодова О.О. Інноваційний розвиток економіки України в умовах Індустрії 4.0. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2020. № 14. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/205849>. (дата звернення: 15.05.2023).

228. Чечель О.М. Принципи та механізм державного регулювання економіки. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління.* 2013. № 2. С. 103–111.

229. Шовкун І. Асоціація з ЄС диктує необхідність відродити промисловість. *Дзеркало тижня.* 2015. URL: <https://zn.ua/ukr/promyshliennost/asociaciya-z-yes-diktuye-neobhidnist-vidrodit-promislovist-.html>. (дата звернення: 10.07.2023).

230. Шпак Ю.В. Кластерний підхід в управлінні територіальним розвитком України. *Публічне управління та митне адміністрування.* 2020. № 2 (25). С. 187-191.

231. Шевченко С.О. Механізм державного та громадського управління якістю вищої освіти: зарубіжний досвід. *Держава та регіони.* 2017. № 3. С. 171–176.

232. Шевченко А.В. Інструменти активізації інноваційного розвитку у промисловості України на засадах СМАРТ-спеціалізації: аналітична записка Київ: НІДС, Центр економічних і соціальних досліджень. 2021. 22 с. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/instrumenty-aktyvizatsiyi-innovatsiynoho-rozvytku-u-promyslovosti-ukrayiny>. (дата звернення: 15.05.2023).

233. Шевцова Г.З., Швець Н.В. Кластеризація хімічної промисловості: європейський досвід та уроки для України. *Бюлетень економічної науки України.* 2017. № 2 (33). С. 103-109.

234. Шевцова Г.З. Синергетичний менеджмент підприємств: монограф. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2016. 454 с.

235. Шилепницький П.І. Державно-приватне партнерство: теорія і практика: монограф. Нац. акад. наук України, Ін-т регіон. дослідж. Чернівці: [б. в.], 2011. 454 с.

236. Якубовський М.М. Реструктуризація промисловості як засіб подолання імпортової залежності економіки України. *Електронне видання Національне господарство України: теорія та практика господарювання.* ІЕП НАН України, 2016. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/NacGosp/>

index.html. (дата звернення: 05.05.2023).

237. Andreoni A. Varieties of industrial policy: models, packages and transformation cycles. In: Efficiency, Finance and Varieties of Industrial Policy: Guiding Resources, Learning and Technology for Sustained Growth. New York: Columbia University Press. 2016. P.305.

238. Becker G.S. Investment in Human Capital: A Theoretical Analysis. *Journal of Political Economy*. 1962. Vol. 70 (5), Part 2. P. 9–49.

239. Chang H. J. The political economy of industrial policy. St. Martin's Press, 1994. 52 p.

240. Country comparison. Life Expectancy at Birth. The World Factbook. Washington, D.C.: Central Intelligence Agency. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2102rank.html#al>. (Last accessed: 19.05 2023).

241. Europe 2020 – A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf> (Last accessed: 02.07.2023).

242. Gereffi G., Humphrey J., Sturgeon T. The governance of global value chains. *Review of international political economy*. 2005. № 12 (1). P. 78–104.

243. Global Innovation Index 2021. URL: <https://www.wipo.int>. (Last accessed: 05.07.2023).

244. Fact sheet: The American Jobs Plan. The White House. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/03/31/fact-sheet-the-american-jobs-plan>. (Last accessed: 19.07.2023).

245. Foreman-Peck J. et al. European industrial policy: the twentieth-century experience. Oxford University Press on Demand, 1999. T. 1. P. 258.

246. Human development report 2019. United Nations Development Programme. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2019_human_development_report.pdf. (Last accessed: 19.05.2023).

247. Johanson J., Mattsson L. G. Interorganizational relations in industrial

systems: a network approach compared with the transaction-cost approach. *International Studies of Management & Organization*. 1987. № 17 (1). P. 34–48

248. Karl Aiginger. A Systemic Industrial Policy to Pave a New Growth. *Policy Paper*. № 421. WIFO. February 2012. URL: www.foreurope.eu. (Last accessed: 17.02.2023)

249. Krugman P., Obstfeld M. *International Economics: Theory and Policy*. New York: Addison-Wesley, 1991. 53 p.

250. Lamy P. The WTO's contribution to global governance. *The WTO and Global Governance*. New York : United Nations University Press, 2008. P. 39–57.

251. Michael A. Landesmann. Industrial Policy: Its Role in the European Economy – Which Industrial Policy Does Europe Need? *Intereconomics*. 2015. P. 120-156.

252. Murat Yülek (ed). *Economic Planning and Industrial Policy in the Globalizing Economy*: Springer International Publishing AG-Switzerland, 2015. 395 p.

253. Naudé W. Industrial policy: Old and new issues. *WIDER Working Paper*, 2010. №2010/106. 34 p.

254. Okuno-Fujiwara M., Suzumura K. *Economic Analysis of Industrial Policy: A Conceptual Framework through the Japanese Experience*. Tokyo: Asahi. 1985, 135 p.

255. Porter M. E. Industry structure and competitive strategy: Keys to profitability. *Financial Analysts Journal*. 1980. № 36 (4). P. 30–41.

256. PPI Project Database. The World Bank Group. URL: <http://ppi.worldbank.org>. (Last accessed: 01.08.2023).

257. Price V.C. Industrial policies in the European Community. *Macmillan for the Trade Policy Research Centre*. 1981. Vol. 4. P. 31-38.

258. Restart, recover, and reimagine prosperity for all Canadians. Industry Strategy Council. Government of Canada. URL: <https://ised-isde.canada.ca/site/innovation-better-canada/en/industry-strategy-council/restart-recover-and-reimagine-prosperity-all-canadians>. (Last accessed: 21.05.2023).

259. Rodrik D. Industrial policy for the twenty-first century. Cambridge: Harvard University, 2004. 57 p.

260. Schneider B. R. Institutions for Effective Business Government Collaboration: Micro Mechanisms and Macro Politics in Latin America. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology. 2013. 66 p.

261. SIR World Report 2020: Global Ranking. URL: http://www.scimagoir.com/pdf/sir_2020_world_report.pdf. (Last accessed: 25.07.2023).

262. UNCTAD. Chapter IV Investment and new industrial policies. URL: <http://investmentpolicyhub.unctad.org>. (Last accessed: 29.03.2023).

263. United Nations conference on trade and development URL: <https://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>. (Last accessed: 09.01.2023).

264. United Nations Industrial Development Organization. Industrial Development Report 2021. Demand for manufacturing products: a factor of inclusive and sustainable industrial development. Vienna, 2021. URL: <https://www.unido.org>. (Last accessed: 19.07.2023).

265. Walters D., Lancaster G. Implementing value strategy through the value chain. Management Decision. 2000. № 38 (3). P. 160–178.

266. World Integrated Trade Solution. Worldbank. URL: <https://wits.worldbank.org/Default.aspx?lang=en>. (Last accessed: 09.01.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ*Статті у наукових фахових виданнях:*

1. Ломака О.О. Закордонний досвід реалізації державної промислової політики. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2022. № 6.

DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-6-02-04>.

2. Ломака О.О., Бублій М.П. Стратегічні компоненти промислової політики регіону. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Управління та адміністрування»*. 2023. № 2(16). С. 21-32.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-2\(16\)-21-32](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-2(16)-21-32).

Особистий внесок: уточнення об'єктів та принципів регіональної промислової політики та визначення її рівнів стратегічного та операційного.

3. Ломака О.О. Концептуальне обґрунтування перспективної моделі формування та реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. №9.

DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-9-02-11>.

4. Ломака О.О. Основні складові комплексного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека»*. 2023. №8. С. 38-44. DOI: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2023-8-9219>

5. Ломака О.О. Напрями удосконалення інформаційно-комунікативного механізму реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 3(21). С. 333-345.

Статті в інших виданнях

6. Lomaka O.O. Features of the organizational and administrative mechanism for the implementation of the state industrial policy at the regional level. *Věda a perspektivy*. 2024. № 2(33). P. 66-76.

Матеріали конференцій:

7. Ломака О.О. Публічне управління промисловим комплексом як економічною системою. *Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів: зб. наук. матер. XXIII Міжнар. наук. Конгресу [Електронний ресурс]*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 626-628.

8. Ломака О.О. Принципи реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. *Актуальні проблеми економіки, фінансів, управління та права в XXI столітті: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Кременчук, 30 вересня 2023 р.)*. Кременчук: ЦФЕНД, 2023. С. 39-42.

9. Ломака О.О. Моніторинг та оцінка реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. *Науково-практична конференція «Креативна трансформація та модернізація сучасного суспільства»*. Креативний простір. Науковий журнал. Електронне видання 2024. № 17. С.33-35.

10. Ломака О.О. Основні фактори, що впливають на реалізацію державної промислової політики у Харківській області. *Соціально-економічний стан в умовах воєнного часу: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Східноєвропейський центр наукових досліджень (Суми, 19 лютого 2024 р.)*. *Research Europe*, 2024. С.171-175.

11. Ломака О.О. Нормативно-правовий механізм реалізації державної промислової політики на регіональному рівні. *Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні тенденції та перспективи розвитку економіки, фінансів, обліку та права”*(Кременчук, 21 лютого 2024 р.). Кременчук: ЦФЕНД, 2024. С. 67-69.

Таблиця 1.

Міжнародні нормативно-правові акти, які впливають на промислову політику України

Нормативно-правий акт	Вплив на промислову політику України
Угода про заснування Світової організації торгівлі (WTO) [1].	Як учасник WTO, Україна зобов'язана дотримуватись правил торгівлі, включаючи промислові товари. Ця угода регулює тарифи, субсидії, заходи захисту, правила походження товарів та інші аспекти, які впливають на промислову політику
Угода про асоціацію між Україною та Європейським союзом [1].	Угода встановлює ряд правил і стандартів, які стосуються промисловості. Вона включає гармонізацію норм технічного регулювання, стандартизації, якості продукції, охорони навколишнього середовища та інших аспектів, які стосуються промислової політики;
Угода про торгівлю та пов'язані з нею аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) [1]	Угода Всесвітньої організації торгівлі, яка встановлює мінімальні стандарти для захисту прав інтелектуальної власності. Цей акт регулює аспекти промислової власності, включаючи патенти, авторські права, товарні знаки та промислові зразки
Конвенція про біологічне різноманіття [1].	Конвенція зобов'язує учасників зберігати та раціонально використовувати біологічну різноманітність. Вона впливає на промислову політику, зокрема в галузях, пов'язаних з використанням природних ресурсів, включаючи лісокористування та видалення природних екосистем;
Київський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату	Міжнародний документ, який встановлює зобов'язання щодо зменшення викидів парникових газів. Цей протокол має прямий вплив на промислові підприємства, оскільки вимагає використання екологічно чистих технологій та зниження викидів забруднюючих речовин.
Конвенція Міжнародної організації праці (МОП)	МОП встановлює стандарти праці, які впливають на промислову політику, зокрема в галузі праці дітей, умов праці, соціального захисту працівників та інших аспектів працевлаштування.

Таблиця 2.

Нормативно-правові акти, які впливають на промислову політику України

Нормативно-правий акт	Вплив на промислову політику України
Конституція України [79].	Встановлює загальні принципи державного управління, включаючи промислову політику. Конституція гарантує право власності, свободу підприємництва, охорону довкілля та інші засади, що впливають на промислову діяльність.
Закон «Про охорону навколишнього природного середовища» [138].	Закон регулює відносини в галузі охорони навколишнього середовища, яке безпосередньо впливає на промислову політику. Закон встановлює вимоги до охорони природних ресурсів, обмеження викидів та скидів забруднюючих речовин, відновлення природних об'єктів тощо.
Закон «Про стандартизацію» [146].	Закон регулює сферу стандартизації в Україні, що має прямий вплив на промисловість. Він встановлює правила технічного регулювання, вимоги до якості продукції, стандарти та технічні умови, які підприємства повинні дотримуватися.
Закон «Про державну підтримку інвестиційних проєктів зі значними інвестиціями» [129].	Закон регулює питання стимулювання інвестиційної діяльності в Україні, включаючи промислову сферу. Він встановлює правила і умови надання пільг та підтримки інвесторам, що сприяють розвитку промисловості.
Закон України «Про енергозбереження» [1].	Закон визначає основні принципи та механізми забезпечення енергоефективності та енергозбереження в Україні. Він має значний вплив на промислову політику, оскільки сприяє розробці та впровадженню енергоефективних технологій, стимулює заощадження енергії в промисловості та підтримує перехід до сталого енергетичного розвитку.
Закон України «Про захист прав споживачів» [133].	Закон встановлює права та обов'язки споживачів та підприємців, включаючи підприємства промислового сектору. Він має значення для промислової політики, оскільки регулює питання якості продукції, безпеки товарів, відшкодування збитків споживачам та інші аспекти, пов'язані з взаємовідносинами між підприємствами та споживачами.

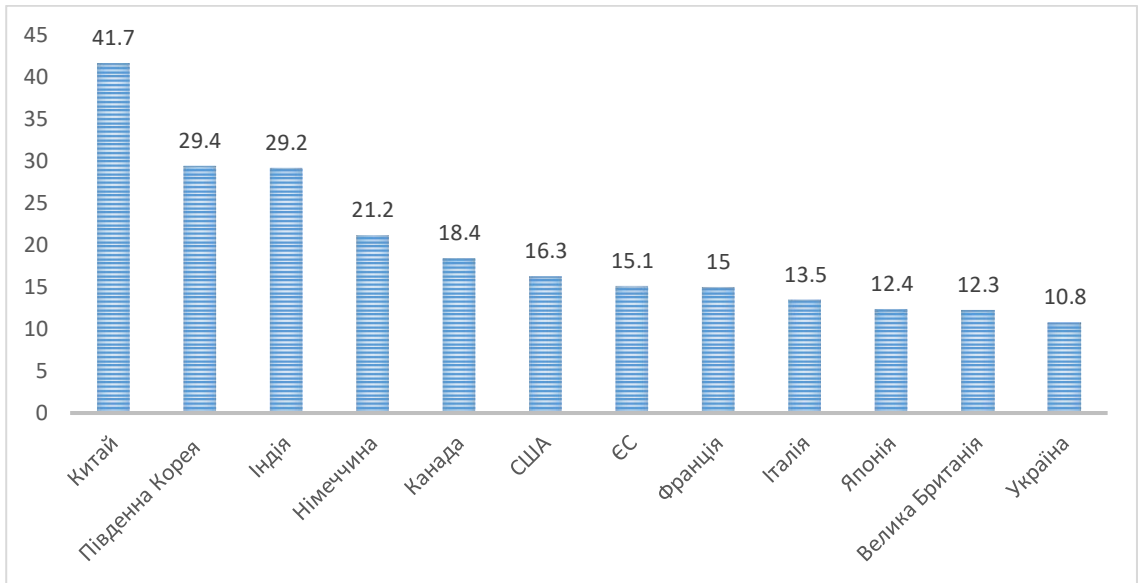

Рис. 1. Частка промисловості у ВВП у різних країнах світу 2022 рр. у %
Джерело: побудовано автором за [28]

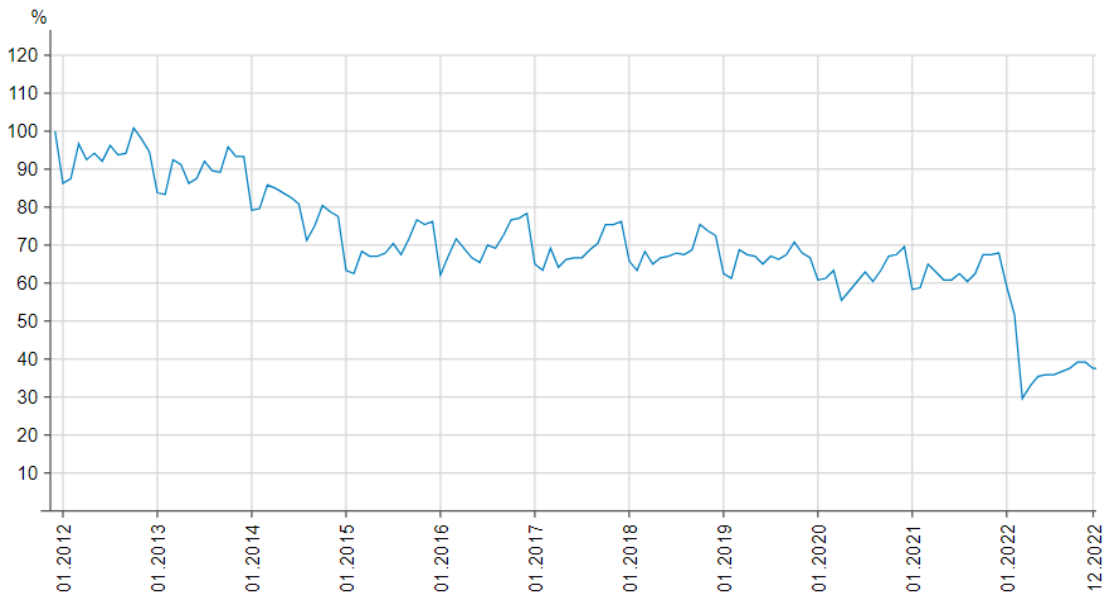

Рис. 2. Динаміка зміни індексу промислової продукції за 2012-2022 рр.
Джерело: побудовано автором за [59]

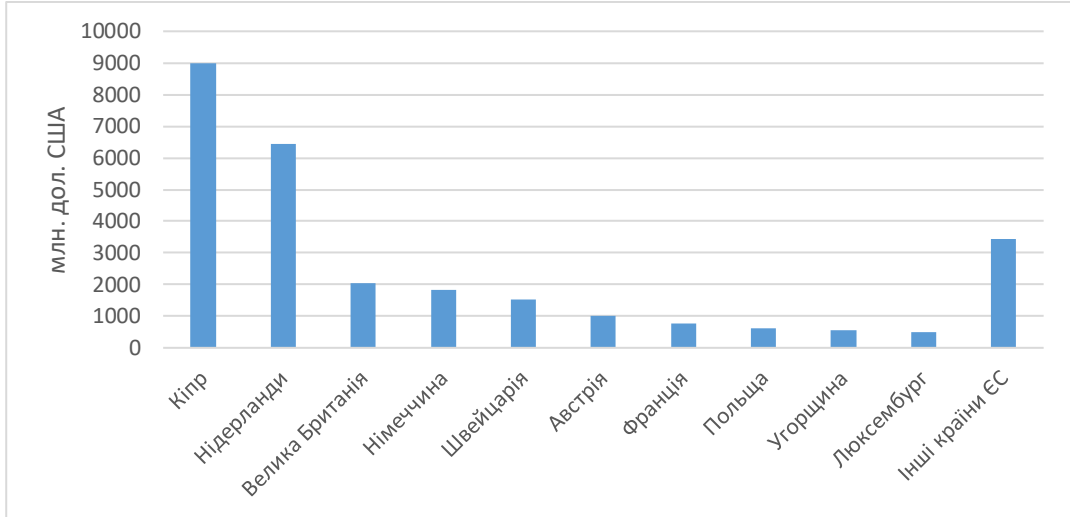

Рис. 3. Основні країни-інвестори в Україну, 2020 рік

Джерело: побудовано автором за [62]

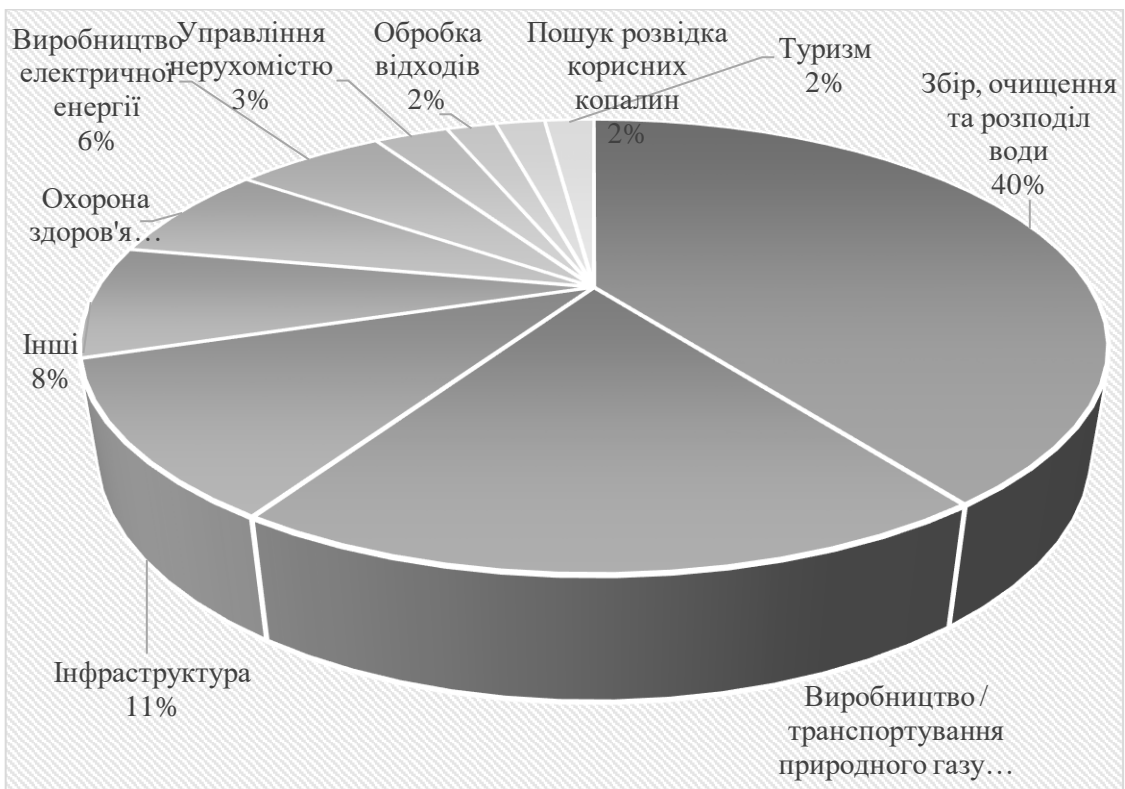

Рис. 4. Розподіл угод державно-приватного партнерства в Україні за галузевою спрямованістю станом на 1 січня 2022 р.

Джерело: побудовано автором за [185]

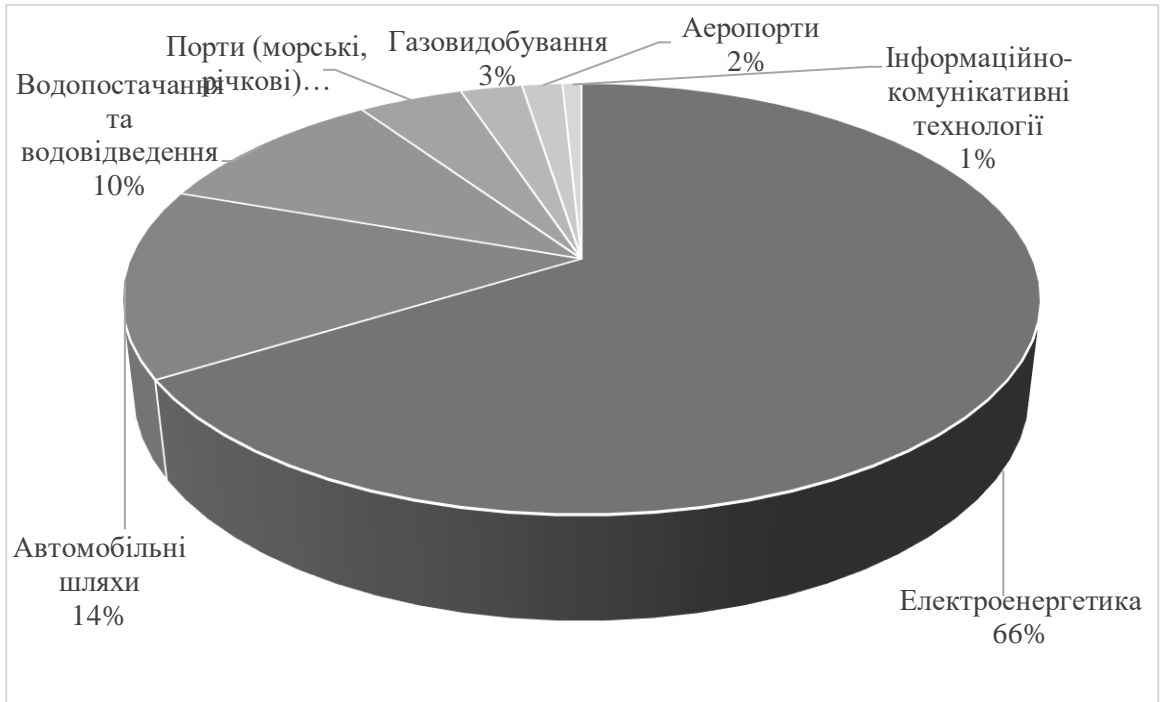

Рис. 5. Розподіл угод державно-приватного партнерства в країнах, що розвиваються за галузевою спрямованістю 2010-2018 рр..

Джерело: побудовано автором за [185]

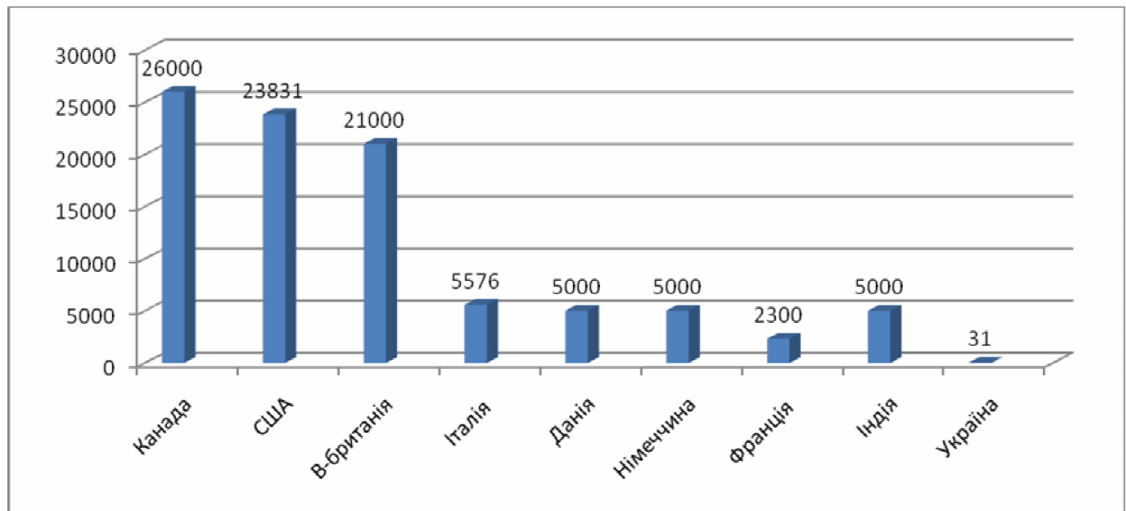

Рис. 6. Розміри кластерів у країнах із кластеризованою економікою (середня зайнятість у кластері, осіб)

Джерело: побудовано автором за [185]

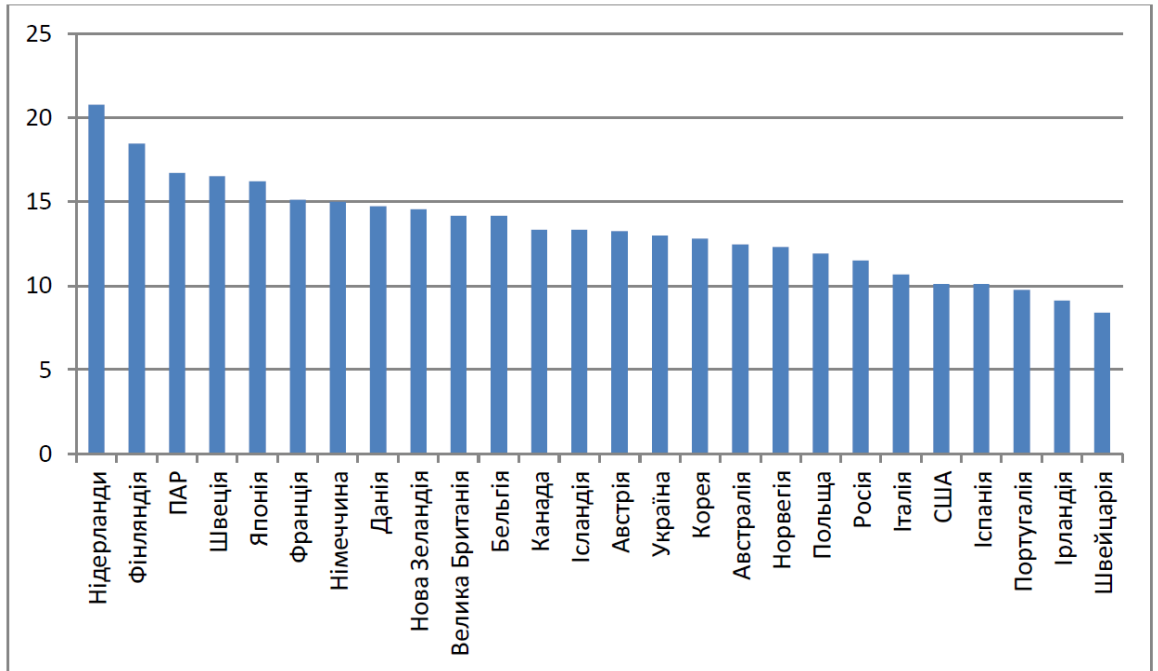

Рис. 7. Частка державних закупівель у валовому внутрішньому продукті країн з розвинутою економікою

Джерело: сформовано автором на основі даних [241]

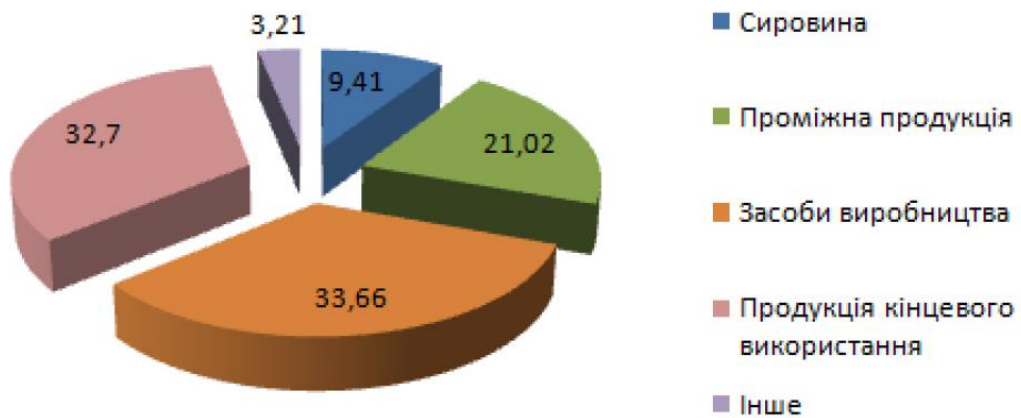

Рис. 8. Структура експорту світу за ступенем обробки у 2021 р.,%

Джерело: побудовано автором за даними [187]

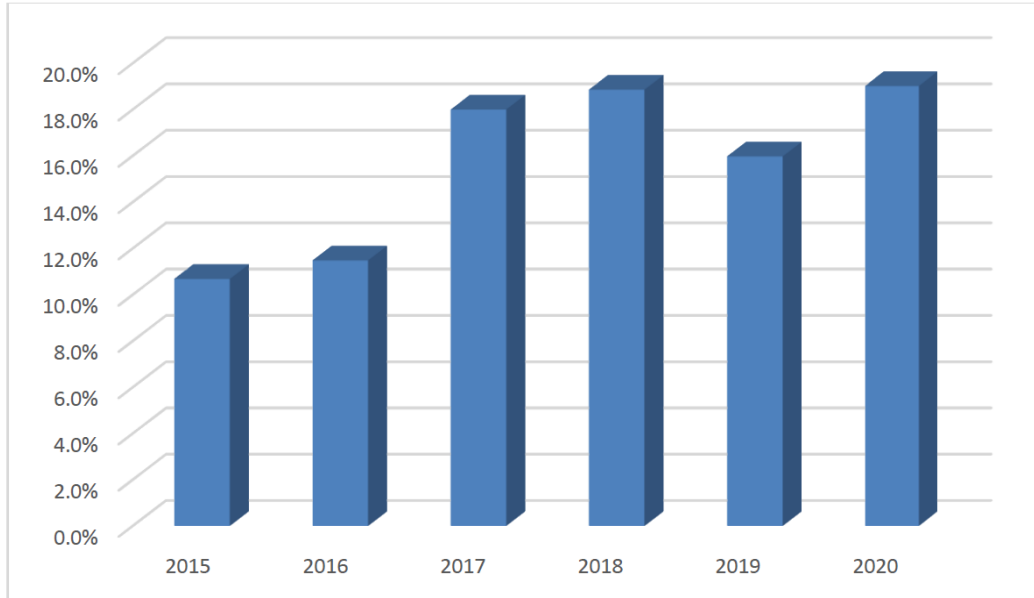

Рис. 9. Частка державних закупівель у валовому внутрішньому продукті України у 2015-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі даних [55]

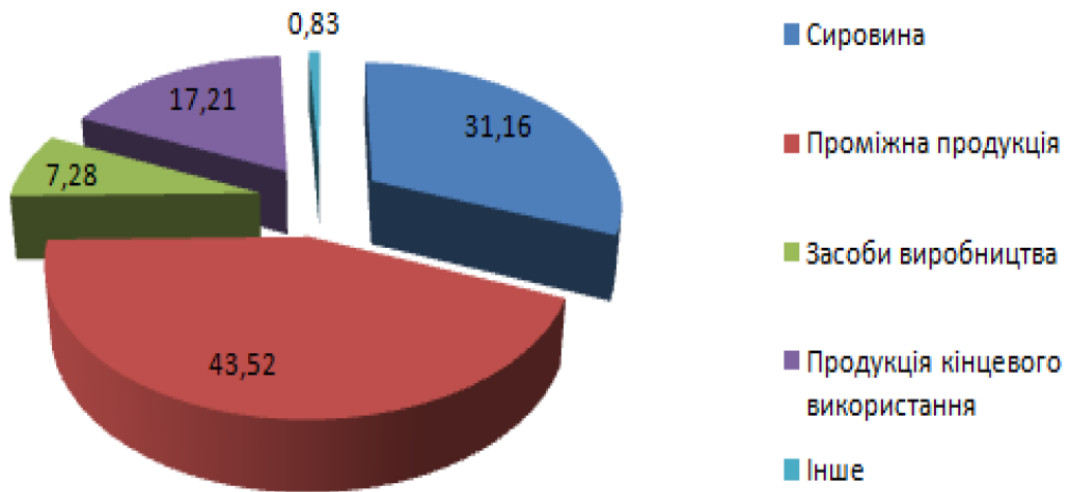

Рис. 10. Структура експорту України за ступенем обробки у 2020 р.,%

Джерело: складено самостійно за даними [266]

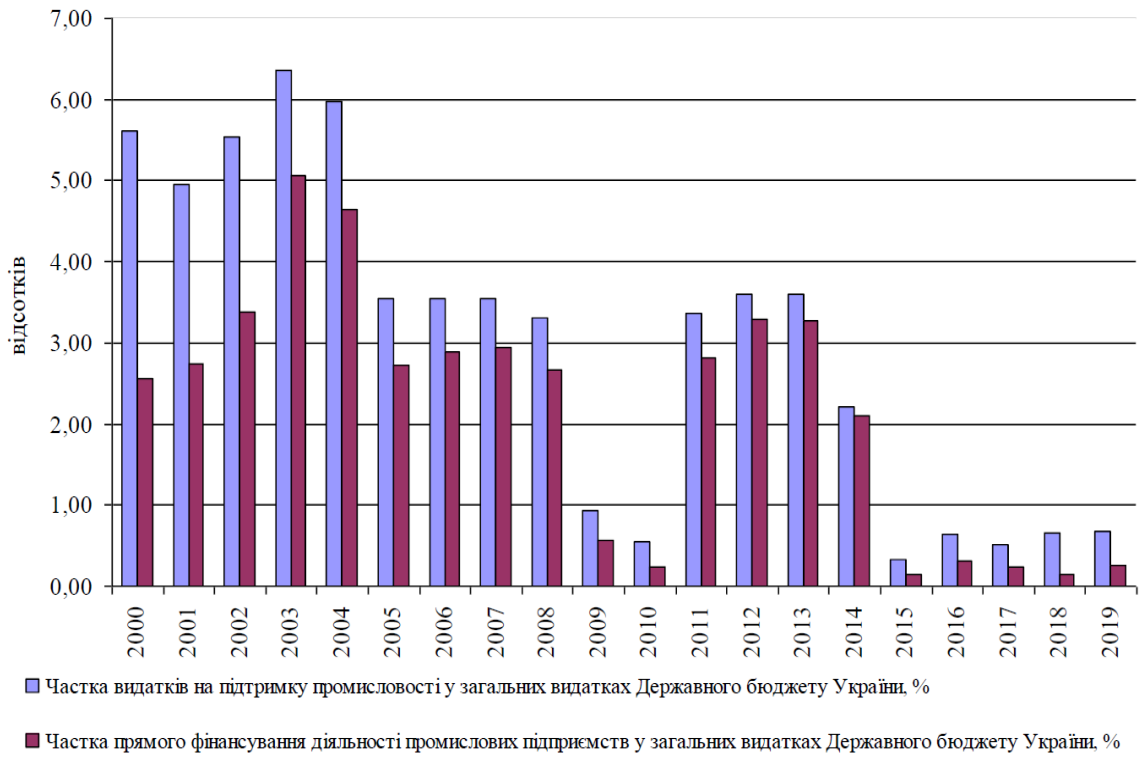

Рис. 11. Частка витратів Державного бюджету України на підтримку промисловості у 2000-2019 рр., %

Джерело: складено самостійно за даними [153]

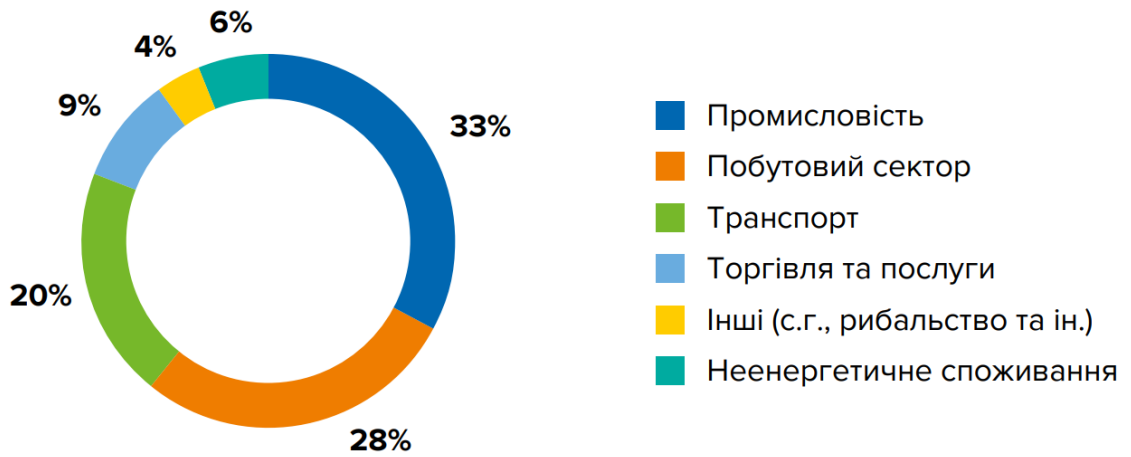

Рис. 1. Структура кінцевого споживання за напрямками (2019), %

Джерело: складено самостійно за даними [57].

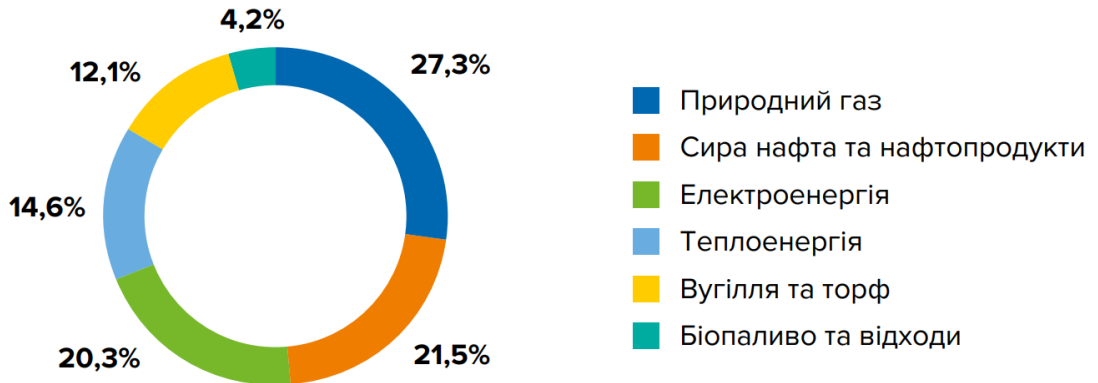

Рис. 2. Споживання енергії за джерелом енергії, %

Джерело: складено автором за даними [57].

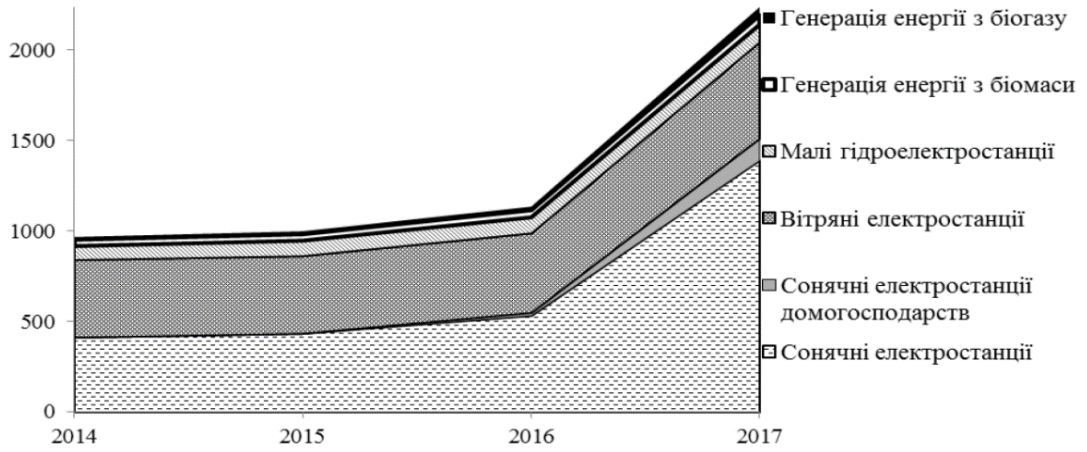

Рис. 3. Обсяги інвестування в нові галузі зеленої промисловості в Україні у 2014-2017 рр., млн євро

Джерело: складено самостійно за даними [29]

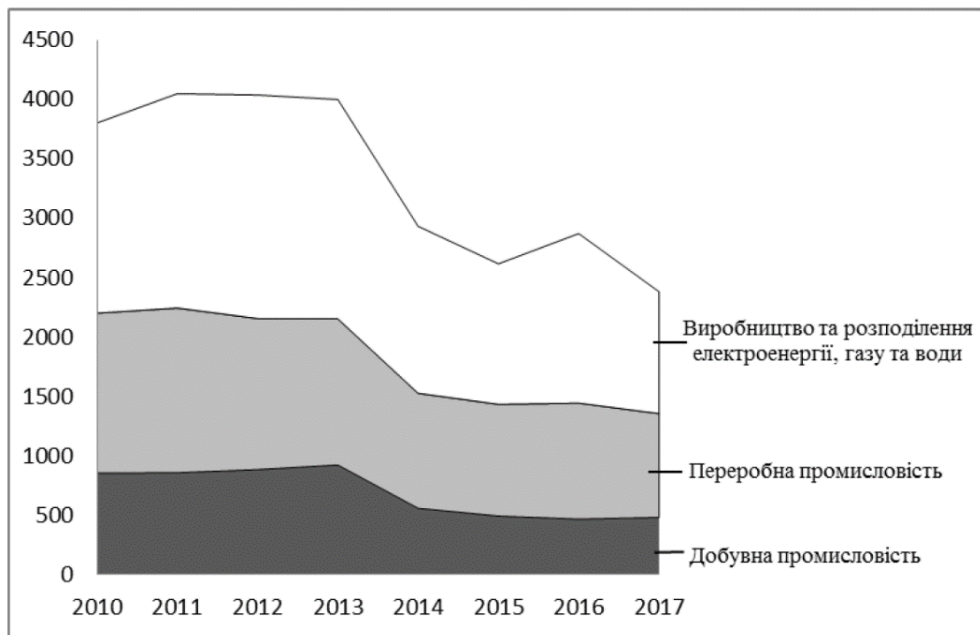

Рис. 4. Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферу від промислових підприємств, тис. т

Джерело: складено автором за даними [29]

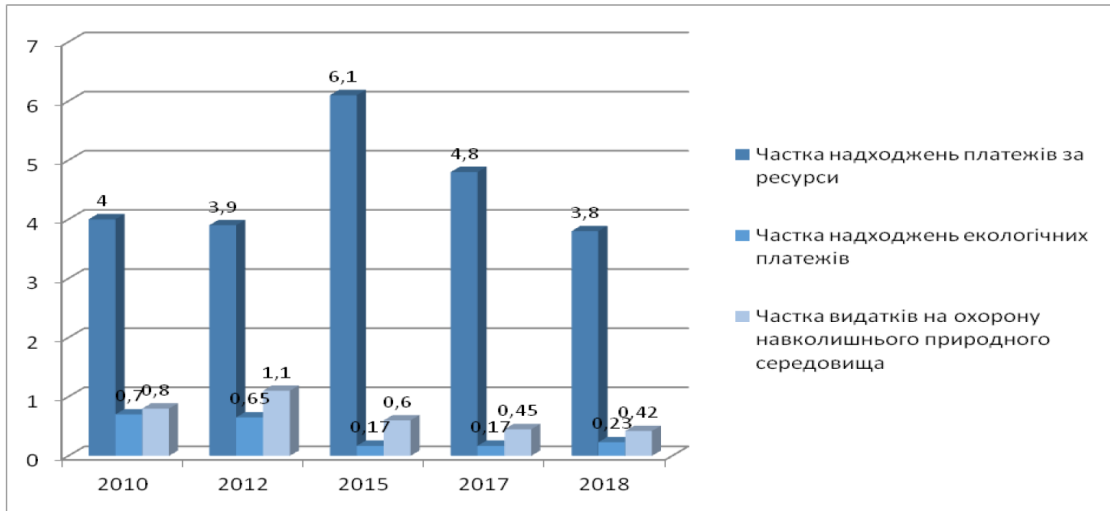

Рис. 5. Екологічні платежі у зведеному бюджеті України, %

Джерело: складено автором за даними [27]

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ

створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 22:52:46 05.11.2024

Назва файлу з підписом: Corr_30_10Дис_робота_Ломака_30_10_2024_виправлено.docx.asice
Розмір файлу з підписом: 1.7 МБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Corr_30_10Дис_робота_Ломака_30_10_2024_виправлено.docx
Розмір файлу без підпису: 1.8 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ЛОМАКА ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ

П.І.Б.: ЛОМАКА ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ

Країна: Україна

РНОКПП: 2730819270

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 21:52:43
05.11.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000001382490193DED204

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.10.24 15:00